د اخوان المسلمین اسلامي تحریک

ماضي او حال

د شلمي پیړۍ د ستر او عظیم ترین اسلامي تحریک
علمي او تفصیلي جایزه، د ایمان او ثابت قدمۍ، د
قربانۍ او سرښندنې لازوال داستان

Ketabton.com

لیکوال: محمد شوقی ذکی
تقریظ: د اسلامی نړۍ مفکر مولانا ابوالحسن علی ندوی رحمه الله
ژباړه: محمد هاشم شاهین

(c) ketabton.com: The Digital Library

اهداء

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اخوان المسلمین اسلامي تحریک ماضِي او حَال

د شلمي پیړۍ د ستر او عظیم ترین اسلامي تحریک

علمي او تفصیلي جایزه، د ایمان او ثابت قدمۍ، د

قربانۍ او سربښندني لازوال داستان

تصنیف: محمد شوقي ذکي

تقریظ: د اسلامي نړۍ ستر مفکر مولانا ابوالحسن علی ندوي رحمه الله

ژباړه: محمد هاشم شاهین

(c) ketabton.com: The Digital Library

فــهـرست

مقدمه	سيد رضوان على ندوي
تعارف	سيد رضوان على ندوي
تقريظ	مولانا سيد ابوالحسن على ندوي رحمه الله
مقدمه	ډاکټر محمد کما ل خليفه
لومړى باب	د اخوان المسلمين د دعوت يوه عامه جائزه
لومړى فصل	د دعوت تاريخ
دوهم فصل	د اخوان فلسفه او د هغوى اهداف
=	دين اوسياست
=	اسلام د يو ټولنيز نظام په حيث
دريم فصل	د اخوان المسلمين ادارتي تنظيم
دوهم باب	مصري ټولنه او د اخوان خدمات
لومړى فصل	ټولنيز خدمات
دوهم فصل	تقافتي خدمات
دريم فصل	د مسلمانو ځوېندو سرګرمۍ
څلورم فصل	اقتصادي خدمات
پنځم فصل	طبي خدمات
دريم باب	تبصره - اعتراضات - وړاندويني

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

مقدمه

ډاکټر سید رضوان علی ندوي

د کتاب قصه

دا کتاب د نن ورځي نه تقریباً یو څلوېښت کاله مخکي د ۱۹۵۷م کال د اګست په میاشت کي د مکتبة الحسنات "رامپور" انډیا نه چاپ شوی دی، د چاپ نه مخکي چي د کتاب په اړه ما کوم تعارف لیکلی وو دهغه په پای کي ۱۷ نومبر ۱۹۵۵م تاریخ تحریر شوی وو، چي په دې لحاظ د اردو ژباړي اشاعت ما ۴۳کاله مخکي بشپړ کړی وو، هغه وخت زه ۲۶کلن وم.

اصلاً د دې کتاب اصلي عربي نسخه ما هغه وخت د ځان سره د مصر نه راوړې وه چي زه د [۱۹۵۳ نه تر ۱۹۵۵] پوري هم هلته پاتي شوی وم، کوم وخت چي د رامپور نه راستون شوم د قدرمن استاد مولانا سید ابوالحسن علی ندوی صاحب(حضرت مولانا میاں علی مدظله) په مشوره باندي مي د یاد کتاب ژباړه په پنځه، شپږ میاشتو کي بشپړه کړه او د تقریظ د لیکلو لپاره مي مسوّده مولانا مدظله ته وروسپارله، او بیا په یو بل ستر علمي سفر سوریې(شام) ته روان شوم، د دمشق پوهنتون د کلیة الشریعه(د شرعیاتو په فاکولته کي/شریعت فیکلټي) کي د خپل تعلیم د پوره کولو او د خپل لومړي عربی تصنیف "العز بن عبدالسلام" د طباعت(۱۹۶۰م) نه وروسته زه د لا لوړو زده کړو لپاره انګلستان ته ولاړم، هلته په کېمبرج پوهنتون کي د پي ایچ ډي لپاره داخله راکړل شوه چي په ۱۹۶۳م کي بشپړه شوه.

په همدې دوران کي دا کتاب د مکتبة الحسنات، رامپور نه په ۱۹۵۷م کي چاپ شو، د دې کتاب کومه نسخه چي په دمشق کي زما لاس ته راورسیده، د مطالعه کولو وروسته مي زړه ته راتېر په دمشق کي پاکستاني سفیر ډاکټر وقار همداني ته ورکړه، موصوف د آکسفورډ

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوهنتون نه د اسلامي تاريخ په بخش کي پي ايچ ډي کړې وه او د مشهور "مستشرق مارګوليته" شاګرد وو، زما دده سره د دمشق په مشهوره او په قلمي کتابونو مالامال کتابخانه(المکتبة الظاهرية) کي پېژندګلوی او تعارف شوی وو، دی په جوناګړ کي پروفيسر پاتي شوی وو او په اسلامي او عربي علومو کي ئې ډېره دلچسپي درلوده، چون د علمی ذوق سړی وو، نو ځکه مي هم دده سره شناخت او راشه درشه زياته شوې وه، ډېره موده وروسته په ۱۹۷۸م کي چي کله د لومړي ځل لپاره د امريکا په سفر ولاړم، نو ده مي هلته ډير په زړه پوري ښه راغلاست او خدمت وکړ، دی هغه وخت د تقاعد وروسته د اسلامي نړۍ درابطې په دفتر کي مسئول او په ملګرو ملتونو کي د رابطې نماينده وو، ده د ښې ساري اخلاقو د درلودو له کبله زه تر هوايي ميدان پوري راورسولم، ملګري ملتونه ئې راباندي وليدل، او د جمعې لمونځ مي دده سره د ملګرو ملتونو په اپارتمان کي په يوه مخصوص ستر اطاق کي اداء کړ، او بيا مي د هغه ځای په "کيفې تيريا" کي د هغه سره ډوډۍ وخوړله، ده په نيويارک کي هم زما د اوسېدو انتظام د يوه اندونيزيايي ځوان محمد نور په فلاټ کي وکړ، چي د سعودي په کونسلګري کي ئې دنده درلوده.

د کېمبرج نه د دکتورا د اخيستلو وروسته زه د وظيفې په نيت د رياض(سعودي عرب) "پاچا سعود پوهنتون" ته ورغلم، داغسي مي په شام او انګلستان او بيا په سعودي کي د دوه کلني هستوګني په دوران کي چي د اردو ژبي سره بې ربطه پاتي شوی وم او د انګريزي او عربي ژبي د مسلسل اشتغال په سبب حتی ما خپل لومړی تأليف کړی کتاب هم تقريباً هېر کړی وو.

پوره يوه لسيزه وروسته چي کله ما پاکستاني تابعيت(Nationality) په لندن کي ترلاسه کړی وو، نو د يو پاکستاني په حيث کراچي ته راغلم، او ددې ځايه رامپور ته ولاړم نو د مکتبة الحسنات د مالک مولانا عبدالحی صاحب نه مي د خپل کتاب په اړه وپوښتل، خبر شوم چي په پاتي شويو کتابونو کي خو پيدا نه شو، نو ځکه ئې هم اوس کومه چاپي نسخه راسره نشته، چي دې ځواب ډير پريشانه کړم.

په عربي پوهنتونونو کي چي زما تدريسي سلسله په ۱۹۶۳م کي پيل شوې وه، هغه څلېرويشت کلونه يعني تر ۱۹۸۷م پوري جاري پاتي وه، په دې دوران کي مي څوارلس کلونه د لېبيا په بنغازي پوهنتون کي، او لس کلونه(البته په دوه وو مراحلو کي) مي د

(c) ketabton.com: The Digital Library

سعودي عرب په پوهنتونونو کي خدمات ترسره کړل، په پای کي مي استعفی ورکړه او کراچي ته راوګرځېدلم، او د همهغه وخته مي د خپل لومړي چاپ شوي اردو کتاب تلاښ پیل کړ، په همدې موخه مي د کراچي او لاهور او... کتابخاني پلټلي وې، هندوستان ته هم ولاړم او د دهلي، رامپور، ندوه او لکنو په کتابتونونو کي هم وګرځېدلم، کتاب مي ونه مونده، خو اوس شپږ یا اوه میاشتي مخکي زما یوه ځوان، علم دوست او د مطالعې شوقي ملګري د واپډا انجینیر(Wapda چي پاکستاني برقي شرکت دی) راشد شیخ صاحب زما په غوښتنه یاد کتاب په مکتبه مرکز جماعت اسلامي منصوره کي پیدا کړ او د هغه فوټو سټېټ(Copy) ئې راولیږه، چي په دې توګه ما د پوره ځلوېښت کاله وروسته خپل کتاب ولیده، بخت مي دلته پر ځای وو چي کله په ۱۹۹۲م کي طوفاني سیلابونه راغلل او د یادي کتابخانې په سلګونه جلده کتابونه ئې خراب کړل، خو د هغو ټولو اوبو باوجود د اخوان المسلمین په اړه زما لیکل شوی نادره کتاب همداسي محفوظ او خوندي پاتي شو.

لوستونکي به شاید دا ګمان هم ونکړای شي چي د ځوانۍ په وخت کي زما د تألیف شوي کتاب د یو ځل بیا په موندلو سره زه څومره خوښي احساسومه، هسي هم زما د تصنیف او تألیف سلسله د ۴۳کلونو راپه دې خوا مسلسل شروع ده او متعدد کتابونه مي په عربي او انګریزي ژبو کي د مختلفو هیوادونو نه چاپ شوي دي، او د اردو ژبي دوه کتابونه مي تر چاپ لاندي دي، خو ددغي لومړی علمي ذخیرې سره مي د زړه الفت یو بل ډول وو، اوس چي مي ددوهم چاپ لپاره نظر ثاني ورباندي وکړ ګورم چي په یاد کتاب کي د منځني ختیځ د عظیم ترین تحریک اخوان المسلمین په اړه انتهایي مهم تفصیلات او معلومات موجود دي، که څه هم دا هر څه اوس نسبتاً زاړه شوي خو د هغوی تاریخي او معلوماتي حیثیت پر خپل ځای همداسي پاتي دی، په شلمه پیړۍ کي د اسلامي تحریکونو د مطالعه کوونکو لپاره او بالخصوص د دغه تاریخ جوړونکي تحریک عظیم تاریخ د مطالعه کوونکو لپاره دا کتاب نن هم ډېر مهم دی، او په دې کي زموږ د هیواد د اسلامي تحریکونو تنظیمي، اقتصادي، علمي او په تعلیمي میدانونو کي د رهنمایئ او لارښووني لپاره ډېر څه پراته دي.

د اخوان المسلمین په اړه که څه هم په عربي او انګریزي ژبو کي ډېر کتابونه لیکل شوي دي، خو ما تر اوسه په دې اړه کوم جامع کتاب ندی لیدلی، چي د یاد کتاب سره یې پرتله

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړای شم، دا یو نایاب کتاب دی نو ځکه مي هڅه وکړه چي د دوهم ځل کتلو وروسته ددوهم ځل لپاره چاپ کړای شي.

په یاد چاپ کي د لاندي ټکو اضافه شوې ده:

- د یوې تفصیلي مقدمې په لیکلو سره د ۱۹۵۴م نه را پدېخوا د اخوان المسلمین د تحریک پر مدوجزر رڼا اچول شوې ده، او په دې دوران کي چي دوی د کوم دردوونکي وخت او حالاتو نه تېر شوي د هغو کړاوونو ځیني اړخونه لیکل شوي دي.

- ددي اوږدې مقدمې په لیکلو سره یاد کتاب یو ځل بیا تازه(Uptodate) شوی، یعني په ۱۹۷۱م کي چي اخوان ته په مصر کي یو ځل بیا د انور سادات په وخت کي د محدودي مودې لپاره د فعالیت اجازه ورکول شوه، او د هغه وخت نه تر اوسه(۱۹۹۸م) پوري پر همهغو تحریکي سرګرمیو رڼا اچول شوې ده.

- د کتاب د عبارتونو په رواني ستونزو کار شوی.

- ډیري نوي حاشیې پکي اضافه شوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اخوان سره زما تعلق:

په نني عصر کي به شايد داسي کوم تحريک وي چي ددومره جبر و قهر، قيد و بند، د دار و زيندی، او د کيني او عداوت له داسي پُرابتلاوو پړاوونو نه راتېر شوی وي د کومو نه چي دغه اسلامپال تحريک را تېر شوی او بيا دي هم هغه ژوندی او فعال وي، زه چي څرنکه په مصر کي د اخوان المسلمين د کامرانه او مقبولو ورځو شاهد يم همداسي د هغوی د ځپونکو شپو او د کړاوونو نه د ډکو ورځو عيني شاهد هم يم.

د اخوان سره زما تعلق مصر ته له تګ نه مخکي د مکې مکرمې نه پيل شوی وو، ددغو حوادثو تفصيل دادی چي زه په ۱۹۵۰م کي د "معظم استاد مولانا علی صاحب مدظله" او "مرحوم و مغفور مرشد حضرت شاه عبدالقادر رای پوري" په څنګ کي حج ته ولاړم، هلته مي د علمي زده کړي په موخه درې کاله تېر کړل، په همدې کال د مصر نه يو ځوان مشر استاد سعيد رمضان د اخوان په نماينده ګي راغلی وو ما هم د مولانا مدظله د شاګرد او کارکوونکي په حيث د هغه سره تعارف او ليدنه وکړه، چي وروسته مو دا شناخت تر کلونو پوري په سوريې، مصر او جينوا کي همداسي باقي پاتي شو، ما د ياد پُراثره او احسن الکلامه ځوان اخواني مشر(چي دی د اخوان د مؤسس شهيد حسن البناء رحمه الله زوم هم وو) وينا او خطبه چي د وظيفې له مخي وکيل(Lawyer) وو د لومړي ځل لپاره په مکه کي واورېده، ده هغه وخت د مکې په يوازني هوټل(اوتيل بنک مصر) کي يوه جلسه کړې وه، ما د لومړي او آخري ځل لپاره مولانا عبدالعليم صديقي(د مولانا شاه احمد نوراني صاحب والد مرحوم) په انګريزي ژبي د تقرير په حالت کی وليدی، چي په عربي ژباړل کېده او دده سره سره مي د خپل معظم استاد علی ندوی مدظله عربي تقرير هم واورېده.

په مکه مکرمه کي د قيام په وخت کي پر عربي ژبي او ديني زده کړي سربېره زما دا کار هم وو چي د حج په وخت کي د عربي نړۍ د خلکو سره تعلقات وساتم او وپالم، د دوهم حج پر وخت د مصري تحريک اخوان المسلمين يو هيئت د اسکندريه پوهنتون د يو تن استاد ډاکټر عبدالعزيز کامل په مشری راغلی وو، په هغه کي د اسکندريې پوهنتون او قاهرې پوهنتون ځيني شاګردان هم شامل ول، د دوی له جملې نه مي د قاهرې د پوهنتون د يو تن

(c) ketabton.com: The Digital Library

محصل(محب الحسنی المُحجري) سره ملاقات او ملګرتیا وشوه چي د خط په واسطه ئې لا هم دوام وموند.

وروسته چي کله په اګست ۱۹۵۳م کي مصر ته ولاړم نو د محب المحجري سره مي ولیدل، په پیل کي زه د ښار په منځ کي عابدین قصر ته نږدې پر شارع(څړک)عبدالعزیز باندي په یوه فلاټ کي د ځینو نورو پاکستاني محصلینو سره هستوګن شوم، یوازي وم او د اطاق کرایه هم ډېره وه، محب المحجري چي د ښار د یوې څنډي په یوه نوې آباده شوې سیمه"الدُّقي" کي اوسېدی، زه ئې هم جبراً د ځان سره خپل فلاټ ته بوتلم، که څه هم داځای د ښار نه نسبتاً لري وو خو پراخ وو او کرایه ئې هم کمه وه، په همدې فلاټ کي د مصر د نورو ښارونو نه راغلي څلور تنه نور اخواني ځوانان هم مېشت ول، چي ددوی له جملې نه دوه تنه په کوم مکتب کي استادان، یو تن د قاهرې پوهنتون چي نږدې وو محصل او آخري ځوان په یوه شرکت کي کاریګر وو، محب المحجري خپل اطاق ماته پرېښوده ځکه دی د کوم دوستانو کور ته د اوسېدو په نیت ولاړی، ما ددغو اخواني ځوانانو سره د مصر په همدغه فلاټ کي نږدې یو نیم کال تېر کړ، چي زما لپاره ډېر مهم وو، د دلبیرس-الجوهر څړک، د الدقی سیمي په یاد فلاټ کي مي د هغه ساده ځوان سره هم ملاقات وشو چي د پیپونو د جوړولو او فټنګ کار یې کاوه یعني نل ساز(Plumber) وو، هفته یا لس ورځي وروسته دا تور ورباندي ولګېده چي ګواکي ده پر جمال عبدالناصر د اسکندریې په ښار کي د یوې جلسې په دوران کي ډزي کړېدي، دا څنګه ښکرور بې سر او پښو دروغ وه، په دغسي حقایقو یوازي ماغوندي کسان خبر دي چي د هغه ساده ځوان سره ئې لیدلي ول، یا ده ته نږدې ول، په هر صورت دی ونیول شو او څو میاشتي وروسته د فوځي محکمې له لوري د اعدام په سزا محکوم شوی وو.

ددې وروسته پراخ مصر پر ما تنګ شو، د قاهرې پوهنتون د کلیة الدارالعلوم(دارالعلوم پوهنځي) کي زما د شمولیت او داخلې خبره همداسي پاتي شوه، خو وروسته الله جل جلاله زما دغه شوق چي په عربي پوهنتون کي به درس وایم په دمشق کي را پوره کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې ترتيب زه د اخوان المسلمين د الدقي سيمي د يوه يونټ(Cell) يو فرد وشمېرل شوم، اکثراً به د سه شنبې په ورځ هفته وارو اجتماعاتو اوغونډو ته د اخوان مرکزي دفتر Head) (Quarter الحلمية الجديدة ته ورتلم، په يادو عمومي غونډو کي به اخواني مشرانو او يا له خارج نه راغليو مېلمنو تقريرونه کول، همدلته مي يو ځل د ايران د تحريکِ فدائيان ځوان او زړه ور مشر نواب صفوي په عربي ژبه د تقرير په حالت کي وليده، ددې انقلابي مشر تقرير ډېر د فصاحت او بلاغته ډک وو، د الله اکبر زرګونو ملکوتي شعارونو د اخوان مرکز په لرزه راوستی، څو کلونه وروسته ايراني شاه په اعدام محکوم کړ.

په همهغو ورځو او همدې مرکز کي مي د اخوان د تحريک د عام مرشد(عمومي مشر) متقاعد قاضي حسن الهضيبي صاحب سره د ملاقات شرف په برخه شو، د تحريک د مؤسس او لومړي عام مرشد(حسن البناء مرحوم) وروسته چي په ۱۹۴۹م کي د مصر د استخباراتو له لوري په شهادت رسيدلی وو، دی دوهم عام مرشد وټاکل شو، حسن الهضيبي صاحب د مصر د ستري محکمې(Supreme Court) (محکمة النقض والابرام) متقاعد قاضي پاتي شوی وو، وروسته چي کله پر اخوان المسلمين د "جمال عبدالناصر" په واسطه د مصيبتونو غرونه رامات شول او د قيد و بند او حکومتي ظلمونو يوه بې پايانه او دردېدونکې لړۍ پيل شوه دغه سپين ږيري او متقاعد قاضي چي ډېر زړه سواند، نرم مزاجه او نرم ګفتاره مذهبي مشر وو، ته د اعدام سزا واورول شوه، دا ۱۹۵۴م کال وو، وروسته دا سزا په ۲۵پنځه ويشت کلن د جزا او نقصان حبس(Penal Servitude) باندي واوښتله، د ډېرو کلونو د تېريدلو وروسته دی بيرته آزاد شو، او په ۱۹۷۴م کي وفات شو.

اخوان المسلمين او مصري انقلاب :

کوم وخت چي زه مصر ته ولاړم، هغه وخت د شاه فاروق په خلاف د مصري انقلاب يو کال تېر شوی وو، دا وخت په مصر کي د اخوان المسلمين د شهرت او مقبوليت ډېر مهم عصر وو، ځکه کوم مصري شاهي نظام چي په مصر کي د انګرېزانو لپاره يو سمبوليک حيثيت درلود د هغه په خلاف د اخوان ردِعمل د پام وړ وو، چي وروسته به د ياد کتاب په ځينو فصلونو کي دا واضحه شي چي اخوان څو ځله مسلسل د انګرېزانو په اشاره د

(c) ketabton.com: The Digital Library

نښېدونکو سمبوليکو دولتونو سره په ټکر کي واقع شوی وو، د فلسطين د ۱۹۴۸م په ناکامي جګړي کي د ونډي اخيستلو وروسته دوی په فوځ کي د نورو مصري مشرانو تر څنګ په پټه او مخفي توګه د مصري فوځي او سياسي قيادت په خلاف په ياده جګړه کي ددغه ناقصي کارکردګی او غداری په خلاف سرګرمه ول، ډېر کم خلک خبر دي چي د جولای ۱۹۵۲م کال نه په مصري فوځي انقلاب کي د جمال عبدالناصر او انور سادات او نورو سره سره اخوان هم په پټه د خپلو سترو فوځي افرادو په ذريعه ډير ستر رول لوبولی وو، زه شخصاً هغوی پيژنم او د هغو افسرانو نومونه مي هم په ياد دي چي تر جمال عبدالناصر په رتبه لوړ او يا دده سره هم منصبه او ملګري ول، جنرال رشاد مهنآ، کرنل ابوالمکارم عبدالحيّی، کرنل عبدالرؤوف عبدالمؤمن او نور... کرنل عبدالرؤوف عبدالمؤمن وروسته په ۱۹۵۷م کي زموږ سره په دمشق کي يوه غرمه تيره کړه، کوم وخت چي زه په دمشق کي په يوه اپارتمان کي د څو جلاوطنه اخواني ځوانانو سليمان الهضيبي او محمد عرفه سره يو ځای اوسيدلم، هغه وخت کرنل عبدالرؤوف د ظالم عبدالناصر او سوشلسټ مصري فوځي مشر د انتقام په نښه وو، دی په مخفي توګه له مصره وتلی وو او د سوريې له لاري ترکيې ته روان وو.

عرض مي کاوه چي د مصري فوځي انقلاب وروسته او په دې انقلاب کي د اخوان د شرکت په سبب په حکومت کي ددوی د مقبوليت دا يو روښانه عصر وو، جمال عبدالناصر او انقلابي کونسل اخوان ته د ځينو وزارتونو وړانديز هم کړی وو، خو د اخوان قيادت د خپلو ديني او فکري شرايطو د نه تسليمولو په سبب د محدودو وزارتونو منل او د هغوی ياد وړانديز رد کړ، په هر صورت په لومړيو دوه کلونو کي د انقلابي حکومت سره ددوی تعلقات او اړيکي ډيري ښې وې، پاچا جنرال نجيب، جمال عبدالناصر او نور انقلابي وزيران څه موده وروسته د شهيد حسن البناء رحمه الله قبر ته د فاتحې لوستلو لپاره تللي ول، نور تفصيلات به لوستونکي په کتاب کي ولولي.

اخوان د انقلابي حکومت سره په اختلاف کي او پر دوی ظلم و ستم:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جمال عبدالناصر د استبدادي اقداماتو او اشتراکي(Socialist) افکارو په سبب د اخوان او فوځي مشرتابه تر منځ اختلافات پیدا شول، اخوان د جمهوریت په څېر نظام او انتخاباتو حامي و داعي وو، خو عبدالناصر د خپلو سازشونو په وسیله اسلامپال پاچا (جنرال نجیب) له حکومته لري کړ، انتخابات ئې تر نامعلومې نیټې پورې وځنډول، د هیواد نظام ئې د اسلامي کولو پر ځای او حکومتي چاري ئې د اسلامي اصولو مطابق د پرمخ وړلو نه رامنع کړلې، د اختلافاتو دا لړۍ هغه وخت اوج ته ورسېدله چي په مصر کي د مېشتو انګریزي اشغالګرو ځواکونو په اړه د انګریزانو سره مذاکرات ترسره کېدل، اخوان ددغو نرمو شرایطو په خلاف وو، پر کومو شرایطو چي جمال عبدالناصر او دده د مرستندویه انقلابي کونسل غړي تیار ول، د انګرېزانو سره پر دې مسئله باندي په مذاکرانو کي په مصر کي د هندوستان سفارتخانې ډیر ستر او مُهم رول اداء کړی وو، زما دا انکشاف به حتماً نوی وي، خو زه هسي اوریدلی او بې اساسه خبري نه لیکم بلکي د شخصي معلوماتو پر اساس داسي وایم، زه هغه وخت هندوستاني وم، یو پخوانی هندوستاني سیاسي کارکوونکی او د مولانا ابوالکلام آزاد او سُبهاش چندر بوس او نورو پخوانی ملګری او کانګریسي مسلمان غړي مولانا عبدالله المصري هغه وخت مصر ته راغلی و[1].

ده راته ویلي وو چي زه باید په قاهره کي هندوستاني سفیر علی یاور جنګ بهادر (Brave Warrior) ته عربي ژبه ورزده کړم، زه دوه ځلي د عربي د تدریس لپاره سفارت خانې (Embassy) ته ورغلم، په همدې وخت کی هغه د ملګرو ملتونو د غونډې په مناسبت نیویارک ته ولاړی، د سفارتخانې عسکري ملحق(ملټري اتاشي) ډګروال مدن په دغه موقع زما نه وغوښتل چي ده ته عربي ووایم، نږدې یوه میاشت وروسته(په هفته کي یوه ورځ) چي ما هغه ته ابتدائي عربی ویلې وه، ده وروسته ځکه د زده کړي نه معذرت وکړ چي د

....

[1]د ده سره مي د لومړي ځل لپاره په مکه مکرمه کي ملاقات شوی وو، موصوف هلته او په نورو عربي هیوادونو کي د هندوستاني جاسوسي ادارې(RAW) لپاره کار کاوه، لکه څرنګه چي زما او د نورو ندوي ملګرو په مکه مکرمه کي د پاکستاني سفارتخانې د افرادو سره رابطه بحاله وه، بلکي خپله د پاکستاني سفیر "بهار کې مسعود صاحب" سره زما ملاقات وو(ماد حجاز والي"وائسرائے" امیر فیصل د لومړي ځل لپاره د پاکستاني ملي ورځي په مناسبت د سفارتخانې په استقبالیه کي لیدلی وو) نو ځکه عبدالله المصري صاحب د مولانا(ډاکټر) عبدالله عباس ندوي دهلوي په وینا زموږ په خلاف هندوستاني حکومت ته راپور ورکړی وو چي ګواکي موږ د پاکستان لپاره جاسوسي کوو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

انګرېزانو سره په مصري مذاکراتو کي دی ډېر مصروف دی، په همهغه زمانه کي د مصر یا جمال عبدالناصر د هند د جواهر لال نهرو سره ملګرتیا زیاته شوه، چي وروسته د روسانو په لور په کږېدلو سره لا محکمه شوه، او د پاکستان سره د مصر تعلقات یا خراب او یا هم ډېر ساړه شول، حالانکه د مصري فوځي انقلاب په پیل کي دا تعلقات ډېر نږدې، د وروری، دوستانه او مضبوط ول، او اخوان خو بیا د اسلام په نوم او علت د پاکستان سره ډېر جوړ وو.

زما په یاد دي چي په جنوري ۱۹۵۴م کي د اخوان موجوده نوي معمر مرشد او د هغه وخت ځوان مصطفی مشهور د منیل الروضه په محله کي د اخوان په مسجد کي د همدې انګریزي فوځونو د انخلاء پر مسئلې د جمعې د خطبې نه مخکي ډېر پُر جوش تقریر وکړ چي په هغه تقریر کي ئې پر فوځي حکومت سخت انتقاد وکړ، لمونځ هم د مصطفی مشهور صاحب په امامت کي ترسره شو، خو د جمعې د لمونځ نه فوراً وروروستا چي تر اوسه لا لمونځ کوونکي په مسجد کي موجود ول پولیسو د ټوپک په واسطه ډزي وکړې، خلک یو لور بل لور ته په منډو شول، زه هم د خپل اخواني ملګري حسین اسکندري سره یو ځای د سیمي نه محفوظ ووتلم، ډېر خلک ونیول شول، مصطفی مشهور هم ونیول شو خو وروسته ئې خوشي کړ، خو یوځل بیا په اګست ۱۹۵۴م کي ونیول شو او په لس کلن حبس محکوم شو، چي دا بیا یوه بېله قصه ده.

په هغو ورځو کي به مصري جاسوسي پولیسو زموږ د فلاټ نګراني او ځارنه کوله، په جولای ۱۹۵۴م کي د انقلاب د دوهمي کلیزي پر مهال جمال عبدالناصر په اسکندریه کي خپل په غونډه کي د یو سازش له مخي چي دده د افرادو له لوري په پوره احتیاط سره ډزي وشوې، دومره احتیاط چي د ډزو نښنه اصلاً د سټیج نه بلکي په بل لور وه، همدا سازش ئې پلمه کړ او پر اخوان ئې ددې ترور د هڅي تهمت پوري کړ، پورته ذکر شوی د پائپونو کارکوونکی(عبدالطیف) په همدې تور ونیول شو او په فوځي محکمه کي ئې دوسیه پیل شوه، خو د یوې یا دو میاشتو په کمه موده کي ئې سمدستي اعدام(شهید) کړ، پر اخوان ئې کړی ډېره تنګه کړه، د اخوان په خلاف ئې په تلویزیونونو او اخبارونو کي(چي ټول دولتي شوي ول) باقاعده پلان شوي منظم کوششونه(پروپاګند) پیل شوه، Nationalised د حکومتي بدماشانو په ذریعه ددوی مرکز وسوځول شو، د اخوان مکمل قیادت ئې بندي کړ،

(c) ketabton.com: The Digital Library

چي په رأس کي ئې علماء، مشائخ، د سترو شرکتونو مالکان او د پوهنتونونو پروفيسران شامل ول، دا هر څه ددې لپاره وشول چي د اخوان له لوري د ائيتلافي حکومت سره اختلاف د تل لپاره وځپل شي او اخوان بيا ددې وړتيا تر لاسه نکړي چي د بل حکومت په مقابل کي دي د اختلاف سر پورته کړي.

دا خبره مصري فوځي قيادت ته ډيره ښه معلومه وه چي اخوان يو رضاکارانه نيمه عسکري تنظيم(النظام الخاص) لري، چي د هغه سره د فلسطين د ۱۹۴۸م کال د جګړي پاتي شوې ډيره اسلحه موجود ده، چي د مصر د حکومت په اجازه يې خوندي کړې وه او يو څه سلاح د حکومت له لوري هم ورکول شوې وه، جمال عبدالناصر او د هغه ډيری فوځي ملګري چي د فلسطين په يادي شوي ناکامي جګړي کي موجود ول ددې خبري نه خبر ول. اوس نو په ډير جسارت سره پر دوی دا تور هم پوري شوی وو چي اخوان دغه اسلحه د انقلابي حکومت په مقابل کي د بغاوت لپاره په غير قانوني توګه جمع کړې وه، او ددوی دا دسيسه او پلان وو چي د فوځي قيادت ارکان قتل کړي او حکومت او واک يوه رجعت خوښوونکي (Reactionary) حکومت ته وسپارل شي، په دغه زمانه کي د "رجعيه"(رجعت خوښوونکې) اصطلاح په حکومتي ميډيا کي ډېره پورته کښته کيده، او د همدې پردې تر شا د ديندارۍ او اسلامپالني په خلاف ډير زهر شيندل کيدل.

زه په دې مناسبت د يوه بل راز نه هم پرده پورته کوم چي په پاکستان او هندوستان کي به ډير محدود کسان تري خبر وي، هغه دا چي د اخوان المسلمين د امن خوښوونکي اسلامي تحريک د ځپلو او تباه کولو لپاره ټول پلان او کار د امريکا په مرسته ترسره کېده، په ۱۹۶۷م کي د مصر و اسرائيلو د جګړي پر مهال چي مصر په ډير ذلت سره ماتي وخوړله، وروسته چي د مصر فضائي او هوائي ځواک ناڅاپه د اسرائيلو په هوائي بمباردونو کي مکمل تباه شوی وو، يوه اسرائيلي مخفي جاسوس يو کتاب ليکلی وو چي عربي ژباړه يې د (عند ما تحطمت الاسراب) په نوم شوې، ما ياد کتاب د همدې جګړي نه څو مياشتي وروسته په بنغازی کي لوستی وو، د کتاب انګريزي نوم مي په ياد ندی خو ممکن داسي به وو (When the Squdrons were Crushed). مصنف چي په دغه وخت کي ئې په مصر کي د اسرائيلو لپاره ښه بريالی جاسوسي کوله ددې خبري نه پرده پورته کړېده چي د مصر د انقلاب وروسته چي کله په شرق اوسط کي د انګرېزانو د نفوذ د

(c) ketabton.com: The Digital Library

له منځه وړلو لپاره د مصري حکومت له لوري د امريکا سره موافقت شوی وو، جمال عبدالناصر د مصري استخباراتي پوليسو په بدل کي چي د انګريزانو په لاس روزل شوي وو او د پاچا خدمتګار ول د يوې نوي استخباراتي پوليسي شبکې د منظم کولو او جوړولو لپاره د امريکا نه مرسته وغوښتله، په امريکا کي هغه وخت د جرمني د نازيانو نه تښتيدلي ډير فوځي او پوليسي افسران موجود ول، امريکا هغوی مصر ته وليږل، ددوی نه ځيني نازيان ظاهراً مسلمان شول، او دوی خپل نومونه د فلسطين د مفتي(محمد امين الحسيني) په نوم محمد امين ته ورته کېښودل، دا خبره بايد ياد وساتل شي چي ددوهمي نړيوالي جګړي پر مهال الحاج امين الحسيني د انګرېزانو د لاسونو نه په تېښته او جرمني ته په رسېدلو بريالی شوی وو، د انګرېزي استعمار په خلاف ئې د برلېن د راډيو نه پروپاګند کول، نو ځکه چي کوم جرمني ووايي چي دده په لاس ئې ايمان راوړی دی په مسلمانانو او بالخصوص اخوان کي ډير محبوب بلل کېده، د همدې لاري نه دغه دروغجن نازيان د مسلمان شوي جرمن وزير داخله "زکريا محی الدين" د منصوبې له مخي د اخوان په منځ کي ځای پر ځای کړل شول، او دوی ته دا دنده ور وسپارل شوه چي د اخوان په صفونو کي د جرمني د مسلمانانو په صفت سرايت وکړي، او د اخوان د نيمه عسکري تنظيم تمريني(Training) او تربيتي چاري پر مخ يوسي، دوی به په دې ډول سره وکولای شي چي د اخوان مخفي او پټو اسلحو ته لاس رسئ پيدا کړي، او بيا مصري حکومت ته راپور ورکړي، دا کار په ډيره راز داري او مهارت سره ترسره شو، نازيانو خو هسي هم د داسي کارونو د سرته رسولو لپاره په خپل هيواد کي مهارت تر لاسه کړی وو، له دې لاري د جمال عبدالناصر فوځي حکومت د اخوان المسلمين د نيمه عسکري او استخباراتي تنظيم په اړه تفصيلي معلومات لاس ته راوړل، د اسکندريه په جلسه کي پر جمال عبدالناصر باندي ددوی د سازش له مخي ډزي وشوې، چي وروسته ئې د څيړلو لپاره فوځي محکمه تشکيل شوه او د هغي محکمې مخي ته هر څه کېښودل شول، په دې طريقه ئې اخوان بدنام کړ، د هغه په خلاف ئې دروغجني دوسيې ترتيب کړې او په څو مياشتو کي ئې څو د ګوتو په شمېر خو تر ټولو ستر اخواني مشران لکه د ستري محکمې مشهور وکيل او ممتاز قانون پوه او مصنف "عبدالقادر عوده"، ازهري عالم "شيخ فرغلي" او نور شېږ کسان اعدام کړل، خو د انقلابي کونسل هغه رکن او د انقلابي محکمې هغه مشر(کرنل جمال سالم) چي دغه پاک نفسه اشخاص ئې په اعدام محکوم کړي ول ډير ژر ليونی شو او د نيويارک په يوه شفاخانه کي ومړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر څوک چي د اخوان المسلمين د تحريک په ځپلو کي د امريکا او جمال عبدالناصر تر منځ په تعاون او مرسته کي شک لري هغه دي د امريکا د استخباراتي شبکې(CIA) د مؤسس "مائلز کوپلېنډ Miles Coopland "کتاب(The Game of Nations) "د قومونو لوبه" مطالعه کړي، چي تفصيلاً پکي ليکل شوي چي څرنګه امريکا په سوريه کي په ۱۹۴۹م کي د فوځي انقلابونو سلسله پيل کړه، او دغه ستر امريکايي جاسوس په دغو لوبو کي کوم کردار ولوبوه، او بيا ده څرنګه جمال عبدالناصر او د هغه د ځينو نږدې ملګرو سره تعلقات پيدا کړل او په مصري فوځي انقلاب کي ئې څومره ونډه او رول درلود، دی جمال عبدالناصر ته څومره نږدې وو، دا کتاب د ۶۰شپيته ايمي لسيزي په پيل کي چاپ شوی وو، مصر، سوريې او عراق ته ددغه کتاب راوړل سخت منع وو، په عربي هم دغه کتاب د "لعبة الامم" په نوم وژباړل شو او بيروت چاپ کړ، زه ددغو دواړو هيوادونو نه په خارج کي وم، کېدای شي په پاکستان کي ئې هم اردو ژباړه شوې وي.

د انقلابي مصري حکومت اړيکي او روابط د امريکا سره د ۱۹۵۴م کال په پای کي هغه وخت خرابي شوې چي کله مصري هيئت امريکا ته تللی وو او هلته ددوی سره يوازي دوه ميليونه ډالر مرسته وشوه، دغه دوه ميليونه ډالر مرسته مصري انقلابي فوځي حکومت د ځان لپاره د توهين او سپکاوي مترادف وبلله، ددې وروسته جمال عبدالناصر د روسيې نه د فوځي مرستي غوښتنه وکړه، او د روسانو سره ئې اړيکي پراخي کړلې، ددغو روابطو په جوړولو کي د کمونيستي ګوند او انقلابي کونسل يو رکن(خالد محی الدين) ستر رول ولوبوی، هندوستاني حکومت يا جواهر لال نهرو د خپل رسوخ او منځګړيتوب نه ګټه پورته کړه او دغه نوي پيل شوي اړيکي ئې لا ژوري او عميقي کړې، بالاخره مصر د جمال عبدالناصر په وخت کي د روسيې غيږي ته ولويدو، خو لکه څرنګه چي د اسرائيلو سره د اختلافاتو د حلولو او د فلسطين په مسئله کي روسيې کوم مثبت کردار نشو لوبولای نو ځکه هم جمال عبدالناصر د خپل مرګ نه څو مياشتي مخکي د مسکو د سفر نه تر راستنېدلو وروسته خپل نائب ولسمشر انور سادات ته د امريکا سره د اړيکو پراخولو لپاره زرغونه اشاره (Green Signal) ورکړه، او بالاخره د جمال عبدالناصر د مرګ نه وروسته مصر يوځل بيا د امريکا خوا ته ورمنده کړه، اسرائيلو ته هم تسليم شو او سفارتي اړيکي ئې ورسره فعاله کړې، کوم وخت چي د امريکا سره د مصر د انقلاب په وخت اړيکي جوړي شوي وې يو ځل بيا په ښکلي ياراني واوښتې، اوس بيا دا دي کلونه وروسته دا اړيکي د

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل عروج پړاو تېروي، او مصري حکومت چي مشري ئې د څه مودې نه د یوه پخواني فوځي افسر په لاس کي ده د امریکا په اشاره کار کوي.

امریکا په ډېره چالاکي او بیداري سره دصلیبي عداوت او دښمنی تر چتر لاندي اخواني تحریک چي د غربي اثراتو منلو ته کله هم چمتو نه وو خپله په همهغه مصري انقلابیونو وځپی.

په حقیقت کي جمال عبدالناصر په خپل حکومت کي تل یو داسي فرد وساته چي د امریکا سره ئې پټي او مخفي اړیکي ساتلې، دا کس د مصر داخله وزیر(زکریا محی الدین) وو چي ده لکه څرنګه چي پورته یادونه وشوه د امریکا نه هغه نازي پولیس افسران ترلاسه کړي ول، چي د هغوی په واسطه ئې مصري استخباراتي پولیس پر نازي خطوطو او طریقو منظم او ځای پر ځای کړل، هغه نازیان چي د مسلمانانو په نومونو سره د اخوان په تنظیم کي شامل شول او د هغوی جاسوسي ئې وکړه، د اخوان په ځپلو کي ئې د مصري حکومت مرسته وکړه، همدغه زکریا محی الدین وروسته په ۱۹۶۷م کي د مصر او اسرائیلو د فیصله کوونکي جګړي د مخنیوي لپاره د امریکا په وساطت د دغو ترینګلو اړیکو د جوړولو لپاره او د رامنځ ته شویو جګړو د احتمالي خطراتو د لري کولو لپاره دوه ورځي وروسته واشنګټن ته روان وو چي ناڅاپه اسرائیلو د جون د میاشتي په یوه سهار وختي د ډېري شدیدي فضائي حملې په ترڅ کي ټولي مصري جنګي الوتکي بمبارد کړې، د مصري هوایي ځواک مشر چي ټوله شپه ئې په یوه غونده(Parti) کي د شرابو په څښلو تېره کړې وه سهار تند د شرابو په نشه مست پروت وو.

نو ځکه هم د شک او شبهې ځای ندی پاتي شوی چي د مصري فوځي حکومت په لاس د اخوان په ځپلو کي د مګاري امریکا لاس وو، دا ځکه یوازي اخوان د مصر داسي سیاسي او عمومي طاقت وو او لا هم دی چي یو طرف ته د بې دینه کمونیزم او سوشلزم با اثره مخالف او بل لوري ته د غربي سیکولرزم او غربي ثقافت او تمدن د اثراتو او نفوذ سرسخت دښمن وو او دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر کومه ځايه چي د امريکايي جمهوريت پرستی او جمهوريت غوښتني د دعوو تعلق دی، نو هغه د اسلامي هيوادونو لپاره ندي، دوی په اسلامي هيوادونو کي فوځي انقلابونه راپورته کړل او هغوی ئې تائيد کړل، د پورته ذکر شوي امريکايي جاسوس "مايلز کوپلينډ" په کتاب کي پر وړاندي شويو شواهدو سربېره د الجزائر واقعه تازه ده، چي په منصفانه انتخاباتو کي درې کاله مخکي د اسلامي ګوند(Front) په بريا باندي ناهيلي امريکا هلته د فوځي کودتا حمايت وکړ او کودتاچي غير قانوني دولت ئې په رسميت ومنی، چي اوس هره ورځ په ساده جامو کي د فوځونو په لاسونو بې ګناه الجزائريان وژل کيږي، بيا هم ددغو ټولو ظالمانه کړنو تور د هغه ځای پر اسلامي تنظيم او کارکوونکو پوري کيږي، چي په دې وحشت کي فرانسه هم شامله ده، څو مياشتي مخکي چي يو الجزائري فوځي په لندن کي د سياسي پناه اخيستلو وروسته هلته د "آبزرور" اخبار ته په خپله مصاحبه کي ډېر حقايق وويل؛ ده د الجزائري فوځ پر هغو مظالمو اعتراف وکړ چي ده شخصاً دداسي ظلمونو د ترسره کولو لپاره خپل په لاسونو د الجزائري فوځي حکومت له لوري په "پاريس" کي يوه تنظيم ته پنځه لکه نقد "فرنک" ورکړي ول، او دوهمه تازه ترينه واقعه د ترکيې ده چي هلته فوځ يو منتخب لومړی وزير(نجم الدين اربکان رحمه الله) د څوکۍ نه لري کړ، ددغه لومړي وزير يوازينی ګناه دا ده چي ګوند ئې اسلامپال دی، او د ايران سره ئې يو ستر اقتصادي تړون لاسليک کړی وو، امريکا ددغه منتخب جمهوري حکومت د پرځولو په اړه نه کومه پښېمانتيا او يا خفګان څرګند کړ بلکي د فوځي کودتاچي حکومت د کودتا او مداخلت حمايت ئې اعلان کړ.

د اخوان المسلمين د ابتلاوو او زحمتونو دوهم پړاو:

په اګست ۱۹۵۴م کي چي د مصنوعي او خودساخته ډرامې او واقعې وروسته د اخوان د کارکوونکو د نيولو او ځورولو کومه لړۍ پيل شوه، او په نتيجه کي ئې په زرګونو اخواني ځوانان او په حکومت او کارخانو کي مزدوران او کارکوونکي محبسونو او زندانونو ته وليږل شول، د لسو نه نيولې تر شلو کلونو پوري حبس ورته ټاکل کېده، په زرګونو ځوانان د مُخفي لارو نه د سوډان او ليبيا په لور تيښتي او جلاوطنی ته اړ شول، ددې کال په اړه د

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل ګران ملګري(محب المحجري) يوه واقعه راپه ياد شوه، ده هغه وخت په نوي انقلابي ورځپاڼي الجمهورية(جمهوريت) کي کار کاوه او هره هفته به زموږ ليدو ته راتلی، خو ناڅاپه ورک شو، بيا يوه مياشت وروسته راغی، په داسي حال کي چي د سر ويښتان ئې کوچني ول، د يو ثابت قدمه او مؤمن ځوان په شان ئې راته وويل چي د اخبارو د مدير(انقلابي فوځي آمر) انور سادات په امر بندي شوی وو، که څه هم پر ده کوم ثبوت او الزام نه وو بيا هم د اعتراف کولو او تحقيق و تفتيش په نيت ئې درې هفتې په زندان کي بندي کړی وو، د سر ويښتان ئې ورخريلي ول، په درو ئې وهلی وو، وروسته ئې خپله ملا را وښوده چي د زياتو وهلو په واسطه ئې د ملا رنګ شين اوښتی وو، د يو يو ځای نه به يې پوست هم جلا شوی وو، ده چي د مصري پوليسو د تعذيب او ښکنجې(Torture) کوم واقعات راته بيانول په اورېدلو سره ئې زموږ زړونه په لرزه راغلل، ددغو تعذيبونو او شکنجو په دوران کي به ئې په ساعتونو ساعتونو د يخي پر کوندو لوڅ تړلي ول، د مقعد د لاري به ئې د بايسکل په پمپونو خيټي ته هوا ورکوله، او څو څو ورځي به ئې مسلسل د تيزو ګروپانو رڼا ته غورځولي ول، او تر ټولو ستر تکليف به لا داوو چي سهار و ماښام به ئې د مور په ښکنځلو سپکول، د لا تعذيب او وحشت لپاره به ئې د ځينو بنديانو ميندي او خويندي زندان ته راوستلې او ددوی په مخکي به ئې تجاوز ورباندي کاوه.

دا ټولي د تعذيب، آزار و اذيت هغه نوي طريقې وې چي مصر ته راليږل شويو نازي افسرانو مصري فوځيانو ته ورښودلي ول، هر بندي چي به د محبس نه راووتی همدا قصې به ئې پر خوله وې، ددغه دولتي تروريزم هدف دا وو چي د اخوان اسلامپال تحريک د تل لپاره وځپي، خو لله الحمد چي مصري سوشلسټ(اشتراکي) جلّاد جمال عبدالناصر په دغه ذليل کار کي هم ناکام شو، دده دا منصوبه او پلان هم وو چي کوم اخوانيان چي په محبسونو ننويستل شوي دي د هغوی مېرمني او ماشومان د فقر او غربت نه په تنګ راشي، او خپل خاوندان، وروڼه، زامن او سرپرستان دې ته اړ کړي چي د حکومت په وړاندي تسليم شي، خو کوم اخوانيان چي د مصر نه وتښتيدل د زرګونو په تعداد کي سعودي عرب، کويټ، سوډان، شام او نورو سيمو ته ولاړل، دوی د خپلي ګټي نه څه حصه پر خپلو ماشومانو سربېره هغو اخواني کورنيو ته هم لېږله چي سرپرستان به ئې بندي ول، په دوی کي استاد سعيد رمضان هم وو چي ما ئې پورته يادونه وکړه، دی هغه ګس وو چي هغه وخت به ئې په قاهره کي د "المسلمون" په نوم مياشتنی ګڼه خپروله، دی د ۱۹۴۸م نه تر دوه درې کلونو

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوري په پاکستان کي هم اوسيدلی وو، هغه وخت حسن البناء شهيد رحمه الله دی د قيد و بند نه د خوندي ساتلو په موخه پاکستان ته راليږلی وو.

د مصر وروسته په سوريه کي د اخوان المسلمين ګوند ډير قوي وو، د دمشق په پوهنتون کي د قانون پوهني په بخش کي د اسلامي قانون پروفيسر او وروسته د کلية الشريعة(د شريعت فاکولتې) مدير او زما استاد ډاکټر مصطفی السباعي دلته د اخوان المسلمين عمومي مشر وو، په ياد پوهنتون کي دغه تنظيم ډير مضبوط وو، مرحوم سعيد رمضان صاحب(هغه چي وروسته ئې د جرمني نه په اسلامي قانون کي دکتورا اخيستله) هم د خپلي کورنۍ سره دلته راغلی وو، د همدې ځايه ئې د المسلمون مياشتنی ګڼه چاپوله او نشروله، کوم وخت چي زه په ۱۹۵۵م کي دمشق ته د تعليم لپاره ولاړم، ډير ځلي به دده کورته ورتلم، د مصر غوندي دلته هم اخواني محصلين او استادانو زما سره د سکه وړونو غوندي رويه او سلوک کاوه، خو د مصر د اخواني ملګرو ځای بيا جلا وو، د هغوی خو مينه دومره زياته وه چي د اختر په رخصتيو کي ئې زه په ډير اصرار سره لري پروت يو ښار "منصوره" ته نږدې خپل کلي"دکرنس" ته بوتلم هلته ئې څلور پنځه ورځي داسي مهماني راکړه چي کله ئې هم نشم هېرولای، د محب المحجري سره سره د هغو ټولو ځوانانو(چي اوس به سپين ږيري وي) نومونه مي په ذهن کي همداسي محفوظ ساتل شوی وي، د دوی له جملې نه يوه استاد حسين اسکندراني(د يو مکتب استاد) چي کله زه د کښتۍ په واسطه د سعيد پورټ نه د کراچي په لور راتلم نو د قاهري نه ډير لري دغه ښار ته زما درخصتولو په نيت راغی.

پر اخوان المسلمين چي په ۱۹۵۴م کي مصري انقلابي حکومت کوم ظلمونه وکړل او دا اسلامپال تحريک ئې منع اعلان کړ د هغه نه يوازي دوه کلونه وروسته په ۱۹۵۶م کي چي کله جمال عبدالناصر د سويز کانال مصري کول(ملي کول) غوښتل او په دې تړاو د برطانيې، فرانسې او اسرائيلو له لوري مصر ته ګوتڅنډنه وشوه، او دوی ټول د مصر په خلاف په يو صف کي ودريدل مصر ته ئې د جګړي اخطارونه ورکړل، پدې وخت کي اخوان المسلمين د حکومت ټول وحشتونه هېر کړل او د هغوی د ائيتلاف په وړاندي ئې د خپل مصري دولت حمايت او ملاتړ اعلان کړ، رضاکارانه خدمات ئې پيل کړل دا هم هغه کال وو چي ما په دمشق پوهنتون کي د ټولو محصلينو سره هلته فوځي تمرينات(زده کړه) وکړل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناڅاپه برطانيې، فرانسې او اسرائيلو په ګډه پر مصر باندي حمله وکړه، په دغه مختصره حمله کي مصر ماتي وخوړله، اسرائيلو د "سينا پر دښتي" چي مصري سيمه وه قبضه وکړه، برطانيې او فرانسې يو ځل بيا د سويز کانال پر علاقه قبضه وکړه، د امريکا د ولسمشر "آئزن هاور" په مداخلې او منځګړيتوب سره دغو هيوادونو خپل فوځونه د مصر نه بيرته وايستل، په دې شرط سره چي مصر به د اسرائيلو کښتی په سويز کانال کي نه ايساروي، فرانسې او برطانيې ته به هم د سويز کانال د درآمد(ګټي) نه ددوی مالي معاوضه ورکوي، اسرائيلو هم د سينا د دښتي نه خپل فوځونه ټول کړل خو پر پولي ئې د مصر پر ځينو سيمو لا هم خپله قبضه جاري وساتله.

په هر صورت ددغه جګړي او ماتي وروسته مصري فوځي حکومت د اخوان په خلاف په خپلي دښمنی کي کمي راوستله، که څه هم ددوی مرکزي دفتر او ضبط شوي املاک د دولت له لوري ورته واپس نشول، خو ددغي جګړي په دوران کي چي کوم بې ګناه اخوانيان په زندانونو کي پراته ول آزاد شول، دوی يو ځل بيا د استاد شهيد سيد قطب رحمه الله په مشري او لارښوونه کي د خپل پرامنه اسلامي دعوت په چارو مصروف شول، سيد قطب د مصر مشهور اديب، نقاد او د اسلامي ذهنيت درلودونکی مفکراو مصنف وو، خو دده تحريرونو او د اخوان يو ځل بيا احياء جمال عبدالناصر ته خوند ورنکړ، ده سيد قطب زنداني کړ او ټول هغه ځوانان چي دده همغږ‌ي ول محبسونو ته واستول، وروسته يې پر سيد قطب باندي دده د يو کتاب(معالم فی الطريق) پر اساس په فوځي محکمه کي دوسيه وڅيړله او دائې په دروغو ثابته کړه چي ياد کتاب د مصري حکومت په خلاف تحريکونکی دی بيا ئې په ۱۹۶۶م کي په اعدام محکوم کړ، نورو سلګونو اخوانيانو ته يې هم د قيد او بند سزاوي ورکړې، پدې ډول سره دا د اخوان المسلمين د ابتلاوو دوهم پړاو وو، په دې امتحاني پړاو کي ددوی تر ټولو ستر مفکر او مصنف چي په محبس کي ئې د څو کلونو د زحمتونو وروسته د شلمي پيړۍ بې نظيره تفسير(فی ظلال القرآن) وليکی، شهيد کړل شو، خو الله تبارک و تعالی په خپل کامل قدرت سره يوازي يو کال وروسته د اسلام لپاره د سرښندونکي او په بند و قيد کي د پرتو مصيبت ځپلو مؤمنانو انتقام په ۱۹۶۷م کي د اسرائيل و مصر د جګړي په صورت کي چي مصر شرميدلي ماته وخوړه واخسيت، په زرګونو مصري فوځيان بندي شول، د مصري اُردو عياش مشر ځان وژنه وکړه، د مصر او روسيې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملګريتوب بې فائدې پاتي شو، او په ۱۹۷۰م کي د جمال عبدالناصر کمبله هم ټوله شوه، ده خپل نائب ولسمشر ته وصيت وکړ چي د روسيې پر ځای پر امريکا تکيه وکړي.

اخوان المسلمين د جمال عبدالناصر نه وروسته:

په ۱۹۶۷م کي پر پراخي مصري سيمي(سينا) د اسرائيلو قبضه وه، ددې سيمي سره سره ئې د سويز کانال او مکمل شرقي ساحل سيمي تر تسلط او اشغال لاندي نيولي وې، ددوی په اجازه د نورو ټولو هيوادونو کښتئ د سويز کانال نه تيريدی شوې، انور سادات غوښتل په کومه طريقه اسرائيلي فوځونه د شرقي ساحل نه لري کړي، ددې لپاره ئې خپلي داخلي پاليسي ته تغيير ورکړ، ده په زرګونو بېګناه اخواني بنديان له زندانونو نه آزاد کړل، د ډيرو بنديانو دوسيې ئې سمدستي ختمي کړلې، او د جمال عبدالناصر د اشتراکيت پر ځای ئې د اسلام شعار پورته کړ او خپل ځان ته ئې د الرئيس المؤمن(مسلمان مشر/زعيم) لقب غوره کړ، که څه هم د اخوان همهغه پخوانی د۱۹۵۴م کال حالت نه وو او نه هم د دوی املاک او جائيدادونه ور واپس کړل شوه خو يو ځل بيا د کار او عمل آزادي ورکړل شوه، ددې سره سره چي هغه په لکونو مظلوم مصريان چي د جمال عبدالناصر د سوشلزم(اشتراکيت) د قانون په مټ ځپل شوي ول او د اسلام د شعار په اوچتولو سره ويريدل، هغوی د آرام ساه واخيسته، د اسرائيلو د دښمنئ لپاره ټول مصريان يو مُټي شول او کله چي انور سادات ددې جوګه شو چي د اسرائيلواشغال پای ته ورسوي نو په ۶ اکتوبر ۱۹۷۳م کال کي ئې ناڅاپه د شپې په تياره کي د سويز کانال پر شرقي څنډه حمله وکړه او اسرائيلي فوځ ته ئې ماتي ورکړه، او وروسته ئې د امريکا په مرسته د اسرائيل سره د تړون پر اساس د سينا پراخه علاقه بيرته لاس ته راوړه.

په کال۱۹۷۱م کي يو پخواني اخواني مشر عمر التلمساني د (۱۷) اولس کلن حبس وروسته آزاد شو، دی په ۱۹۷۴م کي د اخوان عام مرشد(مشر) انتخاب شو، ده په ډيره دور انديشي او ځيرکتيا سره يو ځل بيا د پاشل شوي اخوان صفونه سره يو ځای کړل، ډيری اخوانيان چي په ۱۹۵۴م کي په پنځلس کلن حبس محکوم شوي ول، او د هيواد نه لري په خارج کي اوسيدل هيواد ته راستانه شول، ځيني د زندانونو نه خوشي شول، تر اوسه لا اخوان ته په

(c) ketabton.com: The Digital Library

هیواد کي د آزاد سیاسي فعالیت اجازه نه وه ورکول شوې وه، اخوان د "وفد" او ځیني نورو سیاسي ګوندونو سره په ګډه په انتخاباتو کي برخه واخیستله، او په پارلمان کي ئې د اسلامي قدرونو آواز اوچت کړ، د عمر التلمساني په دور کي په مصر کي پخوانی سیاسي مجلې "الدعوة" او نوري یو ځل بیا چاپ شولې، دوولس کلونه مسلسل ددریم عام مرشد په صفت د اخوان د قیادت کولو وروسته بالاخره په ۱۹۸۶م کي وفات شو او حامد ابوالنصر څلورم عام مرشد وټاکل شو.

د اخوان دغه څلورم عام مرشد د ۱۹۳۳ نه د اخواني تحریک غړی وو، او په ۱۹۵۴م کي ده ته د ۲۵ کلن بند سزا ورکول شوې وه خو په محبس کي د ۲۰ کلونو تیریدلو وروسته په ۱۹۷۴م کي آزاد شو، د ده په عصر کي اخوان یو ځل بیا په مصري ټولنه کي خپل وجود په اثبات ورساوه، مختلف کاري تنظیمونه (Unions) ئې د پوهنتونونو په زده کړه اییز چاپیر او په ملي ادارو کي د پیل په څیر یو ځل بیا داخل شول او دده په عهد کي په اپریل ۱۹۸۷م کي اخوان د دوو نویو مصري سیاسي ګوندونو ضرب العمل او ضرب الاحرار سره حلف وکړ او د مصر په پارلماني انتخاباتو(مجلس الشعب) کي ئې ونډه واخیستله، د لومړي ځل لپاره د اخوان (۳۶) ارکان د پارلمان غړیتوب ته بریالي شول، چي په نتیجه کي په پارلمان کي د اپوزیسیون قیادت او مشري د دوی لاس ته ورغله.

اخوان پر ایمرجنسي او عاجلو قوانینو د احتجاج په صورت کي، د عادلانه او شفافو انتخاباتو د ګارنټي د نشتون په سبب په ۱۹۹۰م کي په عامو انتخاباتو کي د نورو اپوزیسیوني ګوندونو سره یو ځای بائیکاټ(رد) وکړ، په ۱۹۹۲م کي ئې د لوکل باډیز په انتخاباتو کي ونډه واخیستله، او په ۱۹۹۳م کي ئې د حُسني مبارک د دریم ځل لپاره په صدارتي انتخاباتو کي د شرکت سره مخالفت وکړ چي په نتیجه کي د حکومت د غضب په نښه شول، ددوی پر ۸۲ممتازو کارکوونکو او مشرانو په فوځي محکمه کي د مختلفو دروغجنو دوسیو پر سر مقدمه وچلیده او ۵۴نفره یې محبس ته ورځني واستول، په ۱۹۹۵م کي دوی د مجلس الشعب(پارلمان) په انتخاباتو کي ونډه واخیستله.

د عام مرشد ابوالنصر په عهد کي د ګوند مکمل ادارتي او تنظیمي جوړښت د شورى پر بنیاد څلویښت کلونه وروسته یو ځل بیا قایم شو، د اخوان د اعلی ترینه تنفیذي کمیټی(مکتب الارشاد) د غړو او عام مرشد انتخابات کول او غوره کول په عملي بڼه پیل شول، حامد ابو

(c) ketabton.com: The Digital Library

النصر صاحب هغه لومړنی اخواني مشر وو چي د مرحوم ضیاءالحق په وخت کي په ۱۹۸۸م کي د اسلامک کونسل آف یورپ په غونډه کي چي په اسلام آباد کي رابلل شوې وه برخه واخیستله، د افغاني مجاهدینو د قیادت او مشرتابه سره ئې ملاقات وکړ، د درهٔ خیبر نه ئې لیدنه وکړه، په ۲۰ جنوري ۱۹۹۶م کي ئې له دې فاني نړۍ نه سترګي پټي کړلي، دده د تدفین نه فوراً وروسته هغه زرګونو اخوانیانو چي دده په جنازه کي ئې برخه اخیستې وه د مرحوم عام مرشد د لومړي مرستیال استاد مصطفی مشهور سره بیعت علی الاعلان اجتماعي وکړ.

په ۱۹۲۸م کي د اخوان المسلمین د تأسیس نه نیولې تر پنځم عام مرشد پوري څلورو مشرانو ته په لاندي تفصیل سره د اخوان د قیادت او مشرتابه ویاړ ورپه برخه شوی.

- شهید الاستاد حسن البناء مرحوم د ۱۹۲۸م نه تر ۱۹۴۹ پوري
- متقاعد قاضي حسن الهضیبي مرحوم د ۱۹۵۱م نه تر ۱۹۷۳ پوري
- الاستاد عمر التلمساني مرحوم د۱۹۷۳م نه تر ۱۹۸۶ پوري
- الاستاد حامد ابوالنصر مرحوم د ۱۹۸۶م نه تر جنوري ۱۹۹۶

د اخوان اوسنی قیادت او تازه ترین صورتحال:

موجوده عام مرشد استاد مصطفی مشهور چي ما ئې یادونه په ۱۹۵۴م کي د اخوان په یوه مسجد کي د خطیب په حیث وکړه چي هلته بیا د پولیسو له لوري ډزي وشوې او زه هم هملته موجود وم، دده عمر اوس یعني په ۱۹۹۸م کي ۷۷کاله دی، دی په اولس کلنی کي یعني هغه وخت چي د "منیا" په ښار کي ئې په عالي لیسه کي درس وایه د اخوان سره یو ځای شوی وو، بیا ئې په قاهره پوهنتون کي په ۱۹۴۳م کي په علم

(c) ketabton.com: The Digital Library

الاصادر (Meterology) کي ګرېجوېشن وکړ، او د هیواد په ګمرک کي ئې دنده پیل کړه، درې کاله وروسته۱۹۴۶م کي ئې په همدې علم کي ماستري وکړه، نو ځکه هم دنورو اخواني مشرانو غوندي د عالي تحصیلاتو درلودونکی وو، د لومړي عام مرشد پرته نورو ټولو اخواني مشرانو د اخوان تر سایې لاندي د دیني علومو زده کړي او فهم و فراست تر لاسه کړی وو.

استاد مصطفی مشهور د دین په خاطر څلور ځله د قید و بند مصیبتونه وګالل، لومړی ځل د شاه فاروق په عهد کي په ۱۹۴۸م کي زندان ته ولاړی، درې کلونه هلته پاتي شو، په ۱۹۵۱م کي د آزادیدلو وروسته یو ځل بیا د جمال عبدالناصر په عهد کي په ۱۹۶۵م کي ونیول شو، او په لس کلن حبس محکوم شو، په ۱۹۷۱م کي د انور سادات په وخت کي آزاد شو، په دې ډول سره ئې د شاه فاروق او جمال عبدالناصر په وخت کي ۱۹کلونه په سیاسي حبس کي تېر کړل.

په ۱۹۸۱م کي چي کله د یو نوي سخت دریځي ډلي او دیني تنظیم"جماعة التکفیر و الهجرة" په لاسونو د فوځي نمائش(Prade) په وخت کي انورسادات ووژل شو، که څه هم اخوان ددې کار نه بلکل بې خبره او بې ربطه پاتي وو، خو بیا هم ډیر اخواني مشران ونیول شول، ځکه دا ځل بیا اخوان د سادات پر سفر اسرائیلو ته مخالفت څرګند کړی وو، دوی دا نه خوښول چي د اسرائیلو سره دي اړیکي جوړي شي، بالخصوص تر هغه چي د القدس ښار فلسطینیانو ته نه وي سپارل شوی، په هر صورت د خوشبختی ځای دا وو چي په دې موده کي مصطفی مشهور د هیواده بهر وو، نو ځکه د نیولو نه خوندي پاتي شو، بیا چي کله پنځه کلونه وروسته د مصري حکومت شکوک او شبهات لري شول، او اخوانیان بېګناه وموندل شول، نو په ۱۹۸۶م کي مصطفی مشهور هیواد ته راستون شو، په همدې کال د اخوان معمر مشر شیخ عمر التلمساني رح د نړی نه کوچ وکړ، ده هم د ۱۹۵۴م نه نږدې شل کلونه په زندان کي تیر کړي ول، د استاد عمر التلمساني رحمه الله د وفات پر وخت حامد ابو النصر د هغه ځای ناستی وټاکل شو او مصطفی مشهور ئې لومړی معاون غوره شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته د يوې خبرې وضاحت ضروري دی چي د جمال عبدالناصر د مرګ وروسته کوم وخت چي په مصر کي په مدار مدار سره د اشتراکيت(سوشلزم) بت مات شو او په حکومتي ظلم او تشدد کي څه نا څه کمبود راغی، خلک هم هوسا شول، کله چي سياسي ګوندونو او ديني جماعتونو ته د تشکيل او فعاليت اجازه ورکړای شوه، نو په مصر کي د "جماعة التكفير والهجرة" او "الجماعة الاسلامية" په نوم باندي دوه نوي تنظيمونه تأسيس شول، لومړی جماعة چي د انور سادات په وخت کي چي اسرائيلو ته دده د سفر او نويو اړيکو د جوړولو سخت مخالف او ديوه شديد ردِعمل په صورت کي رامنځ ته شوی وو، او ددوی افرادو په ډير ماهرانه پلان او همت و جرأت سره انور سادات وواژه، هغوی خپلو اهدافو ته د ورسېدلو لپاره د شديد عكس العمل حمايت کاوه، همدا "تكفير الجماعة الاسلامية" وو يعني په تيرو څو کلونو کي چي کوم بهرني سياحان په غير انساني او افسوسناک حالت کي وژل شوي دي په هغو ټولو وژنو کي دغه دوه تنظيمونه ذېدخل ول، اخوان ددوی سره هيڅ نوع اړيکه نلري، او نه هم د اخوان په فکري انداز او عملي منهج کي د سخت دريځي او تشدد نښه شته، کوم وخت چي جماعة التكفير والهجرة په مصر کي غير قانوني اعلان شو، يو بل سخت دريځی ګوند د "جماعة التنظيم الجهاد" په نوم تأسيس شو.

همدا دليل وو چي کله استاد مصطفی مشهور د خپل انتخاب نه فوراً وروسته د کويټ د مشهوري او کثير الاشاعت اوونيزي"مجلة المجتمع" سره تفصيلي مصاحبه وکړه په هغه کي ئې په ډير وضاحت سره دا اعلان کړی وو چي موږ د "جماعة الاسلامية" او "تنظيم الجهاد" سره هيڅ اړيکي نلرو، موږ په هيڅ صورت سخت دريځي او تشدد نه خوښوو، په اخوان کي چي د "النظام الخالص" په نوم کومه داخلي شعبه وه او مصطفی مشهور هم يو وخت د هغې ډلي غړی وو، د مصري انقلاب نه ډير مخکي په فلسطين کي د يهودانو او په مصر کي د انګريزانو په مقابل کي تأسيس شوې وه، دوی هغه وخت د هغوئ په خلاف ردِعمل او تشدد ته جواز ورکړی وو ځکه هغوی اشغالګران ول، خو اوس حالات بالكل بدل شوي دي، اوس موږ د سخت دريځي سره کوم ارتباط نلرو، زموږ د بدنامولو په موخه د حکومت له لوري موږ ته داسي الفاظ منسوبيږي، خو حکومت کله هم دا ثابته نکړه چي موږ په مذکوره بالا سخت دريځيو او يا هغو تنيظيمونو سره ارتباط درلود، حال دا چي موږ تل د سخت دريځی مخالفت کړی دی، کله چي د ۷۰يمي لسيزي په پيل کي موږ له زندانونو نه آزاد شوي يو په هيواد کي چي څومره تروريستي واقعې شوي دي په يوه واقعه کي هم يو اخواني ندی شريک شوی، اوسنی صورتحال خو دادی چي په تيرو څو کلونو کي د حکومتونو له لوري دا هڅه کيږي چي د اخوان لپاره حالات څرنګه سخت کړای شي، د هغوی دليل دادی چي يو خو ئې پورته يادونه وشوه چي اخوان په عامو انتخاباتو کي د حکومت پر لاس وهنو د

(c) ketabton.com: The Digital Library

اعتراض په صورت کي له انتخاباتو نه بائیکاټ اعلان کړی وو، او یو ځل ئې بیا د ۱۹۵۵م د انتخاباتو نه وروسته د حُسني مبارک پر دریم ځل صدارت ته د انتخابیدلو په اعتراض کي په پارلمان کي شدید مخالفت وکړ، نو ځکه هم د پخواني مرشد ابوالنصر په آخري عهد کي د اخوانیانو نیول او ځورول پیل شول، په فوځي محکمو کي دروغجني دوسیې ورباندي وځیرل شولې، چي تر اوسه لا حکومت پر دوی د کار او عمل کړی ډیري تنګي ساتلي دي، حقیقت خو دادی چي حکومتونه په مصري ټولنه کي د اخوان د نفوذ او مقبولیت نه په ویره او تشویش کي دي.

استاد مصطفی مشهور د المجتمع د مجلې د نماینده د دغو پوښتنو په ځواب کي چي په راتلونکي کي به د دوی کاري لایحه څه وي؟ وویل:"موږ د اسلامي دعوت د غوښتنو او د بندیزونو تر فشار لاندي خپل کارونه په توازن کي ساتل غواړو، او د هغه مطابق به لاري چاري غوره کوو، خو تر ټولو مهمه خبره داده چي اسلام د امن، آزادی او انصاف دین دی، د رحمت دین دی، پر هغه دبنیاد پرستی (Fundamentalism)او سخت دریځی چي کوم تورونه لګول کیږي هغه بالکل بې اساسه او بې بنیاده دي، موږ دغه ټول الزامات او افواهات ردوو، مکرراً ددې خبري اعلان کوو چي اخوان پر خپل اعتدال خوښوونکي کاري اسلوب باندي پابند اوسي، موږ یوازي د اصلاحاتو غوښتونکي یو، موږ د هیواد په مینه او محبت کي مخلص یو، موږ پوهیږو چي اسلام زموږ د ټولني د ټولو مشکلاتو بهترین حل وړاندي کوي، ځکه اسلام د بشر او کائیناتو د خالق او پیدا کوونکي له لوري رالیږل شوی دی، حال داچي نور ټول نظامونه د انسانانو په لاسونو او ناقصو ذهنونو جوړ شوي دي.

ده لا زیاته کړه چي: "موږ د اسلامي دعوت د غزولو او پراخ کولو لپاره ټول وسایل په کار اچوو، خلکو ته به دا وایو چي آیا اسلامي قوانین د شریعت خلاف دي، او دا چي ددوی ګټه او فائده په همدې دین کي ده چي دوی په خپل انفرادي او اجتماعي ژوند کي د اسلام په اصولو برابر ولاړ شي، تر کومه ځایه چي د حکومتي چارواکیو سره د مذاکراتو او د دوی د بدګمانیو د لري کولو خبره ده، موږ دوی ته ښه راغلاست وایو، او لکه څرنګه چي د مرشد لومړي مرستیال استاد مأمون الهضیبي(د پخواني متقاعد قاضي او د اخوان د پخواني

(c) ketabton.com: The Digital Library

عام مرشد حسن الهضيبي مرحوم بچی چي خپله هم يو متقاعد جيوري ممبر[1] دی) مخکي هم اعلان کړی وو چي زموږ له لوري په دې اړه کوم څنډ نشته او موږ هيله کوو چي موږ ته دا موقع راکړل شي، او خپل منځي خبري سره وکړو خو حکومت خپلي دروازې زموږ پر مخ تړلي دي، دا ډېر ضروريدي چي زموږ او حکومت تر منځ افهام و تفهيم وشي، موږ خپل لرليدونه، تګلاري او نظرونه د يو بل سره شريک کړو، موږ په ډاګه دا خبره کوو چي موږ د اقتدار لپاره د اقتدار وږي او غوښتونکي نه يو، او نه هم موږ په حکومتي لاسته راوړنو کي ددوی سيال (Rival) يو، موږ خو يوازي دا غواړو چي دوی د الله جل جلاله شريعت نافذ کړي، ډيره موده مخکي په پارلمان کي زموږ نماينده شيخ صلاح ابو اسماعيل مرحوم د حکومت سره په پارلمان کي د خپل منځي بحث و تمحيص وروسته يو پلان چمتو کړی وو، خو افسوس چي حکومت هغه پلان او هغه ټولي وعدې هيري کړلې، په هر صورت زموږ غوښتنه داده چي موږ غواړو د حکومت سره مخامخ ناستي او مذاکرات ولرو، خپل منځي هم نظره تګلاري جوړي کړو او د امن ماتوونکو ښکار او په نښه نشو.

استاد مصطفی مشهور چي د المجتمع د نماينده سره نوري څه خبري په ۱۹۹۶م کي وکړې د هغه مصاحبې خلاصه ده وه چي: دوی د تيري نيمي پيړۍ نه پر اخوان د حکومت په لاس دنازل شويو مصيبتونو څخه ويريدلي ندي او نه هم د خپلو نيکو اهدافو د کاميابۍ په اړه کوم شک او شبهه لري، داځکه زموږ د ژوند د اوامرو فيصله يوازي پر بشري عواملو (Human Factors)متکي نده بلکي په هغو کي تل الهي عوامل (Divine Factors) کاروونکي دي، دوی د الهی قدرت دتائيد او حمايت نه مأيوس ندي او نه هم بايد کوم مسلمان مأيوس شي"، ده په ډېر ډېر صراحت سره داخبره وکړه چي اخوان بلکي ټول مسلمانان نبايد ددې خبري نه مطلقاً وويريږي او نه هم مأيوس شي چي اسلام دښمن طاقتونه چي هر ځای د کامل اسلام په خلاف هڅي کوي، ددوی سره سلاوي شته، توپونه او ټانکونه لري، طيارې لري حال داچي مسلمان کمزوره او د انتشار او جلاوالي ښکار شوي، "موږ د ژوندانه چارو ته د ماده پرستانو د نقطهٔ نګاه نه نه ګورو، الهی عوامل بايد خپل فکري محور وګرځوو، دا ځکه د هر کار اصل د الله ج په لاسونو کي دی، نصرت او مرسته

....

[1]جيوري ممبر: مشاور يعني په پخوانيو نظامونو کي به په محکمو کي د قاضي تر فيصلې اورولو د جيوري ممبرز په نوم ځينو مشاورينو د ملزم په اړه قاضي ته د مشورې ورکولو په موخه خپله فيصله ور اوروله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوازي د هغه له لوري کيږي، مستقبل او آينده يوازي د اسلام ده، دا ځکه اسلام هغه دين دی چي الله جل جلاله د ټول بشريت لپاره د قيامت تر ورځي پوري غوره کړيدی، نو که مخالفين هر څه وکړي دا دين به ختم نکړای شي، موږ بايد د هيلو او اميدونو شمعي په خپلو زړونو کي بلي وساتو او هر څه چي رامنځ ته شي صبر ورباندي وکړو، ثابت قدم پاتي شو، موږ بايد پر دې کامل يقين ولرو چي الله سبحانه و تعالی به موږ کله هم يوازي پرېنږدي.

دا الفاظ د لومړي ځل لپاره د يوه اخواني مشر له خولې نه نه دي وتلي، بلکي د لومړۍ ورځي نه د مرشد حسن البناء په عصر کي همدا دده الفاظ او همدا ئې يقين او د فکر انداز و عمل وو، همدا دليل دی چي په مختلفو عصرونو کي پر دوی د مصيبتونو غرونه رامات شوي دي، ظاهراً تل دا تحريک ځپل شوی، خو ددوی د اخلاص، صبر او مېړاني په پايله کي الهی نصرت ددوی سره پاتي شوی او دوی ته ئې نوی ژوند(روح) ورکړی، همدا پر الهي عامل (Divine Factor)باندي ددوی ايمان او په زړونو کي د يقين د شمعي د بلولو په سبب اخوان المسلمين د تيري نيمي پيړۍ نه د انتهايي سختو حالاتو سره مقابلې وکړې او بالاخره د الله عزوجل په حمايت او مرسته په لوړ سر بريالي تري راوتلي دي.

په پای کي د يوې مهمي نقطې وضاحت ضروري دی، هغه دا چي په مصر کي د سياسي ګوندونو لپاره د "حزب" توری استعماليږي خو د اخوان د ګوند سره د "حزب" توری کله هم نه کارول کيږي، د هغه دولتي نوم"جماعة الاخوان المسلمين" دی، نو ځکه هم کله چي د مصري انقلاب فوراً وروسته ټول ګوندونه(احزاب) منع اعلان شول، اخوان ددغه قانون سره په ټکر کي نشو واقع خو کله چي د انور سادات په وخت کي يعني د ۷۰لسيزي په پيل کي پر احزابو پابندی ختمي شولې خو دوی ته بيا هم د مکمل سياسي فعاليت اجازه ورنکړل شوه، نو ځکه هم په عامو ملکي انتخاباتو کي دوی يوازي په هغه صورت کي برخه اخيستلای شوه چي د نورو سياسي ګوندونو سره ئې حلف(ائيتلاف) کړی وای، او دخپل سياسي فعاليت د آزادی په موخه ئې د مصر په ستره محکمه کي قانوني عريضه وړاندي کړې او ورباندي منلې وای، يعني دوی بايد دا ثابته کړې وای چي په ۱۹۵۴م کي ددوی پر سياسي فعاليت د (Ban) لغوه کولو امر نه وو اطلاق شوی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې اړه یوه ضروري خبره داده چي د استاد مصطفی مشهور د وینا مطابق د ۱۹۸۴م په عامو انتخاباتو کي د حکومت له لوري ویل شوي ول چي په قانوني (Formal) لحاظ ګوندونه جوړ کړل شي، موږ چي کله خپل ګوند رسمي کول غوښتل، ددوی له لوري راته وویل شول چي د دیني "ګوند" جوړولو او د فعالیت اجازه به قطعاً نه درکول کیږي، ځکه په مصري قانون کي ئې جواز نشته، ددوی په وینا دلیل ئې دا وو چي د داسي ګوندونو د جوړیدلو سره د ډله ییزو او ګوندي فسادونو خطر موجود دی، خو د حکومت دا ویره بې اساسه ده، زموږ اړیکي د عیسایانو سره د امام حسن البناء، استاد الهضیبي او خپله عمر التلمساني او استاد حامد ابو النصر رحمهم الله په وختونو کي ډیر ښه پالل شوي وې، خپله قبطي(مصري عیسایان) حضرات ددې خبري ښه شاهدان دي، موږ په هیڅ صورت د تنګ نظری او تعصب پلوي نه یو، او نه هم خپل ګوند د داسي تعصبونو پر اساس جوړوو، خو موږ ته وویل شول چي حکومت کله هم موږ ته د سیاسي ګوند جوړولو اجازه نه راکوي، دغه صورتحال ته په کتو سره ځینو اخواني ځوانانو د "حزب الوسط" د اعتدال ګوند په نوم یو سیاسي ګوند تشکیل کړ، موږ هم دوی منع نکړل، او بالفعل دغو اخواني ځوانانو د خپل نوي سیاسي ګوند منشور او لایحه عمل په وزارت داخله کي د ګوندونو د امورو د کمیټې(لجنة شؤن الاحزاب) مخي ته کیښودل، خو غالباً چي حکومت به ددغه ګوند د تأسیس اجازه ورنکړي.

په هر صورت موږ اخوانیان برابر ددې هڅه کوو چي د حکومت سره د ګُفت و شنید او مذاکراتو فرصت راته برابر شي، او موږ ددوی سره د خپل طریقهٔ کار په اړه یو مفاهمت وکړو، موږ د تشدد او سخت دریځي مخالف یو، او د ملکي قوانینو پابندي غواړو، ددغو ټولو باوجود پر موږ د کار او فعالیت کړۍ تنګیږي، زموږ سره دوه مخې رویه کیږي، موږ نیول کیږو په خلاف مو محکمې پیلیږي او په انتخاباتو کي د شرکت نه منع کیږو."

د اخوان عام مرشد استاد مصطفی مشهور دا خبري په جنوري ۱۹۹۶م کي په خپلي مصاحبې کي کړي وې، تازه ترین معلومات دا دي چي په دغه بد صورتحال کي هیڅ بدلون ندی تر سترګو شوی، دوې درې میاشتي مخکي د شهید امام حسن البناء کشر وروزجمال البناء چي د مزدورانو د ترقۍ د تنظیم مشر دی، د پاکستان په دوره راغلی وو، د موصوف عمر چي نږدې ۷۸کاله دی ماته وویل: "اخوان اوس هم د حکومت د ظالمانه چلند په نښه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی، هغه ټول املاک چي تري ضبط شوي ول د هغوی نه تر نن پوري دوی ته ددوی د سلګونو لکو د اپارتمان او مرکزي دفتر معاوضه نده ورکول شوې، نه هم ددوی د سلګونو کارخانو او کمپنیو مالکانو ته ددوی د املاکو کوم بدل ورکول شوی، دوی ته حتی د سیاسي فعالیت اجازه هم نده ورکول شوې."

زموږ د هیواد زیاتره خلک د اخوان د کارکردګي نه بې خبره دي، هغوی نه یوازي په مصر بلکي په شرق اوسط او اروپا کي د نن نه نیمه پیړۍ مخکي د اسلام بیدارۍ او اسلام سره میني هغه عظیمي څپې په خروښ راوستلې چي په عربي هیوادونو کي د حاکمو اشتراکي او سوشلسټو نظامونو هم ونکولای شول چي خاموش ئې کړي، په مصر کي په ۱۹۵۴م کي او وروسته په ۱۹۶۶م کي چي کوم ظالمانه او وحشیانه سلوک ددوی سره وشو ددغو یو خړ انځور په پورته کرښو کي یاد شو، خو بیا د الهی تائید او جمال عبدالناصر د مرګ نه وروسته هغوی د مرګ او ژوند د کشمکش نه په امان شول، او په مصر کي د هوساکۍ ساه اخلي، حال دا چي په سوریه او عراق کي فوځي اشتراکي نظامونو ددوی د ځپلو او له منځه وړلو په موخه ډیر کارونه کړي دي، پر دوی بې ساري ظلمونه وشول، د ځپلو هیوادونو نه وشړل شول، پر فعالیتونو ئې شدیدي پابندئ لګیدلي دي، هغه هر څه تر نن پوري همداسي پاتي دي، داځکه دغه فوځي دیکتاتوري واکمنان له تیرو دېرشو کلونو نه پر سیمه حاکم دي، خو الحمد لله په سوډان او اردن کي د اخوان لپاره د فعالیت میدان خالي دی، اوس ددوی فعالیتونه په اروپا او امریکا کي هم په پوره زور او شور سره جاري دي.

په اوسني عصر کي د اسلامي نړۍ عظیم ترین مفکر او محقق او داسلام ستر داعي مولانا سید ابوالحسن علی ندوی صاحب"حضرت مولانا میاں" په حق شناس او حق ښوونکي قلم باندي چي له نن نه څلویښت کاله مخکي کومه مقدمه او تقریظ لیکل شوی هغه ګواکي د حق آواز وو، زه د هغه په زمزمه کولو سره دا تفصیلي مقدمه ختموم، "لاییغضهم الا المنافق و لا یحبهم الا مؤمن. الایة

مفهوم: یوازي به کوم منافق کس ددوی سره عقده ساتي او دښمني به ورسره کوي، خو هر مؤمن به ددوی سره مینه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پای کي د خپل محترم ملګري جميل حيدر رضوي نه مننه کول خپل په ذمه دده حق بولم چي په روان لوستلو کي يې زما سره همکاري وکړه، او په خپلو ګټورو مشورو سره ئې و نازولم، زه د ډاکټر نوراحمد تاز نه هم منندوی يم چي د موضوع په اړه ئې زما لپاره د کويټي مجلې "المجتمع" ځيني شميرې راته پيدا کړې.

ورور مي مولوي فضل ربي ندوي د مجلس نشريات اسلام مالک په خاصه توګه زما او لوستونکو د منني مستحق دی چي ددغه دوهم ځل چاپ چاري ئې په خپله اوږه واخيستلي، اللهم اجعلنى من الذين يستمعون القول فيتبعون احسنه، وصلى الله على حبيبه النبى الامى وسلم.

رضوان علي ندوي

کراچي: ۳/ربيع الاول/۱۴۱۹ه

مطابق: ۲۸/جولای/۱۹۹۸م

(c) ketabton.com: The Digital Library

تعارف

د "اخوان المسلمین" تحریک اوس د کوم پېژندګلوي محتاج ندی، هر عام انسان چي لیک لوست کولای شي، اخبار مطالعه کوي ددې ګوند نه په اجمالي توګه باخبر دی، تیر کال[1] بالکل په همدغه ورځو کي چي اخوان د مرګ او حیات د کوم پړاو نه راتیر شو، او په کوم ثبات او مېړاني سره چي دوی د حق او باطل په معرکه کي"چو مرګ آید، تبسم بر لب اوست" د کومي نموني او مثالي زغم ښکارندویي وکړه، هغه یوازي د هغه چا لپاره نه چي د اسلام پر پیغام باور او یقین لري بلکي د انسانیت، حُریت، انصاف او رواداری په قیمت باندي د باخبره انسانانو او احترام کوونکو کسانو زړونه نرم او ویلي کړل، اخوان ئي ددوی زړونو ته نږدې کړ، د برصغیر"پاک و هند" اسلامي صفحاتو پر دې موقع د دین، انسانیت او آزادی د حقوقو د نصرت او حمایت پوره حق اداء کړ، او په خلکو کي ئې د اخوان المسلمین د اسلامي تحریک سره دلچسپي او همدردي لا زیاته کړه.

په مارچ ۱۹۵۵م کي هندوستان ته د رارسېدلو او د اخوان سره د عامه میني دراته معلومېدلو وروسته مي ارادي لا تقویت وموند چي په مصر کي د اخوان د تحریک سره د نږدې پاتي کیدلو په وخت پیدا شوې وه، هلته دا هیله راته پیدا شوې وه چي باید د اخوان د تحریک تعارف په ښه او حقیقي انداز کي په هندوستان کي وشي، په مصر کي د یو نیم کال اوسېدو په موده کي ما اخوان د هغوی په مختلفو سیاسي حالاتو یعني آزادي او پابندی او مختلفو صورتونو یعني انفرادي او اجتماعي ، دیني او ټولنیز ژوند کي له نږدو نه ولیدل، دهغوی د مخالفت او عداوت، د حبس و تعذیب، د دار و رسۍ مراحل زما سترګو ولیدل او غوږونو مي واوریدل، دا ټول اسباب ددې خبري غوښتنه کوي چي د اخوان په اړه یو کتاب وړاندي کړم، عجیب اتفاق وو چي په همدې ورځو کي په مصر کي دا کتاب چاپ شو، چي دا مي نو د خوب تعبیر وو، ددې کتاب پر خصوصیاتو او امتیازاتو باندي مي د فکر کولو وروسته دا فیصله وکړه چي خپله د کوم کتاب د لیکلو پر ځای به مي ددې کتاب ژباړل ډیر ګټور وي، لکه څرنګه چي تاسي به وروسته د کتاب په اصلي مقدمه کي وواياست چي دا یوه تحقیقي او علمي مقاله ده، چي د ټولنیزو علومو د ستر تعلیمي سند"دیپلوم" د ترلاسه کولو په موخه د قاهرې پوهنتون ته وړاندي شوې وه، خو د لیکوال هدف ددې کتاب د لیکلو نه یوازي د سند ترلاسه کول نه وو بلکي پوره هڅه ئي کړیده چي داخوان المسلمین د تحریک یو جامع علمي او تحقیقي تعارف وکړي او حقیقت دادی چي دی په خپل دغه هڅه کي تر ډیره حده بریالی شوی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا خبره بالخصوص دیادولو وړ ده چي دا کتاب اخوان ته په نږدې ماضي کي ورپېښ شوي د هغه خوني حوادثو او ددوی د عهد د ابتلاوو او مشکلاتو نه مخکي لیکل شوی دی، د تصنیف او لیکني زمانه او اوس حالات هم ډېر مختلف دي، د کتاب د لوستلو په وخت دا خبره په ذهن کي یاد ساتئ چي د "اخواني مرکز" د اسلامي مصر تپیدونکي زړه کوم تصویر چي تاسي په دغه کتاب کي ګورئ، ما هغه زړه په خپلو سترګو د سوځېدلو په حالت کي لیدلی دی، دوه منزله یا درې منزله اپارتمانونو چي په هغه کي ستر کتابتونونه، مساجد، چاپ خاني، دواخاني، د علمي او تحقیقي فیتو"کېسټانو" ثبت شوي، غرض دا چي د اخوان هر څه موجود ول ټول د جنال عبدالناصر د سوشلستي حکومت له لوري وسوځول شول.

د کتاب په نوم کي یو څه ترمیم ددې ځای د حالاتو مطابق ما روا بللی، اصلي نوم ئې"اخوان المسلمین او مصري ټولنه" دی، مصنف په ځینو ځایونو کي د تشریح او وضاحت لپاره ځیني انګریزي مترادف الفاظ هم کارولي دي، ما ددغه مختلفو حلقاتو د معنی او ښه پوهاوي په نیت دا دائره لا پراخه کړې ده، یعنی تقریباً ما د ټولو ضروري مختلفو علمي اصطلاحاتو مترادف الفاظ لیکلي دي.

په مصر کي د خپل مختصر مدت قیام یوه عزیزه او ګران بیه تحفه ما ډالی کړې ده، د تحفې په قیمت او افادیت کي به تاسي هم شک ونکړئ، ګواکي وړاندي کوونکي ئې حق ندی اداء کړی، هغه هیله کوي چي د نظر خاوندان دي زما د لغزشونو او اشتباهاتو نه صرفِ نظر وکړي او په خپلو ګټمنو مشورو دي مي ونازوي.

رضوان علی ندوی

۵ / نومبر / ۱۹۵۵ سرائے ګېټ رام پور

یادونه: ددې کتاب تعارف په ۱۹۵۵م کي لیکل شوی وو.(مترجم)

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

تقریظ

د شرق اوسط تر ټولو د ستر اسلامي تحریک(الاخوان المسلمون) او د هغه د جلیل القدره مؤسس او داعي شیخ حسن البناء مرحوم نوم مي تر ټولو مخکي غالباً په ۱۹۴۵م/۱۹۴۶م کي اوریدلی وو، دوهمي نړیوالي جګړي د هندوستان او عربي هیوادونو تر منځ داسي لري والی او واټن پیدا کړی وو چي د هغه سیمي حالات دلته معلومول ډیر ګران ول، تر ډیري مودې پوري مصري جرائد، وسائل او مطبوعات (چي زموږ لري پرتو سیمو د مسلمانانو لپاره د خپلو عربي وړونو د حالاتو او خیالاتو نه د خبرېدلو یوازنی ذریعه وه) بند ول، غالباً ځینو ملګرو چي په هغه وخت کي ئې د حج شرف په برخه شوی وو، ددغه تحریک او د هغه د مؤسس مؤثر او زړه راښکونکي جاذب شخصیت یادونه کوله، دوی ته په مکه مکرمه او مدینة الطیبة کي دده د ملاقات او تعارف موقع په لاس ورغلې وه، دوی دده د بې نظیره خطابت، اخلاص او خپل هدف سره د میني او حسنه اخلاقو نه ډیر متأثر شوي ول، په دغه زمانه کي د شیخ معمول دا وو چي کال په کال به د خپلو ملګرو، صوتي نشري آلاتو او نورو ضروري وسایلو سره حج ته راتلی، د حج په وخت کي به ئې ډیر تقاریر کول، په ۱۹۴۷م کي چي کله زه هلته حاضر شوم شیخ پدې کال حج ته نه وو راغلی، او ماته دده د زیارت شرف راپه برخه نشو، ددې نه یو څه موده وروسته دده د شهادت حادثه رامنځ ته شوه، دده د لیدلو او ملاقات ارمان مي همداسي پاتي شو، د ۱۹۴۷م د هغه حج په سفر کي او په حجاز کي د قیام په دوران کي ما ددې شدید احساس وکړ چي غربي تهذیب عربي هیوادونه په بشپړه توګه متأثر بلکي مفلوج کړیدي، نو اقبال ګواکي دغو هیوادونو ته په لیدو سره ویلي دي:

"فرنګي شیشه ګر کے فن سے پتهر هوګئے پانی"

تعلیم آفته ځوانان د اسلام د اصحابو د راتلونکي او مستقبل نه مأیوس او د اروپا د مادي ترقی او ژوند د فلسفې نه محسور(په سحر کي راګیر) شوي ول. چیري هم ددغه تهذیب و

(c) ketabton.com: The Digital Library

تمدن او د ژوند د نظام په خلاف د بغاوت او د اسلام د بيا احياء او حالاتو د اصلاح لپاره د هڅو هيڅ درک نه لګيدی، په دغه سفر کي پر حجاز سربيره بل ځای ته دتلو تصادف ونشو، خو د نورو عربي هيوادونو د حُجّاجو سره مي ډير ملاقاتونه وشول، په دوی کي ډيرو ښو ښو د علم او معرفت خاوندانو او دين دوستو کسانو راسره وليدل، خو په مدينه منوره کي مي څو ځوانان وليدل چي د اخوان لاروي ول، په دوی کي مي ژوند، دعوتي جذبات او اعتماد تر سترګو شو داسي چي په نورو خلکو کي نه ليدل کيږي.

په ۱۹۵۰م کي چي کله الله تعالی جل جلاله د دوهم ځل لپاره حجاز ته د تلو سعادت راپه برخه کړ نو په ځوانانو کي مي خاص بدلون وليده، ددين په اړه چي په دوی کي د کومي مأيوسۍ او د کمتری احساس معلوميده د پخوا په پرتله ئي ډير تغيير کړی وو، چي کله تحقيق وشو خبر شوم چي دا د اخوان د دعوت نتيجه وه، د حجاز ځينو ځوانانو او اديبانو پر دې اعتراف وکړ چي د حسن البنا شخصيت او دده د دعوت له امله که دوی د اسلام سره نه وای متعارف شوي نو حتماً به د الحاد ښکار شوي وای، د اسلام په لور د راګرځيدلو سبب شيخ حسن البنا او دده جاذب شخصيت او د هغه زماني ديني دعوت دی.

په ۱۹۵۱م کي چي کله مصر ته د سفر زمينه برابره شوه، ما په ډير شدت سره دا هيله کوله چي بايد ددې تحريک مطالعه وکړم، ددوی په اړه مخامخ معلومات تر لاسه کړم، د شيخ د پخوانيو ملګرو، دده د معتمدينو او دده په لاس د روزل شويو ځوانانو سره ملاقات وکړم، او ددې عظيم دعوت اصول او د بريا اسباب معلوم کړم، دا زما خوش بختي وه چي د شيخ پخواني ملګري، د کار شريکان او دده شاګردان او دوستان او خواص موجود ول، زما د عربي تصنيف(ماذا خسر العالم بانحطاط المسلمين؟) چي زما د سفر نه څو مياشتي مخکي نشر شوی وو، د اخوانيانو له لوري په ډيره مينه لوستل شوی او بدرګه شوی وو، اخوان په ډيري پراخي سينې او د هر نوع تعصب پرته دا کتاب په خپلو خاصو تبليغاتي ليکچرونو کي شامل کړی وو، دا کتاب زما او ددوی تر منځ د تعارف ذريعه وو، بيا نو د يوې معروفي ادارې سره تعلق او ارتباط ساتل د اخوان لپاره(چي د عالم اسلامي د وحدت او تعارف و تعاون په سبب تر ټولو ستر داعي دی) ډير د کشش او ذوق ځای وو، تر کومه ځايه چي دشيخ په اړه د تاريخي او شخصي معلوماتو تعلق دی د هغه لپاره تر ټولو ډير مستند او قابل اعتماد ذريعه دده د قدرمن والد صاحب محترم شيخ احمد عبدالرحمن البنأ ذات دی، چي

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغوی د پلرني شفقت او خپل وياړلي او د نجات ورکوونکي بچي په اړه ټول ضروري خبري او جزوي معلومات راغونډ کړل[1]، ددې نه علاوه د شيخ د درس او کار ملګري او د اخوان مربي استاد بهي الخولي(صاحب تذکرة الدعاة) چي دده عاجز د مخصوصو دوستانو او عزيزانو نه وو، ده د يو ملګري په حيث د معاصر او مشاهد ملګري په اړه خپل مشاهدات، معلومات او تأثرات راته واورول، ددغو دواړو مشرانو علاوه د هغو څو ځوانانو سره مي هم ملاقات وشو چي د شيخ خاص معتمد، معاونين او د راسته لاس غوندي ول، مثلاً استاد صالح عشماوي، د الدعوة مجلې مدير، استاد منير دلّه د ستري محکمې قاضي، استاد عبدالحکيم عابدين، استاد سعيد رمضان، ددغو اصحابو نه مي د شيخ د ژوند او د هغه د شخصيت د مختلفو اړخونو په اړه مستند معلومات تر لاسه کړل، ددغو مشرانو سره تر ملاقات کولو وروسته مي داسي احساس کړه لکه د شيخ د زيارت کولو نه چي محروم نه يم پاتي شوی.

د دغو حضراتو نه چي مي څه واوريدل او خپله د شيخ چي مي کوم اثرات وليدل د هغه نه د دې خبري پته راته ولګيده چي دده شخصيت د تاريخ د هغو غير معمولي اشخاصو نه وو چي الله تعالى جل جلاله ئې د کوم تحريک او دعوت د چلولو او په کوم عهد کي د اسلامي انقلاب د را اوچتولو لپاره پيدا کوي، او د قيادت وسيع او پراخ صلاحيتونه ورکوي، پراخ او روښانه ماغزه، ګرم، د ميني ډک او نرم زړه، فصيحه او بليغه ژبه، تسخير کوونکي اخلاق او زړه راښکونکی شخصيت، دا ټول دده ترکيبي عناصر ول، زه چي کله د اقبال دا شعر وايم نو بې خوده مي د شيخ حسن البنأ مرحوم شخصيت د سترګو مخي ته ودريږي، او داسي ښکاري چي شاعر بس ده ته په ليدو سره دا شعر ويلی:

نگه بلند، سخن دل نواز، جانِ پُر سوز

يهی هے رختِ سفر ميرِ کاروان کے لیے

په پوره يقين سره ويلای شم چي د سيد جمال الدين افغاني رحمه الله وروسته په عالَم اسلام کي او بالخصوص په منځني ختيځ کي تر شيخ حسن البنأ ډير طاقتور، او عهد آفرين شخصيت بل ندی پيدا شوی، د ځينو حيثيتونو له امله ده ته پر سيد جمال الدين افغاني رحمه الله باندي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښکاره فوقیت حاصل وو، د سید جمال الدین علمي اثر په علمي او سیاسي حلقاتو کي محدود پاتي شو، ده اسلامي تحریک نه وو چلولی خو حسن البنأ په عربي نړۍ کي په هري طبقې باندي اثر واچوی، او د شلمي پیړۍ تر ټولو ستر او هر اړخیز تحریک ئې تأسیس کړ.

له بده مرغه په کومه زمانه کي چي زه په مصر کي وم، د اخوان تحریک غیر قانوني اعلان شوی وو، ددوی غونډې نه کیدلې خو ددې اعتماد پر اساس چي د هغه د ذمه دارانو سره زما حقیر په ارتباط پیدا شوی وو، ماته د دوی په خصوصي مجالسو کي د شرکت اعزاز راپه برخه شو، ماته د دوی د حالاتو او خیالاتو د اوریدلو او د خپلو ورو اظهاراتو د وړاندي کولو موقع راکول شوه، په یوه خصوصي مجلس کي چي د اخوان د انتظامي مجلس ارکان یا زړه او ماغزه شریک ول، ماته د خپلو اظهاراتو د بیانولو موقع راکړل شوه، زما د وینا دومره پذیرایي وشوه چي اندازه ئې له دې نه لګولی شو چي دوی هغه د یوې جلا رسالې په شکل کي چاپ کړه، او تر کوم وخت پوري چي اخوان د دوهم ځل لپاره ممنوع اعلان شوی نه وو، دا رساله درې ځلي چاپ شوه، ددغي رسالې نوم دی"أرید أن أتحدث الی الاخوان" (د اخوان سره دوې خبري)، ماته د کوم دیني او سیاسي ګوند په اړه دومره د پراخي سینې او ستر لرلید تجربه نه وه شوې، هلته د قیام په وخت کي ماته د شیخ محمد الغزالي په مشری کي(چي د اخوان د ادبیاتو(لټرېچر) ستر مصنف دی) د مصر ځینو کلیو او بانډو ته د باربار تګ کولو فرصت برابر شو، په هر ځای کي د اخوان د جوش و خروش، میلمه پالني او اسلام دوستی، محبت او اخلاص او د تعصب د نه شتون او وسیع النضري داسي مناظر مي ولیدل چي ټول عمر به ئې یاد ساتم، او ددغو ټولو نه د شیخ حسن البنأ د تربیت او تأثیر او دده د عوام شمول او سیرت سازي اندازه راته ولګیدله، دا راته څرګنده شوه چي دغه وړوکي بڅري څومره ایماني حرارت پیدا کړی دی، ددغه تحریک د مطالعې او کومو خلکو چي تعلق ورسره درلود، هغوی د نږدو نه تر لیدلو وروسته چي زه په خاص ډول له کومو اړخو نه ډیر متأثر شوی یم هغه لاندي ډول دي:

(۱) دې تحریک په داسي قوم او ټولنه کي چي د غربي تهذیب و تمدن د نویو خرابیو نه په پوره ډول سره متأثره شوي ول او تر هغه مخکي د ترکي سلطنت او شخصي حکومت د اثراتو نه متأثر شوي، او د "مشرقینو په طبقه" کي شامل شوي ول، په داسي عملي قوت او د سربښندني په جذباتو، سادګي او جفاکشي پکي پیدا کړه، چي مثل ئې په اوسنی زمانه کي

(c) ketabton.com: The Digital Library

موندل ډېر مشکل دي، خپله د دوی د مشر او قايد(شيخ بهی خولي) د وينا مطابق چي نرم و نازک قوم وو(الشعب الرخو الرقيق) ته دوی نوی ژوند ورکړ، ګواکي د اقبال دا فکر او هيله ئې تر سره کړه:

کبوتر کے تنِ نازک ميں شاهين کا جگر پيدا

ددوی ددغه عملي قوت، د فداکاری جذبې او عقابي شان ته په کتلو سره بايد د استاد کامل الشريف د کتاب"الاخوان المسلمين فی حرب فلسطين" مطالعه کړای شي.

(۲) دوهم شی چي زه ئې واقعاً ډېر متأثر کړی يم هغه د اخوان مينه، ګرم جوشي او د دوی خپل منځي روابط، اړيکي او تعلقات دي، دومره مستحکمي اړيکي، اخلاص، مودّت او د وروری احساس او ملګرتيا ما په ډېرو کمو دعوتونو او جماعتونو کي ليدلي دي، د اخوان تحريک يوه داسي نړيواله ورور ولي پيدا کړه چي هر فرد ئې بل کس ته د خپل حقيقي ورور په سترګه ګوري، او د هر قسم ګوندي، حزبي او يا جمعيتي تعصب او تبعيض پرته د هغه د مرستي لپاره چمتو والی ښيي، يوه مصري اخبار يو ځل په طنزي شکل سره ليکلي ول: زه پوهيږم چي دا د اعتراف انتهاء ده، چي که شيخ حسن البنأ په اسکندريه کي "وپرنجي" نو په اسوان سيمه(دمصر جنوبي سرحد) کي به د "يرحمک الله" ږغونه پورته شي، نه يوازي د خپل عام مرشد بلکي د جماعة د هر کس لپاره ددوی همدا جذبه ده، دوی عملاً د يو بل سره پدې الفاظو تعارف کوي"اخوک فی الله فلان ..." ددوی د طرزِ عمل او سلوک نه دا روښانه کيږي چي دوی پر اخوة فی الله باندي عقيده لري او پر همهغه د عمل کولو پوره هڅه کوي.

(۳) دريم شی چي زه ئې ډېر متأثر کړی يم دادی چي ددې تحريک د ژوند سره نږدې اړيکي دي، دوی د ژوند نه تېښته نه کوي بلکي دوی تل پر ژوند اثر انداز وي، د هغه د مسائلو او مشکلاتو د حلولو هڅي کوي، د عوامو او عملي ژوند سره ئې اړيکي ټينګي وي، دې تحريک د عوامو په ژوند کي دخل اندازي کړې ده، د هغه د خرابيو اصلاح ئې راوستلې ده، او پر ګام ګام ئې د هغوی د مرستي هڅه کړېده، زه باور لرم چي ددې تحريک په برپا، مقبوليت او ژور تأثير کي د دغه عمل دخل ډېر زيات دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۴) ددې تحريک څلورم روښانه مظهر دادی چې د ديني او عملي اختلافاتو نه په لرې ساحه کې ئې خپل کار وکړ، چې دا ئې پر کمزورې اړخ هم حسابلای شو، خو که د اسلامي نړۍ موجوده ديني او اخلاقي زوال، د الحاد و زندقه حملات او د مسلمانانو ذهني انتشار مخ ته کېښودل شي نو دا د يو اسلامي دعوت لپاره خوش قسمتي بللای شو چې دوی خپل وخت په خالص اصلاحي او تعميري کارونو او اساسي دعوت کې لګوي.

(۵) د اخوان د تحريک تر ټولو بريالی او روښانه اړخ به داوي چې دوی په مصر(او نورو عربي هيوادونو) کې د الحاد ولادينيت د لا خپرېدلو مخه ونيوله، او د دين په اړه د استخفاف و بې وقعتی او ذهني ارتداد و تفاوت چې کوم پرمختګ لا په زياتېدو وو کنټرول کړ، کوم خلک چې د مصر د صحافت او ادب نه خبر دي ښه پوهيږي چې ملحدينو او سيکوالرنو په هيواد کې د دين په خلاف يو ستر محاذ پرانيستی وو، او د فرانسوي انقلاب د علمبردارانو په څېر ئې پوره مصري اسلامي ټولنه د خپل"ترقي خوښوونکي" ادب او خپل "مشکوکو خيالاتو او تحقيقاتو" او د خپل طنز و تمسّخر په ذريعه محوه کول، او د "يُوحِی بَعضُهُم اِلَی بَعضٍ زُخرُفَ القَولِ غُرُوراً) مصداق ول، ددې متحد محاذ په خلاف په کوم ديني ګوند، حتی په ازهر کې هم د آواز اوچتولو او د مقابلې کولو جرأت نه وو، د اخوان مخالفين هم په دې اعتراف کوي چې د اخوان تحريک دغه خلک کمزوري او مأيوس کړل، د الحاد د برملا دعوت ورکولو او دين نه د وګرځيدلو په خلاف جرأت په سترو سترو ادبي زعماوو کې نه وو پاتي شوی، خو اخوان د غيرتي ځوانانو او د صاحب جمعيت مسلمانانو يو داسي لښکر پيدا کړ چې ملحدينو ته د خپلو ملحدانه خيالاتو او تصنيفاتو د چاپ او خپرولو او اخباراتو او رسائلو په واسطه د دين او اسلامي تهذيب په خلاف د تمسخر، طنز و استهزاء جسارت پاتي نشو، بيا ئې ددغو ځوانانو تر څنګ د داسي اسلامپالو اديبانو، ناقدينو او قلم خاوندانو او د فن او هنر د ماهرينو يوه ټولنه چمتو کړه چې په علمي او فني طرز باندي ددغو ملحدينو مقابله وکړي، او اسلامي ادب روښانه کړي، چې د اخوان دغه کارنامه دومره ستره لاسته راوړنه ده چې کوم کس چې په زړه کې ئې د ايمان رڼا وي، ددې خبري د اعتراف کولو پرته نشي پاتي کيدای، لکه څرنګه چې زما مخي ته د دغو هيوادونو سابقه ژوند او اوسنی ديني او فکري انقلاب موجود دی، او د خپل اوږده قيام پر اساس مي د هغه مشاهده او تجربه کړې ده چې اخوان د نوي نسل زړه او ماغزه په څه ډول متأثر کړي دي، او د ديني شعائرو د اظهار او اعلان ئې څرنګه جرأت پکي پيدا کړی دی، او کومو خلکو چې د ديني مظاهرو او شعائرو، د ديني عقائدو اوحقايقو په اظهار کي د شرمندګی او حقارت

(c) ketabton.com: The Digital Library

احساس کاوه اوس ئې په څه ډول اظهار کوي، د دغو ذاتي مشاهداتو او تجربو نتیجه وه چي زما د ژبي نه په یو تقریر کي د اخوان په اړه په غیر اختیاري توګه دا الفاظ ووتل چي:"لا یحبهم الا مؤمن ولا ببغضهم الا المنافق"، (د اخوان سره به هغه څوک مینه کوي چي په زړه کي ئې ایمان وي او هغه څوک به نفرت ورسره کوي چي په زړونو کې نفاق وي).

واقعیت دادی چي که اخوان یو څه موده نور هم په عملي سیاست کي برخه نه وای اخیستې یا په عملي سیاست کي نه وای مصروف شوی، او خپل اصلاحي او دعوتي کار ئې په پوره قوت سره جاري ساتلی وای نو په عربي هیوادونو کي به یو عظیم اسلامي انقلاب راپورته شوی وای، او بالاخره به یو نوی ژوندون پیدا شوی وو.

زه د مستندو او باوري ذرائعو نه خبر شوی یم چي د خپل ژوند په آخري ورځو کي شیخ حسن البناء ته خپله د دغه کار ډیره صدمه رسیدلې وه، چي دوی له وخت نه مخکي سیاسي میدان ته راووتل، او لمن ئې په ازغیو کي بنده شوه، ده ډیر ارمان درلود چي دوی ته یو ځل بیا د خالص دعوتي او تربیتي کار موقع په لاس ورشي او دوی په خپل جماعة او ټولو مسلمانانو کي هغه استعداد پیدا کړي چي د هغه وروسته هغوی هر قسم ذمه داري پوره کړای شي او تر هر امتحان و آزمائش ووځي.

د مصر نه د راستنېدلو وروسته مي هیله وه چي د اخوان د تحریک په اړه مفصل او مستند معلومات په هندوستان کی نشر شي او د دوی صحیح تعارف وشي، په هندوستان کي د دې تحریک په اړه ډیري غلط فهمی او ناقص معلومات خپاره شوي، ضرورت وو چي د دغه عظیم تحریک و دعوت، د هغو د ارتقایي مدارجو، د هغوی د کار پر طریقو، او د نتایجو په اړه ئې کوم مستند کتاب چاپ کړل شي، چي په ذریعه ئې د اسلامي دعوت لپاره کارکوونکي استفاده ځني وکړي، او لږ تر لږه مخالف او موافق د دغه تحریک سره(چي په اوسني عصر کي د تر ټولو مظلومو تحریکونو نه یو دی) انصاف وکړای شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېر د خوښۍ ځای دی چې ګران سید رضوان علی صاحب د اخواني حلقاتو سره ډېر نږدې پاتې شوی دی، دی نږدې دوه کلونه په مصر کې پاتې شوی دی او هغه وخت ئې هم لیدلی چې د اخوان تحریک او دعوت آزاد او په میدان کې برملا وو، چې بیا د جمال عبدالناصر په پېرزوینه هغوی په ډېر شدت سره وځپل شول، رضوان علی صاحب په عربي او اردو دواړو ژبو کې ماهر دی او د خپلو ذاتي معلوماتو د طباعت، او ادبي ذوق او تحریري سلیقې پر اساس ددې کار لپاره ډېر وړ دی، د خدای جل جلاله شکر دی چې د لومړي ځل لپاره په اردو کې داسې مستند کتاب د دې تحریک په اړه چاپیږي، هیله ده چې مطالعه ئې د اسلامي کارکوونکو لپاره په زړه پوري هم وي، ګټور او د معلوماتو نه ډک او سترګې خلاصوونکی او لاربنود هم.

و ما التوفیق الا من عند الله

۲۶/شوال/۱۳۷۶ه

جون/۱۹۵۷م

دائره شاه علم الله، رائے بریلي

ابوالحسن علی ندوي رحمه الله

(c) ketabton.com: The Digital Library

مقدمه

(ډاکټر محمد کمال خلیفه د قاهرې پوهنتون پروفیسر)

اسلامي عقیده په مختلفو مراحلو کي د مختلفو ټولنو سره مخامخ شوې ده، چي په تهذیب و تمدن، په طرزِ فکر او معاشرت کي د یو بل سره مختلفي وې، کله په داسي ټولنه کي پاتي شوی چي هغوی د خپلو فطري سخت دریځیو، عزیمت خوښوونکو او طبعي تعصب سره اسلام ته ښه راغلاست ویلی دی، چي په نتیجه کي ئې هغو خلکو د آیات و احادیثو د احکامو په لفظي پابندي کي د شدت نه کار اخیستی دی، او په هغه کي ئې هیڅ ډول تأویل ندی منلی، دا د اسلام لومړنی عصر دی، د دغه وروسته اسلامي عقیده بالکل د مختلفي مرحلې نه تیره شوه، دا د هوساکۍ خوښوونکې، د اسلامي حکومت د عروج، ترقی او وسعت و پراخی زمانه وه، دا هغه وخت وو چي د فکري آزادی د دائرې د وسعت او ټولنیزو سرګرمیو او د پراخ میدان د هموارولو لپاره په دیني احکامو کي د تأویل نه کار اخیستل شوی، د هغه وروسته اسلامي عقیده د داسي خلکو په لاسو کي ولوېده چي د نوي او زاړه فکري تذبذب او متزلزلو باورونو ښکار شوي ول، یا داسي خلک چي نه به د مؤمن اتباع پکي ول او نه د مجتهد اجتهاد، بلکي حاکمانه رغبتونو او ظالمانه خواهشاتو دوی ړانده کړي ول، یو طرف ته د حاکمانو د جور و ظلم په وړاندي اطاعت او سپر غورځونه وه او بل لوري ته د صحیح عقیدې نه پر کږه لاره تګ.

ددې ټولو چي کوم طبعي نتایج ول هغه را وړاندي شول، یعني اسلامي حکومت ته د هغه د علمبردارانو د عقیدې او ایمان په طاقت چي تش لاسي وه په زوال منتج شو، اسلامي ټولنه د یوې اوږدې مودې لپاره د امن و اضطراب په کشمکش کي مبتلاء شوه، په دې ډول سره د دغه سقوط نه وروسته وړوکي وړوکي اسلامي سلطنتونه هم د طاقت او کمزوری په مراحلو کي ولړزېدل، تر داسی حده چي بالاخره هغوی ټول د غرب لپاره د غوړي ګولې په څیر شول، او د اسلامي سلطنت او د شاهنشاهیت داستان ختم شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زماني بدلون وکړ، او وخت راغی چي شرق بیا رابیدار شي، لکه څرنګه چي د یو او بل ځای نه د انقلاب آوازونه را اوچت شول، چي په دوی ټولو کي ستر غږ د سید جمال الدین افغاني رحمه الله وو، چي د اوږدې او ژوري تیارې وروسته د رڼا یو بڅری وو، دې د کار سرې یو ځل بیا اسلام ته په ټولنه کي د پخواني حیثیت ورکولو لپاره بې ساري هڅي وکړې، په اسلامي نړۍ کي چي د دین په نوم کوم سیاسي فساد را اوچت شوی وو د هغه سره ئې ډغري ووهلې، او تر آخري سلګۍ پوري ئې خپلي هڅي جاري وساتلې، د ده د دې اصلاحي جهادي علم احساس یوازي د ځینو مخصوصو معاصرینو سره وو، جمال الدین افغاني رحمه الله د خپل حیات او ژوند پړاو تیر کړ، او د ځان نه وروسته ئې ځیني د کار خلک پرېښودل، په دوی کي یو محمد عبده دی چي په پیل کي ئې د افغاني د مسلک مطابق خپل دعوتي سفر پیل کړ، خو وروسته ئې بل ډول آرام علمي جهاد ته ترجیح ورکړه، چي د ده په نظر د دین او ټولني لپاره ډیر مؤثر وو، ده هم د یوه فکري او علمي انقلاب د راپورته کولو وروسته هغه لار ونیوله چي تر نن پوري اسلامي ذهن د ده د فکري طریقې نه متأثر دی، د متابعینو یوه وړه ډله د ده پر علمي لار روان دي او د اسلامي تصانیفو خزانه مستقیماً زموږ مخي ته راځي.

د محمد عبده وروسته حسن البنأ مرحوم راغی چي د دوی دواړو نه ئې اخذ وکړ، او یوه داسي عمومي لار ئې غوره کړه چي ایماني جمعیت ئې برقرار وساته، د تعلیم داسي طریقه ئې انتخاب کړه چي له امله ئې اسلامي صحیح عقیده ترویج ومومي، د اسلام او د هغه د نظامِ حیات صحیح او پراخ فهم په خلکو کي پیدا شي، د دغه هدف لپاره ده هغه هڅي وکړې چي ټول ګوته په غاښ ورته پاتي شول، تر داسي حده چي بالاخره دی په دې بریالی شو چي اسلام ته په ټولنه کي همهغه پخوانی ارزښت ورکړي، ده دا کار په ډیر تدبر او خوږو وینا و سره په عامه او ساده ژبه وکړ، چي د هر عام و خاص لپاره د غوره کولو او منلو وړ وو، په یو داسي تخلیقي روح سره ئې ترسره کړ چي لرلید ئې پر بنیادي اسلامي اوصولو باندي او د هغوی پر قایمولو ولاړ وو، دی د فروعي اختلافاتو نه بالکل لري وو، په دې شکل سره دی د ټولو د اعتماد و باور او میني مرکز و محور وګرځیدی، ده د قوی الایمانه ځوانانو نه یوه داسي ډله چمتو کړه چي د وطن د حقوقو د حصول او اسلامي و عربي وقار د ساتلو لپاره داسي قربانئ ورکړي او ورکوي ئې چي دوست او دښمن ئې دواړه اعتراف ورباندي کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټولني د اصلاح لپاره ده یوه بله عملي لاره غوره کړه یعني ټولنیزي، اقتصادي، طبي او تربیتي اداري ئې د اسلام په نوم باندي تأسیس کړې، په دې ډول سره په مدار مدار په خلکو کي خود اعتمادي پیدا شوه، د زړونو په تل کي پټ ایمان ته ژوند وروپه برخه شو، خلک هغه ځای ته راغلل چي دوی د اخوان په شان او په هغه ډول چي په لومړي اسلامي عهد کي وو، د اسلام صحیح او کامل فهم ئې درک کړ، نو په دې مثل سره دغه باهمته مشر د خپل پیغام د اداء کولو وروسته خپله لار واخیستله، او یو پوره سپیڅلی با ایمانه نسل ئې شاته پرېښود، چي د نبوي انوارو او الهی وحیو په سایه کي په ټوله نړۍ کي خپاره شول، او د ایماني میراني او مقدس جهاد مثالونه بې پرېښودل.

پر حسن البنأ مرحوم او د ده پر دعوت(اخوان المسلمین) ډېرو خلکو قلمونه را اوچت کړیدي، او شاید په شرق کي کوم داسي دیني تحریک نه وي چي په دومره کثرت سره یو څه ورباندي لیکل شوي وي، لکه څومره چي د اخوان په اړه لیکل شوي دي، خو په دې ټولو لیکنو کي زیاتره ئې په احساساتي انداز سره لیکل شوي دي، چي د ایماني جذباتو زیږنده ده، خو د دې برعکس ځیني داسي کتابونه هم لیکل شوي چي په هغو کي د دغه دعوت جائزه په علمي بڼه اخیستل شوې ده، او د حقایقو او واقعاتو په رڼا کي د هغو د لوستلو هڅه شوې ده، یاد کتاب د دغه دوهم صنف د کتابونو له جملې نه یو دی، ددې کتاب دوهم خاصیت دادی چي د اعداد و شمېر په اړه پر هر څه استناد ندی شوی بلکي په ذاتي ډول سره د مربوطو ادارو نه تر لاسه شوي شمیرې او احصائیې دي.

دا هغه ټول اسباب ول چي پر اساس ئې ما د دغه کتاب په سلسله کي نګراني کولو او مشورې ورکولو ته بڼه راغلاست وواېه، په دې کي چي کومي هڅي ما کړي دي، دا د ځان لپاره د خوښی باعث بولم، په مؤلف کي مي د موضوع په ارتباط دلچسپي، استعداد او علمي فکري انداز احساس کړ او غوښتنه مي ځني وکړه چي د دغي مقالې په تیارولو کي خپلي هڅي دوه برابره کړي، او دا مقاله یوازي د امتحان د بریا او د اسنادو د ترلاسه کولو ذریعه ونه ګرځوي بلکي ددا سي کتاب په شکل کي ئې وړاندي کړي چي په هغه کي د مخصوص طرزِ فکر او عمل تشریح شوې وي، د کتاب مصنف د حقایقو او واقعاتو د وړاندي کولو لپاره د مبالغي نه بالکل کار ندی اخیستی بلکي د علمي امانت او دقت ئې پوره خیال ساتلی، زه پوهیږم چي د وقت پابندي او شخصي وسائل او د موقع د تنګ لمنی باوجود ده خپل دغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدمت(مسؤلیت) په بهترینه او احسنه طریقه سره سر ته رسولی دی، د دغو ټولو وروسته زه صاحبِ کتاب ته د هغه د پراخو هڅو او منصفانه روح په اړه په داد ورکولو ځان مجبور بولم او کتاب لوستونکو ته پرېږدم چي د هغه د نقص او غوره والي فیصله خپله وکړي.

"محمد کمال خلیفه"

د اخوان المسلمین د دعوت عامه جایزه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی فصل

د دعوت تاریخ

ما غوښتل چي خپل په دغه کتاب کي خالص علمي انداز غوره کړم، او د اخوان المسلمين تاريخ په یو داسي انداز کي وړاندي کړم چي اولاً په مصر کي او بيا وروسته په نورو عربي او اسلامي هيوادونو کي د خلکو پر اذهانو څرنګه خپور شوی، نو ځکه مي هم دا هڅه کوله چي د دې دعوت د تاريخ په وړاندي کولو سره د کوم شخص سره بحث ونکړم، که څه هم هغه خپله د دعوت باني وي بيا هم... خو وروسته مي دا احساس کړه چي دا ممکن نده، او بيا دا کار زما د خالص علم خوښوني سره هم په ټکر کی دی، ځکه د اخوان د دعوت پر تاريخ باندي چي ما کوم څه لوستي دي د هغو نه دا پته راته ولګېده چي دغه دعوت تر ټولو مخکي د مرحوم حسن البنأ رحمه الله د فکر نتيجه وو.

د ده د ځوانېدلو سره دا دعوت هم ورسره را ستر شو، په خپل لومړني دور کي دی د فسق و فجور او بې حيايي په خلاف د بغاوت يو بڅری وو، چي د نوي ځوان حسن البنأ په زړه کي چي اوس لا په ابتدائي مدرسې(مدرسة رشاد دينية) کي متعلم دی، د محموديه د والي(رود) په څنده کي د يوې بادباني کښتۍ پر سر باندي راځوړنده د تهذيب خلاف لوڅه مجسمه ګوري او په زړه کي ئې د هغه په خلاف د بغاوت اور بل شي، دا سليم الفطرته ماشوم فوراً پوليسو ته ورځي او د خپلي کرکي د اظهار سره سره هغوی ته اطلاع هم ورکوي، مسلمان پوليس ددې ماشوم د ايماني وجدان نه متأثر کيږي او غوښتني ته ئې لبيک وايي، سمدستي هملته ځان ور رسوي او د کښتۍ خاوند ته د مجسمې په اړه اخطار ورکوي او مجبوروي ئې چي له کښتۍ نه ئې لري کړي، په دې ډول سره ماشوم په خپل هدف کي بريالی کيږي.

د ايماني بغاوت دغه اور چي د يوه کوچني ماشوم په زړه کي بل وو همداسي بَل پاتي شو، او د ژوند تر پايه د يوې لحظې لپاره هم سوړ نشو، دی دغه مړه ايمان د يوې لحظې لپاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم تېر نه ايستی، چي کوم صاحبِ ايمان دا خبره بې قرار نکړي چي خپله عقيده قولاً او عملاً په خپل ځان کي وګوري او د خلکو په شخصي ژوند او ټولنه کي هغه جاري وويني، د نارينه اوښځي سره د ايمان دغه مقدسه شعله په ده کي لا په سترېدلو شوه، چي وروسته هغه خپل ژوند ښنونکي ليکنو ته انتقال کړه چي اندازه ئې د ځينو داسي جملاتو نه کولای شو، "زموږ او نورو خلکو په منځ کي بس دومره فرق دی چي د دوی ايمان ويده وي، يا پر يو اړخ بل اړخ کيږي، چي نه ئې دوی خبرو ته چمتو دي او نه د هغه مطابق د عمل کولو لپاره، حالانکه همدا ايمان په اخوانيانو کي ژوندی و بيدار، قوي او ځپې وهونکی پُر سوز ايمان دی."

داسي ښکاري چي په حسن البنأ مرحوم کي د قيادت صلاحيتونه د ماشومتوب نه هم ځای په ځای شوي وو، ځکه دی په ابتدايي ښوونځي کي د خپل تعليم په وخت کي تل په خپلو ملګرو کي ممتاز پاتي شوی وو، دی د ماشومانو قيادت ته نوماند شوی وو، کوم وخت چي په مدرسه کي"د اخلاق حسنه انجمن" تشکيل شو، نو دده ملګرو دی ددغه انجمن د صدارت لپاره غوره کړ.

قدرت ده ته حتی په ماشومتوب کي لا د قومي او ديني قيادت د تمرين موقع ورکوله، او په ده کي ئې د ديني لارښووني او هدايت د کار رمزونو ته پرورش ورکاوه، او دا هم شايد د حُسنِ اتفاق يوه کارنامه وه چي دده لپاره د"مدرسة رشاد دينية" انتخاب د ديني درسګاه په حيثيت باندي وشو، تر څو د پيله لا دی د دغه عظيم ترين عمليات په مناسبت غوره روزنه ومومي چي دده په انتظار وو، يعني د مصر د تر ټولو غوره ديني تحريک(اخوان المسلمين) د لارښووني او صدارت ذمه داري پر اوږو واخلي او د اخوان"عام مرشد/عمومي مشر" وټاکل شي.

خو ياد مدرسي انجمن دغه نوی طالبعلم او دده پُر جوشه ملګرو ته ډير مؤثر په نظر نه ورغی، نو ځکه دوی د مکتب نه بهر يو بل اجمن جوړ کړ چي نوم ئې"انجمن انسداد محرمات" ورباندي کېښوده، چي د عمل ميدان ئې د نوم نه هم واضح وو، او د دې لپاره ئې مختلفي طريقې غوره کړيدي، يوه طريقه دا وه چي هر داسي شخص ته د خطونو په واسطه

(c) ketabton.com: The Digital Library

اطلاع ورکول شي چي د محرماتو مرتکب کيږي، او اسلامي عبادتونه په احسنه طريقه نه اداء کوي.

بيا چي کله دی د "دمنهور"[1] په تربيتي مکتب کي شامل شو، او د "حصافية"[2] د سلسلې سره تر تعلق وروسته د خپل شيخ نه متأثر شو، نو دده په افکارو کي يو څه نوره ترقي هم راغله، اوس نو ده د خپل حصافيي[3] وړونو سره په ګډه"انجمنِ حصافحية اصلاحية" تأسيس کړ او خپله ئې د دغه اجمن د معاونيت(سيکرټري)وضايف سرته رسول، د ياد انجمن هڅي په دوو خاصو ميدانونو کي محدودي وې:

- د اخلاقِ حسنه وو د خپراوي دعوت، د منکراتو او خپرېدونکو محرماتو نه منع.
- د مسيحي مشينري(Missionary) مقابله، چي د علاج، د تعليم، خياطي ماشينونو او د ماشومانو سره د مرستي تر عنوان لاندي د مسيحيت دعوت کوي.

د "دمنهور " په تمريناتي مکتب کي د تعليم د ختمولو وروسته چي کله دی قاهرې ته راغی او په "مدرسة دارالعلوم العليا[1]" کي ئې داخله واخستله نو دلته په "جميعة مکارم اخلاق اسلامية" کي شامل شو، دا وخت په قاهره کي دا يوازينی ديني جماعت وو، حسن البناء په پوره پابندي سره د دغه جمعيت په غونډو او لکچرونو کي شرکت کاوه، او په ځينو مساجدو کي به ئې د ممتازو او باعمله علماوو په مواعظو کي هم حاضري ورکوله.

....

[1] د مصر يو ښار

[2] د مصر د تصوف او سلوک يوه سلسله ده.(مترجم)

[3] د حصافيي طريقې لاروي

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو په قاهره کي چي ده ته کوم فسق و فجور، عامه خرابي او د اسلامي اخلاقو نه بېګانګي په نظر ورغله، ده دا احساس وکړ چي یوازي د مساجدو اسلامي وعظونه تر خلکو رسول کفایت نه کوي، په دې موقع کي د حسن البنأ مرحوم تخلیقي عظمت راڅرګند شو، یعني کوم عام خلک چي مساجدو ته نه راځي، تر هغو کسانو چي د مساجدو وعظ و نصیحت ته راځي ډېر ضرورت مند دي، ځکه دا خلک د دین سره بالکل بې تعلقه او د مواعظو د اورېدلو نه بالکل اجنبي او پردي دي، ولي به موږ خپل اصلاحي دعوت د دوی خواته نه وروړو، بالاخره همداسي وشول، ده د دارالعلوم د ځینو ملګرو او د ازهر د ځینو دوستانو په مخ کي یو وړاندیز وکړ، چي وړو هوټلونو(کیفي)[2] او شخصي ټولنو ته ورشو او خپل دعوت ورته وړاندي کړو، په پیل کي ئې ملګري دغه عظیم فکر ته حیران شول، خوښ ئې نکړ، خو فیصله پر دې وشوه چي د دې خبري د منلو او نه منلو فیصله به ئې د تجربې د نتیجې پر اساس باندي کوو، دوی تجربه وکړه چي ډېره بریالی شوه، او د هغه نه د راتلونکي کار لپاره هم حوصله افزایي وشوه، د دوی نه یوه حلقه د ګرمیو په رخصتیو کي په ښارونو او کلیو کي د دعوت خپرولو لپاره تشکیل شوه، د دې تجربې نه یو خو دوی ته خود اعتمادي ورپه برخه شوه، او بل خوا ته همدا تجربه په ټولنیزو حقایقو کي د دوی د نیک نوم او مقبولیت سبب شوه.

د هغه وروسته په ترکیه کي د کمالي انقلاب، د خلافت د خاتمې او دین و سلطنت په منځ کي د تفریق او جلاوالي په نتیجه کي په مصر کي د لادینیت او آزادی یو نوی سیلاب راغی، د ډیموکراتیک ګوند بنیاد کېښودل شو، چي عام محظر ته د راوتلو نه مخکي لا تر ځمکي لاندي شو چي پلان ئې د آزادی او جمهوریت پرته بل څه نه وو، دا وخت د جمهوریت او آزادی دعوت د اخلاقي فساد او بې حیایي د عاملو دوهم نوم وو، ورځپاني، مجلې، میاشتنی ګڼي او د کتابونو چاپ پیل شو، چي هدف ئې پرته د دې چي د دین اثر په ټولنه کي وځپي او یا ئې له منځه یو سي بل څه نه وو، او د قوم و ملت سینې د ایمان نه بالکل تشي کړای شي تر څو د ډیموکراتیک ګوند د منشأ او د هغه د مصنفینو د افکارو مطابق د فکري او عملي آزادی نه برخمن شي.

....

[1] موجوده دارالعلوم، قاهره پوهنتون(ژباړن)

[2] دا باید واضحه شي چي د قاهرې په ژوند کي"مقاهي" یعني د چای ځایونه(Coffee Shopes) د وړوکو وړوکو کلبونو حیثیت لري، او د ژوند یو جُزء دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بې دينی ددې سيلاب په مخکي عموماً په اسلامي حلقاتو او خصوصاً د حسن البنأ په زړه کي ډېر شديد ردِ عمل پيدا شو، د خپلو اورېدونکو، ليدونکو او علماوو او مشايخو سره هر ځای چي دی رسيدلای شو د هغوی سره ئې د خپلو خيالاتو اظهار کاوه او ديني درد به ئې د هغوی مخي ته اېښوده.

په دې ارتباط ده برابر د سيد رشيد رضا مرحوم، شيخ دجوي مرحوم، شيخ محمد الخضر حسين او سيد محب الدين خطيب غوندي د ملت د مشرانو سره وکتل او ياد صورتحال ئې په کوم ايجابي تحريک باندي د مقابلې لپاره هڅاوه، تر داسي بريده چي دده دغو هڅو رنګ راوړ، او پدې ډول سره د "مجلة الفتح" ظهور وشو او بيا جميعة الشبان المسلمين[1] رامنځ ته شو.

داسي ښکاري چي د تحريک اخوان فکر دده په ماغزو کي هغه وخت ځای نيولی وو او را څرګند شوی وو چي کله دی په دارالعلوم کي طالب علم وو، په يو درسي موضوع کي د مضمون ليکني په وخت چي ده په څه ډول سره د خپلو خيالاتو اظهار کړی وو د هغه نه ښه اندازه لګولی شو، موضوع دا وه؛

"د تعليم نه تر فراغت وروسته په ژوند کي ستاسي هيلي"!

حسن البنأ مرحوم وليکل چي د پوهنتون نه تر فراغت وروسته زما دوه آرمانونه دي:

يو خاص: يعني د امکان تر حده به خپلي کورنۍ او دوستانو ته راحت او آرام ور رسوم، چي څه کمي به پکي نه وي.

....

يادونه:[1] د Y.M.C.A په مقابله کي د مصر پراخ ترين تهذيبي، کلتوري او اسلامي انجمن دی، چي ښاخونه ئې د نړۍ په مختلفو مشهورو هيوادونو کي خپاره شوي دي، دوی د مصر او نورو سيمو په متوسطه او لوړي طبقې ټولنو او خلکو کي ډېر مستشبس دي، هڅه کوي چي دا خلک اسلام ته نږدې کړي، چي تر يو حده برياليي هم دي.(ژباړن)

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم عام: هغه دا چي مدرس او مصلح جوړ شم، چي ټوله ورځ د ماشومانو په زده کړه کي مصرف کړم نو بیا د شپې له خوا د دوی سرپرستانو ته زده کړه ورکړم، دوی د دوی د دیني هدف نه، د سعادت د چشمې نه، او د ژوند د حقیقت نه باخبر کړم، او د دې کار لپاره کله د تقاریرو او ویناوو نه ګټه پورته کړم او کله بیا د تألیف او تصنیف نه او کله به د ګرځېدلو او سفرکولو نه.

ډیرو خلکو ته به دا خبره د تعجب وړ وي چي په دومره کم عمري کي یو وړوکی طالبعلم داسي وچي هیلي ظاهروي، حال دا چي پدې عمر کي په جذباتو کي اور بل وي، هیلي او اُمیدونه ځوان وي، ځواني خپل پر عروج د دغو ټولو لذتونو او د هغوی د سړولو غوښتونکې وي، خو چي تعجب کوونکو ته دا جوته شي چي حسن البنأ د پخوانی دینداري کورنۍ یو فرد وو، نو د دوی تعجب او حیرت به تر ډېره حده کم شي، د ده والد احمد عبدالرحمن البنأ[1] یو مشهور محقق عالم وو، په احادیثو کي دده تألیفات ډېر مستند دي،(الفتح الرباني شرح مسند الامام احمد بن احمد او د مسنَّد شافعي نه څوک ندي خبر!!!) په دې ډول سره د حسن البنأ د سیرت په تشکیل او دیني دعوت په لور د میلان په تربیې کي د ټولني د مخصوصو عواملو سره سره کورني او وراثتي عوامل هم ذېدخل دي.

دوهم لور ته یوازي د مصري ټولني د هغه وخت ضروریات هم د یو داسي اصلاحي هڅي غوښتونکي ول چي بنیاد ئې پر دین باندي قایم وي، لکه څرنګه چي موږ یادونه وکړه دا هغه وخت وو چي اخلاقي ابتري او پستي او ټولنیزه بې لار روي عامه وه، او د دغو ټولو ګمراهیو علاج د داسي اخلاقي کدرونو پرته ممکن نه وو چي د عقیدې نه مأخوذ شوی وي، او په زړونو او ماغزو کي خاص او مقدس ځای ولري.

....

[2] دده قدرمن والد ددې لیکني د لیکلو تر وخته پوري ژوندی دی، ماته په مصر کي د ده سره د ملاقات شرف راپه برخه شو، د احادیثو یو آرام خادم او د سترو اسلافو نمونه، کله چي ما د هغه سره وکتل، دی په یو کوچني اطاق کي چي ممکن د مطالعې اطاق یا دفتر به ئې وو، په خپل علمي کار کي مصروف وو، پر یوې کوچنی چولې باندي ئې مصري قهوه راته تیاره کړه او راباندي وئې څښله.(مترجم)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حسن البنأ د تاریخ لیکونکي به دا درک کړي چي هغه د خپل دغه پروګرام نه چي د طالبعلمی په زمانه کي ئې په یوه درسي مضمون کي لیکلی او د خپل ځان لپاره ترتیب کړی وو یو انچ هم لري نشو، دده عامه غوښتنه دا وه چي پر مسلمانانو د دین هدف را څرګند کړي، د سعادت دغي چشمې ته دوی را نږدې کړي، او ددې ستر هدف لپاره د ویناوو او تقاریرو، د تألیفاتو او تحاریرو، د سفر او ګرځېدو وسائل ترتیب کړي، زه ویلای شم چي د حسن البنأ په لاشعوري او بې خبری کي دې مضمون برابر ځای ونیولو، او د خپل شخصیت تصویر هغه ته په همدې هینداره کي په نظر ورغی، ددې تر ټولو ستر دلیل دادی چي هغه وروسته د ځان لپاره د"أخوان د مشر" د اصطلاح پر ځای د"عام مرشد" لقب غوره کړ، چي د هیلو او امیدونو په لومړي تاریخي مضمون کي دده د قلم نه وتلی وو.

په ۱۹۲۷م کي حسن البنأ د دارالعلوم نه د فراغت اسناد تر لاسه کړه، دا هغه لومړنی ټولګئ وه چي د دغه پوهنتون نه فارغ شوې ده، د پوهنتون نه د وتلو سره سم ئې د اسماعیلیې[1] په ابتدائي دولتي مکتب کي د استاد په صفت کار پیل کړ، د دسمبر پر ۱۹ په ۱۹۲۷م کي دی اسماعیلیې ته روان شو، دا وخت دده عمر یوازي ۲۱یوویشت کاله وو، په اسماعیلیې کي د قیام په وخت کي دده په زړه کي د برطانوي فوځي او اقتصادي استعمار په هکله ژوره دښمني راپیدا شوه، د سویز کانال برطانوي کمپونه او استعماري شرکتونه ددغه ژوري کرکي مظاهر ول، بل لور ته دی دې خبري هم ډیر ځوراوه چي د ښار مسلمانان په فروعي مسائلو او دیني اختلافاتو او د ډله ییزو تعصبونو پر بناء په وړوکو وړوکو ټولګیو وېشل شوي وو، ددې حالاتو نه د متأثر کېدلو وروسته د مساجدو د حاضرینو پر ځای هوټلونو(رېستورانتونو) ته د تلونکو راتلونکو کسانو په لور متوجه شو، ددې غرض لپاره ئې درې ستر هوټلونه غوره کړل، چي په زرګونو خلکو هلته رفت و آمد درلود، په هوټلونو کي ئې د هفته وارو تقاریرو پروګرامونه ترتیب کړل، او په ډیره پابندي سره ئې عملي کول، د ډیر غور و فکر کولو وروسته به ئې داسي موضوعات غوره کول چي ډیر په فصاحت سره به وربانديې غږېدلای شو، په دې ټولو موضوعاتو کي د اختلافي مسائلو په اړه کوم تعارض نه وو، خو د بیانونو سره به ئې د آراوو په اختلاف او د علماوو او اسلافو د ژوند مثالونه هم وړاندي کول، دغو مواعظو د اورېدونکو په زړونو ډیر تأثیر وکړ، دوی په مدار مدار د فکر او احساس په کولو مجبورېدل، په کراره کراره ئې د الهي احکامو او خپلي دیني ذمه داری چي کوم د امت په غاړه دي ځان ته د معلوملو، زده کولو او تحقیق کولو هڅي پیل کړې، اوس نو په غوره ډول سره په دوی کي غوښتنه او طلب پیدا شوی وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ذي القعده ۱۳۴۷ه کي چي د مارچ ۱۹۲۸م سره مطابق وه حسن البنأ په خپل کور کي د محترم حافظ عبدالمجيد، احمد الحصري، فواد ابراهيم، عبدالرحمن حسب الله، اسماعيل عز او ذکي مغربي سره ملاقات وکړ، دغه شپږ تنه غيرتي مسلمانان چی په عملي جذباتو سرشار ول او د اسلام د سربلندی لپاره د کوم عملي پروګرام غوښتونکي ول، د همدې هدف لپاره ئې حسن البنأ د پوښتنو محور وګرځاوه، د اصلاحي کار لپاره ئې په ګډه منظم پلان جوړ کړ او قيادت ئې دده پر ذمه ور وسپاره، حسن البنأ په پوره اخلاص سره دغه ذمه داري قبوله کړه، د دوی په منځ کي عهد و بيعت وشو، چي د اسلام او مسلمانانو لپاره به بې ساري هڅي کوو، پوښتنه راپورته شوه چي موږ ځانونه په کوم نوم ونوموو؟ د انجمن، کلب، سلسلې، اتحاديې او يا په بل نوم تر څو قانوني حيثيت غوره کړو، د حسن البنأ مرحوم ځواب دا وو چي: نه هغه او نه دغه!! په نومونو او مظاهرو باندي موږ نبايد متمرکز و اوسو، د هر څه نه مخکي بايد د دې اجتماع بنياد پر يو مخصوص فکر او عملي بڼه کي پر معنوي حقايقو ولاړ وي، موږ د اسلام په خدمت کي د يو بل وړونه يو، نو موږ اخوان المسلمون يو او همدا راته کافي ده.

په دې توګه چي ناڅاپه ئې کوم فکر په ذهن کي توليد شو همدغه ئې مستقل نوم وګرځېدو، د دغو شپږو افرادو نه د اخوان المسلمين لومړنی تشکيل وشو، چي د يو مخصوص طرزِ فکر او ژوند طريقه او د اخوان د نوم حامل وو.

په همدې توګه د اخوان المسلمين د تحريک تخم د دغو شپږو مسلمانانو په نفسونو کي ولوېد، چي دوی د يقين او باور بنياد ورباندي کېښوده، او د الله ج سره ئې دا عهد وکړ چي د هغه لپاره به خپل ژوند نذرانه کوي، د دوی د اخلاص او ثابت عهد همدا ثمرات ول چي د دعوت او د هغه د مؤسسينو د بريا او قبوليت په صورت کي را څرګند شو، د الله ج قول دی چي:

وَمَنْ أَوْفَى بِمَا عَاهَدَ عَلَيْهُ اللَّهَ فَسَيُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا. سورة الفتح: (١٠)

ژباړه: او څوك چي پر هغي ژمني باندي ودريږي چي هغه له الله سره کړېده، الله به ډېر ژر هغه ته لوی ثواب ورکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

حسن البنأ مرحوم په خپل دعوت کي د کوم اعلان او پروپاگند پرته همداسي خاموش مصروف پاتي شو، پدي ډول سره ده په خلکو کي د دعوت لوړ اعتماد تر لاسه کړ، دده د ژور اخلاص او د تحریک او اهدافو دقیق فهمه دعوت په ډیر سرعت سره په خپرېدو شو، په ډلو ډلو خلک پکي شاملېدل، برياوو ئې لا نورو کوښښونو ته هڅول، او د ياد تحریک سره ژوره وابستگي او گرمجوشي د کاري دائرې د لا پراخولو او مکمل ژوند د هغه لپاره د وقف کولو ته چمتو کاوه، لکه څرنگه چي دوی کوم کلي او بانده، تحصيل او ښار، کښت و مزرعه پرې نښودل، هر ځای ته ولاړل، هلته ئې قيام و دعوت وکړ، د سيمه ييزو خلکو سره ئې د هغوی په مساجدو او کورونو کي وکتل، هر ځای به مسجد د دوی مرکزي قيام گاه وو، ځکه مسجد يوازينی داسي ځای وو چي هلته چا پر لمونځ کوونکي يا مدرس او واعظ باندي اعتراض نشو کولای.

د دوی دغه سفرونه به د اونيو او کلنيو رخصتيو په دوران کي ترسره کېدل، يعني د اونۍ په رخصتيو کي به نږدې ښارونو ته تلل او په نورو رخصتيو کي لري پرتو سيمو ته، پدې ټوله موده کي ده خپله وظيفه چي په ابتدائي دولتي مکتب کي "استادي" وه په پوره اطمينان او پابندي سره سرته رسوله، کله ئې هم د ناروغی او عذر بهانه نه کوله، په بې تکلفي، تواضع او پوره انکساري سره خپل تدريسي پابندي دی د حاسدينو او کينه کښو کسانو له شره وژغوری، د دوی هدف به ددې پرته بل څه نه وو چي د دوی د آواز تر څنگ نبايد د بل چا بږغ پورته شي، دوی تل خلکو ته طمع ورکوي.

د حسن البنأ دعوت ته لبيک ويوونکي په پيل کي زياتره د مزدوري طبقې خلک ول، په دغو حلقاتو کي د دعوت د بريا راز همدا په ملت کي د دوی نفوذ او ساده طبيعت وو، ځکه ده به هري ډلي ته د هغو په مناسبو اسلوبو باندي خطاب کاوه، د ډيرو زياتو سفرونو او ملاقاتونو، د مختلفو حلقاتو سره د ده د تعلق په سبب خلک د ده سره تر ډيره حده عادي شوي او د ده د مزاج سره آشنا شوي ول، دا غالباً يو عام اصل وو چي ده د ځان لپاره غوره کړی وو، ده به خپلو داعي ملگرو ته ويل: "د چاودليو لاسونو ملگري ډير زيات پيدا کړئ". يعني خواري کښه خلک، چي د خپلو لاسونه په واسطه گټه کوي، د دعوت کار د هر کسب لپاره د داسي خواري کښو محتاج وي، دغه د مضبوطو مړوندونو خاوندان هغه خلک دي چي د سختيو په وخت کي ډيره مرسته ورځني ترلاسه کېدای شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

حسن البنأ مرحوم په دې ډول سره خپل دعوت تر نږدې او لرو پرتو سيمو پوري تر کومه ځايه چي دی رسېدلای شو ورساوه، دوه کلونه وروسته د دوی د سفرونو په نتيجه کي ابوصوير، پورټ سعيد او د الملاح په ښارونو کي د اخوان شعبې جوړي شوې، په دريم کال په سويز کي يوه بله شعبه پرانيستل شوه او په څلورم کال تقريباً لس شعبې شولې، او په اسماعيليه کي هم د انجونو اسلامي تربيتي مرکز پرانيستل شو، تر څو د اخوات المسلمات[1] تشکيل وشي.

د دعوت د تأسيس پنځه کلونه وروسته په ۱۹۳۳ کي د حسن البنأ تبادله قاهرې ته وشوه، د دې تبادلې سره دعوت يوې نوي مرحلې ته داخل شو، خو د مخکي په څېر په پوره خاموشي او گمنامي سره په مساجدو کي د قيام و تقاريرو او مؤيدينو د حصول او د شعبو پر تأسيس په پوره احتياط سره کار کېدی، په قاهره کي د قيام نه يو کال وروسته په ۱۹۳۴م کي حسن البنأ په خپله يوه مقاله کي يادونه وکړه چي د اخوان تحريک د مصر تر پنځوسو نه هم په زياتو ښارونو کي خپور شوی دی، او په هر ښار کي ئې گټي رسوونکي شعبې اوگټوري اداري تأسيس کړي دي، اخوان په اسماعيليه کي د خپل مسجد او تعليم و تربيې د ځای بنياد کېښوده، د هلکانو د تعليم لپاره ئې "مدرسة الحراء" جوړه کړه او د انجونو د تعليم لپاره ئې"مدرسة امهات المؤمنين" او په دې ډول سره ئې د سراخيت په ښار کي يو مسجد او روزنتون جوړ کړ.

يو د هلکانو مکتب او يوه صنعت گاه چي په هغه کي هغه ځوانان چي تعليم ئې بشپړ کړی نه وي، هم خپل تعليم سرته ورسوي او د تعليم سره سره صنعتي زده کړي هم وکړي، او د بحيرة په ښارونو کي ئې هم داسي رفاهي کارونه وکړل او هلته ئې د دارالحفاظ مدرسې تر څنگ د غاليو د اوبدلو او جوړولو يو مرکز تأسيس کړ، په دُقيله او نزله کي ئې د حفظ القرآن يوه مدرسه پرانيستله، د دفو(د مصر يو ښار) نه نيولې تر اسکندريې پوري د اخوان د ټولو شعبو په اړه چي د هيواد په گوټ گوټ کي خپرې شوي وې همدا ويلی شو چي د پورته يادو شويو ښارونو په څېر حالات ول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حسن البنأ مرحوم به دا معمول وو چي سهار وختي به مرکز ته راغی، ځيني هدايتي تحريرونه به ئې ترشا پرېښودل، چي په هغو کي به د روزمره فوري کارونو په اړه هدايات ول، د هغه نه وروسته به مکتب ته تلی، که به د سفر کوم پروګرام وو بيا به د مکتب نه سيده د اډې(سټېشن) په لور تلی، او که به سفر نه وو بيا به سيده دفتر ته راغی او ملاقاتونه به ئې پيل کړل، هدايات به ئې جاري کول، کوم کار چي به پاتي وو هغه به ئې پوره کاوه، او بيا به د شپې له خوا دريم ځل دفتر ته راتلی، په دې وخت کي به ئې هيئتونو او وفدونو سره ملاقاتونه کول او يا به ئې وخت په کمېټيو او مجالسو کي تېرېده، دا ټول مصروفيتونه ئې د کلنيو رخصتيو په وخت کي اطرافو ته د دعوتي سفرونو نه نه مانع کيدل.

کومه سيمه چي به اخوان ضروري بلله، هلته به ئې د ريل ګاډي پر سټيشن د عام مرشد انتظار کاوه، مرشد به د دوی سره د ښار تر مرکزه او بيا د مختلفو سيمه ايېزو خلکو د ملاقاتونو لپاره روان شو، د هغه وروسته به د ضرورت مطابق د ماښام ډوډی تيارېدله، هملته به حسن البنأ خلکو ته خطاب کاوه، د دوی کار همدلته پای ته نه رسېدی، چي د تقرير وروسته به کورونو ته ځي، نه!! بلکي په مجتمع او غونډه کي چي به ده کوم کس د خاصي توجه په حالت کي وليده هغه به ئې هم د ځان سره ملګری کاوه، د ده دا معمول وو چي د خطاب او دعوت نه تر فراغت وروسته به د هغو کسانو سره چي د مجلس شوقي ول، کښېناسته او جدي بحثونه به ئې کول، په دغو مباحثو کي د ځوانانو دبيدارئ په اړه او د مصر و اسلام او شرق د اميدونو په اړه اظهارات تبادله کېدل، د هيواد د جنوبي برخي سفر به ئې په شلو ورځو کي ختم کړ، په داسي حال کي چي ښار په ښار او کلي په کلي به ګرځېده، کله کله خو به داسي وشول چي سهار به په "بني سوَيف" کي او غرمه به په "منها" کي او ماښام به په "واسطي" کي او شپه به ئې په "فيوم" کي تيروله، په دې توګه به دده خوب له يو ساعت نه هم کم وو چي څرنګه به ئې سر بالښت ته ورغی بيا به ويده وو، نورو ملګرو به ده ته نږدې بيا هم خپلو بحثونو ته دوام ورکاوه.

په دې وخت کي اخوان په سياست کي برخه واخيستله، مرشد په اسلامي راډيو او عامو اجتماعاتي او ټولنيزو ادارو کي ديني او اجتماعي تقارير پيل کړل، د پرلپسې تلونکو لومړيو وزيرانو په نومونو ئې خطونه ولېږل، د محمد محمود له عصره نيولې بيا د دوهمي نړيوالي جګړي تر پيلېدلو پوري دا سلسله جاري وه، د دغو خطونو مرکزي نقطه د اسلامي نظام پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

بنیادونو داخلي اصلاحات ول، خو اخوان دوزیرانو توجه خپل لوري ته راجلب نکړای شوه، د هغوی په سیاسي کارکردګي دیني رنګ خپور وو نو ځکه هم دولتي مشرانو دوی ته پاملرنه ونکړه.

په ۱۳۵۵ه مطابق ۱۹۳۶م کي استاد حسن البنأ پخواني مصري شاه فاروق، پخواني لومړي وزیر مصطفی النحاس، د عربي سلطنتونو د مشرانو او مختلفو اسلامي هیوادونو د حاکمانو، د متعددو دیني او سیاسي مشرانو په نوم یو خط د(نحو النور) په نوم ولیږه، چي په دې خط کي د اسلام، د هغه د نظام، د هغه د قانون، د هغه د کلتور و تهذیب په لور دوی دعوت شوي ول، او د غربي ژوند د طریقو، د حیات د مظاهرو او ټولنیزو نظامونو د پرېښودلو غوښتنه تري شوې وه، او د دواړو د ژوندانه نظامونو د خصوصیاتو د په ګوته کولو وروسته دا واضحه کړل شوې وه، چي د طرقی په لور د ګامزن یو قوم چي عسکري، اقتصادي او معاشرتي ضرورتونه ئې بللای شو، اسلام د دغو ټولو چارو په اړه کامل ضمانت ورکوي، ضرورت د دې دی چي تاسي تر هر څه مخکي ددې ناروغي نړۍ د ساتلو په موخه د قرآني طب نه مأخوذ دارو واخلی او پرمختګ وکړئ، ده په دې رساله کي د ژوند په ټولو اړخونو کي د پرمختګ لپاره پر پنځوسو مادو مشتمله طرحه وړاندي کړه، په دې رساله کي چي تر ټولو مهمه غوښتنه وه هغه دا وه چي د ګوندونو د جوړولو بندیزونه دي لغوه شي، او د امت د سیاسي قوتونو نه دي د یو صف او ډلي په جوړولو کي کار واخیستل شي.

په ۱۹۳۸م کي دعوت خپل عناصر مکمل کړي ول، اوس هغه په یو بشپړ چارچوب او غالب کي د ملت مخي ته راغلی وو، استاد حسن البنأ د اخوان د تعارف او پیژندګلوي په موخه لیکي:"دا یو هر اړخیز تحریک دی، چي د اصلاح ټول اړخونه پکي شته، دا یو سلفي دعوت دی، ځکه د اخوان د دعوت له مخي باید الهی کتاب او سنت د عمل محور وګرځول شي، دا سُني مذهب دی، ځکه د اخوان هڅه ده چي په هر اړخ کي پر پاکو او مطهرو سنتونو عمل وشي، دا یو صوفیانه حقیقت دی، ځکه دوی دا فکر کوي چي د خیر و اصلاح بنیاد، د نفس پاکي، د زړه صفایي، للهی مینه او پر خیر مرسته ده، دا یو سیاسي ګوند دی ځکه اخوان د حکومت د خارجي او داخلي اصلاح او د باعزته او خود دارانه تربیتي ژوند داعي دی، دا یو ورزشي جماعت دی دا ځکه هغه د خپلو ورزشي ګروپونو په واسطه د

(c) ketabton.com: The Digital Library

جسماني ورزش خاص خيال ساتي، او په هغه کي دا تحريک د کوم ورزشي کلب(سالون) نه کم ندی، دا يو علمي او ثقافتي انجمن دی، د اخوان روزنيز مکاتب په حقيقت کي د تعليم و تهذيب مدرسي او د عقل و روح روزنيز مراکز دي، دا يوه اقتصادي اداره ده، ځکه اسلام پر مالي معاملاتو خاصه توجه ساتي، اخوان د خپل اسلامي طرز د محدودو شرکتونو نه د قومي، اقتصادي حالت په لا مضبوط کولو کي ستر خدمات سرته رسولي دي، دا يو ټولنيز تحريک دی، ځکه اخوان د اسلامي ټولني امراضو ته خاصه توجه ورکوي، پر علاج ئې غور و فکر کوي، او د امت د ټولنيزو امراضو د پاکولو هڅي کوي.

د پنځم کانفرانس کتنه، پانه: ۱۶-۱۵-۱۴

د ۱۹۳۹م او ۱۹۴۰م په منځنی عرصه کي د سياسي هڅو په نتيجه کي اخوان يوې نوي مرحلې ته داخل شو، په عملي سرگرميو کي ئې نوې روح جاري شوه او کاري دائرې ئې لا وسعت او پراختيا ومونده، د اخوان هڅي اوس دوه برابره شوې، د دوی په تحريک کي د ازهر او قاهرې د پوهنتونونو د ځوانانو ډلي شاملي شولې، مختلف خواري کښه ځوانان، او د مزدوري اوکاري طبقي خلک هم په پوره شمېر سره د اخوان په تحريک کي شامل شول، د شرکتونو مزوران، تاجران، د صنعت و حرفت کاريگران، انجينران، ډاکټران، مُدرسين، وکيلان غرض دا چي اوس د ټولني د هر قشر او طبقي نماينده گان په اخوان کي شامل شوي ول، د دوی اقتصادي سرگرمئ هم تُندي شوي وې، او په ورزشي او عسکري ميدانونو کي هم د دوی توجه زياته شوې وه، په ټول هيواد کي د دوی خپرې شوي ټولي شُعبې اوس په پوره توگه منظمي شوي وې، اخوان يو داسي طاقت کرځېدلی وو چي د هر اړخ نه بايد د لحاظ قابل وبلل شي، په دغي منځنی وقفه کي د مصر حکومت لاندي لومړي وزيرانو سمبال کړی وو، علی ماهر، حسن صبري، حسين سري، مصطفی النحاس، احمد ماهر، نقراشي، اسماعيل صدقي، نقراشي(يو ځل بيا)، د علی ماهر او حسن بصري د وزارتونو په موده کي دوی دواړو په خپلو خاصو رسائلو او تقاريرو کي برابر د نصيحت او مشورو کار تر سره کوی، لکه څرنگه چي د تيرو شويو وزارتونو سره د دوی سروکار وو، د علی ماهر وزارت د خپل واک په موده کي د دوی د دغه وړانديز مکمل تأييد وکړ چي د جگړي د اور نه ئې د مصر د لري ساتلو لپاره وړاندي کړی وو، په دې وخت کي دوی د ځان لپاره کومه غوښتنه نه وه کړې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د برطانوي سفارت خاني اوفوځي کماندر په فشار باندي د حسين بصري د وزارت په موده کي پر اخوان مصيبتونه پيل شول، بالاخره د دوی اوونيزي مجلې"تعارف" او "شجاع" او مياشتنی ګڼه "المنار" بندي شوې، د دوی د رسائلو، او کتابونو چاپول بند شول، چاپ خاني ئې وتړل شوې، حکومت نورو ورځپاڼو ته اخطار ورکړ چي په دې هکله به څه نه چاپوی، غونډي ئې منع شولې، پر دې ئې هم اکتفا ونکړه بلکي د تحريک مشران ئې لري لري ښارونو ته وليږل، استاد حسن البنأ ئې د قاهرې نه د "قنا" او د مرشد معاون ئې لري جنوبي ښار "دمياط" ته وليږه، خو وروسته بيا د پارلمان په ډير اصرار او ضد سره يو ځل بيا قاهرې ته راستانه کړل شوه، خو دا ځل تر دې هم سخت کار وشو، يو ځل بيا حسن البنأ او عمومي معاون(جنرل سيکرټري) ونيول شوه، اخوان د دوی په نيولو سخت خفه شو، دوی ته د دولت له لوري لويه ضربه ورکول شوې وه تر دې حده چي دوی له ژونده بېزاره شول، حکومت د دوی له ويري سمدستي دواړه مشران خوشي کړل.

په دې تاريک دور کي د مصري حکومتونو دا حالت وو چي د برطانوي استعمار په لاسونو کي د نانځکو په حيث لوبېدل، د دوی سره د قوم د عزت و آزادی هيڅ قدر نه وو، دا ځکه دوی په دې ډول سره کولای شول چي خپل انګريزي باداران خوشاله وساتي، دوی د هغوی د توجه د لا جلبولو په موخه حتی دېته هم تيار شول چي آزادي غوښتونکي تحريکونه وځپي، چي د دغو تحريکونو اساسي اهداف د دين او هيواد خدمت وو، مخلص کارکوونکي ئې له هيواده وشړي، اخبارونه او مجلې ئې د څه ويلو جرأت و نکړای شي، که څه هم د دغو ټولو ځورونو نتائج بالکل برعکس ثابت شول، يعني د خاموشه کېدلو او محوه کېدلو پر ځای د عوامو د توجه محور وګرځېدل، او د ايمان خاوندان د دې جماعت سره لا په سرعت کي يو ځای شول.

کله چي د نُحاس وزارت راغی، نو استاد حسن البنأ د اسماعيليې د حلقې نه په پارلمان کي د انتخابېدلو په موخه په انتخاباتو کي برخه واخيستله، اسماعيليه د اخوان زانګو وه، ددوی هدف دا وو چي د اخوان په نمايندګي باندي دوی بايد په پارلمان کی اثر انداز شي، او پارلمان کړي، خو نُحاس(لومړي وزير) ددوی نه هيله او غوښتنه وکړه چي دوی نبايد خپل نوماند وړاندي کړي، حسن البنأ مرحوم هم د مصلحت په خاطر دده دا غوښتنه ومنله، اوس نو نحاس ددوی په اړه مصالحانه رويه غوره کړه، د غونډو اجازه ئې ورکړه، چاپخاني او

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسنۍ ئې ورته پرانیستلې، خو دوهم ځل بیا برطانوي سفارتخانې پر مصري حکومت شدید فشار راوستی چي دا ځل نو اخوان د لا ډېرو مشکلاتو سره مخ شول، نحاس د دوی د مرکزي دفتر پرته نوري ټولي شعبې بندي کړې، په اجتماعاتو، مطبوعاتو، او نورو کارونو ئې یو ځل بیا پابندي ورته ولګوله، اخوان د حکومت دا جبر و ظلم په ډېر صبر و زغم سره برداشت کړ، چي په نتیجه کي ئې نحاس په خپلو سختیو کي کمي راوستله، د دواړو تر منځ دا صورتحال بدلېده را بدلېده، چي کله به حکومت آزادي ورکړه نو دوی به کارونه پیل کړل، او د پابندی په موده کي به ئې انتظار کاوه، خو تر څو چي دده وزارت وو دوی د خپل عادت له مخي د ژبي او تحریری نصیحتونو فرائض سرته رسول، د نحاس د وزارت وروسته د احمد ماهر وزارت راغی، ده بیا له شدته کار واخیستی، او د اخوان کومو کسانو چي په ۱۹۴۱م کي د خپل عمومي کانفرانس د غوښتنو مطابق د اسلامي طریقِ حیات د خدمت په موخه د پارلمان د انتخاباتو لپاره ودریدلي ول، نو دغه وزارت په خپلو هڅو سره دوی ناکام کړل.

اتفاقاً زه هم هغه وخت عمومي ژوند ته داخل شوی وم، چي ماته دا موقع رابرابره شوه چي د اسماعیلیې انتخاباتي معرکه له نږدې وګورم، هلته استاد حسن البنأ ولاړ وو، زما په یاد دي چي د اسماعیلیې خلکو د مصري انتخاباتو په تاریخ کي د لومړي ځل لپاره په خپلو شخصي مصارفو د تشهیر(Publicity) په موخه ۶۰خیمې رانیولې چي د انتخاباتو تر آخره پوري د ښار په مختلفو سیمو کي لګیدلي وې، د ښار د هر وګړي پر ژبه دا خبري جاري وې چي استاد به ډیر ژر په ممتازه نتیجه سره بریالی کیږي، د عامو خلکو او محصلینو رغونه د استاد په حق کي ول، چي دوی د اسلامي بیداری رهنما او قائد باله خو مصري حکومت او برطانوي فوځي قیادت[1] دده د ناکامه کولو لپاره له هري ممکني وسیلې نه ګټه پورته کوله.

ددې هدف نه اولاً د مصري حکومت موخه د انګریزانو خوشاله کول وو، او دوهم د خپل حکومت د شریک ګوند یعني آزاد دستور ګوند نوماند بریالی کول.

....

[1] اسماعیلیه د سویز کانال پر غاړه د اشغالګرو برطانوي فوځیانو ښپ(چاونی) وو، دوی د اسماعیلیې پر سیاست ډیر اثر انداز ول.(مترجم)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د برطانوي مرکزي دفتر مزاحمت د انګریزي سفارتخاني د هدایاتو پر بناء وو، دوی د اخوان پر سرګرمیو نظر ساتلی وو، او خبر وو چي د اشغالګرو د مقاصدو د بریا لپاره دوی ستر خطر دي، نو ځکه هم انګریزي فوځي ګوندونو په ښکاره ډول سره د اخوان د مخالفینو لپاره کار کاوه، چې دوی به د رأیي ورکوونکي د رأیو تر مراکزو پوري رسول او په زرګونو مزدوران ئې د لرو پرتو سیمو نه د رأیو ورکولو لپاره راوستل، چي دغو کسانو به د دغو انتخاباتي حلقاتو سره هیڅ تړاو نه درلود، خو د فشار، ویري خپرولو، وعدو، اخطارونو او درغلیو باوجود حسن البنأ پر خپل مخالف بریالی شو، مخالفینو په انتخاباتو کي د درغلیو او معمولي فرق بهانه وکړه، چي هدف ئې یو ځل بیا انتخابات او د حسن البنأ راپرځول وو، په دې دوهم پړاو انتخاباتو کي د (سیناء) انګریزي فوځي والي(هَمر سلی پاشا) د حسن البنأ نماینده ګان د (عریش) او سیناء د انتخاباتي کمېټیو نه وشړل، نتیجه دا شوه چي په ځینو کمېټیو کي د مخالف نوماند د رأیو شمېر د دواړو نوماندانو د مجموعي شمیرې نه هم څو برابره زیات شو، په دې ډول سره استاد حسن البنأ او نورو ټولو اخواني نوماندانو په دې دوهم پړاو کي ماتي وخوړه، اخوان دا ټولي هڅي د دې لپاره کړي وې چي پارلمان ته ننوځي، او د حکومت له لاري د ټولني د اصلاح لپاره مؤثر کار وکړای شي.

بیا چي کله احمد ماهر د جرمني او ایټالیا په خلاف د جګړي اعلان وکړ نو اخوان مخالفت ورسره وکړ، او د خپلو تحاریرو په واسطه ئې دی د دې کار نه منع کاوه، په دغه وخت کي د عیسوی په نوم یوه شخص په همدې سبب ماهر ووژی، اوس نو د نقراشي حکومت راغی، ده د خپل حکومت پیل د اخواني مشر او د هغه د معاون په نیولو وکړ، پر دوی ئې د دغه قتل تهمت پوري کړ، چي دوی په پورته یاد شوي قتل کي شریک دي، د دې نیونو اصل دلیل غالباً دا وو چي عیسوي پولیسو ته اعتراف کړی وو چي هغه د جګړي د اعلان په اړه د مشرانو رأیه غواړي، او د مشرانو په نوملړ کي ئې د حسن البنأ نوم هم یاد کړی وو، خو د تحقیقاتو وروسته حسن البنأ پولیسو خوشي کړ، د بندي خانې نه د راوتلو سره سم "مرشد" د احمد ماهر د مرګ د تعزیت په موخه د "نقراشي" سره ولیدل، او د ده نه ئې غوښتنه وکړه چي دوی ته د کار آزادي ورکړي، خو نقراشي د ده خبرو ته پاملرنه ونکړه، بلکي د دوی پر کارونو، جلسانو او پر نظربند ساتلو ئې لا سختي وکړه، کله کله به ئې د ډیر فشار له امله د وړوکو جلساتو د جوړولو اجازه ورکوله، خو ژر به ئې بیا شدید سیاست پیل کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ۱۹۴۵م کي چي کله جګړه ختمه شوه، اوس نو د دې تحريک د سختيو وخت پيل شو، دا ځکه دوی د ملي تحريک قيادت کړی وو او د هيواد د کاملو حقوقو د حاصلولو په موخه ئې وطني شعور پيدا کړی وو، انګريزانو د جګړي په وخت کي وعده کړې وه چي د جګړي تر ختمېدلو وروسته چي کله د سولي اعلان وشي، مصريانو ته به د دوی حقوق ورکړل شي، په ۸دسمبر۱۹۴۵م کي د اخوان د عمومي شوری غونډه وشوه، چي د جماعت په بنيادي نظام کې ئې ځيني تغييرات راوستل، چي د دې کار سره د تحريک د لا وسيعو او پراخو مقاصدو او وسائلو وضاحت وشو، دوی مختلف شرکتونه پرانيستل، چي د هغو نه ئې ډيری مالي ګټي تر لاسه کړلې، او په خواري کښو طبقاتو کي ئې لا نوم لوړ شو.

يوه ورځپانه ئې هم تأسيس کړه چي لومړی ګڼه ئې په ۵ مئی ۱۹۴۶م(۳ جمادي الثاني ۱۳۶۵ه) کي چاپ او توزيع شوه، پدې ډول سره د دوی آواز په مصر او نورو عربي هيوادونو کي په عام ډول سره واورېدل شو، فوځي تربيتي ډلګۍ ئې تشکيل کړې، او د فوځي روزني لپاره ئې مخصوص تمريناتي کمپونه تأسيس کړل، په مصر او نورو عربي هيوادونو کي ئې پاشل شوی قوم سره منظم کړ، د غړو او اعضاوو پر ذمه ئې مختلف کارونه ووېشل، د "شعبې" د امير په واسطه ئې د "عام" مرشد سره د بيعت په تازه کولو سره خپلي وعدې لا پخي کړلې، په اسلامي اصولو ئې برابر قسم وکړ چي په هر ښه او بد حالت کي به د مرشد اطاعت کوي، د شعبې "اعلی ناظم" عام مرشد ته پوره ډاډ او اطمينان ورکړ، او د ژوند تر آخري سلګۍ پوري ئې د "عام مرشد" منصب ورته غوره کړ، يعني نه هغه پرېښودلای شي او نه ئې هم د "تأسيسي کميټې" د فيصلې پرته جلا کولای شي.

يوازي په مصر کي د دغه غړو تعداد پنځه لکه ته ورسېده، د منسوبو غړو، همدردانو او رضاکارانو تعداد له دې نه څو چنده زيات وو، يوازي په مصر کي د دوی د شعبو شمېر تر دوه زره زيات وو، او په سوډان کي پنځوس شعبې، هغه ښاخونه جلا ول چي په نورو عربي او اسلامي هيوادونو کي موجود ول، په دې توګه هغه مؤيدين هم جلا ول چي په ټولو اسلامي هيوادونو اروپا او امريکا کي خپاره شوي ول، د تحريک دا د حيرته ډک خپرېدل، مقبوليت او دقيق عصري تنظيمات هغه څه ول چي چي د دوهمي نړيوالي جګړي وروسته د راتلونکو مصري حکومتونو له لوري د هغه سره د مقابلې او پر هغه د سخت دريځي کولو اسباب شول، استاد البنأ د دوهم ځل لپاره د نقراشي(لومړي وزير) سره ملاقات وکړ او د

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه نه ئې هيله وکړه چې د قومي حقوقو د حصول او نيل درې(مصر او سوډان) د آزادی او اتحاد لپاره مؤثر اقدامات وکړي، کنه بيا دي ملت ته دا هدف وروسپاري او خپله دي د دې هدف لپاره د ملت په مخکي روان شي، نقراشي برطانوي حکومت ته يو يادداشت ولېږه چې تحريري ځواب ئې ورته راوليږل شو، د اخوان المسلمين دغه کاغذي لوبه خوښه نشوه، دوی د محصلينو په ملاتړ يوه لويه مظاهره وکړه چې په هغه کي د "عباسي پُل" په حادثه کي د پوليسو او مظاهره کوونکو ترمنځ جګړه رامنځ ته شوه، بيا وزارت مستعفی شو، د سولې د اعلان وروسته د اخوان ټوله هڅه دا وه چې څرنګه د ملت شعور لا بيدار کړي، نو ځکه دوی عمومي جلسات، تقريرونه، کتابچې، د کلي او ښارونو سفرونه او نور ټول ممکن وسائل په کار واچول، او د حکومت د مخالفي ډلي(اپوزيسيون) حيثيت ئې خپل کړ، دوی اصلاً د برطانوي استعمار او اشغال په خلاف د طاقت د استعمالولو داعيان ول، دا وخت د دوی ټولي هڅي او کوښښونه پر همدغه اړخ منحصر ول، او دا هم يوازې د دې هدف لپاره چې هيواد په بشپړه توګه آزادي تر لاسه کړي، بيا د اسماعيل صدقي حکومت راغی، د دوی مظاهرات لا زيات شول، استاد حسن البنأ ټول سياسي تحريکونه او ګوندونه د قومي کونسل د تشکيل لپاره وهڅول، تر څو ټول قومي قوتونه يو ځای کړل شي، او ملت په يو متحد صف کي سره راغونډ کړای شي، سياسي ګوندونو د ده پر غږ لبيک ونه وايه، اوس نو ده همدا غوره وبلله چې د برطانيې سره د خبرو او مذاکراتو دغه بې نتيجې سلسله ودرول شي، او د علانيه جهاد نه کار واخيستل شي، د اخوان سياسي سرګرمي پر همدې طرز جاري وساتل شوه، پر حکومت ئې شديدي نيوکي وکړې، د دوی له لوري پر حکومت دا اتهام ولګېده چې حکومت د هيواد د مسلمو حقوقو نه د سترګو په پټولو سره د انګريزانو سره د مصالحې او معاملې لار نيولې ده، داسي شرکتونه جوړوي چې په اصل کي د اغيارو دي خو ظاهراً مصري مُهر ورباندي لګول شوی وي، د خواري کښو او بې کسبه خلکو د مسائلو نه عاجز دي، د مذاکراتو او خبرو په ختمولو او د جهاد په اعلانولو کي متردّد او متزلزل دی، د دوی د اخبارونو نيوکي پر مذاکراتو، پر صدقي حکومت او انګريزانو باندي ډيري تُندي شوې، اسماعيل صدقي پر دوی بريد پيل کړ، ډيری اخوانيان ئې ونيول، د دوی اخبار ئې وتړل، د جماعت د عام مرشد معاون ئې ونيوی، اخوانيانو هم د دغو بريدونو دوه په دوه ځواب ورکړ، د قاهرې او اسکندريې په ښارونو کي بمونه وچاودېدل، حکومت ته

....

[1] د نيل رود د قاهرې په منځ کي بهيږي، چې پر دې لوی رود ستر ستر پُلان د يو اړخ نه بل اړخ ته د اوښتلو په موخه ايښودل شوي دي، چې د هغو نه د يوه پُل نوم"کوبري عباس" دی.(مترجم)

(c) ketabton.com: The Digital Library

بهانه په لاس ورغله، په همدې تور ئې د دوی کورونه محاصره کړل، يعني په محکمو او وزارتونو کې چې ځومره ښه ښه ايمانداره اخواني ذمه دار کارکوونکي موجود ول، د هيواد لرو پرتو سيمو ته واستول شول[1].

په همدې دوران کې صدقي استعفا ورکړه، او په ۱۰ دسمبر۱۹۴۶م کې د نقراشي حکومت جوړ شو، په همهغه ورځ شهيد حسن البنأ مرحوم يو مضمون نشر کړ چې په ياد مضمون کې د حکومت نه غوښتنه شوې وه چې لار لنډه کړي، د قوم آرمانونه مراعات کړي او د مذاکراتو لړی ودروي د جهاد لار غوره کړي، د دې وروسته ئې مسلسل په اخبارونو کې مضامين خپرول، د مضامينو عام موضوعات به ئې دا ول چې حکومت هڅه کوي چې اخوان استحصال کړي، د اخوان مکاتب تړي، د دوی پر کړنلاره انتقاد لري، چې د نقراشي او اخوان تر منځ د جګړې بنيادي نقطه همدا وه، د فلسطين مسئلې دا اختلاف لا اوج ته ورسوی چون اخوان په ياد مشکل کې د فلسطينيانو تر څنګ برخه اخيستې وه، يو طرف ته د دوی طاقت څرګند شو او بل لور ته د دوی اثر او نفوذ او په مصري او عربي هيوادونو کې د دوی د عزت او قدرداني سبب شو، د فلسطين په جګړه کې اخوان د عرب ليګ په لارښوونه برخه واخېستله، دې عسکري اشتراک دوی ته د جګړه ييزو مشقونو او تمريناتو فرصت په لاس ورکړ، او ورسره د هغه نه د دوی د عسکري استعداد او وسعت پته ولګېده، د نقراشي حکومت د دوی له دې قدرت نه په ويره کې شو، ده په هيواد کې دننه د ئې ځينو پېښو شويو حوادثو نه ګټه پورته کړه او دا تور ئې پر اخوان پورې کړ چې اخوان په يادو حوادثو کې شريک وو، او غواړي يو انقلاب را اوچت کړي، او په دې بهانه ئې په ۸ دسمبر ۱۹۴۸م کې يو فوځي امر صادر کړ، چې د هغه به مخې ئې د اخوان تنظيم او د هغه ټول ښاخونه چې هر ځای ول غير قانوني اعلان کړل، د هغوی د عملي سرګرميو ټول مراکز ئې وتړل، او د تحريک ټول کاغذان، عهد نامې، رسالې، مطبوعات، پيسې، املاک خلاصه پر هر څه ئې قبضه ولګوله، د دې امر وروسته ئې نور فوځي احکامات هم صادر کړل چې له مخې ئې د هغوی د تجارتي شرکتونو حسابونه منجمد او کنګل کړل، د تحريک ټوله سرمايه ئې په لاس کې واخيستله، چې نور به دا هر څه د "عامه أمورو وزير" د خپلو

---

[1] اخوان المسلمين - عظيم ترين اسلامي تحريک پاڼه: ۳۳۰ ډاکټر اسحاق موسی حسيني، د کتاب اصلي ښه په انګريزي ژبه ده او عربي ته هم ژباړل شوی دی.(ژباړن)

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسنادو مطابق په عامه کارونو کې مصرفوي، حسن البنأ وغوښتل چي دوی ته يوه موقع ورکول شي تر څو دوی د حالاتو د څه نا څه برابرولو هڅه وکړي، خو د نقراشي او د هغه د حکومت له لوري هيڅ توجه ورته ونشوه، تر داسي حده چي د نقراشي قتل د دغو هڅو دروازه د تل لپاره وتړله، چي په ۲۸ دسمبر۱۹۴۸م کي ترسره شو، د ده د قتل اتهام پر اخوان ولګېدی، په دې توګه د دوی او حکومت تر منځ کشمکش لا زيات شو.

حسن البنأ د دغو ټولو مصائبو او ابتلاوو په اړه وړاندوينه کړې وه، ده به کله کله داسي بيانوله لکه دا هر څه چي د ده په مخکي ترسره کيږي، ورسره ئې د دې وضاحت هم کوی چي د دعوت او اصلاح د علمبردارانو لپاره دا يو حتمي او ضروري پړاو دی، دوی مخکي هم ورباندي تېر شوي دي او تل به ورباندي تيريږي، په دې هکله به ده د مجاهدينو او انبياوو عليهم السلام قصې بيانولې او پر دې خبره ئې څه داسي يقين وو چي ګواکي دا د ده محکمه عقيده وه چي ده په خپله يوه رساله کي د اخوان لپاره ثبت کړي وه، دی فرمايي:"زه غواړم تاسي ته ووايم چي ستاسی دعوت تر اوسه لا هم ډېر خلک نه پيژني، په کومه ورځ چي ئې وپېژني او د هغه د اغراضو او مقاصدو نه خبر شي، تاسي به د دوی له لوري د سخت عداوت او خصومت سره مخامخ شئ، تاسي ته به ډير مشکلات او کړاوونه په مخه درشي، دا به نو همهغه وخت وي چي تاسي د اهلِ دعوت پر لار روان شئ، تر اوسه خو لا تاسي مشهور شوي نه ياست، فقط د دعوت لپاره لار او ميدان هواروئ، او هغه چي د کومو هڅو، کوښښونو او قربانيو غوښتونکي دي د هغه تياري کوئ، د اسلام د حقيقت نه د قوم بې خبرتيا به ستاسي لپاره د لاري خنډ شي، ډيری دولتي او درباري علماء به ستاسي پر اسلامي فهم باندي د تعجب اظهار کوي، د دين د دعوت په لار کي به هغه خلک ستاسي پر طريقهٔ کار باندي د عُتاب(پښېمانۍ) نظرونه خښ کړي، زُعماء، قائدين او د جاه و جلال خاوندان به ستاسي سره کينه کوي، ټول دولتونه به په يو قِسم ستاسي مخالفت کوي، او هر حکومت به ستاسي د فعاليتونو درول او بندول غواړي، دوی به ستاسي په لارو کي ازغي کري، بهرني غله(انګريزان) به په هره طريقه ستاسي مقابله کوي، ستاسي د دعوت د مشال د خاموشه کولو هڅې به کوي، او د دې هدف لپاره به هغه کمزوري حکومتونه، او پست اخلاقو مشرانو نه مرسته وغواړي، هغه لاسونه به ستاسي د ګرېوانونو په لور وغزوي چي د دوی په لور د فقر او ستاسي په لور د جور و ظلم لپاره پورته کيږي، دوی ټول به په ګډه ستاسي د دعوت په خلاف د شکوکو او شبهاتو فضاء جوړوي، تهمتونه به لګوي، هڅه به کوي چي هر عيب او خرابي تاسي ته منسوب کړي، خپل د قوت او بالادستي او د حکومت

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نفوذ په ذریعه به ستاسي دعوت د خلکو په وړاندي په ډېر بد صورت کي وړاندي کوي، دا به همهغه عصر وي چي تاسي به د امتحان او آزمائش پړاو ته ننوځئ، ستاسي نیوني او بندي کول به پیل شي، بندي کیږئ به، تبادله کیږئ به، په لرو پرتو سیمو کي به غورځول کیږئ، ستاسي وسائل، ثروت او راحت به درنه واخیستل شي، ستاسي کورونه به پلټل کیږي، ممکن د دغو ابتلاوو او زحمتونو موده اوږده شي."

أَحَسِبَ النَّاسُ أَن يُتْرَكُوٓا أَن يَقُولُوٓا ءَامَنَّا وَهُمْ لَا يُفْتَنُونَ

ژباړه: ایا خلکو دا ګڼلي ده چي یوازي به په همدومره ویلو پرېښودل شي چي: "موږ ایمان راوړ." - او هغوی به ونه ازمویل شي؟ (سُوۡرَةُ العَنکبوت : 2)

خو الله ج د دغو ټولو وروسته وعده کړې ده چي هغه به د مجاهدینو مرسته کوي، او د خیر خوښوونکي کار ترسره کوونکو ته به اجر ورکوي."

داسي ښکاري چي پر حسن البنأ دا یو الهام وو، او د غیب په سترګو ئې دا هر څه لیدل، دا ځکه د تحریک د غیر قانوني کېدلو وروسته هغه هر څه پېښ شول چي د دوهمي نړیوالي جګړي څو کلونه وړاندي ده په خطاب کي اخوان ته د دغي رسالې په ذریعه اورولي وو.

دغه حقایق حسن البنأ مرحوم د ابتلاوو او اذیتونو نه مخکي یادول، تر څو اخوان د هغو د زغملو او برداشت لپاره چمتو و اوسي، او ناڅاپه د دغو ویروونکو حقایقو او ستونزو نه وارخطا نشي، چا چي د هسپانیوي(احتسابي محکمو) یاد په ذهن کي تازه کړ. د حسن البنأ ټولي وړاندویني حتی هغه څه چي ده خپله د دین داري طبقې د درباري علماوو په اړه کړې وې صحیح ثابتي شوې، واقعاتو څرګنده کړه چي د دغي طبقې د علماوو نه ځینو ئې په رضا کارانه طریقه باندي تقاریر نشر کړل، او د حکومت د اخوان وژني د پالیسی نه ئې پوره حمایت وکړ، دوی پدې اړه قرآني آیتونه وویل:

(c) ketabton.com: The Digital Library

إِنَّمَا جَزَٰٓؤُا الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُۥ وَيَسْعَوْنَ فِى الْأَرْضِ فَسَادًا أَن يُقَتَّلُوٓا أَوْ يُصَلَّبُوٓا أَوْ تُقَطَّعَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُم مِّنْ خِلَٰفٍ أَوْ يُنفَوْا مِنَ الْأَرْضِ ۚ (سُوْرَةُ المَائدة : 33)

ژباړه: کوم خلك چي له الله او د هغه له پیغمبر سره جنګیږي او په ځمکه کښي د دې لپاره منډي ترډي کوي چي فساد را ولاړ کړي، نو د هغو سزا دا ده چي ووژل شي، یا په دار وځړول شي، یا ئې لاسونه او پښې ردو بدلې غوڅي کړای شي، یا له وطنه وشړل شي.

د طُور په محبس کي او نورو ټولو زندانو کي پر دیوالونو د هغوی د منتظمینو له لوري یاد مبارک آیت د کاغذ پر مخي لیکل شوی او ځوړند شوی وو تر څو اخوانیان ئې ولولي، اوس نو ددې عمل نه هر کس اندازه لګولی شي چي اخوان چي شعار ئې(اَللّٰهُ غَايَتُناَ وِالرَّسُوْلُ زَعِيْمُنَا) "الله جل جلاله زموږ مقصد او د هغه رسول صلی الله علیه و سلم مو قائد دی" حکومتونو به څرنګه داسي خلکو ته د دې آیت په واسطه اخطار ورکولای، دا واضحه شوه چي حکومت غوښتل د دغو تهمتونو په پوري کولو سره اخوان د الله جل جلاله او د هغه د رسول صلی الله علیه و سلم دښمنان وښیي، تر څو دوی په نفساني کشمکش کي راګیر کړي.

د ابراهیم عبدالهادي په وزارت کي هر څه وشول چي د نقراشي وروسته د اقتدار پر کرسی کښېنستی وو، د دې کس هڅه دا وه چي د خپل پخواني هم منصب(یعني د نقراشي) د قتل انتقام د مکمل تحریک او غړو نه ئې په شخصي بڼه واخلي، د دې ظالمانه اهدافو د ترسره کولو په موخه ده پر اخوان دا ښکرور درواغ وتړل چي ګواکي دوی د پاچا(پخواني پاچا) سره مخالف دي او د هغه په ضد د کودتا او انقلاب پلان او اراده لري، د یاد حکومت په وخت کي چي تر ټولو زیاته کومه زړه بوږوږنکې پېښه رامنځ ته شوه هغه د حسن البنأ قتلول وو، د قتل نه مخکي هغي تولي سلاوي چي د اخوان سره وې او قانوني مجوزات(لائسنسونه) ئې درلودل د هغوی نه واخیستل شوې، حسن البنأ ئې د خارجي سفرونو نه منع کړی وو، د حکومت د اجازې پرته ئې داخلي سفرونه هم نشو کولای، کوم وخت چي ئې د سفر اراده وکړه او حکومت ته ئې احوال ولیږه چي دی د "بَنها" سیمي ته د یوه ملګري کلي ته د سفر اراده لري نو هغه قاصد د دولت له لوري ونیول شو، دا واقعه د ده تر ترور څو ورځي مخکي پېښه شوې وه، د ترور ټول تفصیل به لاندي درته ذکر کړو چي د یوې ورځپاڼي نه مأخوذ شوی دی:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جميعة الشبان المسلمين(ينګ مِن مُسلم ايسوسي ايشن) د کارکوونکي حلقې يو تن غړي(ناغي) د ځوانانو د شعبې مشر(محمد ليثي) ته وويل چي ولاړ شه او استاد حسن البنأ ته دا پيغام ورسوه چي د ۱۲ فروري۱۹۴۹م د سه شنبې په ماښام زما سره همدلته د جمعيت په دفتر کي وګوري، تر څو ده ته د جماعة الاخوان المسلمين د حل غوښتونکو مسائلو په باب د ځينو مهمو او خوشاله کوونکو احکاماتو اطلاع ورکړم، چي د دې لپاره "ناغي" ته دده د ګران لومړي وزير"ابراهيم عبدالهادي" له لوري دا ذمه داري ورسپارل شوې وه، بالاخره د ورځي پر دوو بجو محمد ليثي د حسن البنأ مرحوم کورته ورغی او د ناغي د څرګندونو نه ئې خبر کړ، استاد حسن البنأ محمد ليثي ته وويل:"د دې خلکو نيتونه ښه نه ښکاري، او نه هم دوی کوم تفاهم ته چمتو دي، زه اوس خبر شوم چي دوی هغه بوډا سړی نيولی دی چي د هغه په لاس ما حکومت ته دا اطلاع ورکړې وه چي د يوې يا دوو ورځو لپاره د هغه کورته د سفر لپاره ځم، خو په هر صورت زه د استاد ناغي ليدو ته ورځم."

پر ټاکل شوي وخت حسن البنأ د ده سره ملاقات ته ورغی، ملاقات بې نتيجې پای ته ورسېدی، ځکه د دولت غوښتنه دا وه چي اخوان دي ټولي سلاوي او راډيو ټرانسميټر(استېشن) دوی ته وروسپاري، اوه بجي او پنځه څلوېښت ۰۷ : ۴۵ دقيقې وې چي استاد البنأ له مجلسه راولاړ شو او ټيکسي ئې راوغوښتله، د ده سره د ده زوم وکيل عبدالکريم منصور هم موجود وو، ليثي دوی تر ټيکسي پوري را ورسول، د ګوند يو کارکوونکی راغی او ليثي ته ئې وويل:"د ټليفون پر کرښه يو څوک انتظار درته کوي". ده حسن البنأ او د هغه زوم په موټر کي سپاره کړل او د ټليفون په لور لا رسيدلی وو چي د ډزو ږغ ئې واورېده، ټليفون ئې همداسي پرېښودی او د دباندي په لور ئې منډه کړه ترڅو وګوري چي څه پېښه ده!! ګوري چي د ګوند د اپارتمان لاندي يو جګ خو ډنګر شخص په جلباب(تر ځنګونو پوري اوږد قميص چي د مصر ملي جامه ده. مترجم) کي ځان پيچلی او سپينه ټوپۍ ئې پرسر ده او په لاس کي ئې توفتنګچه ده، د ده په ليدو سره ليثي د "وئې نيسئ ... وئې نيسئ ..." چيغي پورته کړې، ځوان پر ده هم ډز وکړ خو خطا شو، بيا ئې پر څرک باندي په ليثي پسي دوې نوري ډزي وکړې، خو د ده مرمی خلاصي شوې او د مخامخ درې ګزي په لور ئې منډه کړه، هلته يو بل کس ورسره يو ځای شو او دواړه په يو شخصي موټر کي سپاره شول او د شارع الملکه(Queen Road) په خوا روان شول، په دې وخت کي استاد البنأ د ټکسي نه راکښته شو او د ګوند د دفتر په لور ور وختی او پر ژبه ئې د "مړ ئې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړ ... مړ ئې کړ ..." الفاظ ول. محمد ليثي هم دفتر ته راستون شو، ګوري چي ټليفون لا هم ندی قطع شوی، د هغه سره تر خبرو کولو وروسته پوه شو چي دا کپتان(Captain) محمد جزار د استخباراتوC.I.D افسر وو، چي لا هم ځواب ته منتظر وو، محمد ليثي د ټليفون پړ کرښه په لوړ ږغ ورته وويل: "په استاد البنأ زما د دفتر مخي ته ډزي وشوې". جزار وپوښتل: "مړ شو او که لا ژوندی دی."

پدې وخت کي استاد البنأ نږدې شفاخانې(دارالاسعاف) ته ورغی، محمد ليثي هم شفاخانې ته ورپسې ورغي، دلته نو ده استاد د کلمې د لوستلو(شهادت) په حالت کي وليده، استاد ته ئې نږدې يو غنم رنګه ځوان وليده چي جلباب(اوږد قميص) پر تن او ترکي ټوپۍ ئې پر سر وه او په کوم موټر کي چي هغه مجرم تښتېدلی وو هغه ته نږدې ولاړ وو، ده د موټر د پلېټ شمېره ياد داشت کړې وه چي(۹۹۷۹) وه، د ترافيکو په رياست کي تر تحقيقاتو وروسته جوته شوه چي ياد موټر د ډګرمن(Lieutenant colonel) محمود عبدالمجيد وو، چي اوس د استخباراتي پوليسو مشر وو، کپتان جزار د پيسو، شرابو، ښځو او بالاخره د اخطار په ذريعه هڅول شوی وو چي د موټر شمېره بدله کړي، لکه څرنګه چي ده يوې ورځپاڼي ته وويل:"پوه شئ!! د حسن البنأ قاتل آزاد دی، او همداسي به پاتي شي، کوم کس چي د هغه په لار کي راځي وژل کيږي به، يا به تاوان ور رسيږي، په تا پسې تلونکي ستا بچي دي چي يتيم کول ئې پر تا حرام دي.(اهرام ورځپاڼه مؤرخه: ۱۹۴۸/۱۱/۸م)

په دې ډول ټول قاتلين آزاد وګرځېدل، تر داسي بريده چي په ۲۳جولای۱۹۵۲م کي فوځي کودتا وشوه، اوس نو دوی ټول ونيول شول، په دوی(قاتلينو) کي ډګرمن محمود عبدالمجيد، ډګرمن احمد کامل، ډګروال(Colonel) حسين کامل، عسکر(Private) عبده ارمانيوس، د پاچا خاص خادم محمد حسن، کپتان محمد جزار، عسکر محمد محفوظ(په کوم موټر کي چي قاتلان تښتېدلي ول د هغه موټر موټروان)، احمد حسين جاد، محمد سعيد، مصطفی محمد ابوالليل غريب او ليس نائک حسين محمد بن رضوان وو.

تر شهادت مخکي استاد حسن البنأ د داخله چارو وزير د معاون عبدالرحمن عمار د يو ياد داشت(چي په دغه يادداشت کي د اخوان د غير قانوني کولو غوښتنه شوې وه) په ځواب کي د اخوان د غير قانوني اعلانولو اسباب په ګوته کړي ول، دا د استاد حسن البنأ آخرنی ليکنه وه چي په هغه کي ئې په لاندي ليکو کي د هغه اسباب مختصراً داسی ليکلي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

"د اخوان دښمنۍ تر ټولو ستر سبب بهرنی فشار دی، د داخله چارو د وزیر معاون ما(عام مرشد) ته خپله پردې خبري اقرار کړی وو، چي د برطانيې، امريكا او فرانسې له لوري د ۶دسمبر۱۹۴۸م د اجتماع وروسته يو يادداشت نقراشي پاشا(لومړي وزير) ته وړاندي شو چي په هغه كي ئې د ده نه فوراً د اخوان د فعاليت د بندلو غوښتنه كړې وه، د استعماري دولتونو له لوري داسي غوښتني يو طبعي امر وو، چي د "وادي نيل" عربي هيوادونو او اسلامي هيوادونو په ارتباط د خپلو اغراضو او مطامعو په لار كي اخوان د لاري خنډ بولي، دا كومه لومړی غوښتنه نه وه بلكي د دې غوښتني حيثيت د يوې دولتي غوښتني په څېر وو، چي د هر برطانوي سفير له خوا ئې هر وخت د خپلو نمائنده دولتونو نه كوي، او كوم حكومت چي دوی ته عملي ځواب حتی په سخت ترينو وختونو كي هم نه وو وركړی، برطانوي سفارتخانې د نحاس پاشا نه چي په ۱۹۴۲م كي كله جګړه پيل شوې وه او جرمنيان د مصر دروازو ته رارسېدلي ول، غوښتنه كړې وه چي اخوان بايد غير قانوني او ممنوع الفعاليت اعلان شي، خو ده دې غوښتنو ته لبيک نه وو ويلی البته دومره ئې وكړه چي د يو معلوم وخت لپاره ئې د اخوان منځني ښاخونه بند كړل، خو مركز خپل فعاليت همهغسي جاري ساته.

نقراشي پاشا هم داسي كولای شول چي د اشغالګرانو داسي غوښتنو ته منفي ځواب ووايي، او په مقابل كي ئې د اخوان سره كومه ګټوره معاهده وكړي چي د دواړو جهتونو لپاره د اطمينان وړ وي، اخوان د "مرشد" د حجاز له سفره تر راستنېدلو وروسته مذاكراتو ته چمتو وو، خو نقراشي ته دا توفيق ورپه برخه نشو، او پورته جارحانه او ظالمانه ګام ئې اوچت كړ چي د دې نه جوته شوه چي مصر تر اوسه لا هم د خپلو هيوادوالو پر ځای د پرديو اهداف تأمينوي، او پر دې ځمكه تر اوسه لا هم د اغيارو نفوذ او اقتدار دوام لري."

د دې وروسته مرشد د حالاتو او اسبابو تفصيل په دې ډول سره بيانوي: "دا هر څه د بين المللي يهودي تحريک، نړيوال كمونيزم، ديكتاتوري نظامونو او د الحاد و بې ديني د علمبردارانو كار دی، چي دوی اخوانيان او د هغوی اسلامپال تحريک د خپلو ناپاكو اغراضو په لار كي ستر خنډ ګوري."

(c) ketabton.com: The Digital Library

شیخ حسن البنأ د یوه خبریال د پوښتني په ځواب کي چي د اخوان د غیر قانوني اعلانولو اسباب څه دي؟ فرمایلي وو: دا هم ویل کیږي چي د سیاسي ګوندونو د تړلو عوامل هم د دې اسباب دي، چي د پارلمان د انتخاب د غوراوي په سبب ښکاره کېدله، ځکه دا مشهوره خبره وه چي "سعدي ګوند" په پارلمان کي اکثریت غواړي تر څو په راتلونکي کي د دوی حکومت جوړ شي او دا هم مشهوره خبره وه چی اخوان یو ملي طاقت ګرځېدلی چي د یاد صورتحال سره به په مېړانه مقابله کوي، او په نورو اثراتو به ملت متأثر نکړي، نو ځکه د ګوندي سیاسي پېش بندی غوښتنه ده چي د دغسي اقدام په پایله کي دوی بدنام کړي، او د دوی حیثیت او مقام سپک وښيي، او دا هم ضروري وه چي نور مؤثرین هم په دې صورتحال سره اثر انداز شي او د انتخاباتو تاریخ یعني اکتوبر۱۹۴۹م نه مخکي دغه سازش او لوبه ولوبول شي."

وخت دغه خیال او فکر پوره پوره تأیید کړ لکه څرنګه چي په ۲۴ فروري ۱۹۴۹م کي د "مرشد" د شهادت نه څو ورځي وروسته دوی د "رهوډس" پر تړون باندي د امضاء کولو اعلان وکړ، او د فلسطین نه ئې مصري فوځونه بیرته راوغوښتل.

د عبدالهادي وزارت تقریباً تر اوو۷ میاشتو پوري پاتي شو، په دغه وخت کي پر اخوان مظالم خپل آخري حد ته رسېدلي ول، تر داسي حده چي ځینو مبصرینو به دا ګمان کاوه چي بیا به د اخوان نوم هم پاتي نشي، خو حقیقت دا دی دغو امتحانونو او سترو ستونزو د دوی لپاره د اُور کار وکړ، دې اور دوی ښه پاخه کړل، کمزوري خلک او هغه کسان چي نباید حساب ورباندي شوی وای د ګوند نه ووتل، او ډیر زیات شمېر د هغو چي دغو مشکلاتو غښتلي کړي ول او عقېدې ئې لا مضبوطي شوي وې پر دعوت همداسي ثابت پاتي شول، ویل کیږي چي اخوان په دغه منځنی موده کي په پټه نوی"مرشد" انتخاب کړ، او دوی به په مخفي توګه کار کاوه.

په ۲۵جولای۱۹۴۹م کي د ابراهیم عبدالهادي وزارت مستعفی شو، او د حسین سري ائیتلافي(مشترک) وزارت قائم شو، چي د هغه وروسته د ده وزارت د غیر جانبدار وزارت شکل غوره کړ، او د ده تر نګرانی او نظارت لاندي انتخابات وشول چي د وفد ګوند د

(c) ketabton.com: The Digital Library

أخوان د تائيد په سبب په ښکاره بريا ترلاسه کړه، او په جنوري۱۹۵۰م کي نحاس د وزارت په کرسۍ کښېنستی، او د اخوان له سر نه په مدار مدار د ظلم و ستم سلسله په ختمېدو شوه، د دوی قلمونه یو ځل بيا په حرکت راغلل، د دوی اخبار و رسائل له پيل نه متحرک شول، دوی جناب حسن الهظيبي صاحب خپل عام مرشد انتخاب او غوره کړ، چي د ستري محکمې (Supreme court) پخوانی متقاعد قاضي وو.

په دسمبر۱۹۵۱م کي حکومت د دوی املاک واپس ورکړل چي په هغو کي د دوی د دارالاشاعت"مرکز"، چاپ ماشينونه او وړوکي فروعي مراکز شامل ول، دا ټول د ستري محکمې د فيصلې پر اساس ومنل شوه چي دا فيصله نو د اخوان په حق کي يوه تاريخي او ابدي فيصله وه، د همدې فيصلې له مخي دا اعتراف هم وشو چي د اخوان د ناجائز او غير قانوني کولو فيصله له پيله هم غلطه وه، ډېر ژر اخوان خپل پخوانی وقار اعاده کړ، دوی د يو داسي قوت په صفت باندي خپلي هڅي د واقعاتو په نړۍ کي وړاندي کړې چي لايق ئې ول تر څو په بشپړ ډول سره اهميت ورکول شي، او ورسره د نږدېکت او تقرب هڅه وشي، په اکتوبر۱۹۵۱م کي د مصر و برطانيې تر مابين قضيې نازک صورتحال غوره کړی وو، نو د اخوان رضا کارو ځوانانو د آزادی په جګړه کي د پام وړ برخه اخيستې وه، تر داسي حده چي وفدي حکومت تر خپل شکست او ماتي يوه ورځ مخکي پردې بناء د دوی سره خبری کړي وې چي د ټولو رضا کارانو مکمله نګراني،روزنه او څارنه به د دوی په لاس ورکول کيږي چي وروسته اخبارو هم دا خبر انعکاس کړ.

د احمد نجيب هلالي په وزارت کي أخوان خپل ځان ډېر محتاط وساته، بالخصوص په داخلي سياست کي، دوی دا اعلان هم وکړ چي په انتخاباتو کي به شرکت نه کوي، دا خبره د پام وړ ده چي تر هلالي مخکي د علي ماهر پاشا د قليل المُدت او يوځل بيا د هلالي د وزارتونو په موده کي د دوی دواړو د أخوان سره پر نوې پالیسۍ عمل درآمد پيل کړ، علي ماهر خو د أخوان د مرشد(مشر) سره حتی مشوره هم وکړه او د نورو سياسي مشرانو تر څنګ ئې د ده سره هم ملاقات وکړ، او دوهم وزير يعني هلالي به تل د أخوان سره مشوره کوله چي دا د أخوان پر سياسي قوت دلالت کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې وروسته پر ملي مصالحو د پخواني شاه فاروق د سياسي لوبي او مطلق العنانی په پایله کي په ډېر تلوار سره دوه ورځني وزارتونه جوړ شول، چي وروسته د حسين سَري وزارت راغی او بیا د هلالي دوهم وزارت، چي د قیام په دوهمه ورځ ئې سمدستي د محمد نجیب تر قیادت لاندي انقلاب رامنځ ته شو، او د فوځ په غوښتنه باندي علي ماهر ته د وزارت وړاندیز وشو، بیا پاچا مجبور کړل شو تر څو د حکومت د واک د ګدۍ نه د خپل بچي لپاره لاس په سر شي، او هیواد پرېږدي، د ۲۶/جولای/۱۹۵۲م په مبارکه ورځ دا انقلاب ترسره شو، د أخوان مرکز او ټولو زعماوو او مشرانو ئې د دې مبارک اقدام پوره پوره حمایت او ملاتړ وکړ، په ځینو خبرپاڼو کي دا هم نشر شوه چي علی ماهر د أخوان عام مرشد ته په وزارت کي د اشتراک دعوت او بلنه ورکړې ده، چي مرشد د فوځي انقلابي ګروپ حمایت او تائید وکړ او د پرمختګ او بریا د دعاء وروسته ئې په وزا ت کي د ونډي اخیستلو په هکله معذرت وغوښتی، پر دې موقع شیخ حسن الباقوري د أخوان د جماعة نه استعفی ته اړ شو، ځکه ده د أخوان د عام مرشد د دغه عذرخواهي نه په بې خبرۍ کي په وزارت کي شامل شوی وو، په دغه نوي عصر کي د أخوان اثر او وقار لا زیات شو، ځکه د شاه فاروق په عهد کي دوی تر هرڅه زیات د عامي مُلکي ګډوډۍ او أبترۍ په خلاف په بغاوت کي ونډه اخیستې وه، او د هغه په عصر کي دوی د ټولو وزارتونو له لوري د ستم او ځپلو نښنه ګرځېدلي وو.

د أخوان د شعبو تعداد اوس ۱۵۰۰ ته رسېدلی دی، او د دغه تحریر د لیکلو په وخت کي عام مرشد د مصر ګوټ ګوټ ته په تاریخي سفر وتلی دی، اخبارات دا خبرونه خپروي چي کومي منطقې ته چي هم مرشد ورځي هلته نوي شعبې جوړېږي، یوازي د قاهرې په ښار کي (۷۰)اویا شعبې شته دي، او د کارکوونکو تحریري شمېر ئې لس لکه دی(یادونه: دا د ۱۹۵۳م تحریر دی. ژباړن). که څه هم د أخوان صحیح او حقیقي شمېر معلومول ګران دي، ځکه د دوی د سرشمېرني دفتر اوس لږ موده مخکي خپل کار پیل کړی دی، او دوهم دلیل ئې دا هم کېدای شي چي ډېری اخوانیان خپل پر مخصوصي او یا مخفي طریقه باندي کار کولو ته ترجیح ورکوي، دوی نه د خپل عملي کار اظهار کوي او نه هم د تحریک د مخصوصو اطوارو سره مُقیّد(وابسته/تړلي) دي، دا هر څه یو خواته خو د أخوان په نهضت کي ارزښت د"کیفیت" وي نه د "کمیت"، داسي پېښېږي چي د دوی یو غړی په کومه محکمه، شرکت او یا فابریکې کي کار کوي خو خپل پر دعوت باندي په پوره یقین او د فهم په پخېدلو سره ټولنه په خپلو سپېڅلو اخلاقو او اعمالو سره متأثره کوي، چي په داسي حالاتو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کي ټول خلک او یا اکثریت ئې د ده سره همغږي کیږي، په دغسي کارونو کي ځیني خلک ډیر زیات مهارت لري، ځکه د سیاسي ګوندونو سره ارتباط او تعلق د تیرو حکومتونو سره د اختلافاتو په سبب دغو خلکو ته د اطمینان ورکولو تجربه ورپه برخه شوې ده، د دې تر څنګ د دوی سره د افرادو د روزني او تعلیم و تربیت دومره زیات اهتمام او پابندي وي چي تاسي به یو کاریګر او یا مزدور شخص د جمعې د خطبې او دیني درس ورکولو په حالت کي داسي وګورئ چي ګمان به وکړئ چي کوم بهترین عالم او یا ممتاز خطیب د تدریس او تقریر په حالت کي دی، په دې محکم عزم او پوره اعتماد او د دې روح په نازېدلو سره دوی د مصري ټولني په ټولو حلقاتو کي خپاره شوې دي.

په ۴ذیقعده۱۳۷۱ش(۲۶/جولای/۱۹۵۲م) کي د أخوان د مجلس عامله غونډه تشکیل شوه چي په هغه کي د هیواد د صورتحال او وضعیت په اړه د یوې بیانیې په نشرولو او د هیواد د بنیادي اصلاحاتو لپاره د تجاویزو د وړاندي کولو په موخه یو سند لاسلیک شو، د هغه وروسته په ۱۲ ذیقعده۱۳۷۱ش (۱/اګست/۱۹۵۲م) کي د اخوان د "تأسیسي مجلس" غونډه راوبلل شوه، چي دې غونډي د "عامله مجلس" لپاره پورته یاد شوی وړاندیز تصویب کړ، لکه څرنګه چي اخوان په یوه بیانیه کی نشر کړه چي په هغه کي ئې د مکمل ملکي پاکي، اخلاقي، تربیتي، قانوني، ټولنیز، اقتصادي اصلاحاتو وسائل او د قومي روزني او تقویت او د پولیسو د اصلاح په طریقو باندي په وضاحت سره د بیانولو په ترڅ کي بنیادي نقاط وړاندي کړل.

د هغه وروسته د انجمنونو او ګوندونو د تنظیم قانون صادر شو، او د اهرام ورځپاڼي په ۳/اکتوبر/۱۹۵۲م ګڼه کي یادونه شوې چي د اخوان د "تأسیسي مجلس" په غونډه کي چي د ۱۲اکتوبر په ماښام وشوه، د پورته یاد شوي قانون په رڼا کي د خپل نهضت پر نظام بیا کتنه وکړه او ځیني اصلاحات ئې تصویب کړل، چي د هغو اصلاحاتو له جملې نه یو دادی چي د "عام مرشد" کاري موده به د ابدي خدمت پر ځای درې کلنه کیږي، او د "تأسیسي مجلس" د غړو شمېر به ۱۵۰ یوسل او پنځوس وي، خو یو ځل بیا د غور و فکر وروسته دوی دا فیصله وکړه چي د یو نړیوال اسلامي جماعت په حیث باندي دوی ته دا مناسبه نده چي خپل ځان د مصر د ګوندونو تر قانون پوري محدود وساتي، او د یوې بلي اجتماع په دوران کي ئې دا پریکړه وکړه چي په اوسني وخت کي دوی د حکومت حصول خپل په وسائلو کي نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

شمېري، نو پر دې اساس دوی د يو عظيم ګوند په حيثيت په انتخاباتو کي برخه نه اخلي، خو د هيواد په لاربښوونه او سياسي او وطني معاملاتو کي د تنقيد او رأيی ورکولو حق د ځان سره خوندي ساتي. په ۱۷/نومبر۱۹۵۲م کي دوی خپله دوهمه اعلان نامه"بيانيه" حکومت ته وړاندي کړه او په دې توګه دوی د سياسي ګوندونو د نوي قانوني دائرې نه په امان کي شول.

۳/دسمبر/۱۹۵۳م کي اخوان په خپل مرکز کي د سيرت النبي صلی الله عليه و سلم تر عنوان لاندي يوه غونډه راوبلله، په دې غونډه کي د حکومت ولسمشر جنرال محمد نجيب او (کرنل/Colonel) ډګروال جمال عبدالناصر شرکت وکړ، "عام مرشد" وينا وکړه، د هغه وروسته جنرال محمد نجيب يوه مختصره وينا وکړه چي په دې وينا کي ئې أخوان ته مبارکي وويله، د دوی د معنوي ځواک او جهاد تعريف ئې وکړ او د دوی د لومړي عام مرشد مرحوم حسن البناء رحمه الله روح ته ئې فاتحه ولوستله.

د ۱۲/فروري/۱۹۵۳م کي چي کله د حسن البنأ مرحوم د شهادت څلورمه کليزه وه، نو ولسمشر جنرال محمد نجيب او د ده سره د کابينې ټول وزيران او انقلابي افسران د زيارت او تعزيت لپاره راغلل، جنرال محمد نجيب يوه تاريخي وينا وکړه چي د راډيو سټېشن له خپو نشر وه، نجيب په دې وينا کي وويل چی:"حسن البنأ مرحوم په هغو کسانو کي شېرل کيږي چي ياد به ئې کله هم نه زړيږي، او د هغه مقام و مرتبه به تل ستايل کيږي، ځکه مرحوم خپل ژوند د خپل ځان لپاره ونکړ، بلکي د قوم و ملت لپاره ئې ژوند وکړ او ده د خپلي ذاتي ګټي لپاره هيڅ ونکړل بلکي عامه فلاح ئې موخه او هدف وو."

د موصوف پر وينا باندي عبدالرحمن البنأ د شهيد حسن البنأ مرحوم ورور د کورنی له خوا او عبدالحکيم عابدين[1] د ګوند د وياند په صفت د أخوان د تحريک له لوري ځوابي وينا وکړه.

....

[1] د موصوف مرحوم سره زما ليدنه په مصر کي په ۱۹۵۴م او بيا په دمشق کي په ۱۹۵۶م کي وشوه.(ژباړن)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې راتګ او ملاقات ډېر ښه اثر د أخوانیانو پر زړونو پاتي شو، د جنرال نجیب او د ده د حکومت له لوري د عظیم شهید په ملي مجاهد سره اعتراف کول یو مبارک ګام وو، د دغی ورځي په ماښام د ملي راډیو سټېشن د څپو له لارې دغه تقریر یو ځل بیا نشر شو، او په دغه شپه یوازي د قرآن مجید تلاوت، خبرونه او پر امام شهید ویناوي او تقاریر د راډیو پروګرام وو، یعني غزلي او سرودونه نشر نشول.

په دې توګه حکومت په دولتي طرز سره د دې عظیم شخصیت کلیزه باندي د دومره قدر و منزلت اعتراف وکړ چي د قبر په خوا چي څلور کلونه مخکي دی یوازي تللی وو او په جنازه کي ئې د ده والد او بچي او د عسکرو د یوې وړوکي ټولګۍ پرته(چي خلک ئې په جنازه کي د شرکت کولو نه منع کول) نور څوک نه وو،... نن د دې شهید شخصیت پر قبر باندي خپله حکومت د خپل مشر او وزیرانو سره یو ځای حاضر شوی وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم فصل

د اخوان فلسفه: د دین او سیاست اهداف، اسلام د یو ټولنیز نظام په حیث

د اخوان فلسفه او اهداف

د اخوان المسلمین فکر خالص اسلامي فکر دی، او په هیڅ حالت کي د اسلامیت له دائرې نه ندی وتلی، د دوی فلسفه هم اسلامي ده چي د اسلامي روح نه اخیستل شوې ده، د فلسفې نه دلته زما مقصد هغه فکر و عقیده ده چي په انساني نفس کي په پوره ډول سره وځلیږي، ژوند ئې په رنګ واوړي، او د فکر پر همدې کرښه روان شي، هغه بېزنطیني فلسفه نه چي د بحث و جدال کار کولای شي، د حقیقت او واقعاتو په نړۍ کي د هغه تطبیق کول محال وي، چي پر دې بناء زه د اخوان فلسفه په دریو بنیادي ډولونو ویشم:

١ روحاني فلسفه

٢ اقتصادي فلسفه

٣ اجتماعي فلسفه

لاندي به دا درې واړه فیصلې په تفصیل سره درته وړاندي شي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ روحاني فلسفه

د أخوان د دعوت د بنياد ډبره او لومړنۍ اساس رُوحاني اړخ دی، بلکي د يوه الأخ المسلم(أخواني) د تکوين و تربيت لپاره اولاً د دوی ټوله توجه او اهتمام پر همدې اړخ وي، د دوی په مقرره فرائضو کي دي چي(په هر حالت کي پر الله تعالی جل جلاله نظر وساتي او په هر عمل کي خاص د هغه د رضا او خوښۍ غوښتونکي وي، آخرت په ياد وساتي او د هغه لپاره تياری وکړي، او د حِسّی او معنوي طهارت پابندي وکړي[1]).

اخوان المسلمين د خپل د تر ټولو نه د وړوکي تنظيمي ډلګۍ نوم"أُسرة" ايښی وو، چي په عربي کي ئې ژباړه"کورنۍ" ده، په هغه کي ئې ستر معنويت مخي ته ايښی وو، چي ګواکي اخوانيان په خپل منځ کي د ويني د رشتې کورني غړي دي، ما په شخصي ډول سره د هغه تجربه په مصر کي کړې ده.(ژباړن)

د کورنيو بلکي د امت په جوړښت او روزنه کي هم دوی پر دغه روحاني اړخ ډېر فشار اچوي، د دوی عقيده ده چي د امتونو جوړښت، د قومونو تربيت او د ملي هيلو او ارمانونو تکميل، دا هر څه د امت نه زبردست قلبي قوت غواړي چي د همدې لاري ممکن دی.

د دې سره سره دوی د مادي قوتونو نه هم منکر ندي، د قومونو په تعمير و ترقی کي دوی د هغه په اهميت باندي اعتراف کوي، د ډېرو خلکو دا ګمان دی چي شرق يوازي د مال و دولت او جنګي آلاتو، او مادّي قوتونو محتاج دی، د هغه وروسته کولای شي ترقي او پرمختګ وکړي، او د نورو غالبو نړيوالو قومونو په مقابل کي ودرېدای شي، چا چي د دوی ټول حقوق سلب کړي او تباه کړيدي، دا بالکل صحيح او ضروري ده خو ډېر زيات ضرورت د فاضلو اخلاقو، پاک نفس، د خپل مسلمو حقوقو په اړه علم او پر هغوی يقين،

....

[1]"دکورنيو نظام" او "رسالة هدايات" د حسن البنأ مرحوم نه: پانه:۳۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

محکم عزم، د حق په لار کي قرباني او پر خپل عهد و پیمان باندي د وفاء اوصاف دي، دا هغه روحاني قوتونه دي چي مادي قوتونو ته غذا ورکوي، پر روحاني اړخ د دوی دومره توجه ده چي د مادیت د سیلاب مخه نیول دوی خپل هدف او فریضه بولي، هغه سیلاب چي خلک ئې د مادّې عبادت کوونکي ګرځولي دي، دوی دا هیر کړیدي چي دا د دوی کار وو چي د ځانونو او د ټولني د فلاح او ګټي لپاره ماده مُسخّره او د ځان غلامه کړي، نه دا چي دوی ئې غلامان شي، پاتي شو زموږ فهم نو هغه اجمالاً دادی چي: "موږ به د دې مادي سیلاب چي د مادي تمدن، لذائذو او شهوتونو د تهذیب نه راخړوبه شوی دی مقابله کوو، دا همهغه سېلاب دی چي اسلامي قومونه ئې د نبي کریم صلی الله علیه وسلم د قیادت او د قرآن د هدایت نه ډیر لري بَهولي او غورځولي دي."

د أخوان "روحاني فلسفه" په اساسي ډول سره پر څو مقاصدو مشتمله ده، چي موږ ئې مختصراً پر دریو عنوانونو وېشلای شو:

الف: للهیت او جامعیت

ب: ټولنیز روحانیت

ج: ایجابي عقلیت

الف: للّهیت او جامعیت:

لکه څرنګه چي موږ په پیل کي وویل، د اخوان ددعوت فلسفه خالص اسلامي ده، او د اسلام بلکي د ټولو آسماني مذاهبو اولین رُکن الهي ذات او پر ټولو غیبي امورو ایمان، د جزا او سزا پر عقېدې یقین، او د انساني نفس تزکیه او طهارت دی، نو ځکه هم دا کومه نوې خبره نده چي أخوان دي دغو ارکانو ته معتقد وي، او دې نتیجې ته ورسیږي چي د اصلاح د اصولو دارومدار پر روحانیت باندي شي تر څو په مړو شویو زړونو کي د ژوند نوې روح پوه کړي، انساني شعور او ادراک او د هغه په مټو د مَلاَءِالاَعلَی په لوړو لوړو فضاوو کي پرواز وکړای شي، او بندګان د خپل واحد آقا او صمد الله تبارک و تعالی سره قربت حاصل کړای شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

استاد البنأ رحمه الله "د کورنیو نظام" تر عنوان لاندي یوه مخصوصه رساله نشر کړه، دا نظام د اخوان د روحاني تربیت عملي ډګر دی، په دې رساله کي استاد شهید د اخوان خاص جماعت ته خطاب وکړ چي نوم ئې "الأخوان المجاهدین" ایښی وو، د أخواني شعار او نعرې"اللهُ غَایَتُنَا، والرَّسُولُ زَعِیمُنَا، وَالقُرآنُ دَستُورُنَا، وَ الجِهَادُ فِی سَبِیلِ الله اسمَی امَانِیُّنَا"(الله مو مقصود دی، رسول صلی الله علیه وسلم مو قائد دی، او جهاد فی سبیل الله زموږ تر ټولو ستر ارمان) وضاحت ئې وکړ او ورسره ئې د بیعت نقاط چي لس ول هم واضح کړل.

(د دین فهم)، اخلاص، عمل، جهاد، قرباني، اطاعت، استقلال، بې غرضي، أخوت، اعتماد او بیا د دغو لسو ارکانو د تفصیل په بیانولو سره ئې یوازي د دین د فهم تشریح او تفسیر په شلو اسلامي اصولو کي وړاندي کړ، چي په هغو کي تر ټولو مهم اصل دادی چي اسلام د هغو جامعو معنی وو سره سره ورزده کول ضروري دی چي وضاحت به ئې وروسته وشي، او دوهم اصل دادی چي اسلام عقل پراخوي او آزادوي ئې او په کائناتو کي ئې غور و فکر کولو ته اړ باسي، د علم او علماوو مراتب لوړ وي، د هر شي صالح او مفید عنصر مني، هره ښه خبره "ګواکي" د مسلمان ورک شوی مال دی، چیري چي ئې هم ومومي دی ئې حقدار او وارث دی.

د اخلاص په تفسیر کي ئې وویل چي یو مسلمان باید د خپل قوم، علم، جهاد غرض د هر شي په اړه د الله جل جلاله د رضا غوښتونکی وي او د بلي کومي دنیاوي ګټي، شان، جاه و جلال یا لقب، ترقۍ او تنزل باندي د ده نظر نه وي، په دې توګه به هغه د فکر و عقیدې یو سرتیری وي، نه د غرض و منفعت متمنی او غوښتونکی.

د عمل په وضاحت کي ئې وویل چي هغه د علم و اخلاص ثمر دی، د یو ریښتني اخواني نه چي د عمل کوم مراتب مطلوب دي د هغه تشریح ئې وکړه چي هغه ۷ اووه دي.

د للهیت لاندي موږ د هغوی نه یوازي درې مراتب وړاندي کوو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

١ ذاتي اصلاح، يعني بايد هغه قوي البدن، د پاخه سيرت خاوند، روښن خياله، د رزق پر ګټلو قادر، د عبادت پابند، په خپلو کارونو کي منظم او د نورو لپاره ګټه رسوونکی وي.

٢ د مسلماني کورنۍ جوړښت، چي داسي به وي چي د هغه د کورنۍ غړي، د کورني ژوند په ټولو مظاهرو کي د اسلام د آدابو پابند او د اسلامي فکر او طريقو خيال به ساتي او قدر به ئې کوي.

٣ د ټولني هدايت او رهنمايي، او په ټولنه کي د خير دعوت خپور کړي، د رذائلو او منکراتو ريښې وباسي، د فضائلو همت افزائي وکړي، د ښو اعمالو په اړه حکم وکړي او په نيکو کارونو کي سبقت او ورسره عامه رأيه د اسلامي فکر په حق کي هموار کړي.

د جهاد تشريح ئې داسي وکړه چي تر قيامته پوري پاتي کېدونکې فريضه ده، او د رسول الله صلى الله عليه وسلم مبارک قول دی:

.مَنْ مَاتَ وَلَمْ يَغْزُ وَ لَمْ يَنَوِ الْغَزْوَ مَاتَ مَيْتَةً جَاهِلِيَّة

مفهوم: د کوم شخص چی مرګ راغی او ده جهاد ونکړ او نه ئې هم کله د جهاد نيت کړی وو هغه په غير اسلامي مرګ مړ شوی.

د هر کلمه ويوونکي مقصود دی، د هغه لومړۍ درجه د باطل نه د زړه له تله کرکه او نفرت دی او تر ټولو آخري درجه ئې د الله جل جلاله په لار کي جګړه، او د دغو دوو مراتبو په منځ کي د ژبي و قلم، او لاس جهاد وي، او د ظالم حاکم په مخکي د حق د کلمې اظهار او اعلان.

د قربانۍ په تشريح کولو سره ئې وفرمايل چي هغه د حکم تعميل او د هغه فوري نفاذ دی، که تنګي وي او که راحت، سخت حالت وي او که آرامه فضاء.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ثبات او استقلال دادی چي اخوانيان برابر د خپل مقصد لپاره کار او هڅي وکړي که څومره وخت هم تير شي، او څومره مياشتي او کلونه تير شي، تر داسي حده چي واصل بالحق شي، او په دوو کي يو سعادت ورپه برخه شي، يعني يا د بريا او يا د شهادت سعادت.

د بې غرضی هدف دا دی چي اخوانيان د خپل فکر و عقيدې پابند پاتي شي، د هغه پرته چي کوم اغراض و اشخاص دي په هغوی پوري مربوط نشي، دا ځکه د اخوان فکر و عقيده او فلسفه په دغو ټولو کی لوړه او هر اړخيره ده.

د اخوت تشريح داده چي عقيده چي يوه مُحکمه او ګران بيه تعلق او رابطه ده، د همدې سره د زړونو او نفسونو ربط و تعلق هم دی، اخوت د ايمان علامت دی، او تفرق د کفر علامت، لومړنی قوت د اتحاد قوت دی، او دميني او محبت پرته اتحاد ناممکن دی، او د محبت ادنی درجه داده چي د نورو له طرفه زړه صاف وي، او د اعلی درجې ايثار و قرباني وي.

اعتماد د اطمينان دوهم نوم دی، د يو سرتيري د خپل قائد د اهليت او خلوص په هکله چي د هغه نه محبت، اعتراف، احترام او اطاعت پيدا کيږي، د اخوان په دعوت کي د اخوان د قائد د دعوت سره هغه تعلق دی چي د پلار د خپل اولاد سره وي، استاد د خپلي علمي حلقې سره، د طريقت د شيخ د خپل روحاني تربيت سره، او د يوه مشر د عام سياست سره، زموږ دعوت د دغو ټولو حقايقو جامع دی، او د دعوتونو د بريا دارومدار پر مشر او قائد اعتماد وي.

ددې علاوه د للهيت تر عنوان لاندي پر ټولو اخوانيانو دوی د څلوېښتو خبرو پابندي لازمي کړېده، چي د ځينو يادونه ضروري بولو:

لمونځ دي په پوره خشوع و خضوع او پابندي سره په خپلو وختونو کي اداء کړل شي، د مسجد د جماعت پابندي دي وکړل شي، د روژې پوره او صحيح روژې دي ونيسي، که قدرت ولري حج دي وکړي، د توبې او استغفار تجديد به کوي، د خپل نفس د ټيټولو تمرين دي د وِردونو په ذريعه وکړي، د مجبوری پرته دي دا اوراد نه پريږدي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اخوان د نوي ادارتي تقسيم وروسته په مرکز کي د "کورنيو"(أُسُر) يوه جلا شعبه(سېکشن) جوړه شوه، دې شعبې خپله لومړنۍ نظام نامه صادره کړې ده چی تر چاپ لاندي ده، د دې رسالې په مقدمه کي ويل شوي دي چي د کورنيو دغه نظام "اخوان عاملين"(د اخوان کارکوونکي) د پخواني نظام بديل دی، يعني د اخوان کار کوونکي چي موږ ئې مخته يادونه کړې ده، همهغه وروسته په "قسم الأسر" د کورنيو شعبې سره ونومول شوه، او بالکل په پيل کي د هغي شعبې نوم"نظام الکتائب" (د ډلو نظام) وو.

د "جامعيت" د لفظ نه زموږ مراد د اسلام صحيح او جامع فهم دی، لکه څرنګه چي هغه پر رسول صلی الله عليه وسلم نازل شو او کوم چي استاد البنأ "زموږ اسلام" تر عنوان لاندي داسي وړاندي کړيدی، "زموږ د دعوت جامع تعريف اسلاميت کېدای شي، او د دې لفظ د دې محدودي ژباړي نه پرته کوم چي په عام ډول سره خلک درباندي پوهيږي، يوه بله ژوره ژباړه هم لري، زموږ عقيده ده چي اسلام يوه هراړخيزه ژباړه هم لري، چي د ژوند پر ټولو معاملاتو حاوي ده، او د ژوند په هره مسئله کي هغه خپل سفارشات وړاندي کوي، او يو دقيق او محکم قانون وضع کوي، او د هر واقعي مشکل علاج او په اصلاحي نظام کي هغه تش لاسې نده."

په يوه بله رساله کي داسي وايي:"زموږ عقيده ده چي اسلامي احکام او تعليمات خلکو ته د هغوی د ټولو دنياوي او اُخروي امورو رهنمايي او لاربښوونه کوي، او کوم خلک چي دا ګمان کوي چي دا تعليمات يوازي په عبادتي او روحاني اړخونو پوري متعلق دي، هغوی کاملاً غلط دي، اسلام عقيده او عبادت هم دی او وطنيت او قوميت هم، مذهب و حکومت هم دی او روحانيت او عمل هم، قرآن هم دی او توره هم، قرآن حکيم پر دغو ټولو شاهد دی، او دغه ټول د اسلام جواهر بولي او په دغو ټولو امورو کي د اتفاق دعوت ورکوي، د همدې په لور دا آيت اشاره کوي:

وَابْتَغِ فِيمَآ ءَاتَىٰكَ اللَّهُ الدَّارَ الْءَاخِرَةَ ۖ وَلَا تَنسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا ۖ وَأَحْسِن كَمَآ أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ ۖ

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: کومه شتمني چي الله تا ته درکړېده، په هغې سره د اخرت د کور جوړولو فکر وکړه او له دنیا څخه هم خپله برخه مه هېروه. احسان وکړه لکه څنګه چي الله ستا سره احسان کړیدی. (سُوْرَةُ القَصَص : 77)

په دې کي هیڅ شک نشته چي د اخوان دغه فهم د اسلامي عقلیت په میدان کي د وقت یو ډېر زیات ترقي خوښوونکی اقدام وو، چي د همدې په سبب اسلام یو ځل بیا په خپل اصلي شکل او اولین رنګ کي راڅرګند شو، دا د اسلامي فهم یوه مُهمه مرحله هم وه چي په نتیجه کي ئې انسانان وپوهول شول چي اسلام په مغربي معنی کي هیڅ مذهب ندی، داسي چي د ژوند سره هیڅ اړیکه نلري، خو په خپل پوره تطبیق او پلي کولو او ریښتنو اصولو کي هغه دین هم دی او دنیا هم او یو داسي جامع ټولنیز نظام دی چي د انسانانو د ژوند ټول معاملات منظم کوي او ښکلي کوي ئې.

ب: ټولنیز روحانیت

"جامعیت" د کوم په لور چي مخکي اشاره شوې ده، د اخوان د سیرت تشکیل داسي کړی دی چي هغه عزلت خوښوونکی روحانیت نه مني، چي د ډېرو متشددو صوفیانو مسلک او دعوت دی، او کوم چي د اسلامي تصوف په نسبت عیسایي رهبانیت ته نږدې دی، نو اخوان روحاني او للهي خلک دي، چي په خپلو شخصي ژوندونو او عبادتي اړخونو کي دوی د اهل تصوف پر مسلک عمل کوي، او دوی اجتماعي هم دي داسي چي هم ډوډی خوري او هم ئې ګټي او هم په بازارونو کي ګرځي، د مختلفو ټولنو سره لیده کاته کوي او خپل دعوت خپروي او خپل فکر عاموي، او په هر حالت کي ځانونه مجاهد بولي، دوی په روحاني میدانِ عمل کي د خپل نفس سره مجاهده کوي، او هغه د مادیت د خپاره شویو آلائشونو نه پاکوي، او د خپلو ټولنیزو فعالیتونو په ذریعه د ټولني د اصلاح هڅي کوي، کوم چي د ټولني په امراضو اخته شوي دي، او اخلاقي مریضي ئې ټوټه ټوټه کوي، د دې هدف لپاره دوی د هڅو او قربانیو مثالونه وړاندي کړیدي، او ددغو نفعت پرستیو د څپو باوجود هم کوم چي د غرب فلسفې په مشرق کي جاري او خپاره کړیدي، نو ځکه هم د یو اخواني د سیرت په تشکیل کي قرباني د بنیاد حکم لري، استاد حسن البنأ رحمه الله په یوه رساله کي فرمایي: "د

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه دعوت لپاره هغه څوک مناسب دي چي د هر اړخ نه د هغه په لور مائل وي او هغه د دې لپاره خپل مال و ځان، وقت و صحت د هر یوه چي ضرورت وي د لګولو لپاره تیار واوسي."

قُلْ إِن كَانَ ءَابَآؤُكُمْ وَأَبْنَآؤُكُمْ وَإِخْوَٰنُكُمْ وَأَزْوَٰجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَٰلٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَٰرَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسَٰكِنُ تَرْضَوْنَهَآ أَحَبَّ إِلَيْكُم مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِۦ وَجِهَادٍ فِى سَبِيلِهِۦ فَتَرَبَّصُوا حَتَّىٰ يَأْتِىَ اللَّهُ بِأَمْرِهِۦۗ وَاللَّهُ لَا يَهْدِى الْقَوْمَ الْفَٰسِقِينَ

ژباړه: [اې پېغمبره (ص)!] ووايه: «که ستاسي پلرونه، ستاسي زامن، ستاسي ورونه، ستاسي میرمني، ستاسي خپل خپلوان، ستاسي هغه مالونه چي ګټلي مو دي، ستاسي هغه تجارت چي د هغه په ورانېدو اندېښمن کېږئ او ستاسي د خوښي کورونه؛ تاسي ته له الله او د هغه له پېغمبر او د هغه په لار کښي له جهاد څخه ګران وي، نو انتظار وباسئ تر دې پوري چي الله خپله فېصله ستاسي مخي ته راولي. او الله فاسقانو ته لارښوونه نه کوي.» (سُوْرَةُ التَّوبَة : 24)

اخوان پدې پوهیږي چي د تصوف علوم د تربیتي او حیاتي امورو دوهم نوم دی، او هغه د اسلام جوهر او اصل هم دی خو د دوی رأیه ده چي د ټولني پرمختګ(بهبود) په دې کي دی چي داسی ډله کوم چي قوي روحاني زده کړه ئې کړې وي، د باندي راووځي او په ټولنه کي خپاره شي تر څو دوی عملي نمونې وګرځي، چي خلک د دوی اقتداء وکړای شي، هغوی پر حسنه اخلاقو او کریمانه فضائلو روان ژوندي تصویرونه وي چي پر ټولني خپل ښه اثر واچوي، دا ځکه خلکو ته د اطمینان ورکولو لپاره د عملي نمونې نه غوره بل شی نشته، د اخوان لوی ارمان پاتي شوی چي سلاسل تصوف د خپلو مبالغو او زیادتیو نه پاک او د "جامعه ازهر" او اسلامي ګوندونو سره مرسته وکړي، "که الله تبارک و تعالی وغوښتل او د "ازهر" علمي قوت د تصوف روحاني طاقت او اسلامي ګوندونه په عملي ځواک سره یوځای شي، نو دا به یو داسي امت وی چي هیڅ مثل به ئې نه موندل کیږي، چي پر نورو اثر انداز وي خو خپله متأثر نه وي، رهنمایي او لارښوونه وکړي خو د بل مطیع او فرمان بردار نه وي او دغي ګمراه ټولني ته سېده لار ور وښئي."

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټولنې د اصلاح لپاره په پورته یادو شویو طریقو باندې د دغو دریو اړخونو همدا خپل منځی تعاون دی چې د اوسنۍ زمانې په اصطلاح کې د ټولنې د تنظېمولو د علم(Community Orgnanization) په نوم سره یادوې. زما سره د دې خبرې د توجېه کولو لپاره کوم ثبوت نشته چې حسن البنأ مرحوم دې دغه علم او یا د دغه علم په اړه څه لوستې وې، که څه هم ظاهراً دا ښکاري چې د ده معلومات ډېر پراخ ول، د یوه مصنف د ده په اړه یوه وینا شته چې:"کوم لوري ته چې هم ته ګورې که هغه د اقتصاد و سیاست او قانون ذکر وي او که د صحافت، طباعت او اشاعت نړۍ، هغه به د هر مضمون نه تاته باخبر او آګاه په نظر درشي."

هغه به د علم النفس او عمرانیاتو ټول نوي نظریات په ډېره تیزي سره اخذ کول، ګټه به ئې ترې پورته کوله، او د هغه د تطبیق کولو هڅه به ئې کوله.

د ټولنیز او معاشرتي روحانیت نه په بحث کولو سره به زموږ لپاره دا غوره او ګټوره خبره وي چې موږ په دې اړه د حسن البنأ رأیه وړاندې کړو، چې ده په هغه کې د انساني عقل د ترقی مدارج په دریو مراحلو ویشلي دي:

۱ ساده لوحي او خرافات پرستي، د هر نامعلوم غیب او د خپل وس نه وتلي د لریو طاقتونو په مخ کې سر ټیټول، چنانچه په دې مرحله کې انسان هر شی د یو غائب و بعید طاقت په لور منسوبوي، او هر شی هغوی ته د طاقتونو په واسطه ورښیي، د خپل ذات لپاره نه کوم فکر ضروري بولي او نه هم کوم کوم عمل، په نورو الفاظو کې دغه ته"غیبي عقلیت" ویل کېدای شي.

۲ دوهمه مرحله هغه ده چې دی د جمود پرستۍ ښکار شي، د یاد شوي ناڅرکند غیب نه بې اعتنایي، او د نه محسوسېدونکو طاقتونو او د دوی په اړه د اوامرو خلاف ورزي او سرکشي کوي، هڅه کوي چې د کایناتو فقط ظاهري تعبیر و تفسیر وکړي، چې د انسان د اوږدو تجاربو او مسلسلو کوښښونو او فکر د قوانینو مترادف وي، چې دا نو په "علمي عقلیت" سره نومول شوی دی، مادّي انسان په دې مرحله کې د الوهیت او په هغه پورې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

مربوطو متعلقاتو، نبوت او د هغه د عواقبو او نتائجو، آخرت، حساب و کتاب او نورو نه ئې بالکل انکار کړی دی.

۳ د اسلامي عقليت يا د ايمان بالغيب سره سره د عقل نه د انتفاع، مونږ عملاً په يوه نه بلکي په دوه وو نړيو کي ژوند کوو او بالفعل مونږ د کائناتو د زياترو مظاهرو د تفسير نه عاجز يو، نو ځکه هم د خلکو لپاره ضروري ده چي دوی پر خدای، رسالت، روح او آخرت باندي ايمان وساتي، او د تعليم و تعلم، اختراع او ايجاد په ميدان کي خپل عقليت ته آزادي ورکړي، تر څو دوی دغه گونگی او کنه ماده تسخير کړای شي او د کائناتو د ثمراتو او برکاتو نه مستفيد شي.

دا تقسيم تر ډيره حده د عمرانياتو د زبردست عالَم آوگست کومت (August Comte) د وپش مطابق دی چي په هغه کي ئې انساني افزائش او نشوونمو په دريو مراحلو وېشلي دي:

(۱) ديني مرحله: (Theological Stage) په دې مرحله کي هر شی د خدای په لور منسوبوي.

(۲) طبيعي مرحله: (Physical Stage) په دې مرحله کي انسان د هر شي ساينسي تحليل او څېړنه کوي، مثلاً د باران حقيقت داسي څرگندوي چي د سمندرونو اوبه چي د نَم شکل اختياروي، همهغه اوبه دي.

(۳) عقلي يا سائينسي مرحله: (Positive Stage) په دې مرحله کي انسان د هر شي خالص علمي(ساينسي) تحقيق کوي، مثلاً د باران له پيلېدلو نه مخکي هم نن په امريکا کي دا معلومولی شي چي څو انچه باران به اوري، دا ځکه د دوی سره ډير زيات دغسي آلات موجود دي.

دا ډيره حيرانونکي خبره ده چي پر خالص عمراني مسئله باندي د استاد حسن البنأ علمي نظر د عمرانياتو تر موجد هم ډير ژور وو، هغه داسي چي استاد حسن البنأ طبيعي او ساينسي دواړه مراحل يوې مرحلې ته ورشامل کړل، چي هغه دوی د عقلي او علمي مرحلې په نوم سره يادوي، دا طبعي خبره ده چي د کايناتو د مظاهرو د تحقيق او تحليل لپاره انسان ته د طبيعي علوو(ساينسي) او د کايناتو علم ضروري وي، شيخ حسن البنأ چي د آوگست

(c) ketabton.com: The Digital Library

کومت په تقسیم کي کوم څه اضافه کړي دي هغه اصلاً د "اسلامي عقلیت" مرحله ده، چي د غیبي او علمي عقلونو جامع ده، چي په پوره قوت سره ئې داخبره وړاندي کړېده چي انسان د دغه مادّي عالَم نه ماوراء د خپل روح سره په روحاني عالَم کي هم اوسېدلای شي او د خپل عقل سره په مادّي عالَم کي هم ژوند کولای شي.

د انساني ټولني د فلاح لپاره د مادې او روح اتحاد همهغه اساس دی چي اخوان پر هغه د خپل ټولنیز روحانیت بنیاد ایښی دی، او کوم چي دوی ئې په خپلو زړونو او اعصابو کي په خپرېدلو غواړي، نو ځکه هم د دوی سره په دې خبره کي لږ اختلاف هم نشته چي یو کس پر یو وخت د شپې عابد او بل ځای بیا د میدان او ډګر فارِس(زمریَ) پاتي شي.

ج: ایجابي عقلیت:

ددې نه مراد هغه تخلیقي عقلیت دی چي د تعمېر و اصلاح همت لري، او د تخریب او تباه کولو نه منکر وي، چي په معمولي شیانو کي نه راګیر کیږي او په لوړو کارونو کي خپله توجه مصرفوي، د دین د اساس، د مقاصدو د تبلیغ او تکمیل سره سروکار لري، او په فروعي اختلافاتو کي وخت نه ضایع کوي، لکه څرنګه چي د "توسل او وسیلې" په مسئله کي د امت مخي ته راغلې ده، ایجابي عقلیت د اخوان څرګند صفت دی، دا ځکه د دوی دعوت عمومي دی، دوی د کومي خاصي ډلي سره اړیکه نلري، او نه هم د کومي داسي رأيي په لور مائلیږي چي په خلکو کي په یوه مخصوص شکل کي مشهوره او معروفه شوې وي، او کوم خاص شرائط او لوزم ئې وي، د دوی اصل نظر د دین په لور دی او دوی غواړي چي د خلکو د فکر او نظر یو مشترک رُخ وي، تر څو کار ډېر ګټور او نتائج ئې ډېر قوي او امید افزاء وي.

همدا دلیل دی چي د غلطو افواهاتو برعکس اخوان ډېر زیات روادار او د پراخ زړه خاوند دی، د پراخ او وسیع لرلید او فکري آزادی په وجه دوی په خپل عقلي توازن کي ډېر ممتاز دي، د دین په فروعي مسائلو کي اختلافات تسلیموي او دا لازمي هم بولي، "د دین د فروعاتو په هکله زموږ دا خیال دی چي دا یو ضروري امر دی، او د متعددو اسبابو پر بناء په هیڅ ډول سره دا ممکن نده چي موږ په دغو فروعي اختلافاتو، آراوو او مذاهبو کي متفق

(c) ketabton.com: The Digital Library

شو، یوه خبره خو داده چي د مسائلو نه استنباط، د دلائلو ادراک، معنی او د حقایقو په موندلو او د یو بل تر منځ د ربط په معلومولو کي انساني عقلونه د یو بل نه جدا او مختلف دي، دوهمه خبره د علم د وسعت او کوتاهۍ او د ماحول او دلائلو د قدرونو اختلاف دی، د همدغو ډول ډول اسبابو پر اساس موږ. پوهیږو چي د دین په یوه فروعي مسئله کي د ټولو اتفاق یو ناممکن العمل خواهش دی، بلکي د دین د مزاج په خلاف دی، دا ځکه الله تعالی جل جلاله خو غواړي چي دا دین قائم و دائم پاتي شي، او د زمانې او حالاتو تر څنګ، څنګ روان اوسي، نو ځکه هم لږ. څه لچک(ښوېېدل) ضروري امر دی.[1]

ددې ایجابي عقلیت تر ټولو لوړ او روښانه مظهر د اخوان المسلمین دعوت دی، ځکه دوی په فروعي مسائلو کي د کښېوتلو او د وخت د ضایع کولو پر ځای د اصلي دین دعوت کړی او د هغو منکراتو د استیصال په لور ئې توجه کړې ده چي د هر مسلمان په نظر د اسلام او د هغه د حقیقي روح سره بالکل متضاد دي، اخوان پوهیږي چي د اسلام د جسم لپاره تر ټولو خطرناک شی اوس "ټولنیزه ګمراهي" ده، کاش چي د ټولو حقپالو داعیانو دعوت اوس په دې حساس وخت کي پر همدې اړخ متمرکز واوسي چي د دین د اساس لپاره سخت خطرناک دي، او موږ ټول نفرت ورځني کوو او د هغه پر ختمولو متفق یو".[2]

هغوی پر دغه اړخ مختصراً خپله رأیه وړاندي کوي، په دې اړه د مسلمان امت اختلاف جائز بولي او د یوې رأيي او مسلک لپاره هم تعصب نه خوښوي، تر حق پوري ورسېدل غواړي، او د خلکو د را دعوتولو لپاره د نرمۍ او محبت د انتهایي نازکو وسائلو نه ګټه اوچتوي.

همدا دلیل دی چي د أخوان المسلمین په اساسي قانون کي د دې خبري صراحت او وضاحت شوی دی چي اخوان یو هر اړخیز اسلامي ګوند دی چي کار او وظیفه ئې د دغو اهدافو

....

[1] "دَعوَتُنَا" همهغه پورته ذکر شوې حواله

[2] زموږ دعوت د حسن البنأ... پانه: ۲۶

(c) ketabton.com: The Digital Library

تکمیلول او لاسته راوړل دي، د کوم لپاره چي اسلام نړۍ ته رالیږل شوی دی، په همدغو اهدافو پوري مربوط او د روحاني اړخ سره نښتي د کوم څه یادونه چي موږ کوو په لاندي ډول دي:

- د قرآن کریم د دعوت صافه صافه تشریح، چي هغه بالکل واضحه، هر اړخیزه او په حقیقي تناظر کي وړاندي کړېده، چي د عصر د روح او زمانې د اسلوبو سره پوره پوره مطابقت ولري، او پر اسلامي دعوت چي کوم اتهامات او شبهات دي هغه ټول له جرړو نه وباسي.

- زړونه او نفسونه پر دغو قرآني اصولو باندي جمع کول، د زړونو دغه کیفیات تازه کول او مختلفي اسلامي فرقې د یو بل سره نږدې کول.

۲ اقتصادي فلسفه:

د أخوان اقتصادي فلسفه هغه مادّي فلسفه نده چي شراب و خنزیر د ګټي په پار او یا د منفعت ذریعه بولی، او یوازي د دوی لپاره یو معاشي ضرورت پوره کوي، اسلامي اقتصادي فلسفه د اسلام د مزاج نه مأخوذ شوې او هغه په هیڅ حالت کي هم له خپلو حدودو نه پښې دباندي نشي ویستلای، نو ځکه هم د دوی په وړاندي شراب و خنزیر کوم د ګټي وړ او یا د اقتصادي منفعت ذریعه نده، ځکه په اسلامي ټولنه کي چي د کوم شي د اقامت لپاره دوی هڅي کوي هغه له پیله هم دا ضرورتونه، حقیقي ضرورتونه نه بولي چي د کوم شي د پوره کولو لپاره دوی پر دغو شیانو تکیه وکړي، بل لور ته اسلامي شریعت چي د خپل مشرانو طبقې او ټولو افرادو لپاره ئې د ټولنیز تکفل او حاجت روایي لازمي بللې ده، په خپل قانون جوړوني کي د کوم "مجرم اقتصادي سیاست" تابع ندی چي د "پیداوار پلانونو" ته مالي مرسته ورکړي او "یوازي اقتصادي پلانونه(Consumptive Plans) "پر اوږه واخلي. لکه څرنګه چي ټولنیز کفالت چي د اقتصادي علماوو په نزد یو "اتفاقي سکیم(پلان)" دی چي د چندان پاملرني وړ ندی، هغه په اسلام کي یعني پر کوم چي اخوان د خپل ژوند د فلسفې عمارت ودرولی دی یوه فریضه ده، چي اداء کول ئې پر حکومت فرض دي، تاسي پوهیږئ چي نړیوال قوانین پر جګړه اییزو بندیانو باندي مصارف، د دوی د خوراک و

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښناک، اغوستلو او د دوی ساتنه او کفالت پر حکومت واجب بولي، هیڅ حکومت داسي نشي کولای چي د بندیانو له لوري بې پرواه شي، هغوی وږي او لوڅ او په عذاب کي ګرفتار پرېږدي، او په دلیل کي دا عذر وړاندي کړي چي پر دوی مصرف"انفاقي سکیم" دی. چي د پردیو او بندیانو سره دا معامله ده نو بیا د کمزور هیوادوالو سره چي د افلاس او ناروغیو په پنجو ګي راګیر وي، په لومړی درجه کي د حکومت د ساتني او مرستي مستحقین بلل کیږي، په نړیوالو قوانینو باندي په عمل کولو سره د دښمنانو همدرد او دردمند اوسېدلو نه ډېره ضروري داده چي دوی د ټولنیز عدل(Social Justice) تر عنوان لاندي د خپلو هیوادوالو لاس نیوونکي او همدرد و اوسي، پر دې بناء موږ ویلای شو چي د اخوان اقتصادي فلسفه د داسي طرز ده چي هغه نن سبا د ټولنیزو معاشیاتو یا اقتصادSocial (Ecconomy) په نوم سره یادولای شو، د اقتصادي مسائلو د تنظیم و ترقی لپاره د دوی لاندنئ غوښتني دي:

۱ د کرنسۍ آزادي:

اخوان د دې سخت مخالف پاتي شوی چي د برطانوي خزانې پر بلونو د سرو زرو د محفوظي ذخېرې پر ځای د برطانيې پر اسعارو د دولتي مالیاتو د توازن (Balance of payment) بنیاد کېښودل شي، دوی پردې هم ډېر شدید تعارض او نیوکه وکړه چي د نېشنل بانک[1]، ماليې وزارت د جون/۱۹۱۶م د یوې داسي فیصلې پر اساس باندي چي پر هغه د هیچا امضاء هم نه وه، او ناجائزه ګڼه ئې تري پورته کوله، څومره بانک نوټونه چي ئې خوښه وه، چاپولای شول، دوی مسلسل د آزادۍ ضرورت بیانوي، تر داسي حده چي د "استرلیني دائرې (Sterling Area)" نه مصر آزادي واخیستله، د دې وروسته دوی پر دې فشار وارد کړ چي د سرو زرو محفوظه ذخیره(Gold Reserve) دي مضبوطه کړای شي، او "نېشنل بانک" دي په "ملي بانک" سره واړول شي، د انګرېزانو نه دي د پخوانیو پورونو د آداء کولو غوښتنه وشي، حکومت د دوی د مطالباتو او په مسلسل اصرار سره د دې وروسته پر ډېرو مسائلو باندي توجه وکړه او پدې اړه ئې عملي ګامونه اوچت کړل.

....

[1] د مصر تر ټولو ستر ملي بانک چي د اغیارو په لاسونو کي دی او د حکومت لا هم باور وربادي شته.(ژباړن)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ د شرکتونو ملي کول(NATIONALIZATION):

دا تل د أخوان غوښتنه وه چې ټول مصري شرکتونه دي مصري(ملي) کړل شي، او تر کومه ځایه چې ممکن وي د بهرنۍ سرمایې پر ځای دې د هیواد سرمایې ته ځای ورکړل شي، د ژوند عام ضرورتونه چې د ملت لپاره تر ټولو مهم شی دي، د بهرنیانو د لاسونو نه آزاد کړای شي، لکه د برېښنا شرکت، د اوبو د ماشینی سامانونو او پُرزو شرکت، په داخل او خارج کې د مواصلاتو شرکتونه، اخوان د دې هم مخالفت کاوه او غوښتل ئې چې نور دې سلسلې ته تغییر ورکړي چې د معدني ذخائرو نه لاسته راوړنه تر داسې اندازې چې د مالکې او سوداګرۍ سازی صنعتونه او فابریکې او د هغو نه ګټه اوچتول دي د بهرنیو شرکتونو په لاس کې وي او عام هیوادوال او غریب مزدوران دي تل د افلاس او محرومۍ پرته بل څه نه ترلاسه کوي.

۳ صنعت ته افزائش ورکول(INDUSTRIALIZATION):

د اخوان دا عقیده ده چې "صنعتکاري" د اسلام لومړنۍ غوښتنه او تقاضا وه، د اسلام د نبي صلی الله علیه وسلم مبارک قول دی:"الله تعالی جل جلاله د کاسب مسلمان سره مینه کوي". او د داؤد او سلیمان علیهم السلام صنعت و ترقي او امتیازات ئې ډیر ستایلي دي، او د ترقۍ او صنعت و حرفت هغه رموز او نقاط ئې بیان کړیدي چې د هغو نه عام انسان عاجز دی، هغه امت چې په خپل کتاب(قرآن) کې د داوود علیه السلام توصیف:

وَأَلَنَّا لَهُ الْحَدِيدَ. أَنِ اعْمَلْ سٰبِغٰتٍ وَقَدِّرْ فِى السَّرْدِ ۖ

ژباړه: او موږ اوسپنه د هغه لپاره پسته کړه؛ له دې لارښووني سره چې زغري جوړي کړه او د هغو کړۍ په سمه اندازه (ور کړه). (سُوْرَۃُ سَبَإٍ : ۱۱/۱۰)

په دغو الفاظو سره تلاوتوي او بل ځای:

وَعَلَّمْنٰهُ صَنْعَةَ لَبُوسٍ لَّكُمْ لِتُحْصِنَكُم مِّنْ بَأْسِكُمْ ۖ

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: او موږ هغه ته ستاسي د ګټي لپاره د زغري جوړولو صنعت وربښودلی ؤ، تر څو چي تاسي يو د بل د ګوزار څخه وژغوري.   (سُوْرَةُ الأنبيَاء : 80)

دا نو بيا کومه المیه ده چي د دوی سره دي د اسلحې جوړوني فابريکه هم نه وي موجوده؛

وَأَسَلْنَا لَهُۥ عَيْنَ الْقِطْرِ ۖ وَمِنَ الْجِنِّ مَن يَعْمَلُ بَيْنَ يَدَيْهِ بِإِذْنِ رَبِّهِۦ ۖ وَمَن يَزِغْ مِنْهُمْ عَنْ أَمْرِنَا نُذِقْهُ مِنْ عَذَابِ السَّعِيرِ . يَعْمَلُونَ لَهُۥ مَا يَشَآءُ مِن مَّحَٰرِيبَ وَتَمَٰثِيلَ وَجِفَانٍ كَٱلْجَوَابِ وَقُدُورٍ رَّاسِيَٰتٍ ۚ اعْمَلُوٓا ءَالَ دَاوُۥدَ شُكْرًا ۚ

ژباړه: موږ د هغه لپاره د ويلي شويو ميسو چينه و بهوله. او داسي پيريان مو د هغه تابع وګرځول چي د خپل پروردګار په حکم سره يې د هغه په مخ کي کار کاوه. له هغو څخه چي چا زموږ له حکم څخه سرغړونه وکړل، په هغه باندي به موږ (په اخيرت کي) د لمبه شوي اور خوند وڅکو. د هغه (سليمان ع) لپاره هر هغه څه هغوی جوړول چي هغه غوښتل: دنګي ودانۍ، تصويرونه، د لويو لويو تالاوونو غوندي لګنونه او له خپله ځايه نه خوځېدونکي درانده ديګونه. اې د داود کورنۍ! د شکر په کړنلاره عمل وکړئ. (سُوْرَةُ سَبَإ :۱۲/۱۳)

او د دوی سره کومه کارخانه(Foundry) نه وي، او نه د معدني اوزارو او آلاتو کومه بشپړه فابريکه ورسره وي، او په داسي حال کي چي دا آيت هم تلاوتوي:

وَأَنزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنَٰفِعُ لِلنَّاسِ

ژباړه: او اوسپنه مو راکوزه کړه چي په هغې کښي ډېر زور دی او د خلکو لپاره ګټي دي. (سُوْرَةُ الحَديد : 25)

(c) ketabton.com: The Digital Library

او بیا د خپل دغه معدني ثروت نه بې پرواهي وکړي، چي ډېر په اعلی طرز باندي او په دومره مقدار سره وي چي د معدنياتو د ماهرينو د اندازې مطابق د دوه سوه کلونو لپاره کافي دي.

۴ د ذاتي مِلکيت(سرمايې) نظام او مصر:

ډير خلک به ئې په لوستلو حيران شي چي اخوان تر ټولو مخکي د مِلکيت د حد بندی لپاره غږ اوچت کړ چي د دغو بې مثله غوره پروګرامونو(سکيمونو) نه يو وو چي اوسنی عصر هغه بشپړ کړيدي[1]، خو چي کله دوی پوه شي چي مرحوم حسن البنأ د "أخوان المسلمين" د ورځپاڼي په پاڼو باندي تر انقلاب څو کلونه مخکي د دې غوښتنه کړې وه، نو د دوی تعجب و حيرت به کم شي، مرحوم ليکلي وو: "اسلام او د هغه د معاشياتو د بنيادي مبادی وو غوښتنه ده چي موږ د مصر پر مِلکياتي نظام له سره غور و فکر وکړو، چي ډېر ستر جايدادونه دي، هغه "محدود" کړو، او د هغوی مالکانو ته داسي معاوضه او بدل ورکړو چي د دوی او د ټولني، دواړو لپاره ګټه ور وي، موږ بايد د وړوکو مِلکيتونو حوصله افزايي وکړو تر څو تش لاسي غريبان دا ګمان وکړي چي په دې هيواد کي داسي خلک هم شته چي د دوی په اړه فکر کوي او د دوی له درد نه ځان خبروي، د حکومت ټول املاک دي سمدستي پر دغو غرباوو وویشل شي تر څو يو څه توازن مراعات شي او پرمختګ وکړای شو.

۵ د محصولاتو تنظيم(TAXATION):

زموږ "د اقتصادي قانون جوړوني" لپاره اسلام دا ضروري بولي چي عوامي محصولات(Public Taxes) تنظيم کړای شي او په هغه کي تر ټولو لومړی ټيکس زکات دی، چي په نړۍ کي هيڅ کوم قانون داسي ندی کوم چي د اسلام په څېر يوازي پر "ګټي" نه بلکي پر "اصلي سرمايه" ئې محصول لګولی وي، چي په دې کي ډېر زيات مصلحتونه

....

[1] د دې نه د مصر انقلابي عصر يعني د جمال عبدالناصر زمانه مراد ده، چي ناصر د اخوان دغه منصوبې د ځان کارنامې وبللې.(ژباړن)

(c) ketabton.com: The Digital Library

شته دي، يو دا چي د ذخيره كولو مخنيوى كيږي او په تجربو كي پيسي د ګرځېدلو راګرځېدلو او خوندي كولو نه ژغورل كيږي، ځكه د اقتصاد منشأ او مقصد دادى چي پيسي په بازار كي په ګردش وي، او په دې توګه هغه ټول كسان تري مستفيد شي چي تر كومو كسانو پوري دا پيسه ځان ورسوي، نو ځكه هم د "سونې او زرو" پر نظام باندي د "اصل" حسب نه بلكي د "ګټي" پر حسب باندي محصول لګول ضروري او مهم دى. چي د دې نه غريب خلک په طبعي ډول سره معاف پاتي كيږي، او بيا د هري ممكني لاري نه "د اقتصاد د معيار" د اوچتولو لپاره مصرف كيږي، د حضرت عمر رضی الله عنه په زړه پوري طرزِعمل وو چي هغه به پر انګورو دروند محصول وضع كوى ځكه انګور د اميرانو مېوه ده، او پر خُرما به ئې ډير معمولي محصول اينوده، ځكه خرما د غرباوو خوراک وو.

۶ د سود مخالفت:

د اسلامي روح زموږ نه دا غوښتنه ده چي موږ په لومړي فرصت كي د سود خاتمه وكړو، هغه حرام وګرځوو، او پر دې بنياد هر ډول خريد و فروش غلط و بولو، تر اوسني عصر نه مخكي چي كوم مُصلحين تېر شوي دي هغوى به د دې موضوع نه ځان خوندي ساتى، تر څو دوى ته دا ونه ويل شي چي"دغه شی ناممكن دى، او پر سود د ټولي نړۍ د تجارت مكمل دارومدار دى" خو اوس دا دليل له اهميته غورځېدلى دى، ځكه اوس ئې هيڅ قيمت نشته، روسيې په خپل هيواد كي سود غير قانوني كړ، او هلته سود د بدترين جرم په صفت پېژندل كيږي.

۷ د كورنيو صنعتونو همت افزائي:

دا هم ضروري ده چي د كورني او لاسي صنعتونو همت افرايي وكړل شي، د همدې لاري د كمزورو كورنيو مرسته ممكن ده، او د صنعتي ژوند په لور ګام پورته كېداى شي، دا بې كاره لاسونه چي په ابتداء كي كوم كارونه كولاى شي هغه د معمولي شيانو د جوړولو او اوبدلو او وړوكو سامانو په ذريعه صابون سازي، عطر جوړول، مربّه جات او نور داسي په لسګونو كارونه دي چي په هغه كي مېرمني، جينكۍ او هلكان خپل وخت په مثبته توګه تېرولاى شي، دا صنعتونه به دوى ته ډير ګټه رسوونكي ثابت شي او د افلاس و تنګدستى نه به دوى ته نجات وركوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸ د عیاشیو د سامانونو کمي او پر ژوندانه ضرورتونو اکتفاء کول:

په دې اړه باید سرمایه دار خلک د غرباوو لپاره نمونه جوړ شي، د ساز و رنګ بې ځایه او د عیاشیو محفلونه باید ودرول شي، عیاشي خوښونه او تباه کوونکي فضول خرچیاني ناجائز او ممنوع اعلان شي، دا هغه شیان دي چي پر هغو عمل کول اسلام واجب بولي او د حال و مستقبل غیر معمولي حالاتو تقاضا او غوښتنه همدا ده.

په دې توګه دا طریقه د نوي عصر د ساده او محتاط سیاست سره هم مطابقت لري، د اخوان المسلمین اساسي قانون په دې اړه وضاحت کړیدی چي د دوی په اهدافو کي دا خبره هم شته چي"ملي ثروت باید ډیر کړل شي، ساتنه ئې باید وشي، او د پردیو له تسلطه آزاد کړل شي، او د ژوند د معیار د لوړولو لپاره باید هڅه وکول شي."

دلته دا خبره د یادوني وړ ده چي دا ټول آراء او وړاندویني دي چي د اسلامي حکومتونو په وخت کي په انحطاط کي پرېوتي پاتي شوي او په اسلامي فکر کي د دوی نقش څرګند نشو، تر داسي بریده چي اخوان هغه یو ځل بیا را ژوندی کړ.

۹ اخوان او د ډیري آبادی مشکل:

استاد حسن البنأ مرحوم دغه مسئلې ته په خپلو تحریرونو کي کوم ځای ندی ورکړی، که څه هم د اخوان تل دا فکر پاتي شوی چي مصر ته د ضرورت مطابق د پیداوار او تولیداتو کومه ستونزه نده پیدا شوې، بلکي شکایت ئې دادی چي د دولت وېش او تقسیم برابر ندی او د معدني ثروت او زرعي ځمکو د رقبې د توسیع او پراخولو په اړه د غفلت نه کار اخیستل کیږي، مختصراً دا چي دوی د آبادئ د ډیرېدو د حل په اړه د ایجابي وسائلو اختیارول ضروري بلل، دا د دوی د اساسي قانون د هغې مادې نه واضح کیږي چي موږ پورته ذکر کړیدي، او هغه عملي تجاویز هم د دې ثبوت دي چي پورته ئې یادونه وشوه.

خو د دې مسئلې د حل لپاره د سلبي وسائلو اختیارول مثلاً ودونه نه کول، یا د ودونو سِن لا زیات کړل شي، او یا کورنۍ د"ضبطِ ولادت"" په ذریعه د کمولو هڅه وکړل شي، نو دغو ټولو ته اخوان په ښه سترګه نه ګوري، حسن البنأ مرحوم د خاندان او د واده په اړه د تقریرونو یوه سلسله پیل کړې وه، چي په هغو کي به ده ویل چي اسلام څرنګه انسان دې ته چمتو کوي او په هغو اخواني خلکو به ده د ناراضګۍ اظهار کاوه چي د هغوی مالي ذرائع او حالات د واده اجازه ورکوي خو بیا هم دوی واده نکوي، د ده دغه سیاست د اسلامي روح

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره عيناً مطابقت لري، چي اسلام د واده په ذريعه د اخلاقو د ساتني د وسيلې په اختيارولو باندي ډيره توجه ورکوي، د حضور اکرم صلی الله علیه وسلم مبارک قول دی:

اَلْزِوَاجُ نِصفُ الدِّيْن / ژباړه: واده نيم دين دی.

ددې سره سره اسلام د نسل اضافه خوښوي او د مختلفو ذرائعو نه د هغه لپاره هڅي کوي، په حديث کي شته "واده وکړئ، نسل وچلوئ، شمېر مو زيات کړئ تر څو د قيامت په ورځ پر نورو امتونو ستاسي د ډير شمېر په سبب فخر وکړم."

د ولادت ضبط ته که څه هم اخوان د واقعي او معقول ضرورت پر اساس بالکل حرام نه وايي، خو د دوی يو مصنّف بل مصنف ته چي هغه د افلاس او لوږي د مشکل لپاره د ضبطِ ولادت د حل وړانديز کړی وو، په ځواب کي ئې "د ولادت ضبط نه بلکي د نسل اضافه" تر عنوان لاندي ليکلي وو چي:

"حقيقت دادی چي په مصر کي د افلاس اصل دليل د دولت غلط تقسيم او وېش دی، د پيداوار د کمبود نه، او بيا کوم پيدا وار چي موږ په راتلونکي کي د کوششونو پر اساس ترلاسه کولای شو هغه د دې نه په څو چنده زيات دی کوم چي فعلاً ئې موږ ترلاسه کوو، که چيري زموږ د کار لاسونه د خپل ځان لپاره د کار ميدان پيدا کړي، او ملي سرمايه پر بې کاره ناستو خلکو نه بلکي پر کارکوونکو تقسيم کړل شي نو په مصر کی به يو مفلس او محروم هم ونه موندل شي، مصر د نه سوه۹۰۰ لکو انسانانو لپاره کافي دی، او دلته به يو کس ته هم د شکايت موقع په لاس ورنشي، په دې شرط چي حکومت په صحراء کي د زراعت او د کانونو د کيندلو پر ذريعه کار پيل کړي، او د خپل پراخو سمندرونو نه د خپل بين المللي جغرافيايي محلِ وقوع او دنيل د سيند نه بشپړه ګټه اوچته کړي چي هر کال د برکتونو يوه خزانه له ځان سره راوړي."

دا همهغه رأيه ده چي څو کربني مخکي موږ د أخوان په وړانديزونو او تجاويزو کي د هغې يادونه وکړه، او د دوی د دې خيال تائيد ئې کړی دی چي د آبادی د کثرت مسئله دي په "ايجابي ذرائعو" سره حل و فصل کړای شي چي د دې مسئلې د حل لپاره همدا کافي دي چي د هغه وروسته د سلبي وسائلو د اختيارولو ضرورت نه پاتي کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ عمراني فلسفه

که چیري د اخوان د دعوت د پیل خښته"روحاني اړخ" وي لکه څرنګه چي موږ په مخکنیو پاڼو کي وضاحت وکړ او "اقتصادي اړخ" د هغه یوه محکمه ستن، چي د هر دعوت او ژوندانه فلسفې لپاره ضروري دي، نو د ژوند سیمه اییز اړخ او د هغه اصلاح و ترقي د اخواني دعوت هدف او مقصد دی، د دوی دعوتي تحریک یو ټولنیز اصلاحي دعوت هم دی چي د مکملي ټولني اصلاح غواړي، افراد، خاندان، قومونه او حکومتونه ټول په هغه کي شامل دي، دوی غواړي چی د ټولو مرسته وکړي او د ژوند په هر اړخ کي د دوی لپاره د اسلام د نقطه نظر سره مطابق یو بشپړ مصلح نظام وړاندي کړي چي د اخوان په نظر کي د افرادو او جماعتونو ، قومونو او دولتونو خلاصه د ټولو مشکلاتو یوازینی حل ده، نو ځکه هم موږ ویلای شو چي د دوی عمراني فلسفه یو انساني اصلاحي پروګرام دی، تاسي په نورو الفاظو کي هغه داسي هم ویلای شئ چي هغه "اسلامی عمراني فلسفه" ده چي د دوی د دغي عقیدې بالکل مطابق ده چي اسلام یوازي د "عباداتو مجموعه" مذهب ندی بلکي یو بشپړ ټولنیز نظام دی.

خو د وضاحت لپاره ئي د اسلامیت د لفظ تکرارول کافي ندي، نو ځکه هم زه مناسب بولم چي د اخوان عمراني فلسفه د دوی د عقیدې په دائره کي دننه په دریو ټکو وویښم، او تفصیل ئي وړاندي کړم:

الف: د اسلامي ټولني تعمیر

ب: اسلامي وطنیت

ج: نړیوال انسانیت

الف: د اسلامي ټولني تعمیر

د اخوان عقیده ده چي اسلامي ټولنه همهغه رهبري ټولنه ده چي د هغې د تأسیس لپاره دوی هڅي کوي، او د امن و اطمینان تړی انسانیت ئي غوښتونکی او سترګي په لار دی، دوی د اسلامي ټولني د تعمیر لپاره د قرآن کریم نه اخیستل شوي اصلاحي اصول او قواعد په ګوته کړي چي په لاندي توګه دي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د ټولو انسانانو تر منځ دي د ورورۍ او اخوت اعلان وکړل شي.

۲- د نارینه او ښځینه دواړو لپاره دي د ترقۍ لاري چاري پرانیستل شي، او په عامه انساني حقوقو کي دي د دوی خپل منځي مساوات او کفالت اعلان کړل شي.

۳- د هر فرد لپاره دي د ژوند د مِلکیت، عمل، صحت، آزادۍ او د تعلیم حقوق ومنل شي، د امن تضمین دې وشي، او د درآمد پر لارو چارو دې غور و فکر وکړل شي.

۴- د انسان د دواړو بنیادي او عزیزي غوښتنو یعني"د خپل ځان د تحفظ غریزي" او "د خپل مال د تحفظ غریزي" باید ساتنه وشي، په نورو ټکو باید د دوی د خیټي او جنسي خواهشاتو د جائزي لاري د تکمیل مواقع ورته برابر کړل شي.

۵- د اصلي او بنیادي جرائمو په مخنیوي کي له شدت نه کار واخیستل شي.

۶- د اُمت د اتحاد هڅه دي وکړای شي، او د افتراق او جهت بندی ټول مظاهر دي ختم کړل شي.

۷- د اسلام دغه حقیقي نظام چي د صداقت کوم دعوت راوړی دی، نو ټول امت ئې د هغه لپاره په هڅو کولو لازم و ملزوم ګرځولی دی.

۸- حکومت د دې اسلامي ژوند د فلسفي نماینده او محافظ وي، په خپل مخصوصي اسلامي دائره کي به د دې مقاصدو د تکمیل او ټول انسان دي د هغه د دعوت و تبلیغ ذمه په غاړه واخلي.

د دې نظام لپاره هغه ځیني عملي شعارونه هم مقرروي، چي د هغو شعائرو تکرار یوازي په ژبه کول کافي ندي بلکي پر هغه عمل کول هم لازم دي، تر څو خلک د دې نظام په قالب کي ونیول شي، د هغه د روح نه سرشار شي، دا شعائر په لاندي ډول دي:

- کسب و عمل او د فقر نه اجتناب و پرهېز.
- هڅه او جهاد، د مجاهدینو تیارول، د هغوی وروسته د هغوی د اولادونو، اهل و عیال حفاظت او مرسته.
- امر بالمعروف او خلک د خیرخواهي په لور رابلل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- نهی عنِ المنکر، او د رذائلو او بدکاريو د مقاماتو او مرتکبينو سره مقاطعه.
- هر مسلمان نارينه او ښځينه بايد د خپل استعداد مطابق د ژوند په مختلفو فنونو کي علم او پوهه ترلاسه کړي.
- صافي معاملې، داسي چي هر فرد د ښو اخلاقو يوه څرګنده نمونه وي.
- د جسماني صحت او عام انساني حواسو ساتنه او حفاظت.
- د حاکم و محکوم تر منځ رعيت پروري او د اطاعت شعارى په ذريعه سره "مشترک تجاوب(Collective Reciprocity) د دې قرآني عمراني نظام پر اساساتو باندي اخوان يوه مثالي ټولنه(Ideal Islamic Society) جوړول غواړي، چي پر دغو اصولو ژور ايمان او باور ولري او د هغه په پوره ډول سره ئي په نافذولو مستعد وي، د دغه تعميري هدف د تکميل لپاره د نورو قومونو د علم و تمدن مفيد وسائل ترلاسه کول اخوان ناجائز بولي، خو د دې شرط سره چي دا د دوی پر اسلامي قوميت او پر هغه د فخر و اعتماد په حق کي مضر او تاواني نه وي، په دې سلسله کي دوی د پخواني اسلامي قومونو مثالونه وړاندي کوي، چي هغوی د نورو غير مسلمانانو قومونو سره روابط وساتل، د هغوی د تمدن ډير شيان ئي اختيار کړل خو د خپل ايماني قوت او نظام د پختګی په وجه بيا هم پر هغو ټولو غالب پاتي شول، پايله ئي دا شوه چي يا خو دوی هغه غيراسلامي تهذيبونه پوره پوره عربي کړل، او يا ئي څه نا څه خپل په رنګ واړول، او په دې توګه ئي هغوی د خپلي ژبي او مذهب تابع کړل، د دغه تهذيبونو د غوره شيانو په اخذ کولو سره د دوی لپاره کوم مانع نه وو خو په دې ډول سره چي د دوی پر مخصوص عمراني او سياسي رنګ باندي دغه شيان اثر انداز نشي.

پاتي شوه د اسلامي ټولني د تعمير لپاره د اخوان طريقه کار، نو موږ هغه طريقه په څلورو مراحلو ويشو:

(۱)مسلمان فرد (۲)مسلمانه کورنی (۳)مسلمان قوم (۴)مسلمان حکومت

۱ **مسلمان فرد**: د اخوان خيال دادی چي د کوم روحاني بيدارئ چي دوی داعيان دي هغه تر هغه پوري ممکن نده تر څو د ټولني افراد، کورنی او په جماعتونو او ګوندونو کي د

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوې عامي بیدارۍ څپې راپورته نشي، دوی هوډ کړی چي فردي روزنه په پداسي انداز سره ترسره کوي چي هغه د اسلام د منشأ مطابق یو مثالي انسان جوړ کړای شي، اسلام د فرد نه غوښتنه کوي چي هغه دي پاک وجدان ولري، چي د یاد وجدان نه د ډاډ احساس وکړای شي او د داسي ادراک صلاحیت ولري چي د ښو او بدو سالم تفکیک وکړای شي، د داسي محکمي او مضبوطي ارادې خاوند وي چي کله هم پسته او ټیټه نشي، او داسي صحت مند بدن ولري چي انساني فرائض په احسنه طریقه سرته ورسولای شي، د صالحو عزائمو د تکمیل او بشپړېدو یوه صالحه ذریعه وګرځي، د هغه لپاره دوی پر هر اخواني دا لازمي کړې ده چي هغه به د الله جل جلاله د احکاماتو مطابق په پوره پابندي سره عبادت ترسره کوي چي له دې لاري نه به د یاد شخص د وجدان عروج او ترقي ممکنه وي، تر کومه ځایه چي ممکن وي د علم د حصول په اړه هڅاند واوسي، تر څو د ده په ادراک کي وسعت پیدا شي، په خوراک، اغوستلو او خوب کولو کي د اسلامي نظام د آدابو پیروي وکړي، تر څو د ده بدن د ناروغیو د هلاکت ورکوونکو څپو نه په امن کي پاتي شي، دوی د دې وضاحت هم کړی دی چي دغه اصول د نارینه وو لپاره هم دي او د ښځینه وو لپاره هم.

۲ **مسلمانه کورنۍ**: د فرد د اصلاح اثر پر کورنۍ هم لوېږي، دا ځکه کورنۍ د افرادو مجموعه ده، کله چي نارینه او مېرمني اصلاح شي چي دا نو د کورنۍ اصل دی، نو بیا په ډېره آساني سره د اسلام د اصولو مطابق یو نمونه اییز کور جوړېدای شي، اسلام د کورنۍ د اصلاح ډېر په زړه پوري اصول وړاندي کړیدي، اسلام وایي چي زوجین دي د یو بل په انتخاب کي د غوره اصولو نه کار واخلي، او د خپل منځي ارتباط او اړیکي بهترین وسائل ئې په ګوته کړیدي، واجبات او حقوق ئې متعین کړیدي، او پر دواړو اړخونو(زوجینو) ئې د واده د ثمراتو یعني اولادونو ساتنه او سرپرستي په احسنه طریقه فرض ګرځولې ده، تر هغه وخت پوري چي ماشومان ئې د نشوونمو د مراحلو نه د ځوانۍ حالت ته نه وي رسېدلي، په ازدواجي ژوند کي چي کوم مشکلات رامنځ ته کیږي د هغوی بهترین حل ئې وړاندی کړیدی، او خپلو ټولو نظریاتو کي ئې داسي اعتدال ساتلی دی چي هیڅ افراط و تفریط پکي نشته.

۳ **مسلمان ملت**: کله چي کورنۍ منظمه شوه نو ګواکي ملت اصلاح شو، دا ځکه قوم بیا د همدغو کورنیو مجموعه ده، اسلام د یو پرسکون ژوند اصول په ډېر وضاحت سره وړاندي

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړيدي، هغه د امت د افرادو تر منځ د اخوت د تعلق نشاندهي کړې ده، او هغه ئې د ايمان مترادف بللي دي، د دغه تعلق معيار ته ئې د محبت، بلکي د ايثار عظمت ئې ورپه برخه کړيدی، او د دغو تعلقاتو شلوونکي يا د دغو قربانيو کمزوره کوونکي ټول اسباب ئې ختم کړيدي، د حقوقو او واجباتو او تعلقاتو حدود ئې ځرګند کړيدي، او د خلکو خپل منځي تعلقات ئې ډير په تفصيل و تشريح سره بيان کړيدي، د نيکئ د فضيلت نه علاوه ئې هيچا ته هم پر بل چا فضيلت ندی ورکړی.

۴ اسلامي حکومت: د اخوان آخري هدف چي پر هغه ئې ټولي هڅي متمرکزي دي هغه د اسلامي حکومت قيام دی، چي د اسلام حکومتي نظام په پوره توګه نافذ کړای شي، د مسلمانانو متفرق طبقات پر يو واحد محور راجمع کړای شي، د هغوی بايللی عظمت اعاده کړای شي، د دوی نه غصب کړل شوي ځمکي، په زور باندي تري اخيستل شوي حقوق او هيوادونه دوی ته ورواپس کړای شي، او بيا د جهاد او دعوت الی الله بيرغ رامخته او اوچت کړای شي تر څو نړۍ د اسلام د تعليماتو نه مستفيض شي.

په اسلامي ټولنه کي د اقليتونو او بهرنيانو احکام:

اخوان دا ګمان کوي چي د اسلامي نظام د نفاذ او د غير اسلامي اقليتونو په بقاء کي کوم وړوکی تعارض هم نشته، دغه هر څه د دوی لومړی عام مرشد(حسن البنأ) پدې ټکو بيانوي:"خلک ګمان کوي چي اسلام د ژوند د نظام په ډول په جوړوېدلو سره او د هغه اقامت په اسلامي امت کي د غير مسلمانو اقليتونو د وجود او د امتونو د خپل منځي اتحاد په تاوان او ضرر دی، چي د اوسني عصر يو مستحکمه ستن ده، خو حقيقت بالکل د دې برعکس دی، د اسلامي اساسي قانون او مقدس لارښود(قرآن حکيم) د اقليتونو د حفاظت او حقوقو يو ډير واضح او په زړه پوري قانون راوړي چي هيڅ شک و شبهه پکي نشته."

لَّا يَنْهَىٰكُمُ ٱللَّهُ عَنِ ٱلَّذِينَ لَمْ يُقَٰتِلُوكُمْ فِى ٱلدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُم مِّن دِيَٰرِكُمْ أَن تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوٓاْ إِلَيْهِمْ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ يُحِبُّ ٱلْمُقْسِطِينَ

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: الله تاسي له دې خبري څخه نه منع کوي چي له هغو خلکو سره د نېکۍ او عدل چلند وکړئ چي د دين په باب يې ستاسي سره جنګ ندی کړی او تاسي يې له خپلو کورونو څخه نه یاست ایستلي. الله عدل کوونکي خوښوي. (سُوۡرَةُ المُمتَحنَة : 8)

لکه څرنګه چي دا صريح نص او حکم يوازي د اقليتونو پر ساتنه او حفاظت دلالت نه کوي بلکي د دوی سره د غوره سلوک او معاملې تعليم هم ورکوي."

د دوی د موجوده مرشد(يعنی حسن الهظيبي مرحوم رحمه الله) الفاظ دي چي:"اسلام چي د معاملاتو کوم احکام وړاندي کړيدي، چي په نني اصطلاح کي "د شخصي احوالو قوانين" Personal Statute په نوم يادېږي، پر نصراني يا نورو غير مسلمانو قومونو د دې اطلاق نه کيږي بلکي پر دوی د دوی د مذاهبو د احکاماتو مطابق اطلاق کيږي، نو ځکه هم موږ ته حکم شويدی چي دوی د دوی پر دين پرېږدو، نو تر کومه چي دوی د خپل کتاب نه فيصلې کول غواړي، موږ د دوی سره څه سروکار نلرو، خو کله چي بيا دوی زموږ خواته راشي بيا به موږ د الهي قانون مطابق د دوی فيصلې ورکوو، تر کومه ځايه چي د معاملاتو تعلق دی لکه د"بيع" "رهن" "کرايه" نو په دغو مسائلو کي د عيسايانو په کتابونو کي کوم احکامات نشته، نو چي کوم اکثريت په دې اړه د دوی لپاره څه شی مناسب بولي د هغه پابندي پر دوی واجب ده، پر مسلمانو له دې امله چي د دوی دين دی او پر نصرانيانو له دي جهته چي دا يو قانون دی، دا هم بايد واضح کړل شي چي په اسلامي شريعت کي معاملات، د انصاف او لوړوالي د کمال پر درجه دي، نصرانيان نه بايد د هغه نه شکايت وکړي چي اسلام ولي "سود" حرام کوي، ځکه سود د دوی په شريعت کي هم حرام دی، او تر ديارلس سوه کلونو پوري دوی پر دغه حکم باقي پاتي شول، تر داسي حده چي په دې اړه اسلامي قوانين د دوی لپاره د قومي قوانينو په حيثيت باندي راغلل.

ب: اسلامي وطنيت:

دا تعبير به شايد غوږونو ته څه عجيب ښکاره شي، خو د اخوان په نزد د وطنيت صحيح تعبير همدا دی چي هغوی خپل اعمال، مقاصد او معتقدات په اسلام پوري مربوط وساتي، او وطنيت د دوی په نظر کي د دين يو جزء دی، د رسول الله صلی الله عليه وسلم قول مبارک دی:

(c) ketabton.com: The Digital Library

"وطنيت د ايمان جزء دی". اخوان د وطن لپاره د هڅو کولو په وخت کي دا عقيده لري چي دا هڅي او کوششونه د عبادت يو ډول دی، چي د هغه په ذريعه سره د خدای رضا حاصلوي، په تېرو پاڼو کي لکه څرنګه چی موږ ويلي دي چي دوی د دين په اړه پوره فهم لري، او په ژوند پوري ئې مربوط بولي، د وطنيت په اړه د دوی فکري طرز د دې مطابق دی.

خو د دې سره دوی بيا هم د وطن پرستانو نه په يو بل اهم اصل کي باکل مختلف دي، او شايد دا همهغه اصول دي چي پر هغه د دوی د وطنيت داروم‌دار دی، هغه اصول دادي چي د وطنيت حدود د دوی په نزد عقيده ده، جغرافيايي يا د هيواد حدود نه بلکي هره هغه علاقه او سيمه چي هلته کوم د "لا اله الا الله محمد الرسول الله" ويونکی موجود وي هغه اسلامي وطن دی، چي د دوی حقوق دي، او د هغه لحاظ او د هغه سره محبت ضروري دی، چي په اړه ئې اخلاص او د هغه د فلاح او جوړولو هوډ او د هغه لپاره هڅي واجب دي.

"پر دغو جغرافيايی حدودو باندي په وېشل شويو هيوادونو کي چي څومره مسلمانان دي هغوی زموږ وړونه او عزيزان دي، موږ د دوی په اړه فکر کوو، د دوی په احساساتو کي شريک يو، خو د وطن پرستانواو نېشنلستانو(Nationalists) دا مسلک ندی، دوی يوازي د يوې ټوټې ځمکي سره تعلق ساتي، د کومي سيمي چي دوی هستوګن دي."

په هر صورت مناسبه ښکاري چي د وطنيت په اړه د مختلفو آراوو او د نظرونو د زاويو په مقابل کي د اخوان چي کومه رأيه ده هغه به دلته درته وړاندي شي.

١ مِلّيت:

اخوان مصري ملّيت تائيدوي، او هغه خپل د اصولو مطابق بولي، دا ځکه مصر د دوی لومړی او خاص وطن دی، "موږ پر دې فخر کوو چي موږ د دې وطن مخلصين يو، د هغه لپاره کار او د هغه سره بې ساري مينه کوو، او د هغه د پرمختګ لپاره هڅي کوو، تر ژونده به مو همدا شعار وي، موږ پوهيږو چی مطلوبي ترقی د ځنځير همدا لومړی کړی ده، زموږ دا هيواد "د ستر عربي هيواد" يو جزء دی، موږ چي کله هم د مصر لپاره کومي هڅي کوو نو ګواکي شرقي عربي مليت او اسلام لپاره زموږ دا هڅي ترسره کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو اخوان نسلي مليت نه مني، هغه مليت چي غربيانو غوښتل په عربو کي ئې عام کړي، چي د هغه په وسېله د دوی د وحدت مزي او ريښې پرې کړي، او د دوی خپل منځي روابط کمزوره کړي، نو ځکه هم اخوان المسلمين د قوميت او مليت د دې تعبير او د دې په شان نورو تعبيرونو د منلو لپاره کله هم چمتو ندی، او د دوی سره د فرعونيت، عربيت، فنيقيت[1]، شاميت[2]، په نوم څه نشته، او نه هم دوی د دغو نومونو او القابو سره څه سرو کار لري، د کوم په وجه چي خلک يو پر بل ختې شيندي، بلکي د رسول الله صلی الله عليه وسلم پر دې مبارک ارشاد د دوی ايمان و عمل دی چي:"الله تعالی جل جلاله د جاهليت تکبر او د پلرونو پرستش له تاسي نه ووېست، ټول انسانان د آدم عليه السلام اولاد دي، او د آدم تخليق له خاوري شوی، د تقوی پرته کوم عرب په غير عرب د نسل پر بناء هيڅ فضيلت نلري."

۲ عرب ليګ:

اخوان د عرب ليګ هرکلی کوي، دا ځکه هغوی د پاشل شويو عربو قومونو لپاره چي ډيری ئې مسلمانان دي، د اتحاد او اجتماع د يوې ريښې حيثيت لري، او د دوی ګمان دی چی د دوی د يو ستر اميد يعني(اسلامي ټولني) د وجود په لار کي(Arab leage) لومړنی ګام دی، دوی دا عقيده لري چي"کله چي عرب مغلوب شول، نو پر اسلام به هم د مغلوب ګمان وکړو."

"د عربو قومونو د اتحاد او يو ځای کېدلو او ترقی پرته د اسلام ترقي ممکن نده، د عربي وطن د يوه بالبنت په اندازه ځمکه هم موږ خاص خپل وطن او خپله ځمکه بولو، دغه جغرافيايي حدود او سياسي تقسيمونه زموږ د زړونو نه د اسلامي عربي وحدت نقش نشي پاکولای، د دوی دا هم عقيده ده چي همدا ژبه او اسلام د عربي قوميت اساسات دي، د حضور اکرم صلی الله عليه وسلم مبارک قول دی چي:"اې خلکو! پالونکی يو دی، او پلار(آدم) يو دی، دين يو دی، او عربيت ستاسي د پلار او مور څخه ندی بلکي يوازي ژبه ده". نو څوک چي عربی وايي هغه عرب دی، همدا دليل دی چي د عربي قوميت لپاره خپلي هڅي اسلامي هڅي بولي، او هغه د ټولي نړۍ لپاره د خير کار بولي.

....

[1] د مسيح د عهد نه مخکي د لبناني قوم په لور نسبت دی.

[2] يعني تر اسلام مخکي شامي قوميت(ژباړن)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ شرقي بلاک:

اخوان د شرق او شرقي قومونو لپاره ډېر ګرم احساسات لري، دا ځکه دوی هم مسلمانان دي او هم شرقیان، دوی غواړي چې د شرق قومونه پر خپل مشرقیت افتخار وکړي، لکه څرنګه چې غرب په غربیت افتخار کوي، نو ځکه هم دوی د استعمار په خلاف د شرقي دولتونو په هڅو کي په مادي او معنوي لحاظ یعني هر ډول مرسته کوي، د دوی اخبارونو تل په هندوستان او اندونیزیا کي د برطانیې د استعمار په خلاف حملې کولې، دوی د "پاکستان غوښتنه" کاملاً تائید کړه تر داسي وخته چې پاکستان ظهور وکړ، مادي مرستي ئې یوازي د ډاکټرانو د هیئتونو تر رالېږلو پوري وکړای شولې، یا د درملونو(دارو او دواوو) په صورت کي لکه څرنګه چې ئې د سوریې او اندونیزیا سره وکړل، په دې ډول سره دوی د هغو شرقي محصلینو سره هم مالي مرستي وکړې د کومو سرپرستانو چې د دیکتاتوري دولتونو د قانون پر اساس خپلو بچو ته پیسې نه شوې لیږلای، دغو محصلینو د دوی د احسان غوره بدله په دې توګه ورکړه چې خپلو هیوادونو ته د ستنېدلو وروسته ئې د اخوان او د هغوی د دعوت بلکي د ټول مصر او مصریانو بهترینه ترجماني ئې وکړه، خو شرقي بلاک او د هغه پر اصولونو باندي د دوی عقیده یو وقتي شی ده، چې د غرب د خپل غربیت د اعزاز او افتخار کولو په مقابله کي را څرګنده شوې، په دې اړه د دوی وینا ده چې:"زموږ د تحریک په دعوت کي د شرقیت یوه درجه ده، که څه هم فعلاً د دې سلسلې د مشترکو جذباتو پر اساس یو ایمرجنسي صورتحال دی، چې دا حالت غرب زیږولی، د هغوی پر خپل کلتور فخر، د خپل تهذیب په توصیف کي مبالغه، د هغو قومونو په مقابل کي چې دوی د "شرقي قومونو" نوم ورکوي، دوی نړۍ په دوو بلاکونو غرب و شرق تقسیموي، او د دې وېش اعلان، حتی چې د دوی د یو شاعر دا یو مشهور شعر دی چې:" شرق شرق دی، او غرب غرب[1]، دا دواړه به کله هم سره یو ځای نشي، همدا شیان د دې سبب شول چې شرقي قومونو د دوی په مقابل کي جلا صف بندي پیل کړه، کله چې غرب د انصاف لار ونیسي او د ظلم او حق تلفۍ طریقه پرېږدي، دغه هنګامي عصبیت به له منځه ولاړ شي، او یوه نوې نظریه به د هغې ځای ونیسي، یعني د پرمختګ اوترقۍ په کارونو کي د مختلفو قومونو د خپلمنځي مرستي نظریه.

دا خو د غرب په مقابل کي د شرق او اهلِ شرق په تعصب پوري مربوط خبره ده، خو تر کومه ځایه چې د اسلامي سلطنتونو او د هغوی د اتحاد ارتباط دی، اخوان د هغه پوره ملاتړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي او دا عقيده ساتي چي د شرقي او غربي دواړو بلاکونو تر منځ د توازن ساتلو لپاره اسلامي بلاک يو ډير په زړه پوري قوت دی.

(ج) عالمګير(نړيوال) انسانيت:

په تېرو کرښو کي د غربي فکري انداز په ځواب کي د شرقي تعصب د ظهور په اړه د اخوان دا قول چي دا يوه وقتي جذبه ده چي د دې جذبې د اسبابو د ختمېدلو سره جوخت به ياده جذبه هم له منځه ولاړه شي، او نړيوال بين المللي تعاون به ئې ځای ونيسي، د دې خبري قوي دليل دی چي د اخوان د فکر اړخ د نړيوال انسانيت په لور دی، يوازي پر دې موقع نه بلکي د هغوی په تحرير و تقرير کي زياتره د دې نړيوالي انساني نظريې يادونه شوې ده، "عالميت يا انسانيت زموږ هدف او نصب العين دی، او د دې سلسلې د اصلاح آخري کړی يعني د راتلونکي نړی رُخ به په همدې لور وي، اسلام په دې اړه د نړی لپاره يوه سېده لار انتخاب کړې ده، لکه څرنګه چي ئې تر هر څه مخکي په عقيده کي وحدانيت اينښی دی، د هغه وروسته ئې په ټولو اعمالو او نظام کي هم د وحدت شکل اينښی دی، د ټولو انسانانو پالونکی يو دی، د دين منبع يوه ده، ټول انبياء کرام د تعظيم لايق او مقدس دي، ټول آسماني کتابونه د الله له لوري دي، او د دوی ټولو دعوت يو دی:

۞ شَرَعَ لَكُم مِّنَ ٱلدِّينِ مَا وَصَّىٰ بِهِۦ نُوحًا وَٱلَّذِىٓ أَوْحَيْنَآ إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِۦٓ إِبْرَٰهِيمَ وَمُوسَىٰ وَعِيسَىٰٓ ۖ أَنْ أَقِيمُوا۟ ٱلدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا۟ فِيهِ ۚ

ژباړه: هغه ستاسي لپاره د دين همغه کړنلاره ټاکلې ده چي د هغې حُکم يې نوح (ع) ته کړی و؛ او چي اوس [اې محمده (ص)] تا ته مو د وحيي په وسيله درلېږلی دی، او د هغه حُکم مو ابراهيم (ع)، موسی (ع) او عيسی (ع) ته کړی دی، په دې سپارښت سره چي دغه دين برقرار کړئ او په ده کي تيت پرک کيږئ مه. (سُوْرَةُ الشّورىٰ : 13)

....

[1]د مشهور انګرېز شاعر او اديب کپلنګ(Kipling) وينا ده. (ژباړن)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دوی عقیده ده چي د اسلامي اصلاح اصول او قواعد درې دي:

(۱) **للهیت**: چي د هغه نه په مړو زړونو کي ژوند پیدا شي، په انساني شعور کي ملکوتي عظمت پیدا شي، او د الله تبارک و تعالی سره د خلکو ژوندی تعلق قائم شي.

(۲) **انسانیت**: چي انسان د دغه پستې ځمکي نه اوچت کړای شوی، د دې د منلو وروسته چي الله جل جلاله دی په خپله پیدا کړیدی، په خپل کامل قدرت سره ئې هغه ته انساني شکل و صورت ورکړی دی، په هغه کي ئې خپله روح اچولې ده، او ملائکي ئې د هغه په وړاندي په سجده کولو امر کړیدي.

(۳) **عالمګیریت**(نړیوالیزم): چي ټول انسانان د حق و صداقت په میدان کي د یو بل وړونه او مرستندویان وګرځوي.

"د دغو دریو حقایقو په دائره کي په اوسېدلو سره د آدم بچی په دنیا کي د الله جل جلاله خلیفه او د هغه د مخلوق په نګراني کولو سره ژوند تېرولای شي، الله تعالی جل جلاله د دوی لپاره د ځمکي او آسمان ټول شیان مسخر کړیدي، دغه هر اړخیز حقایق پر ځینو حقوقو او واجباتو، تنظیماتو او تشکیلاتو مشتمل دي، کوم چي موږ په خدای پالو نفسونو او مذبذبو او حیرانو زړونو کي د ځای پر ځای کولو هڅي کوو، او په ګډوډ شوي ماحول او ټولنه کي د دغو حقایقو لپاره لار پاکوو، همدا اسلام دی او همدا هغه تحریکي دعوت دی چي پر کوم اخوان المسلمین ایمان لري."

دین او سیاست:

په غربي قومونو کي د دین د لفظ یو خاص مفهوم دی، چي د دې پرته بل څه ندی چي هغه یوه داسي عقیده ده د الله جل جلاله سره د بنده ذاتي تعلق او ارتباط استواروي، د دې نه علاوه ئې یو بل مفهوم دا هم دی چي عیسائیت د رومي(Romi) شهنشاهیت تر سایې لاندي

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرورش موندلی دی چي د هغه سره داسي مشهور قوانين ول چي تر نن پوري معاصر اروپايي قوانين د هغوی مأخذ دي، نو ځکه هم عيسايي ټولنه نه هغه وخت عيسائيت ته دومره محتاجه وه او نه هم عيسائيت پردې قادر وو چي د پخواني رومي سلطنت او ګډوډي رومي ټولني لپاره د قوانينو په وضع کولو سره نظام او حدود قائم کړي، چي د هغو په لاربښوونه کی حکومت او ټولنه خپل د ژوند لار په هغه کچه عياره کړي، کوم چي دوی د روحاني اصلاح او وجداني طهارت ضرورتمند ول.

پر دې اساس عيسائيت د روح او وجدان پر طهارت ډيره توجه کوله، چي نتيجه دا شوه چي د انساني ټولني او د هغه د ژوند د واقعاتو سره ئې کوم خاص تعلق او ارتباط برقرار ونشو ساتلای، د عيسائيت د نشوونمو دا لومړنی تاريخي اړخ وو، او دوهم اړخ ئې دا دی چي دوی ته د عيسايي مذهب د احکامو نفاذ ناممکن وبرېښيده، دوی ته دا تقريباً ناممکنه وه چي د يوناني عهد د خالص ماده پرستی نه د عيسائيت عهد و خالص روحانيت ته يو په يوه منتقل شي، په دې توګه په خپل واقعاتي ژوند کي هم د نصرانيت پر سختو نظرياتو باندي د دوی عمل کول خورا مشکل وو، چي نصرانيت به لاربښوونه کوله چي: "که څوک تاسي پر راسته مخ په څپېړه ووهي، نو يو ځل بيا څېره ورته ونيسئ" او چي "څوک ستاسي سره د جګړي په دوران کي قميص درنه وباسي نو هغه ته خپل څادر هم ورپرېږدئ" دوی دا احساس کړه چي دين د ژوند لپاره مناسب ندی، نو ځکه هم دوی وويل: دين د الله جل جلاله او بنده تر مابين د تعلق نوم دی، نو څه مشکل نشته چي دوی د کليسا په سايه کي واوسي، په مقدس هېکل کي د هغه په هواوو باندي خپل ځان مُعطر کړي او د هغه وروسته په ټولنه کي د خپل "وحشي" رواياتو مطابق ژوند وکړي، او د وحشت او ظلم په وخت توره د دوی لپاره فيصله کوونکې وسيله وي، کله چي دوی باتهذيبه شول، بيا عام ټولنيز قانون د دوی حاکمانه طاقت وو، پاتي شو دين، نو هغه د روحاني، زړه او ضمير په تنهايي کي پاتي وو، يا په مقدس هېکل کي وو، يا د اعتراف پر څوکی[1]، او په دې ډول سره د غرب په ژوند کي دين او دنيا د يو بل نه بيګانه شول.

....

[1] د کاتوليک عيسايي فرقې يوه خاصه اصطلاح ده ، يعني د پادري په مخ کي تر پردې او يا جالۍ چي په کليسا کي جوړه ده آ خواته په کښېنستلو سره خلک د خپلو ګناهونو اعتراف کوي، او خپل ګناهونه د پاپ په واسطه بخښي.(ژباړن)

(c) ketabton.com: The Digital Library

غربي استعمار چي کله پر شرق او اهلِ شرق باندي حمله وکړه او خپلي منګولي ئې ورباندي ټينګي کړې نو د خپل ځان سره ئې خپل افکار و نظريات، خپله خالصه ايډيالوژي او د خپل د ژوند نظام ئې هم د ځان سره راوړی، او د پروپاګندونو د منظمو ذرائعو د رسوخ و نفوذ په مختلفو لارو(Means of Communications) باندي ئې د هغه د خپرولو هڅي پيل کړې، چي په دې توګه دوی بيمار ذهنونه د خپل ځان په لور مائل کړل، د خواهشاتو لرليد ته ئې تغيير ورکړ، او د خپل سياسي او اقتصادي او کلتوري مصالحو مطابق ئې هغه وچلاوه، د يوې زمانې د تېريدلو وروسته په شرق کي يو نوی نسل را پيدا شو، چي پر دغو نظريانو ئې پوره ايمان درلوده او د هغه د تطبيق کولو هڅي ئې کولي، خو که چيري څوک په دغه باب د دوی مخالفت وکړي يا د دوی د مطمئن کولو هڅه وکړي نو دوی د دغو نظرياتو په حمايت او مدافعت کي مخ ته وي.

اوس موږ د خپلي اصلي موضوع يعني د اسلام نه په بحث کولو سره د دې د ليدلو هڅه کوو چي د سياست سره ئې څه اړيکه شته؟ او د اسلام د ځينو احکامو او قوانينو نه بحث کوو تر څو دا واضحه شي چي د خلکو ژوند، د هغوی ټولنه، د ژوند عام مسائل چي بالخصوص په سياسي مسائلو پوري متعلق دي.

د اسلام په کتاب او ابدي لاربنود(قانون) کي راغلي دي چي:

وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَٰٓئِكَةِ إِنِّى جَاعِلٌ فِى ٱلْأَرْضِ خَلِيفَةً ۖ

ژباړه: او [اې پيغمبره (ص)] د هغه وخت يادونه وکړه چي کله ستا رب پرښتو ته ويلي وه: "زه په ځمکه کښې د يو خليفه پيدا کوونکی يم. (سُوۡرَةُ البَقَرَة : 30۹)

الله تعالی جل جلاله د آدم عليه السلام او د هغه اولاد يعني ټول انسانان پر ځمکه خپل ځای ناستي و ټاکل، مطلب دا چي هغوی ئې پر ځمکه آباد کړل، پر کايناتو ئې هغوی ته د تسلط حقوق ورکړ، تر څو د خپل رب د اوامرو او نواهيو په حدودو کي په اوسېدو سره د دنيا د نعمتونو نه ګټه اوچته کړي، "په نړۍ کي د انسان خلافت" په دوه ډوله دی:

(c) ketabton.com: The Digital Library

"عمومي خلافت" او "خصوصي خلافت"

عمومي خلافت: ټولو انسانانو ته د ځمکي د آبادولو او پر هغه د قابض پاتي کېدلو له اعتباره حاصل دی:

هُوَ أَنشَأَكُم مِّنَ ٱلْأَرْضِ وَٱسْتَعْمَرَكُمْ فِيهَا

ژباړه: هماغه ذات دی چي تاسي يې له ځمکي څخه پيدا کړي ياست او دلته يې تاسي مېشته کړي ياست. (سُوۡرَةُ هُود : 61)

دا جانشيني د آدم عليه السلام لپاره وه، او د ده وروسته د ده د ټول اهل لپاره چي دوی ټول د هغې(ځمکي) د آبادولو وارثين دي.

خصوصي خلافت: خلافت د حکومت نوم دی، چي پر دوه ډوله دی، د"حکومتونو خلافت" او د "افرادو خلافت". د حکومت خلافت د خپلو کوچنيو اقسامو له مخي يو انعام دی، چي الله جل جلاله ته څوک محبوب وي وربانديې نازوي ئې؛

وَنُرِيدُ أَن نَّمُنَّ عَلَى ٱلَّذِينَ ٱسْتُضْعِفُواْ فِى ٱلْأَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ ٱلْوَٰرِثِينَ.

ژباړه: او موږ دا اراده درلودله چي پر هغو خلکو چي په ځمکه کښي ذليل ګرځول شوي ول مهرباني وکړو، رهبران ئې وګرځوو او هماغوې وارثان وګرځوو. (سُوۡرَةُ القَصَص : 5)

يو بل مبارک آيت دی:

(c) ketabton.com: The Digital Library

وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ أَئِمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُوا ۖ وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يُوقِنُونَ.

ژباړه: او کله چي هغوی صبر وکړ او زموږ په ایتونو باندي یې باور وکړ، نو په هغو کښي مو داسي لارښودونکي پیداکړل، چي زموږ په امر یې لار ښوونه کوله. (سُوْرَةُ السَّجدَة : 24)

لوستونکي ئې ګوري چي موږ دلته کوم آیتونه وړاندي کړل، د هغوی نه په ډېر صراحت سره دا نه لازمیږي چي د قرآن مطابق حکومت کول واجب دي، نو موږ د دوی مخي ته داسي آیتونه هم وړاندي کولای شو چي د هغه نه دا خبره ثابتیږي چي د الهی کتاب مطابق حکومت جوړول پر موږ بالکل فرض دي، چي په هیڅ صورت هغه صرفِ نظر نشو ګرځولای، او نه هم زموږ لپاره دا مناسب دي چي د هغه د عدمِ نفاذ لپاره د حالاتو او بې وسۍ عذر وړاندي کړو، ځکه دغه حالات خپله زموږ زیږنده دي، او اصلاح کول او د اصلاح کولو ممکني هڅي ئې راباندي واجب دي، دا قرآني آیتونه په لاندي ډول دي چي هر سړی په ډېره آساني سره د هغوی مفهوم درک کولای شي:

وَأَنزَلْنَآ إِلَيْكَ ٱلْكِتَٰبَ بِٱلْحَقِّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ ٱلْكِتَٰبِ وَمُهَيْمِنًا عَلَيْهِ ۖ فَٱحْكُم بَيْنَهُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ ۖ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَآءَهُمْ عَمَّا جَآءَكَ مِنَ ٱلْحَقِّ ۚ.

ژباړه: او [اې محمده (ص)!] موږ تا ته دا کتاب درلیږلی چي په حقه راغلی دی؛ او له کتاب څخه چي څه دده په وړاندي موجود دي د هغو رښتیني کوونکی او د هغو ساتونکی او محافظ دی. نو له دې کبله ته د خدای له نازل کړي قانون سره سمي د خلکو چاري فیصله کړه. او کوم حق چي تا ته راغلی دی، له هغه څخه په مخ اړولو سره د هغو د غوښتنو پیروي مه کوه.

وَأَنِ ٱحْكُم بَيْنَهُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَآءَهُمْ وَٱحْذَرْهُمْ أَن يَفْتِنُوكَ عَنۢ بَعْضِ مَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ إِلَيْكَ ۖ فَإِن تَوَلَّوْا۟ فَٱعْلَمْ أَنَّمَا يُرِيدُ ٱللَّهُ أَن يُصِيبَهُم بِبَعْضِ ذُنُوبِهِمْ ۗ وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ ٱلنَّاسِ لَفَٰسِقُونَ.أَفَحُكْمَ ٱلْجَٰهِلِيَّةِ يَبْغُونَ ۚ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ ٱللَّهِ حُكْمًا لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: نو [اې محمده (ص)!] ته د الله له نازل کړي قانون سره سمه ددې خلکو د چارو فېصله وکړه، او د هغو د خواهشاتو پیروي مه کوه. پام کوه چي دا خلك تا په فتنه کښي وانه چوي، یوه ذره قدري دي هم له هغه هدایت څخه وا نه ړوي چي خدای تا ته درلېږلی دی. نو که دوی مخ ورڅخه واړوي، نو وپوهېږه چي الله د دوی د ځینو ګناهونو په مجازات کښي، په غم کښي د دوی د اخته کولو اراده کړېده. او دا حقیقت دی چي له دې خلکو څخه زیاتره فاسقان دي. (که دوی د خدای له قانون څخه مخ اړوي) نو ایا بیا د جاهلیت فېصله غواړي؟ په داسي حال کښي کوم خلك چي پر الله باور لري، د هغو په نزد له الله څخه بل غوره فېصله کوونکی هیڅ نشته.

وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ فَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْكَٰفِرُونَ

ژباړه: کوم خلك چي د الله له نازل کړي قانون سره سمي فېصلې ونه کړي، هماغوی کافران دي.

وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ فَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلظَّٰلِمُونَ

ژباړه: او کوم خلك چي د الله د نازل کړي قانون سره سمه فېصله ونه کړي، هماغوی ظالمان دي.

وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ فَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْفَٰسِقُونَ

ژباړه: او کوم خلك چي د الله له نازل کړي قانون سره سمه فېصله ونه کړي، هماغوی فاسقان دي.

دغه صاف او واضح آیتونه دي چي د الهی کتاب مطابق د سلطنت کولو د فرضیت د ناقابلِ انکار دلائلو حیثیت لري، هغه شخص ددې په خلاف د څه ویلو جسارت کولی شي چي کفر، ظلم، فسق، د الله او رسول الله صلی الله علیه وسلم مخالفت او د هغه د دین سره ئې لاتعلقی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته ملا تړلې وي، د داسي کس په اړه یوازي دومره ویلای شو چي هغه د هدایت او توفیق نه محروم دی.

په دغو څو کرښو کي مو پر یاده موضوع باندې ځکه رڼا واچوله چي حکومت او سیاست د دین د وجایبو نه دي، اوس د دې پاک دین د اوامرو او نواهیو نه بحث کوو، تر څو مو ږ وګورو چي د انسانانو د ژوند سره څومره تعلق لري، او آیا ربښتیا هم دین یوازي د الله جل جلاله او بنده تر مابین د خپلمنځي تعلق او ارتباط نوم دی؟ د دین واضح نصوص دغه دوهم خیال(دین د الله جل جلاله او بنده تر منځ د ارتباط شخصي معامله ده چي دا د اوسنیو سیکولرانو عقیده ده. ژباړن/ شاهین) نفي کوي، ځکه د اسلام د اکثرو احکاماتو تنفیذ د افرادو د دائره عمل نه وتلی دی، یوازي حکومتونه هغه نافذولی شي، دا خبره د دې حقیقت د ثبوت لپاره کافي ده چي حکومت د اسلام فطرت او د هغه طبعي غوښتنه ده، او اسلام په یو وخت کي هم دین دی هم سلطنت، اسلام ډېرو کړنو ته د جرائمو په سترګه ګوري او د هغوی ارتکاب ناقابل سزا فعل، د دغو جرائمو لپاره ئې حدود او سزاوي ټاکلي دي، د همدې جرائمو له جملې نه یو عمداً قتل(Permediated Killing) دی، چي سزا ئې قصاص ده:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ كُتِبَ عَلَيۡكُمُ ٱلۡقِصَاصُ فِى ٱلۡقَتۡلَىۖ

ژباړه: اې مؤمنانو! ستاسي لپاره د قتل په دعواوو کښي د قصاص حکم لیکل شوي دی. (سُوۡرَةُ البَقَرَة : ١٧٨)

غلا ده چي سزا ئې د لاس پرې کول(کاټول) دي:

وَٱلسَّارِقُ وَٱلسَّارِقَةُ فَٱقۡطَعُوٓاْ أَيۡدِيَهُمَا.

ژباړه: او غل، که نر وي که ښځه، د دواړو لاسونه پرېکړئ، (سُوۡرَةُ المَائدة : ٣٨)

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتهام(تُهمت/تور لګول) دي چي سزا ئې په درو وهل دي:

وَٱلَّذِينَ يَرۡمُونَ ٱلۡمُحۡصَنَٰتِ ثُمَّ لَمۡ يَأۡتُواْ بِأَرۡبَعَةِ شُهَدَآءَ فَٱجۡلِدُوهُمۡ ثَمَٰنِينَ جَلۡدَةً

ژباړه: او څوك چي په پاك لمنو ښځو باندي تور ولګوي، بیا څلور شاهدان تېر نه كړي، هغوی اتیا دُرې ووهئ. (سُوۡرَةُ النُّور : ۴)

په دې كي د كوم اختلاف ګنجائش نشته چي دغه ټول افعال ناجائز دي، او انسان د جرمونو په سترګه ورته ګوري، خو بیا سزا ورته ټاكل دا ټول په سلطنت او حكومت پوري مربوط اوامر دي، كه اسلام د مذهب او حكومت مجموعه نه وای نو كله به ئې هم دا انداز نه غوره كولای.

همدا دلیل دی چي حسن البنأ رحمه الله د اسلامي انجمنونو او نهضتونو د قوانینو د دې مادې سره سخت مخالف پاتي شو چي د اساسي قانون د پیل ماده به ئې هم وه یعني:"دا ګوند/انجمن به د سیاسي مسائلو سره تعلق نه ساتي" او ده به ویل چي:"اسلام عقیده هم ده، عبادت هم، وطن هم دی، قومیت هم، سیاست هم دی، قوت هم، ثقافت هم دی، قانون هم، د اسلام د حكم مطابق د مسلمان نه غوښتنه ده چي هغه د خپل قوم مسائلو ته جدي پاملرنه او توجه وكړي، څوک چي د مسلمانانو د مسائلو فكر نه كوي هغه د دوی څخه ندي، او زه په صراحت سره دا وایم چي كامل مسلمان به همهغه وي چي یو باخبر سیاست پوه(سیاسي) وي او د اسلامي امت پر مسائلو ژور نظر ولري، د دې لپاره فكر مند یم بلكي دردمند ئې یم، پر هر اسلامي ګوند باندي واجب ده چي د هغه د پروګرامونو سرفهرست موضوع باید د اسلامي امت پر سیاسي مسائلو توجه وي، د دې پرته په بل صورت كي به دا ګوند خپله د اسلام پوهني محتاج وي[1]."

....

[1]"زموږ دعوت په نوي پړاو کی" د حسن البنأ مرحوم نه؛ ص: ۱۳... دا همهغه فكر دی چي د اوسني عصر ستر مفكر مولانا سید ابوالحسن على ندوي رحمه الله د تصانیفو او اعمالو نه واضح شوي او د مولانا مودودي مرحوم د فكر و دعوت امتیازات پاتي شوي.(ژباړن)

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر یو وخت د اسلام د دین او سیاست اوسېدلو په اړه واضح او څرګند نص دا دی چي د مشرانو د انتخاب او عامو منصبونو په ډکولو کي د هغه طریقه ډېره حقیقت خوښوونکي ده، یعني د هغه په نزد د انتخاب او غوراوي اساس یوازي پر قابلیت او د ذمه داری پر احساس او د منصب د غوښتنو د سرته رسولو په صلاحیت کي دی، او د دې علاوه به کوم شي ته اهمیت نه ورکوي، په دې اړه چي اسلام کوم احکامات وړاندي کړي دي هغه په هیڅه توګه له دې کم ندي کوم ته چي یو دنیاوي نظام د دنیا او د هغه د معاملاتو لپاره وړاندي کولای شي.

لکه څرنګه چي په اسلام کي د هر منصب لپاره همهغه کس غوره کېدای شي چي ډېر موزون(غوره) کس وي، یو ډېر امانت دار او بل ډېر طاقتور او زړه ور شخص که څه هم په هغه کي کومه وړوکې خرابي هم وي خو پر کمزور او بې همته سړي دي ترجیح ورکول شي، که څه کمزور شخص زیات امانت دار وي.

د امام احمد بن حنبل رحمه الله نه ئې وپوښتل: که په یوه جګړه کي دوه مشران وي، یو طاقت ور خو بدکردار، او بل نیک خو کمزور، د چا په مشری کي باید جګړه وشي؟ ده وفرمایل: د بدکردار طاقتور قوت د مسلمانانو لپاره ګټور دی، او د هغه بدکرداري د هغه د خپل ځان لپاره تاواني، او د نیک او کمزور سړي نیکي د ځان لپاره ده، او د ده کمزوري مسلمانانو ته تاواني ده، نو ځکه هم باید د بدکردار سپه سالار تر قیادت لاندي جګړه ترسره شي، د حضور اکرم صلی الله علیه وسلم مبارک قول دی: "الله تعالی جل جلاله د فاجر کس په ذریعه د دې دین مرسته کوي."

همدا دلیل وو چي د کوم وخت نه چي حضرت خالد بن ولید رضی الله عنه اسلام راوړی وو حضور صلی الله علیه وسلم به هغه ته د جګړي پر وخت د سپه سالاری منصب ورکاوه، که څه هم کله کله به ئې داسي خبري وکړې چي حضور صلی الله علیه وسلم به نه خوښولې، حتی یو ځل حضور صلی الله علیه وسلم لاسونه د آسمان په لور اوچت کړل او د عاء ئې وکړه چي "یا الله! خالد چي څه وکړل زه د هغه نه بریء الذمه یم". واقعه داسي وه چي یو ځل حضور صلی الله علیه وسلم حضرت خالد رضی الله عنه د جزیمه د قبیلې په لور ولېږه، حضرت خالد رضی الله عنه د قبیلي خلک ووژل، د هغوی د مالونو په اړه چي په هیڅه طریقه جائز نه ول ځیني صحابه رضی الله عنهم چي د ده سره ول، د ده پر دې کار باندي د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناخوښی اظهار او انتقاد وکړ، تر داسي حده چي رسول الله صلی الله علیه وسلم هغه خلکو ته د هغوی دیت ورکړ، او د هغوی مالونه ئې واپس ورکړل، خو د دې باوجود به رسول الله صلی الله علیه وسلم د جګړو د قیادت لپاره خالد رضی الله عنه ته ترجیح ورکوله، ځکه په دې معامله کي هغه تر نورو ډیر اهل وو او څه چي ده وکړل هغه ئې په هر صورت د یو تأویل پر اساس وکړل.

حضرت ابوذر غفاري رضي الله عنه په ریښتین ولۍ او امانت دارۍ کي تر هغه غوره وو، خو د هغه باوجود نبي کریم صلی الله علیه وسلم و فرمایل:

يَا اَبَاذَرْ اِنِّیْ اَرَاکَ ضَعِیْفاً وَّ اِنِّیْ اُحِبُّ لِنَفْسِیْ لاَ تَأْمُرَنَّ عَلَی رأثَیْنِ وَ لاَ تَوَلِّیْنَ مَالَ الیَتِیْمِ. (رواه مسلم)

ای ابوذره! زه تا کمزور وینم او ستا لپاره هغه څه غوره کوم چي د ځان لپاره ئې غوره کوم، ته به پر دوو کسانو هم امیر نکړل شې او نه به هم د کوم یتیم د مال سرپرست.

حضور اکرم صلی الله علیه وسلم ابوذر رضی الله عنه د امارت او منصب نه ځکه منع کړ چي د ده له نظره هغه کمزوری وو، که څه هم روایت دی چي: "د ځمکي پورته او د آسمان نه کښته تر ابوذر رضی الله عنه ډیر رښتیا ویونکی بل څوک نشته[1]."

شاید اوس به دوی مطمئن شي؛ د چا تنګ نظری او د اسلام په اړه د دوی محدود فهم چي دوی ته دا ګمان ورپه برخه کړیدی چي د حکومت، وزارت او پر عامو منصبونو باندي د اسلام د حکومت په سایه کي د نرمو قره قولو خاوندانو، د لانبي لانبي تسبیح ویونکو او د درندو بګړیو خاوندانو او د سترو سترو ږیرو وال قبضه لګولی شي، اوس مناسب ده چي په دې موجوده عصر کي د سلطنت د تشکیل پر عواملو هم ژور بحث وکړو، چي اسلام تر کومه ځایه او تر کومي درجې پوري د دغه ارکانو حامل دی.

یو سیاسي یونټ یا حکومت(State) پر څو عواملو جوړیږي:

(۱) عامه اراده(General Will)

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۲) قانون: چي رياست منظم کړي او په ځينو اصطلاحي تعريفونو کي قانون(Constitution)

(۳) نافذ قوت يا په ځينو اصطلاحاتو کي حکومتي واک(Governmental Authority)

(۴) د رائج نظام سره وفاداري(Lovalty)

اوس موږ ځلور واړو عواملو ته د اسلام په رڼا کي په تفصيل سره ګورو:

(۱) عامه اراده:

اسلام پر دغه اړخ خاصه توجه ساتي، هغه داسي ټول ذرائع د يو بل سره نښلوي چي د هغوی په ذريعه امت د اجتماعي ارادې او په يوې رأيي سره خپل ټول اوامر سرته ورسوي، دغه اړخ د مختلفو لارو نه په ټولو معاملاتو کي د امت د وحدت هڅه کړېده، استاد حسن البنأ رحمه الله فرمايي: "تر کومه ځايه چي د امت د وحدت تعلق دی، حنيف اسلام ئې فرض او د اسلامي ټولني يو بنيادي جُزء ګرځوي، چي په هغه کي په هيڅ صورت تساهل او سُستي نه زغمي، هغه اتحاد د ايمان لپاره لازم بولي."

إِنَّمَا ٱلْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ

ژباړه: مؤمنان خو يو د بل سره ورونه وي. (سُوۡرَةُ الحُجرَات : ۱۰)

په دې توګه اختلاف و افتراق ته د کفر د متراف او هم مفهومه په سترګه ګوري:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِن تُطِيعُواْ فَرِيقًا مِّنَ ٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلْكِتَٰبَ يَرُدُّوكُم بَعْدَ إِيمَٰنِكُمْ كَٰفِرِينَ

ژباړه: اې مؤمنانو! که تاسي ددې اهل کتابو د يوې ډلي خبره ومنئ، نو دوی به تاسي له ايمان څخه بيرته د کفر لوري ته واړوي. (سُوۡرَةُ آل عِمرَان : ۱۰۰)

(c) ketabton.com: The Digital Library

يعني ستاسي د وحدت وروسته په تاسي كي افتراق پيدا كوي، د رسول الله صلى الله عيله وسلم قول دی:

لاَ تَرْجِعُوْا مِنْ بَعْدِىْ كُفَارًا يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ وُجُوْهَ بَعْضَ.

زما نه وروسته تاسي بيا مه كافران كيږئ، چي د يو بل سره لاس و ګرېوان شئ.

په دې توګه حضور صلى الله عليه وسلم د اختلاف و افتراق تعبير د كفر په لفظ سره كړيدی، او تاسي ګورئ چي اسلام د داسي ټولو اختلافاتو د دروازو د تړلو هڅه كړېده چي د اجتماعي ارادې په وجود كي خنډ جوړ كړي، او دا ډول ټول اختلافات ئې معصيت او د دين نه د وتلو يوه لار او طريقه بللې ده، د دې پرته د نړۍ د خرابولو يو ستر سبب او علت هم دادی.

مصري حكومت ته د دې آخری انقلابي تحريک نه مخكي كله هم د ترقى او كمال د دې اساسي شرط يعني اجتماعي ارادې نه د ګټي پورته كولو فرصت په لاس نه وو ورغلی، او دا هرڅه د داسي ګوندونو په واسطه وشول چي خپل ځانونو ته ئې د سياسي ګوندونو نومونه وركول چي د هغوی ټولو فكر دا وو چي د حق و باطل، په هره طريقه چي ممكن وي د خپل ځان(ګوند د ګټي) لپاره عامه رأيه او لاره هواره كړي، د وطن مفاد او ګټه د دوهم پړاو خبره ده، او شايد همدا دليل وو چي تر هر څه مخكي اخوان د دغسي ګوندونو د لغوه كولو غوښتنه وكړه، استاد حسن البنأ په خپل كتاب"زموږ مشكلات د اسلام په رڼا كي" كي ليكي: "موږ نه پوهېږو دغه ګوندونه چي ځانونو ته د سياسي ګوندونو نوم وركوي، پر دغه ساده زړي، مجاهد، صابر او شريف ملت د څه شي تحميلول غواړي؟ معامله ډيره مهمه ده، ډيرو مصلحينو دا هڅه وكړه چي په دغو نازكو حالاتو كي چي هيواد مو اوس ورنه تيريږي، د يو وقتي اتحاد په پيدا كولو بريالی شي، خو دوی مأيوس و ناكام پاتي شول، او اوس معامله په داسي ډول(نيمه حل) نشي زغملای، د نن نه وروسته د دې پرته بله چاره نشته چي دغه ټول

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګوندونه دي منحل کړل شي، او د امت ټول قوتونه دي په يو داسي تنظيم کي ضم کړای شي چي د دوی د بشپړي آزادۍ لپاره هڅي وکړي".

(۲) اساسي قانون/دستور:

دستور د هغو قوانينو مأخذ وي چي يو رياست ضرورت ورته لري، اسلام په خپل قانوني مأخذ کي ډير ممتاز دی، هغه په خپل مجموعي حيثيت کي د ژوند لپاره د هر ډول ضروري قوانينو يوه کامل ترينه منبع ده، د اسلامي قانون جوړوني مأخذونه څلور دي:

(۱) کتاب (۲) سنت (۳) اجماع (۴) قياس

(۱) **کتاب:** يعني قرآن حکيم خپل د ټولو اوامرو او نواهيو سره که ئې هدف په واضح او څرګند اسلوب باندي ښيي، او که اشارتاً، که په دليل سره او که په اقتضاء سره.

(۲) **سنت:** هر هغه حديث چي د رسول الله صلی الله عليه وسلم نه ثابت دی، چي کوم مبهم حکم واضح کوي، يا د کومي مجملي مسئلې تفصيل بيان کړي يا د هغه د تفصيلاتو رهنمايي وکړي چي په هغه اړه قرآن سکوت غوره کړی، د دې شرط سره چي دغه احاديث د قرآن د روح سره متفق وي او د پوخ او بصېرت ښنونکي عقل لپاره د منلو وړ وي، تر څو داسي موضوع او غلط احاديث سره بېل شي.

(۳) **اجماع:** دا د اهل حل و عقد او د معتمد عليه مسلمانو او مجتهدينو د اکثريت د دنيا يا د دين په کومه معامله کي د رأيي د اتفاق نوم دی، چي د هغه وروسته هغه رأيه د شرعي قانون حيثيت غوره کوي، د دې اطاعت او پر هغه باندي عمل شرعاً فرض ګرځي.

(۴) **قياس:** د کومي جُزئي مسئلې پر اصل باندي د اينبودلو نوم دی، او د دې نه په هغو مسائلو کي کار اخيستل کيږي چي د هغوی په اړه کوم نص(قطعي حکم) وارد شوی نه وي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو پر داسي موقع باندي ضروري ده چي انسان د کتاب و سنت په لارښوونه کي خپل عقل په کار واچوي، او کوم کسان چي هم رامخ ته کيږي، هغه د قانون جوړونه د مقصد او اوامرو او نواهيو د علت په رڼا کي قياس کړي[1]: ([1]"دا دی اسلام" (عربی) د عبدالقادر عمادي نه ص۹۹).

نو ځکه هم اسلام له دې اړخه په خپل دستور او قانوني مصادرو کي د چا محتاج ندی، پر دغه قانون باندي په اوسنۍ زمانه کي په مثالي ډول سره يو حکومت تشکيلېدای شي.

(۳) نافذ قوت يا حکومت:

دې لوري ته هم اسلام ډېره پاملرنه کړې ده، او دا ئې د دين د مُهم ترينو واجباتو نه ګرځولی دی، امام ابن تيميه رحمه الله فرمايي:"په دې پوهيدل ضروري دي چي حکومت د دين د مُهم ترينو واجباتو نه دی، بلکي دين د دې پرته قائمېدلای نشي، ځکه د انسانانو مفاد او ګټه په همدې صورت کي ممکن ده، ځکه دوی بايد د حاجت او ضرورت پر اساس سره يو ځای وي او پر داسي مجموعې او ټولني باندي بايد د دوی کوم مشر وي، حتی چي د نبی کريم صلی الله عليه وسلم ارشاد مبارک دی:"درې کسان که په سفر روان شي، نو په خپلو کي دي يو امير(مشر) وګرځوي، نو حضور صلی الله عليه وسلم چي په يو وړوکي هنګامي سفري اجتماع کي هم د امير مقرر کول ضروري بللي دي، چي هدف ئې د اجتماع په ټولو صورتونو کي دې لوري ته راګرځول دي، او ځکه هم(حکومت) ضروري دی چي، الله جل جلاله امر بالمعروف او نهی عن المنکر واجب ګرځولی دی، او دا قوت د اقتدار پرته په بشپړه توګه ناممکن دی، ځيني نور احکام چي الله جل جلاله واجب کړيدي مثلاً جهاد، عدل، د حج اداء کول[1]، د جمعې او اخترونو لمونځ، د مظلوم مرسته، د حدودو اقامت، دا ټول هم د بشپړ طاقت او هم د منظم سلطنت پرته نشي پوره کېدلای، د دې لپاره روايت شوي چي:

....

[1]لکه څرنګه چي د لمونځ لپاره د اقامت لفظ استعماليږي، او د هغه لپاره امام ضروري وي همدا صورت د حج دی، د داسي فريضې اداء کول د مسلمانانو د امير يا د هغه د نائب په نګراني کي بشپړېدای شي.(ژباړن)

(c) ketabton.com: The Digital Library

اَلْسُّلْطَانُ ظِلُّ اللهَ فِى الاَرضِ   ژباړه: سلطان پر ځمکه د الله جل جلاله سايه ده.

او ويل کيږي چي د ظالم امام(حاکم) تر تسلط لاندي اوسېدل تر هغه يوې شپې غوره دي چي په هغه کي د مسلمانانو کوم حاکم نه وي.

زه غواړم پر دې موقع دا وضاحت وکړم چی د "سلطان ظل الله فی الارض" مطلب دا ندی چي اسلام د ملوکو او سلاطينو لپاره دغه مطلق فراست او سيادت تسليموي، چي په منځني عصرونو کي ئې د "حق الهی" په نوم سره ياداوه، بلکي د دې برعکس اسلام د "جمهور سلطاني" نظريه لري، د سلطان د ظل الله فی الارض مطلب د دې پرته بل څه نده چي ځمکه او آسمانونه، دين او ژوند، او په حکومت او عقيده کي خپلمنځي ربط و تعلق پيدا کړل شي، په ټولو اعمالو کي اخلاص يو قسم عبادت وشمېرل شي، چي د يادو ټولو کړنو په سر کي به حکومت وي، او د دې اخلاص فی العمل په ذريعه د خدای جل جلاله تقرب حاصل کړای شي، په اسلام کي حکومت يا خلافت د بيعت نوم دی، حاکم د الله جل جلاله او رعيت په مخکي مسئول دی، هغه د دوی کار کوونکی او خادم دی، د رسول الله صلی الله عليه وسلم ارشاد مبارک دی:

كُلُّكُمْ رَاعٍ وَّ كُلُّكُمْ مَسْئُوْلٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ.

مفهوم: په تاسي کي هر يو راعي دی او د خپل رعيت په اړه مسئول دی.

حضرت ابوبکر رضی الله عنه چی کله د خلافت دروند بار پر اوږو واخلي نو وفرمايي: "اې خلکو! ما به د خپل اهل و عيال لپاره کار کاوه، او د هغوی لپاره به مي روزي پيدا کوله، اوس زما کار(يعني خلافت) ستاسي لپاره دی، تاسي زما لپاره د خپل بيت المال نه څه مقرر کړئ."

ده د دغي طريقې په تعبير سره د عمراني تړون(Social Contract) بهترينه تشريح او توضيح وکړه، نو د بيعت حقيقت، د امت او حاکم تر منځ د عام مفاد پر حمايت و حفاظت د

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو خپل منځي تړون نه پرته بل څه ندي، که حاکم د حُسنِ عمل ثبوت ورکړ نو هغه د اجر و ثواب مستحق دی، کنه نو بیا د سزا و عتاب مستحق.

د حکومت او حکومتي چارواکو په اړه د اسلام صحیح ځای هم دادی، پاتي شوه دا خبره چي حکومت په څه ډول او کومه طريقه وچليږي نو په دې اړه هم اسلام خپل مستقل اصول لري، چي موږ به ئې وروسته وړاندي کړو، خو وروسته، کله چي د "اسلام او حکومتي نظام" پر موضوع بحث کوو.

(۴) د رائج نظام سره وفاداري:

دا د رياست د ارکانو نه يو مهم رکن دی، چي د هغه نه اسلام غافل ندی پاتي شوی، هغه چي په څه ډول سره پر حکامو عدل و انصاف فرض کړيدی په همهغه ډول ئې پر محکومو کسانو د هغوی اطاعت هم فرض ګرځولی دی.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَطِيعُواْ ٱللَّهَ وَأَطِيعُواْ ٱلرَّسُولَ وَأُوْلِي ٱلۡأَمۡرِ مِنكُمۡۖ

ژباړه: اې مؤمنانو! د الله، رسول او هغو کسانو اطاعت وکړئ چي ستاسي څخه د امر خاوندان وي، (سُوۡرَةُ النِّسَاء : 59)

په دې آيت کي د الله جل حلاله، رسول الله صلى الله عليه وسلم ، او حاکمانو اطاعت پر يو ځای د راغونډولو حقيقت دادی چي د اطاعت نوعيت او حدود بيان کړل شي، ځکه د حاکمانو اطاعت د الله او د هغه د رسول صلى الله عليه وسلم د اطاعت نه مأخوذ شوی، ځکه په اسلام کي د حاکم اطاعت د هغه پر شخصي حيثيت نه بلکي يوازي پر دې بناء دی چي هغه د الله او رسول الله صلى الله عليه وسلم شريعت نافذوي، د دې شريعت د نفاذ لپاره ده ته د اطاعت حق ورپه برخه شوی، که دی د هغه نه منحرف شي نو اطاعت ئې پر خلکو فرض نه پاتي کيږي، بيا د ده د احکامو نافذول ضروري نه وي، د رسول الله صلى الله عليه وسلم قول دی چي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

لَا طَاعَةَ لِمَخْلُوْقٍ فِیْ مَعْصِيَةِ الْخَالِقِ.

ژباړه: د خالق د معصيت کوونکو پر هيڅ مخلوق اطاعت فرض ندی.

د دې مطلب دا ندی چي هر څوک چي غواړي د حاکم په تصرفاتو کي تشکيک پيدا کړي او د نظام خلاف ورزي وکړي، بلکي مطلب دا دی چي ټول خلک د دين د مقاصدو او "حکومت د مقاصدو" يا په نورو ټکو د اسلام د مقاصدو محافضين وي او همدا هغه ټولنيزه بيداري ده چي نن سبا "ملي شعور" او يا په "سياسي پختګی" باندي تعبيرېږي، نو ځکه هم د برحال حکومت اطاعت پر هر مسلمان د دين د حکم پر اساس واجب دی، نبوي حديث دی:

اسمَعُوا وَ اطِيعُوا وَ لَو اَمَرَ عَلَيْکُمْ عَبْد حَبَشِیٌ

حکم ئې ومنئ او اطاعت ئې وکړئ که څه هم کوم حبشي غلام پر تاسي امير وګرځول شي.

خو کوم شی چي موږ په ډېر تأکيد سره غواړو درته بيان کړو، هغه دا دی چي په اسلام کي حاکم ته د تقدس او کوم خدايي صفت ورپه برخه شوی ندی، نو د کومو حاکمانو نه چي په اسلامي احکامو کي کومه اشتباه شوې وي د دوی په رعيت کي داسي خلک موندل شوي دي چي د الله او رسول الله صلی الله عليه وسلم د نوم او خدمتِ اسلام پر جذبه ثابت ولاړ دي، او هغوی د حاکمانو پر غلطيو باندي هغوی راټينګ کړيدي، هغوی ئې د حکومت د واک نه لري کړيدي او د دوی پر ځای ئې نور ديندار خلک حاکمان کښېنولي دي، چي د دوی د رأيي مطابق ډېر حق پرست ول، په اسلام کي هر فرد ديني فرد دی، دين په کومي خاصي ډلي پوري مربوط ندی، دا اصل د حاکمانو په تنفيذ کي ډېر کومکي او معاون ثابت شوي دي.

پر دې اساس په اسلامي حکومت کي د برحاله حکومت سره وفاداري پر کوم ظاهري شکل باندي موقوف شوې نده، بلکي په دين او ديني جذبې او وجدان پوري مربوط ده، حتی که

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپله حاكم هم د دې نظام خلاف ورزي وكړي يا داسي څه وغواړي نو هغه د يوې دقيقې لپاره هم پر خپل منصب باقي نشي پاتي كيدلاى، خو كله چي د نظام سره د ده وفاداري، پر هغه پختګى او د هغه د ترقى لپاره په هڅو باندي ثابته شي بيا نو د ده اطاعت فرض دى، بيا نو كه چيري هغه كوم حبشي غلام هم وي اطاعت به ئې كيږي، د دې پړاو وروسته د برحال او قائم نظام سره د وفادارى كومه درجه باقي نه پاتي كيږي، او شايد تر اوسه كوم داسي رياست نه وي پاتي شوى چي په هغه كي دي د هغه د نظام سره د وفادارى او د هغه احترام په دې درجه كي وي كوم چي په اسلامي رياست كي اينسودل شوى دى، يا كوم چي خلفاى راشدينو او د هغوى د حقيقي پيروانو په زمانه كي ترسره شوى دى.

د دې بيان وروسته څرګنده شوه چي د يو سياسي يونټ يا رياست(State) د تشكيل عوامل چي د سياسي علومو ماهرينو بيان كړيدي، هغه په اسلام كي يوازي دا نه چي پوره پوره موندل كيږي، بلكي هغه ټول د اسلام د شرائطو نه دي او اسلامي جماعت د خپلو مفاداتو او ګټو لپاره هغه ټول واجب ګڼي.

شايد اوس به دا خبره صافه شوې وي چي په اسلام كي دين او سياست كوم تعارض او اختلاف نه سره لري، او هغه خلک چي د كوم دليل پرته يوازي د غرب په ړانده تقليد كي يا د غير اسلامي افكارو پر نفاذ فشار اچوي داسي كوم بهتان پيدا كوي چي هغه خپل پر ځاى قطعاً غلط وي.

"حكومت او د هغه ټول ضوابط و قوانين د اسلامي شريعت مطابق كېدل داسي مسئله ده چي په هيڅه توګه د عقيدې نه نشي جلا كېداى، هغه د عقيدې يو جزء دى چي د هغه پرته عقيده نشي تكميل كېدلاى، د عقيدې وجود هم د حكومت پر وجود منحصر دى:

وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ فَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْكَٰفِرُونَ

ژباړه: كوم خلك چي د الله له نازل كړي قانون سره سمي فيصلې ونه كړي، هماغوى كافران دي. (سُوۡرَةُ المَائدة : ۴۴)

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو کوم سلطنت چي د الهی وحي مطابق حکومت نکوي، هغوی د دې آیت مطابق چي د کوم تأویل ګنجائش هم پکي نشته، مطلق کافران دي، او د مجبوری په حالت کي د مسلمان لپاره دا جائز ده چي هغه د کافر حکومت اطاعت وکړي یعني په هغه صورت کي چي دی د دغه حکومت د بدلولو نه عاجز وي، د دې نه دا خبره جوته شوه چي د مسلمان فرد د اسلامي حکومت د جوړولو عزم، د همدې اسلامي عقیدې د تکمیل اراده وي، د خالصي عقیدې پرته هغه بل څه ندی، په دې باب کي اسلامي عقیده د عیسایي یا هندو عقیدې نه په اساسي ډول سره مختلفه ده[1].

ما غوښتل چي د دې موضوع عنوان د "دین او سیاست" پر ځای "اسلام او سیاست" کړم، ځکه د دین د لفظ چي ما مخکي هم یادونه کړېده، په اذهانو کي ئې یو خاص مفهوم قایم شوی چي هغه یوازي د بنده او الله عزوجل تر منځ د تعلق نوم دی، خو په اسلام کي داسي نده، عبادتي اړخ د اسلام یو مختصر باب دی، نو ځکه هم د أخوان المسلمین دا مضبوطه عقیده ده چي اسلام یوازي یو مذهب ندی، بلکي د ژوند یو بشپړ نظام دی، چي د روحانیت سره سره د سیاست، عمرانیاتو او اقتصادیاتو په ټولو مسائلو او معاملاتو کي شامل دی.

اوس پاتي شوه دا چي په څه ډول او څرنګه دا دین حکومت وکړي، او څرنګه د شریعت د سلطنت او د هغوی تنظیمي امور کنټرول کړي، نو دا به موږ ته د راتلونکي عنوان "اسلام د یو ټولنیز نظام په حیث" بیان کړو.

اسلام د یو ټولنیز نظام په حیث:

په دې کي کوم شک نشته، او هر مُنصِف انسان به زموږ مؤید وي چي ټول آسماني ادیان د خپل ذاتي حیثیت له امله د انساني تهذیب او انساني معیار د اوچتولو انتهایی ترقي خوښونکي اقدامات ول، خو خلک د یهودیت د ماده پرستی(چي د روحانیت بقاء ورسره مشکل ده) او د عیسائیت د رهبانیت(چي د ټولني وجود برقرار نشي ورسره پاتېدلای) تر منځ په کشمکش کي راګیر دي، تر داسي حده چي د اسلام په راتګ سره په دواړو جهتونو او دواړو عقیدو کي هم آهنګي او اتحاد پیدا کړل شو، او د دوی دواړو د مجموعي نه ئې د دنیا او آخرت د

(c) ketabton.com: The Digital Library

فلاح. مادي او روح د ژوند يو کامل ترين نظام وړاندي کړ، په دې اړه نبايد کوم تعجب وکړل شي دا ځکه اسلام د ټولو آسماني مذاهبو تتمه او پر انسانيت د الهي انعام تکميل دی.

ٱلْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِى وَرَضِيتُ لَكُمُ ٱلْإِسْلَٰمَ دِينًا ۚ

ژباړه: نن ما ستاسي دين، ستاسي لپاره بشپړ کړ او خپل نعمت مي پر تاسي پوره کړ. او ستاسي لپاره مي اسلام ستاسي د دين په توګه منظور کړ. (سُوۡرَةُ المَائدة : ٣)

دا همهغه امتياز وو چي د هغه له امله اسلام د آخرت او روحانيت د هدايت د ځراغ سره سره د انسانانو د مادي او ارضي حيات، ژوندانه قانون(دستورِ حيات) هم راولېږل شو. هغه د دوی د ژوند کومه مسئله او کوم اړخ داسي پرېښودل چي په اړه ئې کوم قانون او نظام وړاندي کړی نه وي.

په پيل کي مسلمانانو دغه حقيقت درک کړی وو، نو د دې په تردد کي اسلام د يو مذهبي عقيدې باوجود د ژوند دستور او قانون هم وو، بيا چي څرنګه دوی د نبوي عهد نه لري کيدل په همهغه اندازه ئې د دين قدر او د هغه په ارتباط ګرم جوشي هم سړه شوه، د نبوت او راشيدينو خلفاوو عهد د اسلامي نظام د عملي تطبيق زمانه وه، د هغه وروسته کرار کرار پر مسلمانو حاکمانو خواهشات او ذاتي اغراض مسلط شول، دوهم لور ته په محکومينو کي غفلت عام شو، او بيا خلکو يو دم وليدل چي د دوی د حاکمانو همدا خواهشات هم د نافذ شريعت او د هغوی د حاکمانو همدا رغبات هم واجبِ اطاعت قانون دی، پر همدې غلط صورتحال باندي څومره نسلونه وروزل شول، حتی چي مسلمانان يو داسي حالت ته ورسيدل، چي د اسلام سره ئې تر ډېره لري پوري هيڅ اړيکي پاتي نشوې، او د اسلامي نظام د سقوط سره اسلامي سلطنتونه هم يو په بل پسې ونړېدل، د اسلام پخواني دښمنان يو ځل بيا راڅرګند شول، او دوی د اسلام او اسلامي سلطنتونو د محوه کولو دا غوره موقع وليدله، نو ځکه هم تاتاريانو(منګوليان) پر عباسي خلافت او صليبيانو پر عثماني خلافت پرلپسې حملې وکړلې، اسلامي سلطنت ټوټه ټوټه شو، او د عظيمو او سترو فتوحاتو علمبردار سلطنت د کوچنيو او سترو سلطنتونو د حملاتو او فوځونو د لښکر کشيو په ښښه شو، هر چا چي غوښتل پر دوی به ئې لاس اوچت کړ، تر داسي اندازې چي د اروپا د ترقۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

دور راغی، مشینونو، بهپ او برق غرب ته یو نوی مادّي قوت ورکړ او اوس ئې نو د نوي علمي او عملي وسائلو په مرسته په شرق منظمه حمله پیل کړه او بالاخره پر شرق باندي مسلط شول.

غربي استعمار ته چي د صلیبي جګړو پر وخت کومي تجربې ورپه برخه شوي وې د هغه وروسته د دوی پوره باور وو چي پر شرق به په بشپړه توګه د قبضې او استعمار لپاره یوازي فوځي ځواک کافي نه وي، نو ځکه ئې هم د نورو وسائلو نه هم ګټه اوچته کړه، چي د فهرست په سر کي ئې کلتوري او په خاصه توګه تعلیمي وسائل ول، داسي ښکاري چي دا ډیر یو منظم پلان وو او ټول غرب ورباندي متفق وو، تر داسي حده چي نېپولین هم غافل نشو تري پاته، پر مصر د حملې په وخت ده د فوځي پلان سره سره تعلیمي پلان هم د ځان سره راوړ، په دې ډول سره انګریزانو په مصر کي (ډنلوپ) تعلیمي مشاور وټاکه، چا چي په "تعلیم و تعلم" کي پر کوم پلان عمل وکړ، د هغوی د بدو آثارو نه تر ننه پوري موږ متأثر یو، دغو وسائلو د خلکو پر عقل و فکر ډیر ژور اثر واچوی حتی چي په شرق کي د مسلمانانو یو داسي نسل چمتو کړل شو چي د غربي تهذیب و کلتور نه ډیر په شدت سره متأثر شوی او د اسلام نه زښته زیات لري شوی وو.

لکه څرنګه چي موږ مخکي هم وویل، د دغو خلکو له نظره دین یوازي د خدای او بنده تر مابین د شخصي تعلق او ارتباط نوم دی، د خلکو ژوند او د ټولنی سره د هغه هیڅ تعلق نشته او نه هم د ژوند ټولنیز نظام کېدای شي، جمهوریت، نازیت، کمونیزم او فاشزم د نظامونو نه کوم یو حاکم کېدای شي، ځکه هغه په عملي بڼه کي په مختلفو ریاستونو کي قایم دی، او دا سلطنتونه د کلونو او پېړیو نه پر دغو نظامونو چلیږي.

خو دا یو تاریخي حقیقت دی چي اسلام د یو ټولنیز نظام په حیث باندي څو سوه کلونه مسلسل د شرق و غرب پر مختلفو هیوادونو قایم وو، هغه یو بشپړ ټولنیز نظام دی، یوازي د طاعت او عبادت دین ندی، هغه انساني فطرت ځان ته مخاطبوي، او د انسان روحاني قوتونه بیداروي، د راسخو عقائدو، شریفو اخلاقو، لوړو افکارو او ګټورو اعمالو جذبه پیدا

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي، د فردي قوتونو، د کورنۍ د ژوند، د امت د طبقاتو او د سلطنت د فرائضو په تنظیمولو، د عامه انساني اړیکو او د وروړئ محرکاتو ته نشوونمو ورکوي.

د ټولنیز نظام مزاج:

د ټولنیزو نظامونو عام او مقرره اصول دا دي چې داسي نظامونه باید پر لاندي دريو ارکانو وویشل شي تر څو هغه د دې مستحق شي چې یو بشپړ ټولنیز نظام وبلل شی.

(۱) په ټولو حالاتو کي د انسانانو خپلمنځي تعلقات تنظیموي.

(۲) د حاکمینو او محکومینو علاقي تنظیموي.

(۳) د ریاست یا ټولني د نورو ریاستونو یا بهرنیو ټولنو سره ارتباطات تنظیموي.

اوس به موږ په پوره تفصیل سره د دغو ارکانو نه هر یو رکن بیان کړو تر څو په اسلام کي د دوی مقام وموندلای شو.

(۱) د انسانانو د خپلمنځي تعلقاتو تنظیمول:

اسلام د خلکو د آزادئ او د هغوی د حقوقو ضمانت ورکړی دی، او د هغوی خپل منځي تعلقات ئې تر یو پراخ عنوان لاندي منظم کړیدي، چې په اسلامي فقه کي د "باب المعاملات" په نوم سره یادول کیږي، په دې ډول سره هغه د مسلمانانو او غیر مسلمانانو خپل منځي تعلقات استوار کړیدي، د مخالفینو لپاره ئې سزاوي ټاکلي دي، او د عامه مفاداتو او ګټو د ساتلو هڅه ئې کړېده، او د اهل وطن تر مابین ئې د"خپل منځي ټولنیز کفالت" ضرورت اعلان کړیدی، لاندي به دا ټول په تفصیل سره درته وړاندي شي، اولاً د عامي آزادی ضمانت:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ شخصي آزادي: اسلامي شريعت د بني نوع انسان د شخصي آزادی ضمانت ورکړيدی، او چي په دې اړه ئې د څومره توسيع او پراخی نه کار اخيستی دی د هغه په اړه نوي قانون جوړوونکي تصور هم نشي کولای، حضرت عمر رضی الله عنه خپل يو "والي" ته ليکلي وو:"تا د کوم وخت نه د خلکو غلامی ته جواز ورکړيدی، پداسي حال کي چي د دوی مېندو دوی آزاد زېږولي دي."

۲ د فکر آزادي: د الله جل حلاله حکم دی:

قُلْ سِيرُواْ فِى ٱلْأَرْضِ فَٱنظُرُواْ كَيْفَ بَدَأَ ٱلْخَلْقَ ۚ

ژباړه: دوی ته ووايه: "په ځمکه کښي وګرځئ او وګورئ چي الله د هستوني پيل په څه ډول کړيدی، (سُوۡرَةُ العَنكبوت : ۲۰)

د حضور اکرم صلی الله عليه وسلم د دې مبارک ارشاد:(د الله جل جلاله په ذات کي غور مه کوئ چي غلط به شئ، د الله په مخلوق کي غور و فکر وکړئ.) نه پرته بل هيڅ شی د دغي مُطلقي آزادی حد بندي نشي کولای، د حضور اقدس صلی الله عليه وسلم د فرمان منشأ د الحاد نه خوندي کول او په امان کي ساتل دي.

۳ د تقرير آزادي: اوسنئ د بيان د آزادی قوانين، د تقرير آزادي، د تحرير آزادي او تنفيذ آزادی په نومونو چي د کومو تعبير کوي دا ټول د هغو مجموعه ده، الله تعالی جل جلاله موږ ته حکم راکړی دی چي د حق اظهار وکړئ، په مباحثو او مجالسو کي نرمي او دلائل مراعات کړئ، او په ښېږ موعظت حسنه سره د خپلو عقائدو په لور دعوت ورکړئ، د ظلم په مخکي سر مه ټيټوئ، پر بدو معاملاتو او د حق پر پټوونکو باندي غَلي مه پاتي کيږئ، او په دغو ټولو حالاتو کي مه د دروغو نه کټه اخلئ او مه هم د بهتان تراشی نه او مه هم د خدای جل جلاله د نافرمانی مرتکب کيږئ، حضرت ابوبکر صديق رضی الله عنه چي د خلافت د واک په وخت کومه لومړنی خطبه ولوسته په هغه کي ئې وفرمايل: "تر کوم وخت پوري چي زه د الله اطاعت کوم تاسي زما اطاعت کوئ". او دوهم خليفه حضرت عمر

(c) ketabton.com: The Digital Library

فاروق په خطبه کي وفرمایل: "په تاسي کي چي څوک هم په ما کي کج روي(دلاري او مسیر بدلون) ووینی د هغه د اصلاح کولو هڅه دي وکړي"، په حاضرینو کي یو ناست کس وویل:"په الله قسم! که مو په تا کي د خپل تګلاري نه انحراف او یا بدلون ولیدی نو د توري په څوکه به ئې سیده کړو". فاروق اعظم پر دې ځواب د الله شکر اداء کړ چي هغه په اسلامي امت کي داسي خلک پیدا کړیدي چي دده کجروي د توري په زور سیده کولای شي، همده یو ځل په تقریر کولو سره خلک وهڅول چي د مهر په مقدار کي کمي وکړي چي په دې حال کي د مسجد د یو کونج نه یوې بوډۍ وویل:"ای عمره! دا صحیح نده، الله مورږ ته ډیره طلاء راکوي او ته یوازي یو څو اشرفۍ راکول غواړې". حضرت عمر رضی الله عنه نه د دې ښځي پر داسي تونده لهجه په غصه شو او نه هم ورباندي خفه، بلکي وئې فرمایل:"مېرمن پر حق ده او د عمر نه غلطي وشوه". د ده په اړه یوه بله واقعه هم ده چي یو ځل په مدینه طیبه کي روان وو، یوې بوډۍ ښځي راوګرځوی، او څه هدایات ئې ورکړل، چي څه ئې په ګمان کي صحیح وو ده ته ئې وویل او د رعیت سره ئې د ښه سلوک سپارښتنه ورته وکړه، د دې ټولو خبرو د اورېدلو په وخت نه عمر رضی الله عنه خفه شو او نه هم د هغې په انتقاد ناراحت شو.

۴ د عمل آزادي: او په دې کي هغه ټول اوامر په ډیر وسعت سره شامل دي کوم چي د انسانانو په وضع شویو قوانینو کي دي یعني:

الف: د اجتماع آزادي: نبي کریم صلی الله علیه وسلم د خلکو د اجازې پرته د هغوی د مجالسو د خبرو د اورېدلو نه منع کړېده، او په همدې ډول سره د دوو خلکو تر منځ د هغوی د اجازې پرته د ناستي نه هم رامنع کړي.

ب: د مکان آزادي: په اسلام کي په خاصه توګه سره د هغه ساتنه شوې ده.

د الله قول دی:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تَدۡخُلُواْ بُيُوتًا غَيۡرَ بُيُوتِكُمۡ حَتَّىٰ تَسۡتَأۡنِسُوا

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: اې مؤمنانو! له خپلو کورونو څخه پرته نورو کورونو ته تر هغه پوري مه ننوځئ چې اجازه تر لاسه نه کړئ(سُوَرَةُ النُّور : ٢٧)

وَإِن قِيلَ لَكُمُ ٱرۡجِعُواْ فَٱرۡجِعُواْۖ

ژباړه: او که تاسي ته وويل شي چې بېرته وګرځئ، نو بېرته لاړ شئ. (سُوَرَةُ النُّور : ٢٨)

رسول الله صلی الله علیه وسلم د کړکیانو نه همسایه ګانو ته د کتلو نه منع کړېده؛ فرمايي:

مَنْ نَظَرَ اِلَى كُوَّةِ جَارِهِ فَإِنَّمَا يَنْظُرُ فِى النَّارِ

مفهوم: څوک چې د خپل همسایه تر کلکین(کړکۍ) ورګوري هغه جهنم ته ګوري.

مَنْ تَتَبَّعْ عَوْرَاتِ النَّاسِ تَتَّبِعُ اللهُ عَوْرَتِهِ فَفَضَحَهُ فِىْ عُقْرِ دَارِه.

مفهوم: چا چې د خلکو پټ اسرار څرګند کړه، الله عزوجل د ده اسرار لوڅوي، او بیا هغه عیني په خپل کور کي رسوا کوي.

ج: د جامو آزادي: د جامو لپاره اسلام انتهایي حدود ټاکلي دي، تر څو د فتني اندېښنه پاتي نشي، نارینه د ستر غلیظه د حفاظت په کولو سره چې هر څه غواړي اغوستی ئې شي، اسلام د نارینه لپاره په جامو کي عیش پسندي، لکه د ورېښمو اغوستل، د طلاء ګوتمی په ګوته کول نه خوښوي، د میرمنو لپاره دا دواړه ناجائز ندي، هغه هم د دې شرط سره چې په هر صورت کي به ئې جامې ستر پوټوونکي وي، شفافي او نازکي نه وي، او نه به هم د بدن ساخت ښکاره کوي، او د هغه وروسته چې هر څه اغوندي باک نشته، که جامې دومره نرۍ وي چې بدن تري ښکاري یا تنګي وي چې د ښځي د بدن اعضاء پکي ښکاري نو هغه د ستر پټوونکي نه بلل کیږي، او حرام دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د: د سفر آزادي: هجرت و سیاحت د دواړو خبرو اسلام حکم کوي:

هُوَ ٱلَّذِى جَعَلَ لَكُمُ ٱلْأَرْضَ ذَلُولًا فَٱمْشُوا۟ فِى مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا۟ مِن رِّزْقِهِۦ

ژباړه: هغه ذات چي ستاسي لپاره یې ځمکه پسته هواره او تابع کړېده، د هغې پر سینه باندي ګرځئ او د خدای روزي خورئ،(سُوۡرَةُ المُلك : ۱۵)

قُلْ سِيرُوا۟ فِى ٱلْأَرْضِ

دوی ته ووایه: "په ځمکه کښي وګرځئ (سُوۡرَةُ العَنكبوت : ۲۰)

قَالُوا۟ كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ فِى ٱلْأَرْضِ ۚ قَالُوٓا۟ أَلَمْ تَكُنْ أَرْضُ ٱللَّهِ وَٰسِعَةً فَتُهَاجِرُوا۟ فِيهَا ۚ

ژباړه: هغوی ځواب ورکړ چي: موږ په ځمکه کښي کمزوري او مجبور وو. پرښتو وویل: ایا د خدای ځمکه پراخه نه وه چي تاسي په هغې کښي هجرت کړی وای؟ (سُوۡرَةُ النِّسَاء : ۹۷)

ه: دعقیدې آزادي: اسلام موږ ته حکم کړیدی چي د نورو مذاهبو خلک د هغوی پر خپل حالت پرېږدو، او د "جزیې" په بدل کي د هغوی د ساتني ضمانت ورکړو چي خپل عبادات او مذهبي شعائر په آزادی سره برحال وساتي، دا ممکن ده چي د دوی ځای هغو محصولاتو ته ورکول شي کوم چي د نورو مذاهبو خلک ئې د اهلِ وطن د حکومت خزانې ته اداء کوي، اسلام تر دې ځایه حکم کړیدی چي په ټولنیزو اقتصادي معاملاتو کي د دوی آزادي ومنو، او پر هغوی د همدوی "تعزیرات" نافذ کړو، چي په حقوق العباد پوري مربوط دي، او کوم حقوق چي په الله پوري مربوط دي د هغو فیصلې د الله په واک کي دي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

وَلَا تُجَٰدِلُوٓاْ أَهۡلَ ٱلۡكِتَٰبِ إِلَّا بِٱلَّتِي هِيَ أَحۡسَنُ

ژباړه: او له اهل کتابو سره بحث مه کوئ، خو په غوره ډول(سُوۡرَةُ العَنكبوت : ۴۶)

وَإِنَّآ أَوۡ إِيَّاكُمۡ لَعَلَىٰ هُدًى أَوۡ فِي ضَلَٰلٖ مُّبِينٖ

ژباړه: اوس هرو مرو زموږ او ستاسي څخه يو لوری پر سمه لاره دی؛ يا په ښکاره ګمراهۍ کښي لوېدلی دی ". (سُوۡرَةُ سَبَإ : ۲۴)

بلکي تر داسي حده ئې د عقيدې د آزادی احترام ساتلی دی چي مسلمانانو ته ئې حکم کړيدی چي د اور لمانځونکو(آتش پرستانو) سره دي د اهلِ کتاب په څېر معامله وشي، په يوه حديث کي حضرت علي رضی الله عنه د رسول الله نه روايت کوي چي حضور صلی الله عليه وسلم وفرمايل:

سُنُّوۡا بِهِمۡ سُنَّةَ اَهۡلِ الۡکِتَابِ

مفهوم: د دوی سره د اهل کتاب په څير عمل وکړئ.

دوهم: د معاملاتو خپلمنځی تنظيم:

يعني هغه احکام چي د خلکو خپل منځي تعلقات تنظيموي او د هغوی په مابين کي روابط قائموي چي بنياد ئې پر عدل و انصاف، محبت او مرستي، عامه ګټي، د ظلم و زيادتی او شر څخه پر اجتناب و پرهيز باندی دي د هغه دوه قِسمه دي:

الف/ مالي معاملات: يعني خريد و فروش، کرايه داري، اوسېدل، شراکت او نور...

په دغو ټولو اوامرو کي د شريعت قوانين د اوسني عصر د نويو قوانينو مقابله کوي، پرته لدې چي الله جل جلاله حرام کړيدي هغه خو به تر قيامته پوري حرام وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ب/ شخصي معاملات: يعني د واده، طلاق، عدّت، ميراث او نور...

هغه اسلام په دې ډول منظم کړيدي چي ډير نوي او صنعي قوانين(Positive Laws) د هغه معيار ته نشي ورسيدلای.

په اسلامي ټولنه کي د غير مسلمانانو حيثيت(پوزيشن):

د الله جل جلاله مبارک قول دی:

وَلَا تُجَٰدِلُوٓاْ أَهۡلَ ٱلۡكِتَٰبِ إِلَّا بِٱلَّتِى هِىَ أَحۡسَنُ إِلَّا ٱلَّذِينَ

او له اهل کتابو سره بحث مه کوئ، خو په غوره ډول پرته له ظالمانو څخه يې، (سُوۡرَةُ العَنکبوت : ۴۶)

نو د اسلام کتاب(قرآن) او د هغوی ابدي قانون د مباحثو د طريقو وضاحت کړی دی، او په پوره تأکيد سره ئې فرمايلي دي چي هغه دي په"احسنه او بهترينه" طريقه باندي ترسره شي، دا خبره بايد په پام کی ونيول شي چي په مناظره کي حالت داسي وي چي د کلام او لهجې تونديي او ګرمي خپل اوج ته ورسيږي، اسلام د دې خبري په اړه دومره وضاحت کړيدی چي مسلمانانو ته ئې د نهي په صيغه سره امر کړيدی او بيا ئې د استثناء لفظ ذکر کړيدی، چي د هغوی نه هدف د حکم تأکيد دی، دا هغه اصول دي چي اسلام د مسلمانانو او غير مسلمانانو تر منځ د تفاهم طريقې ورباندي تنظيم کړي او متعين کړيدي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

او لکه څرنګه چي موږ په پیل کي وویل، د اسلام په "شخصي حقوقو" پوري د مربوطو قوانینو اطلاق نه پر عیسایانو کیږي او نه پر نورو نامسلمانانو، بلکي پر دوی به د دوی د مذاهبو له مخي اطلاق کیږي، موږ ته امر شویدی چي دوی د دوی پر دین پریږدو، او تر کوم وخت پوري چي دوی د خپل کتاب(مذهبي قانون) مطابق پر فیصلو متفق دي موږ د دوی سره څه کار نلرو، خو چي کله دوی خپله پدې هکله زموږ خوا ته راځي بیا به نو موږ د قرآن کریم مطابق د دوی فیصلې کوو.

په مالي معاملاتو یعني کرایه داري ، اوسېدا، او نورو کي چي ترکومه حده ئي ارتباط دی، د عیسایانو سره د هغوی په اړه صریح احکام نشته نو چي د اکثریت د ګټو لاندي کوم څه مناسب وي پر دوی ئې هم پابندي واجبیږي، مسلمان به هغه د دین په حیثیت سره غوره کوي او عیسایان به ئې د قانون په حیثیت باندي، او شاید د مسلمانانو لپاره همدا غوره ده چي دوی دي هغه د دین په حیثیت باندي انتخاب کړي، ځکه دا نظریه دوی(مسلمانان) د هغه د نفاذ په ارتباط د لغزش نه ساتي، او د الله عزوجل نظر به پر ده نګران وي نه حاکم چي هر وخت د حاکم نه تېښته او فرار ممکن وي.

او دا هم ده چي په اسلامي شریعت کي د معاملاتو معیار ډېر اوچت وي، هغه پر بشپړ عدل ولاړ وي، عیسایان دا حق نه لري چي دوی په دې هکله شکایت وکړي چي اسلام ولي سود حرام کړیدی؟ سود خو د دوی په مذهب کي هم حرام دی، عیسایانو تر دیارلس سوه کلونو پوري دا حکم عملي کاوه، تر داسي وخته چي اسلامي قوانین پر دوی باندي د ملي قوانینو په صفت واجب العمل شول.

د دې نه علاوه د فقهاوو له لوري اهلِ کتاب ته د "ذمي" او یا "اهلِ کتاب" په نومونو سره نسبت کول د دوی لپاره د بشپړ ضمانت اعلان دی، د دې لفظ نه د مردانګی جوهر راپاڅول مُراد دي، چي د هغه وروسته یو مسلمان د دوی د حفاظت او حمایت پر ځای د دوی سره د بد عهدی او دوکې تصور هم نشي کولای، دا ځکه د اسلام په عام قانون کي دا تر ټولو ستر جرم دی، بلکي د دې برعکس یوازي دا احساس چي دی "اهلِ ذمه" دی مسلمانان په پوره شدت سره د هغوی پر حفاظت کولو باندي مجبور کوي، تر داسي حده چي د ادنی ظلم و

(c) ketabton.com: The Digital Library

زیادتی احساس هم ورته ونشي او پدې توګه دي خپل منځي اعتماد ته لاره هواره کړل شي، اړیکي اصلاح کړل شي او ټول د امن و محبت تر سایې لاندي ژوند وکړي.

دریم: تعزیرات

د خلکو د ژوند، آبرو او مال د ساتني لپاره اسلام سزاوي او تعزیرات ټاکلي دي، چي هدف ئې د جرمونو د ارتکاب نه د خلکو راګرځول دي، لکه د قتل، غلا، لوټ، بغاوت، زنا او تهمت سزاوي یا په نورو الفاظو قصاص او حدود.

صحیح خبره خو داده چي د اسلام نظام پر تعزیراتو قائم ندی، بلکي حقیقتاً د باطن پر پاکوالي، د زړه پر طهارت، د ټولني پر اصلاح او د جرائمو د منع کولو پر هڅو ولاړ دی، د حضور اکرم صلی الله علیه وسلم ارشاد دی:"ما کومه داسي نیکي نده پرې ایښې چي تاسي ته مي د هغه په اړه حکم نه وي درکړی او نه مي هم داسي بدي پرې ایښې چي تاسي مي ورځیني منع کړي نه یاست."

اسلام چي کوم دیني تربیت واجب کړیدی هغه د دې خبري ظامن دی چي څوک ئې پر اصولو تربیه شي هغه به خیر خوښوونکی وي، د خلکو سره د مرستي د هغوی سره د میني او نیکی غوښتونکی به وي، دا تربیه او روزنه په ده کي د تعاون او مرستي روح پوه کوي، او د ګناه په لور د میلان نه ئي راګرځوي، مسلمان چي څومره هم په خپلي عقیدې کي پوخ وي د نورو خلکو سره هغومره کم تعصب کوي، د دوی د عقائدو، ځان و مال او آبرو خیال ساتي، د تعزیراتو او سزاوو ضرورت بالکل په پای کي احساس کیږي، تعزیرات د هغو مخصوصو خلکو لپاره وضع شوي چي په موعظت حسنه سره د جرائمو د ارتکاب نه نه پر شا کیږي.

په دغو سزاوو کي چي تر ټولو ستر کوم اعتراض دی هغه د غله د لاس پر کاټولو دی، او د واده شوي زاني پر سنګسار(رجم)دی، اسلام د دې وضاحت کړیدی چي لاس هغه وخت قطع کیدای شي چي هغه د تعلیم، مکان، جامو، د علاج بشپړ مصارف او د پور د اداء کولو پیسي یعني خلاصه خپل ټول بنیادي حقوق ئي ترلاسه کړي وي، ځکه په اسلام کي د شپږو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کسانو د لاسونو د کاتېدلو نه پرته د نورو ثبوت نشته، سزا داسي ویره اچوونکې ده چي په وجود کي ئې ظلم او زیاتي ممکن نده، تر کومه بریده چی د سزا تعلق دی دا خبره زموږ لپاره کافي ده چي یوه واقعه هم داسي نده چي د پوره شاهدانو یعني څلورو کسانو د شاهدۍ پر اساس دي لګول شوي وي[1]، چي د هغه لپاره ضروري ده چي دوی دي خپل په سترګو د دغه عمل د ارتکاب په وخت لیدلي وي.

دا تعزیرات حتماً ویره اچوونکي دي، خو یوازي په دې غرض باندي چي خلکو ته د جرم د غیر معمولي بللو احساس ورکول شي، او په دې اړه ډېر منصفانه هم دی چي هغه یوه بشپړه اسلامي ټولنه کي نافذېدلای شي، چي په هغه کي سالمه روزنه، مادي او معنوي او د ټولنیز امن استقرار برابر شي.

د دغو څو حدودو(سزاوو) علاوه چي په قرآن سره ثابتي دي او احادیثو ئې وضاحت کړیدی، په اسلام کي د سزا یو ستر باب د "تعزیراتو" په نوم موجود دی، چي په هغه کي فقهاوو ډېر تحقیقات کړیدي، دا تحقیقات په دومره مناسب ډول سره شوي دي چي د غربي قانون کوم زده کوونکی په حیرت کي اچوي چي مسلمان څرنګه بیا هم د داسي قانون نه بې خبره دی او استفاده نه تري کوي.

څلورم: عامو مصالحو ته پاملرنه او د هغوی ساتنه

۱:قومي مصالح   ۲: ټولنیز مصالح   ۳: اقتصادي مصالح

....

[1] مُدعا دا ده چي داسي سزاوي د مجرمینو په خپل جرم د اعتراف وروسته ورکول شوي دي، نه د بهرنی شاهدی پر اساس.(ژباړن)

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱) قومي مصالح پر دريو اقسامو وېشلی شو:

(الف) پر قوميت باندي د افتخار و اعتزاز جذبه:

د ترقی په لور روان قومونه د دې ضرورت احساسوي چي د يو لائق او معزز قوم په صفت باندي خپل په قوميت فخر وکړي، هغه قوم چي ځلاند تاريخ او امتيازات ولري، او له امله ئې د نويو نسلونو په زړونو او ماغزو کي دا تصور نقش شي او بيا د ئې پر عزت و عظمت او حفاظت و ساتنه باندي خپل ځانونه هم قربان کړای شي، لکه څرنګه چي په اسلام کی موږ ته دغه ستر او څرګند حقائق په نظر راځي چي په بل کوم نظام کي کله هم نه موندل کيږي، کوم امت چي پدې پوهيږي چي د هغه د عزت او عظمت تقدس الله تعالی جل جلاله په خپل ازلي علم سره فرمايي او په خپل ابدي کتاب قرآن کي ئې ساتلی دی:

كُنتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ

ژباړه: اوس په نړۍ کښي هغه غوره ډله تاسي ياست چي د انسانانو د لارښودني او اصلاح لپاره منځ ته راوړل شوېده، (سُوۡرَةُ آل عِمرَان : ۱۱۰)

وَلِلَّهِ ٱلْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِۦ وَلِلْمُؤْمِنِينَ

ژباړه: پداسي حال کي چي عزت خو د الله، د هغه د پيغمبر او مؤمنانو لپاره دی، (سُوۡرَةُ المنَافِقون : ۸)

داسي امت پر خپل رباني عزت ټوله نړۍ قربانولای شي خو دا هم بايد واضح کړل شي چي په اسلام کي د نسلي قوميت په مثل څه نشته، او نه هم پر درواغجن فخر د هغه اساس او بنياد ولاړ دی، چي ددې په اړه ډېر دولتونه دا افتخار بولي چي دوی تر ټولو غوره دي، بلکي اسلام يو مثالي قوميت دی چي دنيا ته د خير دعوت ورکوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تَأْمُرُونَ بِٱلْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ ٱلْمُنكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِٱللَّهِ

ژباړه: تاسي د نېکۍ امر کوئ او له بديو منع؛ او پر الله ايمان لرئ. [سُوْرَةُ آل عِمرَان : ۱۱۰)

(ب) د فوځي قوت اهتمام:

اسلام د دې اړخ نه هم غافل ندی پاتي شوی، بلکي د حکومتي نظام د ساتني په موخه ئې هغه د فريضې په توګه ياد کړيدی، او په هغه او په لمونځ او په روژه کي کوم فرق نشته، په نړۍ کي هيڅ نظام هم داسي نشته چي پر عسکري او فوځي اړخ دې دومره ټينګار کړی وي، لکه څرنګه چي اسلام کړی دی:

وَأَعِدُّواْ لَهُم مَّا ٱسْتَطَعْتُم مِّن قُوَّةٍ وَمِن رِّبَاطِ ٱلْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِۦ عَدُوَّ ٱللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ

ژباړه: او تاسي تر خپلي وسي وسي ډېر زيات طاقت او تيار زين کړي اسونه، د هغوی د مقابلې لپاره برابر کړئ. تر څو چي په دې وسيله د الله پر دښمنانو، پر خپلو دښمنانو او پر هغو نورو دښمنانو هيبت راولئ، (سُوْرَةُ الأنفَال : ۶۰)

نبوي حديث دی:

عَلِّمُوْا أَوْلَادُكُمْ اَلسِبَاحَةِ وَالرَّمَايَةِ وَاْمُرُوْهُمْ ثِبُوْ عَلَى الْخَيْلِ وَثِبَا.(الحديث)

مفهوم: خپلو اولادونو ته لامبو او غشي ويشتل ورزده کړئ، او هغوی ته په مهارت سره په آسونو باندي په ورټوپ وهلو سره د کښېنستلو حکم وکړئ.

دقرآن کريم آيتونو د حضور اکرم صلی الله عليه وسلم په غزواتو او د ده وروسته د خلفای راشدينو په فتوحاتو کي داسي جنګي طريقې پيدا کيږي چي د نويو نظامي سستمونو مترادف دي، او نن چي د کوم شي زده کړه په فوځي اکېډميو او پوهنتونونو کي ورکوي، دلته د هغه د تشريح موقع نده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو اسلام چي د قوت ئې هومره اهميت په ګوته کړيدی خو په هر صورت امن ته ترجيح ورکوي، لکه څرنګه چي د قوت د آيتونو سمدستي وروسته الله جل جلاله فرمايي:

'وَإِن جَنَحُواْ لِلسَّلۡمِ فَٱجۡنَحۡ لَهَا وَتَوَكَّلۡ عَلَى ٱللَّهِۚ

ژباړه: او [اې پيغمبره (ص)!] که دښمن د روغې جوړې خوا ته ميلان ولري، نو ته هم د هغې لپاره تيار اوسه او پر الله توکُل وکړه. (سُوۡرَةُ الأنفَال : ٦١)

تعليم، صحت عامه(Public Health)، د کردار او اخلاقو جوړښت، جهالت، ناروغي او د رذائلو استيصال، اسلام د دغو ټولو مسائلو نه بحث کړيدی او په هغه پوري مربوط د ټولو مشکلاتو حل ئې وړاندي کړی دی.

(الف) اسلام او علم:

اسلام علم د خپلو فرائضو نه يوه فريضه بولي، د قرآن حميد چي کوم لومړنی آيت نازل شويدی هغه د علم په اړه دی:

ٱقۡرَأۡ بِٱسۡمِ رَبِّكَ ٱلَّذِى خَلَقَ؛ خَلَقَ ٱلۡإِنسَٰنَ مِنۡ عَلَقٍ؛ ٱقۡرَأۡ وَرَبُّكَ ٱلۡأَكۡرَمُ؛ ٱلَّذِى عَلَّمَ بِٱلۡقَلَمِ؛ عَلَّمَ ٱلۡإِنسَٰنَ مَا لَمۡ يَعۡلَمۡ

ژباړه: [اې پيغمبره (ص)!] ولوله، د خپل رب په نوم چي هغه (ټول مخلوقات) پيدا کړي؛ د کلکي شوي ويني له يوې ټوټې څخه يې انسان هست کړ؛ ولوله، او ستا رب ډېر مهربان دی؛ چي هغه د قلم په مرسته (انسان ته) علم وښودی؛ انسان ته يې هغه علم ورکړ، چي هغه پرې نه پوهېدی. (سُوۡرَةُ العَلَق: ٥/١)

رسول الله صلی الله عليه وسلم د بدر په جګړي کي د فتحي وروسته د دښمنانو د بنديانو فديه دا کېښوده چي په هغوی کي دي هر يو ١٠- =لسو مسلمانو ماشومانو ته ليک لوست ور زده

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړي، ددې طریقې نه ئې هدف وو چي د امت نه جهالت ختم کړي، الله جل جلاله عالم او جاهل ندي سره برابر کړي:

هَلْ يَسْتَوِى ٱلَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَٱلَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ۗ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُو۟لُوا۟ ٱلْأَلْبَٰبِ.

ژباړه: "ایا پوهېدونکي او نه پوهېدونکي یو شانته کېدای شي؟" - نصیحت خو د پوهي خاوندان مني.(سُوۡرَةُ الزُّمَر : ۹)

د دین او دنیا په علم کي فرق ندی شوی، بلکي د دواړو په اړه ئې حکم ورکړیدی، او د کایناتو ټول علوم ئې په یوه آیت کي جمع کړیدې او د دې ترغیب ئې ورکړی دی، او دا ئې د ویري لار او د معرفت الهی لار بللې ده:

أَلَمْ تَرَ أَنَّ ٱللَّهَ أَنزَلَ مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءً

ژباړه: ایا ته نه وینې چي الله له اسمانه اوبه اوروي (سُوۡرَةُ فَاطِر : ۲۷)

په دې حصه کي ئې د آسماني علم او د آسمان و ځمکي د خپل منځي ربط په اړه اشاره کړېده؛ وروپسې فرمایي:

فَأَخْرَجْنَا بِهِۦ ثَمَرَٰتٍ مُّخْتَلِفًا أَلْوَٰنُهَا ۚ

ژباړه: او بیا د هغو په وسیله موږ راز راز مېوې راباسو چي مختلف رنګونه یې وي. (سُوۡرَةُ فَاطِر : ۲۷)

د آیت په دې حصه کي د نباتاتو د علم، د هغه د عجائباتو او د هغوی د ترکیب او امتزاج په لور اشاره کوي؛ او فرمایي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

وَمِنَ ٱلْجِبَالِ جُدَدٌۢ بِيضٌ وَحُمْرٌ مُّخْتَلِفٌ أَلْوَٰنُهَا وَغَرَابِيبُ سُودٌ

ژباړه: په غرونو کښې هم سپیني، سرې او تکې توري لیکي (لاري) موندل کیږي چي بېلابېل رنګونه یې وي؟ (سُوۡرَةُ فَاطِر : ۲۷)

په دې حصه کي د "طبقات الارض د علم" او د ځمکي د تغییراتو او انقلابونو په لور اشاره شوېده:

وَمِنَ ٱلنَّاسِ وَٱلدَّوَآبِّ وَٱلْأَنْعَٰمِ مُخْتَلِفٌ أَلْوَٰنُهُۥ كَذَٰلِكَ ۗ

ژباړه: او په همدې ډول د انسانانو، ځناورو او څارویو رنګونه هم مختلف دي. حقیقت دا دی (سُوۡرَةُ فَاطِر : ۲۸)

د آیت په دې حصه کي د حیواناتو د علم په اړه اشاره شوې ده، چي په هغه کي ئې ټول اقسام، یعني انسان، د ځمکي حشرات او هر څه شامل دي، بیا اشاره فرمایي:

إِنَّمَا يَخْشَى ٱللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ ٱلْعُلَمَٰٓؤُا۟ ۗ

ژباړه: چي د الله د بندګانو څخه یوازي عالمان د هغه څخه وېرېږي. (سُوۡرَةُ فَاطِر : ۲۸)

دا آیت پر دې خبره دلالت کوي چي الله جل جلاله خلکو ته د کایناتو د مطالعي حکم کوي، او ورته هڅوي ئې او څوک چي د دې کائیناتو د رموزو او دقائقو نه باخبر دي هغوی د معرفت او خشیت خاوندان بولي، د دې نه به تاسي ته پته ولګیږي چي اسلام څومره د جهل دښمن دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(ب) اسلام او عام صحت:

رسول الله صلی الله علیه وسلم خلک هڅولي دي چي د خپل جسماني قوت په لور پاملرنه وکړي، چي د هغه نه وروسته دوی د روحاني قوت په اړه فکر کولای شي، نبوي صلی الله علیه وسلم ارشاد دی:

اَلْمُؤْمِنُ الْقَوِیُّ خَیْرٌ مِّنَ الْمُؤْمِنُ الضَّعِیْفِ

مفهوم: قوي مسلمان تر کمزوره مسلمان غوره دی.

بل ځای فرمايي:

اِنَّ لَبَدَنِکَ عَلَیْکَ حَقًّا

مفهوم: ستاسي د بدن پر تاسي حق شته.

سرورِ کائینات صلی الله علیه وسلم خپل امت لره د صحت په اړه ډېر قواعد بیان کړیدي، او په خاص ډول سره د ځان ساتني د صحت په اړه چي د طبي علم لومړنی ضروري جزء دی.

د حضور صلی الله علیه وسلم دا قول دی چي: "موږ داسي خلک يو چي د لوږي په حالت کي خوراک کوو، او چي کله خوراک کوو نو ډېر ځانونه نه مړوو". او يا د اوبو څښنلو په هکله د حضور اکرم صلی الله علیه وسلم احتیاط همداسي دی، حدیث کي راځي:

کَانَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّی اللهُ عَلَیْهِ وَ سَلَّمَ یَسْتَعْذِبُ الْمَاءَ.

مفهوم: رسول الله صلی الله علیه وسلم به خوږ اوبه راغوښتلې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ولاړو اوبو کي د بولو کولو او يا ګندګي اچولو نه حضور صلی الله عليه وسلم منع کړېده، په کوم ښار کي چي به وباء خپره شوې وه د هغه ځای پر اوسېدونکو به ئې د قرنطينه[1] امر (نه به خپله د هغه ځای نه چيري ځي او نه به بل څوک ورته راځي) کاوه.

د ساري ناروغۍ او ناروغانو نه د حضور اکرم صلی الله علی وسلم تنبيه او د لري کېدلو حکم، د مختلفو جسماني ورزشونو په لور د ده توجه، لکه د غشو ويشتل، لامبو وهل، آس چلول، منډه وهل، او د هغوی په لور د امت هڅول، تر داسي حده چي په حديث مبارک کي راځي:

مَنْ عَلِمَ الرَمْیَ ثُمَّ نَسِيَهُ فَلَيْسَ مِنَّیْ

مفهوم: چا چي ويشتل(غشي ويشتل) زده کړه او بيا ئې هېر کړه هغه زما نه ندی.

حضور اکرم صلی الله عليه وسلم د الهي قربت د حصول په نيت د رهبانيت، قطع علائق، جسماني تعذيب او د هغه د بې ساري کمولو نه منع کړې ده، په دغو ټولو اوامرو کي د اعتدال په لور د امت لاربښوونه کول، دا ټول پر دې شاهدي وايي چي اسلام د خپل ملت عام صحت ته ډيره توجه او پاملرنه کوي، په ډېر شدت سره د صحت ساتني پر اصولو د عمل توصيه کوي او د دې سلسلې ټولو ګټورو شيانو ته ښه راغلاست وايي، دا هغه طريقه ده چي اسلام پدې طريقه سره د ناروغيو سره مقابله کړېده.

....

[1]کوم کس، ښار يا کښتۍ چي به د وباء ښکار شوه، هغه به تر کومي ټاکلي مودې پوري د خلکو د تلو راتلو نه منع کېدل، دغه علاج به ئې قرنطينه بلی.(ژباړن)

(c) ketabton.com: The Digital Library

(ج) اسلام او اخلاق:

اسلام د اخلاقو په لور ډېره زیاته پاملرنه کړېده، د نفس اصلاح او پاکیزګي د خیر و فلاح اساس بولي، د الله جل جلاله ارشاد مبارک دی:

قَدْ أَفْلَحَ مَن زَكَّىٰهَا

ژباړه: په رښتیا سره بری هغه چا تر لاسه کړ چي نفس یې پاک کړ. (سُوۡرَةُ الشّمس : ۹)

د امتونو انقلابي حالت ئې د هغوی د اخلاقو په بدلون او د نفس په اصلاح پوري مربوط بللی دی:

إِنَّ ٱللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُواْ مَا بِأَنفُسِهِمْ

ژباړه: حقیقت دا دی چي الله د هیڅ قوم حالت نه بدلوي، تر څو پوري چي هغوی خپل اوصاف نه وي بدل کړي. (سُوۡرَةُ الرّعد : ۱۱)

پر تړون باندي د وفا کولو ټینګار کوي:

مِّنَ ٱلْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُواْ مَا عَٰهَدُواْ ٱللَّهَ عَلَيْهِ فَمِنْهُم مَّن قَضَىٰ نَحْبَهُۥ وَمِنْهُم مَّن يَنتَظِرُ وَمَا بَدَّلُواْ تَبْدِيلًا؛ لِّيَجْزِىَ ٱللَّهُ ٱلصَّٰدِقِينَ بِصِدْقِهِمْ

ژباړه: له مؤمنانو څخه ځیني داسي شخصیتونه شته چي له الله سره یې کړې ژمنه رښتیا کړې ده: له هغو څخه چا خپل نذر پوره کړ او څوك د وخت راتلو ته انتظار باسي. هغوی پخپله کړنلاره کښي هیڅ تبدیلي را نه وستله. (دا هر څه ددې لپاره وشول) تر څو چي الله صادقانو ته د هغو د صداقت مکافات ورکړي. (سُوۡرَةُ الأحزَاب : ۲۴/۲۳)

(c) ketabton.com: The Digital Library

په همدې توګه د اتفاق، صبر، قربانی، برداشت او هڅو لاربښوونه کوي:

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ لَا يُصِيبُهُمْ ظَمَأٌ وَلَا نَصَبٌ وَلَا مَخْمَصَةٌ فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ وَلَا يَطَـُٔونَ مَوْطِئًا يَغِيظُ ٱلْكُفَّارَ وَلَا يَنَالُونَ مِنْ عَدُوٍّ نَّيْلًا إِلَّا كُتِبَ لَهُم بِهِۦ عَمَلٌ صَٰلِحٌ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ ٱلْمُحْسِنِينَ؛ وَلَا يُنفِقُونَ نَفَقَةً صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً وَلَا يَقْطَعُونَ وَادِيًا إِلَّا كُتِبَ لَهُمْ لِيَجْزِيَهُمُ ٱللَّهُ أَحْسَنَ مَا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ.

ژباړه: ځکه چي داسي به هيڅکله نه وي چي هغوی د الله په کار کښي د لوږي، تندي او بدني تکليف څه کړاو وګالي او د حق د منکرانو چي کومه لاره بده ايسي هغوی پرې کوم ګام واخلي، او له کوم دښمن څخه (چي له حق سره يي دښمني وي) څه غچ واخلي او د هغه په بدل کښي هغو ته يو نېک عمل ونه ليکل شي. دا باوري ده چي د الله په وړاندي د نېکانو د خدمت حق نه ضايع کيږي. په همدې ډول دا به هم هيڅکله نه وي چي (د خدای په لار کښي) هغوی څه لږ ډېر لګښت کوي او (د جهاد په منډو ترړو کښي) کوم ناو (دره) ووهي او په حق کښي يې هغه ونه ليکل شي، تر څو چي الله د هغوی ددې غوره کړنچارې مکافات هغو ته ورکړي. (سُوْرَةُ التّوبَة :۱۲۰/۱۲۱)

د اسلام په شان د ضمير د بيدارولو والا د شعور د ژوندي کولو والا او پر انسان خپله د خپل ځان پيره درولو والا(چي تر ټولو غوره پيره ده) بل کوم محرک نشته.

او دا هغه طريقه ده چي په هغه سره اسلام د رذالت سره مقابله کړې ده.

(س) "خپلمنځی ټولنيز کفالت" او د افلاس استيصال:

اسلام په پيل کی د افلاس سره نظرياتي مقابله کړېده، چي هغه ئې د کفر مترادف بللی دی، او رسول الله صلی الله عليه وسلم د هغه نه پناه غوښتې ده، په حديث کي شته:

اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَعُوْذُبِکَ مِنَ الْکُفْرِ وَ الْفَقْرِ

(c) ketabton.com: The Digital Library

مفهوم: ای الله! د کفر او فقر نه ستا پناه غواړم.

خالص او پاک مال ئې خوښ کړیدی:

نِعْمَ الْمَالُ الصَّالِحُ لِلرَّجُل الصَّالِحِ

مفهوم: د نیک کس لپاره پاک مال څومره ښه دی.

د زهد مرکز ئې زړه بللی دی، نه د دنیا مال، په خلکو کي تر ټولو ستر زاهد هغه دی چي د خپل ذاتي اختیار او امکان نه زیات پر الله جل جلاله باور وکړي، اسلام د افلاس سره په ایجابي طرز باندي مقابله کړېده، ځکه چي د عمل او کسب امر کوي:

فَٱمْشُواْ فِى مَنَاكِبِهَا وَكُلُواْ مِن رِّزْقِهِۦ

ژباړه: د هغې پر سینه باندي ګرځئ او د خدای روزي خورئ، (سُوْرَةُ المُلك : ١٥)

کسب ئې د تقرب الهي ذریعه بللی دی، هغه ئې د مغفرت او محبت ذریعه بللی، د حضور اکرم صلی الله علیه وسلم قول مبارک دی:

اِنَّ اللهَ يُحِبُّ الْمُؤْمِنُ الْمُحْتَرِفِ

مفهوم: الله تعالی جل جلاله کاسب مسلمان خوښوي.

د محتاج د زړه نه ئې د ذلت د احساس د لري کولو هڅه کړېده، او هغه ئې پوه کړیدی چي افلاس د دې نوم ندی چي د چا سره د دنیا د زیب و زینت سامان او تسکین او راحت

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښېګنې شیان نه وي بلکې افلاس هغه دی چې د انسان زړه مفلس او فقیر وي او په اخلاقو کې محتاج وي.

د حضور اکرم صلی الله علیه وسلم مبارک قول دی:

لَيْسَ الْغِنَى عَنْ كَثْرَةِ الْعَرْضِ لَكِنَّ الْغِنَى غِنَى النَّفْسِ

مفهوم: غنا د سامان د کثرت نوم ندی بلکې غنا د زړه د بې احتیاجۍ نوم دی.

د "خپلمنځي ټولنیز کفالت" چې تر کومه ځایه تړاو دی اسلام دغه اصول په خپل ټولو اشکالو او صورتونو کې منلی دی، لکه څرنګه چې ئې د یو فرد او د هغه د خاندان افرادو کې د خپل منځي کفالت طرز اېښی دی.

وَبِٱلْوَٰلِدَيْنِ إِحْسَٰنًا ۚ

ژباړه: له مور او پلار سره ښه چار چلند وکړئ. (سُوْرَةُ بنیَ اسرآئیل/الإسرَاء : ٢٣)

وَوَصَّيْنَا ٱلْإِنسَٰنَ بِوَٰلِدَيْهِ إِحْسَٰنًا ۖ

ژباړه: موږ انسان ته، د خپل مور او پلار سره په غوره سلوك کولو هدایت کړیدی. (سُوْرَةُ الأحقاف : ١٥)

وَأُوْلُواْ ٱلْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ

ژباړه: د ویني خپلوان (د میراث د وړلو د نظره) یو د بل زیات حقدار دي. (سُوْرَةُ الأنفَال : ٧٥)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کورنیو په منځ کي د دې خپل منځي کفالت اهمیت دادی چي هغه په دې کي توازن ساتي، او دا ښکاره خبره ده چي همدا کورنۍ نظام د یوې ټولني د بنیاد لومړنۍ خښته ده.

د فرد او نهضت او د نهضت او فرد تر منځ ئې هم همدا اصول برقرار ساتلي دي، د دوی نه پر هر فرد څه نا څه فرائض ایښودل کیږي، او د هغه څه نا څه حقوق مقرر کوي، هر کس لومړی په دې مکلف دی چي خپل ذاتي عمل تر ښه هم په غوره انداز کي سرته ورسوي، ځکه د دغه ذاتي عمل ثمر د نهضت مِلکیت دی، که څه هم په پای کي هغه ور ورسیږي.

نبوي صلی الله علیه وسلم حدیث دی:

اِنَّ اللهَ یُحِبُّ اِذَا عَمِلَ اَحَدُکُمْ عَمَلاً اَنْ یُتْقِنَهُ

مفهوم:بې شکه الله تعالی جل جلاله خوښوي چي په تاسي کي چي کوم شخص کله کوم کار کوي نو په احسنه طریقه دې وکړي.

هر کس په دې هم مکلف دی چي هغه دي د نهضت د مفاد او ګټو داسي ساتنه وکړي لکه څرنګه چي ئې دی محافظ او ساتونکی وي، او ورباندی متعین دی، په حدیث کي راځي:

أَنْتَ عَلَیْ ثَغْرَةٍ مِنْ ثَغَرِ الاِسْلاَمِ فَلاَ یُؤْتَیْنَ مِنْ قَبْلِکَ

مفهوم: ته د اسلام د سرحدونو نه پر یو سرحد ئې ، نو ستا له لوري نباید حمله وشي.

هیڅ فرد د عامه مصالحو د ساتني او پاسداری نه برئ الذمه(معاف) ندی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

كُلُّكُمْ رَاعٍ وَ كُلُّكُمْ مَسْئُوْلٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ

مفهوم: ستاسي نه هر یو راعي دی او د خپل رعیت په هکله مسئول.

په ټولو افرادو د نهضت د ګټو لپاره خپل منځی تعاون واجب دی، د نیکی او ښه والي د حدودو د ساتلو د شرط سره سره په قرآن کي راځي:

وَتَعَاوَنُواْ عَلَى ٱلْبِرِّ وَٱلتَّقْوَىٰۖ وَلَا تَعَاوَنُواْ عَلَى ٱلْإِثْمِ وَٱلْعُدْوَٰنِۚ

ژباړه: کوم کارونه چي د نېکۍ او خدای پالني دي، په هغو کښي له ټولو سره مرسته وکړئ؛ او کوم کارونه چي د ګناه او تیري وي، په هغو کښي د هیچا ملاتړ مه کوئ. (سُوْرَةُ المَائدة : ٢)

امت د کمزورو د حفاظت او د هغوی د ګټو د رعایت او ضمانت مسئول وي، نو ځکه هم وربانديواجب ده چي د ضرورت پر وخت د هغوی د ساتني او حفاظت لپاره حتی د ځګړي نه هم دریغ ونکړي.

وَمَا لَكُمْ لَا تُقَٰتِلُونَ فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ وَٱلْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ ٱلرِّجَالِ وَٱلنِّسَآءِ وَٱلْوِلْدَٰنِ

اخر څه دلیل دی، چي تاسي د الله په لاره کښي د هغو بېوسو نارینه، ښځو او ماشومانو په خاطر نه جنګېږئ چي کمزوري کړای شوي، (سُوْرَةُ النِّسَاء : ٧٥)

دا هم وربانديواجب ده چي د دوی تر بلوغ پوري به د دوی د اموالو ساتنه کوي.

وَٱبْتَلُواْ ٱلْيَتَٰمَىٰ حَتَّىٰٓ إِذَا بَلَغُواْ ٱلنِّكَاحَ فَإِنْ ءَانَسْتُم مِّنْهُمْ رُشْدًا فَٱدْفَعُوٓاْ إِلَيْهِمْ أَمْوَٰلَهُمْۖ وَلَا تَأْكُلُوهَآ إِسْرَافًا وَبِدَارًا أَن يَكْبَرُواْ

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: او یتیمان تر ازمویني لاندي ونیسئ، تر دې پوري چي هغوی د نکاح کولو وړ عمر ته ورسیږي، بیا که تاسي په هغو کښي اهلیت ولید، نو د هغو شتمنۍ ورته وسپارئ. داسي هیڅکله مه کوئ چي د انصاف له حد څخه تېری وکړئ او له دې وېري څخه د هغو شتمني په بېړه بېړه وخورئ چي که هغوی لوی شي خپل حقوق به درڅخه وغواړي. (سُوۡرَةُ النِّسَاء : ۶)

امت د دې ذمه دار هم دی چي د خپلو فقراوو او محتاجو کسانو لپاره د خپل استطاعت مطابق خوراک پیدا کړي، د هغوی لپاره به زکات راغونډوي او د دوی په فلاحي چارو کي به ئې مصرفوي، که دا کفایت ونکړي نو بیا به پر سرمایه دارو خلکو د همدوی لپاره څه نا څه زیات محصول ږدي، او په دې اړه کوم قید و شرط ورباندي نشته د دې پرته چي هغه به د کفالت لایق وي.

دغه ستر او حنیف دین(اسلام) خیر و سلوک یوازي تر تشویق او ترغیب پوري محدود ندی بلکي په دې هکله ئې د پوره تعاون ضمانت کړیدی، هغه پر هر صاحبِ مقدرت مسلمان باندي دا فرض کړیدي تر څو د فقراوو او اهلِ ضرورتو خلکو سره د هغوی د حیات د بار په سپکولو کي د خپل قدرت مطابق برخه واخلي.

وَٱلَّذِينَ فِىٓ أَمۡوَٰلِهِمۡ حَقٌّ مَّعۡلُومٌ؛ لِّلسَّآئِلِ وَٱلۡمَحۡرُومِ.

ژباړه: د هغو په مالونو کښي یو ټاکلی حق دی؛ د سوال کوونکي (فقرانو) او محروم (هغه فقرانو چي سوال نه کوي) لپاره. (سُوۡرَةُ المعَارج : ۲۵/۲۶)

د اغنیاوو نه ئې د زکات په ټولولو کي کوم رعایت ندی روا کړی، د اصلي سرمایې دوه نیم فیصده اداء کول فرض ده، چي هر کال به ئې د مسلمانانو بیت المال تري وصولوي، یوازي ئې د سرو او سپینو زرو پر زکوة بسنه(اکتفاء) نده کړې، بلکي اوښان، پسونه، وزې، د تجارت سامان، میوه او غله جات ئې هم پکي شامل کړیدي، د زکات یو بل ډول هم شته، یعني صدقه فطر چي تر روژو وروسته فرض کیږي، د صدقاتو د وېش په اړه اسلام د

(c) ketabton.com: The Digital Library

انتهايي عدل و انصاف لار غوره کړې ده، په قرآن کي د تقسيم د هغو اړخونو په اړه هم اشاره شوې ده:

إِنَّمَا ٱلصَّدَقَٰتُ لِلۡفُقَرَآءِ وَٱلۡمَسَٰكِينِ وَٱلۡعَٰمِلِينَ عَلَيۡهَا وَٱلۡمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمۡ وَفِي ٱلرِّقَابِ وَٱلۡغَٰرِمِينَ وَفِي سَبِيلِ ٱللَّهِ وَٱبۡنِ ٱلسَّبِيلِۖ

ژباړه: دا صدقې خو په اصل کښې د فقيرانو او مسکينانو لپاره دي، او د هغو خلکو لپاره دي چي د صدقو د چارو مامورين وي، او د هغو لپاره چي زړونه يې په لاس راوړل مقصد وي. دغه راز دا د غاړو د ازادولو او د پوروړو د مرستي لپاره د خدای په لار کښې او په مسافر پالنه کښې د استعمالولو لپاره دي. (سُوۡرَةُ التَّوبَة : ۶۰)

لکه څرنګه چي زکات په يو مقدار کي په لاندي طبقاتو باندي ويشل کيدای شي:

- اَلۡمَسَاکِيۡنَ: چي کوم مال او دنيا نلري.
- اَلۡفُقَرَآءَ: چي د ضرورت مطابق مال و جائيداد نلري.
- اَلۡعَامِلِيۡنَ عَلَيۡهَا: هغه خلک چي د زکات د راغونډولو او تقسيمولو پر کار مأمور شوي دي.
- اَلۡمُؤَلَّفَةِ قُلُوۡبُهُمۡ: هغه خلک چي د اسلام اظهارول ئې غوښتل خو ويريدل چي ددوی کورنۍ به ئې د مال او ميراث نه محروم کړي.
- اَلرِّقَابِ: کوم مسلمان غلامان چي د کفارو په قبضه کي وي د هغوی د آزاديدلو لپاره.
- اَلۡغَارِمِيۡنَ: قرضداران، دومره دي ورکول شي چي قرضونه ئې رفع شي.
- فِيۡ سَبِيۡلِ اللهِ: د هغو مجاهدينو مصارف چي د کفارو سره په ډګر کي وي.
- اِبۡنِ السَّبِيۡلِ: هغه مسافر چي د سفر مصرف ورسره نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې توګه اسلام د امت د ټولو ټولنیزو مصالحو ضمانت ورکوي او د هغوی ساتنه کوي، او خپل منځي کفالت، مرستي، محبت، فرد او د هغه ذات، د ټولني د افرادو تر منځ پر اعتماد باندي اسلامي ټولنه جوړوي.

۳- اقتصادي مصالح

اسلام د امت د اقتصادي مصالحو ساتنه کوي، او د اقتصادي اصلاح قواعد او ضوابط ټاکي، چي ځیني ئې په لاندي ډول دي.

(۱) پر هر قادر شخص باندي کار کول او روزي لاسته راوړل فرض دي، اسلام د کسب و عمل ترغیب ورکوي او په هر قادر فرد ئې فرضوي، د کار کوونکو او کاسبو خلکو تعریف کوي او فقر کول او بل چاته لاس غزول حرام بولي، وایي تر ټولو ستر عبادت کار کول دي، دا د انبیاوو علیهم السلام سنت دی، بې کاران غندي، او وایي دوی پر ټولنه بار دي، که څه هم د دوی د بې کاری سبب هر څه وي، که څه ئې هم د فراغت نه هدف د عبادت لپاره وزګارتیا وي، اسلام دا ډول بې کاري نه خوښوي، پر الله جل جلاله توکل دا دی چي انسان اسباب اختیار کړي، او پر نتائجو ئې هم نظر وساتي، چي پر دغو دواړو اړخونو ئې د یوه په اړه هم بې اعتنایي وکړي هغه متوکل ندی، کوم رزق چي د الله جل جلاله له خوا مقرر شوی دی هغه د سالمو هڅو سره تړلی دی.

وَقُلِ ٱعۡمَلُواْ فَسَيَرَى ٱللَّهُ عَمَلَكُمۡ وَرَسُولُهُۥ وَٱلۡمُؤۡمِنُونَۖ

[او اې پیغمبره (ص)!] دوی ته ووایه: «تاسي عمل کوئ! الله، د هغه پېغمبر او مؤمنان ټول به وګوري چي ستاسي کړه وړه اوس څه دي. (سُوۡرَةُ التّوبَة : ۱۰۵)

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

مَا اكُلَ اَحَدُكُمْ طَعَامًا قَطّ خَيْرًا مِنْ اَنْ يَّأْكُلَ مِنْ عَمَلِ يَدَيْهِ

مفهوم: په تاسي کي کله هم څا تر هغه ځا چي د خپلو لاسونو(د لاس ګټلي) خوري غوره څه ندي خوړلي.

حضرت عمر فاروق رضی الله عنه فرمايي:

لَا يَقْعُدُ اَحَدُكُمْ عَنْ طَلَبُ الرِّزْقِ وَ لَا قَدْ عَلِمَ اَنَّ السَّمَآءَ لَا تُمْطِرُ ذّهَباً وَّ لَا فِضَّةً

مفهوم: په تاسي کي دي څوک د رزق غوښتنه نه پريږدي، او نه دي هم لاس پر لاس کښيني، حال دا چي ورته معلومه ده چي له آسمان نه نه طلاء رالويږي او نه سپين زر.

(٢) د طبعي ثروت د مراکزو لټه کول او په کايناتو کي چي کوم قوتونه دي د هغوی نه استفاده کول، په دې کايناتو کي چي د ثروت څومره منابع او د دولت څومره مصادر هم دي د هغوی په لور اسلام د خپلو پيروانو پاملرنه او توجه ور اړوي، د هغوی په لور د توجه رغبت پکي پيدا کوي، او د هغوی نه ګټه اوچتول واجب بولي، اسلام وايي چي په دې عجيبو کايناتو کي چي هر څه شته هغه ټول د انسانانو لپاره مسخّر دي، تر څو ګټه تري پورته کړای شي.

أَلَمْ تَرَوْاْ أَنَّ ٱللَّهَ سَخَّرَ لَكُم مَّا فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِى ٱلْأَرْضِ وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعَمَهُۥ ظَٰهِرَةً وَبَاطِنَةً ۗ

ژباړه: ايا تاسي نه وينئ چي الله د اسمانونو او ځمکي ټول شيان ستاسي لپاره مسخر کړي دي او خپل ښکاره او پټ نعمتونه يې پر تاسي تمام کړي دي؟ (سُوْرَةُ لقمَان : ٢٠)

(٣) د ناپاکو ذرائعو نه د کسب حرمت: د ګټي ناپاکي داده چي هغه د کوم "کار" پرته تر لاسه شي، لکه سود، خُمار، لاټری او نور... يا د کوم مسلّم حق پرته ترلاسه شوی وي لکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

شراب، خنزير، منشيات او نور، د ګټي دغي ټولي لاري چاري اسلام نه مني بلکي ناجائز ئې بولي.

(۴) د مختلفو طبقاتو تر منځ دي مادّي فرق راټيټ کړای شي، چي د هغه سره به د عرش نشين امارت او خاک نشين غربت تر منځ فاصله له منځه ولاړه شي، په دې لړ کي اسلام پر مالدارو خلکو د تجريو ډکول او ناجائز او د عيش و عشرت مظاهر منع اعلانوي، د فقراوو د ژوندانه چارو د ښه کولو وړاندوينه کوي، د حکومت او سرمايه دارانو په مال کي د هغوی حق مقررول او د هغه لپاره يوه عملي طريقه ښيي، د مصارفو په خير کي د مصرفولو لپاره لارښوونه کوي، او د بخل، رياء، احسان ښوونه او د تکليف رسول غندي، د خپلمنځي مرستي، حسنه قرض، او غوره سلوک اصول ټاکي.

وَتَعَاوَنُواْ عَلَى ٱلْبِرِّ وَٱلتَّقْوَىٰ

ژباړه: کوم کارونه چي د نېکۍ او خدای پالني دي، په هغو کښي له ټولو سره مرسته وکړئ. (سُوَرَةُ المَائدة : ۲)

د دې ټولو ملي، ټولنيزو، اقتصادي، مصالحو د ساتني په موخه شريعت د اهل حل و عقد کسانو ته د قانون جوړوني حق ورکړی دی، که څه هم دا حق مشروط دی، يعني چي دوی کوم قواعد او قوانين جوړ کړي، هغه به د شرعي قطعي احکامو، د هغه د قانوني روح او د هغه د بنيادي اصولو مطابق وي، او دا حق اسلام په دوه ډوله منحصر کړيدی:

(الف) تنفيذي قوانين(Executive Legislation):

ددې هدف د اسلامي نصوصو د نفاذ ضمانت دی، دا ډول قوانين به د هغو احکامو او ضوابطو مشابه غوره کيږي چي نن سبا ئې وزيران صادروي، او د هر وزير يوه اختياري دائره وي چي په هغه کي دننه کولای شي داسي احکام صادر کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(ب) انتظامي قوانين(Administrative Legislation):

ددې هدف د عام شريعت د اصولو پر اساس د نهضت تنظيمول، ساتنه او د هغه د ضروورياتو پوره كول دي، داسي دستوري قوانين په همدغه امورو كي وضع كيداى شي چي په اړه ئې شريعت خاموش پاتي شوى وي، او د هغوى په اړه مخصوص نص موجود نه وي، د دې ډول قوانينو لپاره دا شرط دى چي هغه به په هر صورت سره د شريعت او د شريعت د دستوري(قانوني) روح مطابق وي.

ډير داسي ټولنيز او اقتصادي قوانين دي چي اسلامي شريعت ديارلس سوه كاله مخكي وړاندى كړيدي او اوسني غربي قوانينو هغوى تر همدې شلمي پيړى مخكي نه پيژندل.

(۱) د شرابو حُرمت او د طلاق جواز:

دا داسي قوانين دي چي د نني عصر حكومتونو د دې پيړى نه مخكي ونه موندل، بيا په هغوى كي ځيني داسي قوانين دي چي شراب ئې مطلق حرام كړل او ځينو په جُزوي طرز باندي(يعني په خاصو صورتونو كي)، ځيني د هر قيد و شرط پرته طلاق جائز بولي او ځيني بيا د شرائطو او قيوداتو سره.

(۲) خپل منځي مرستي او مشترک التزام:

اسلامي شريعت تر ټولو مخكي هغه شريعت دى چي د "خپل منځي تعاون" نظريه ئې وړاندي كړه:

وَتَعَاوَنُواْ عَلَى ٱلۡبِرِّ وَٱلتَّقۡوَىٰۖ

ژباړه: كوم كارونه چي د نيكى او خداى پالني دي، په هغو كښي له ټولو سره مرسته وكړئ. (سُوۡرَةُ المَائدة : ۲)

(c) ketabton.com: The Digital Library

او په همدې توګه ئې د مشترکي ذمه دارۍ(Mutual Obligation) نظريه هم وړاندي کړه:

وَٱلَّذِينَ فِىٓ أَمۡوَٰلِهِمۡ حَقٌّ مَّعۡلُومٌ؛ لِّلسَّآئِلِ وَٱلۡمَحۡرُومِ.

ژباړه: د هغو په مالونو کښي يو ټاکلی حق دی؛ د سوال کوونکي (فقرانو) او محروم (هغه فقرانو چي سوال نه کوي) لپاره. (سُوۡرَةُ المعَارج : ۲۵/۲۶)

دا دواړي داسي نظريې دي چي غير اسلامي نړۍ تر دې مخکي نه وو موندلي، او اوس دوی په ځينو مقرره حدودو کي د هغه تطبيق کوي.

(۳) ذخيره کول، رشوت، او د واسطې نه ناجائزه ګټه اوچتول حرام دي:

د رسول الله صلی الله عليه وسلم مبارک قول دی:

لَا يَحۡتَكِرُ اِلَّا خَاطِئٌ

مفهوم: همهغه کس د احتکار جرأت کوي چي پر غلطه لار وي.

وَلَا تَأۡكُلُوٓاْ أَمۡوَٰلَكُم بَيۡنَكُم بِٱلۡبَٰطِلِ وَتُدۡلُواْ بِهَآ إِلَى ٱلۡحُكَّامِ لِتَأۡكُلُواْ فَرِيقًا مِّنۡ أَمۡوَٰلِ ٱلنَّاسِ بِٱلۡإِثۡمِ وَأَنتُمۡ تَعۡلَمُونَ

ژباړه: او تاسي مه په خپلو منځو کښي يو د بل مال په ناروا توګه خورئ او مه هغه مال حاکمانو ته په دې غرض وړاندي کوئ چي تاسي ته په قصدي توګه او ظلم سره د نورو خلکو د يو څه شتمنۍ د خوړلو فرصت په لاس درشي، په داسي حال کي چي تاسي پوهيږي. (سُوۡرَةُ البَقَرَة : ۱۸۸)

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا هغه ضوابط او قوانين دي چي د ډيرو وختونو نه د انسان په لاسونو جوړ کړل شوي قوانين تري بېخبره ول، او اوس بالاخره تر هغوی پوري ور ورسېدل.

۲- د حاکمانو او محکومينو د خپل منځي تعلقاتو تنظيمول:

اسلام د حاکم او محکوم تعلق په دې ډول سره منظم کړيدي چي تر ننه پوري هم په نويو ټولنو کي په هيڅ کوم تنظيم کي نه موندل کيږي، په هغه کي مثالي طرزِ حکومت شورائي(جمهوري) دی، د حاکم لپاره د اقتدار کرسۍ ته د ورسېدلو يوازي يوه لار ده چي هغه هم د محکومينو خواهش او د هغوی انتخاب دی.

وَأَمْرُهُمْ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ

ژباړه: خپلي چاري پخپل منځي مشورې سره سرته رسوي. (سُوۡرَةُ الشّورىٰ : ۳۸)

وَشَاوِرْهُمْ فِى ٱلْأَمْرِ ۖ

ژباړه: او د دين په چارو کښي هغو ته هم په مشوره کي برخه ورکړه، (سُوۡرَةُ آل عِمرَان : ۱۵۹)

شريعت چي د شوری کومه خاصه طريقه نده مقرره کړې هغه لدې امله چي دا ئې د ژوندانه چارو د ضرورتونو مطابق پرې ايښې ده، خو اساسي اصول او بنيادي طريقه ئې ورته ټاکلې ده، يعني خلک به د حيات په تنظيم او د حکومت په تشکيل کي د يو بل سره شريک وي.

پر دې اساس موږ ويلای شو چي اسلامي نظام د اوسني پارلماني نظام تر حکومت ډير نږدې دی، او د اسلامي لارښوونو مطابق د ستر حاکم انتخابول، د ولسمشر غوره کول د جمهوري نظام سره په يو ځای کي مختلف دي هغه داچي په اسلام کي تر هغه چي کله حاکم

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپله د یو داسي کار مرتکب نشي چي دی باید د خپلي عهدې نه معزول کړل شي کولای شي د ژوند تر پایه خپل پر منصب باقي پاتي شي، د دې طریقې نه په اسلامي حکومت کي یو لور ته د جمهوري نظام امتیازي اصل، یعني د عوامو د انتخاب کولو په طریقه باندي د حاکم غوره کول موجود دي او بل خوا د پاچاهۍ د نظام امتیازي اصل یعني ثبات او استقرار، د حاکم د تجرباتو نه لکه څرنګه چي حق دی استفاده(چي ده ته د حکومت کولو په وخت کي ورحاصل شوی دی) هم موندل کیږي، او ورسره دا نظام د یادو دواړو نظامونو د عیوبو نه هم پاک دی، اسلامي نظام د دغو نظامونو سره په ځینو اساسي شیانو کي مختلف دی.

(۱) د حاکم ذمه داري: په اسلام کي حاکم د خپلو ټولو اعمالو په هکله ځواب ورکوونکی دی، دی په خپلو سیاسي، تعزیري او قانوني تصرفاتو کي یو ډول محاسبه کیږي، دا یو داسي امتیاز دی چي اوسني اکثر نظامونه تري محروم دي، ځکه د زیاترو نظامونو قانون دا دی چي د حاکم نه(که پاچا وي او که ولسمشر) د هغه د افعالو په اړه سیاسي یا تعزیري پوښتنه نه کیږي، بلکي وزراء به د ده د اعمالو ذمه داري په غاړه اخلی، لکه څرنګه چي په مصري اساسي قانون کي په ۶۲ماده کي وو،(چي په ۲۳ جولای ۱۹۵۲م په فوځي کودتا کي رد شوه) چي د پاچا احکام که تحریري وي او که تقریري د وزارت ذمه داري ئې په هکله نه ختمیږي.

یعني پر پاچا د خپلو تصرفاتو کومه ذمه داري نشته بلکي وزارت ئې ځواب ورکوونکی دی، د دې ډول غلطو او فاسدو قوانینو لاندي پر هیواد او هیوادوالو چي د دواړو لوریو نه کوم مظالم وشول ټولو ولیدل، یو خوا پاچا دی چي د خپلو افعالو ځواب ورکوونکی ندی، بل خوا وزراء دي چي د پاچا د تقریري او تحریري اوامرو په هکله په خپل منځ کي اختلاف کوي، او پړه ئې یو پر بل وراچوي، تر څو د خپل ذمه داری نه خلاص شي، ځکه دا وخت چي کوم استبداد خپور شوی وو پر اساس ئې هیڅا هم د پاچا د اوامرو په نتیجه کي پر غلطو نتائجو د لاسته راوړنو باندي نیوکه نشوه کولای.

(۲) بشپړ مساوات او برابري: حاکم و محکوم په هر ډول او ټولو حقوقو کي برابر دي، د عوامو هر فرد ته دا حق ورپه برخه دی چي هغه دي په هره محکمه کي چي وغواړي د حاکم په خلاف عریضه وکړي، او د خپل حق غوښتونکی وي، ځکه د عدل و انصاف په

(c) ketabton.com: The Digital Library

نفاذ کي اسلام د وړوکي او لوی تر منځ کوم فرق نه پيژني، د هغه په نزد ټول د ږمونځي د غابښونو په څير برابر دي.

اسلام د مساواتو پر دې اصولو د خپلو پيروانو نه په ډيره سختي سره د پابندي غوښتنه کوي، حتی دا هم جائز نه بولي چي د محاکمې په وخت کي دي د دواړو لوريو د منځ نه د يوه سړي سره امتيازي سلوک وشي، لکه څرنګه چي روايت دی چي حضرت علی رضی لله عنه پر دې خبره خفه شو چي قاضي ده ته د ده په کنيت(په عربي تهذيب کي کنيت يعني"ابوالحسن" ابوبکر او داسي نورو خطاب کول چي د تعظيم علامت دی) خطاب وکړ، او د ده دښمن ئې يوازي د هغه په نوم وروبلی او ويې ويل:(ای فلانکيه! ولاړ شه او ای ابوالحسن "علی"! ولاړ شئ) چی کله قاضي ته دا وهم پيدا شو چي ګواکي حضرت علی رضی لله عنه ځکه خفه شو چي ولي ئې دی د د ده د دښمن سره برابر يو ځای درولی دی، چي يو يهودي دی نو د هغه د ناراضګی دليل ئې وپوښته، ده ورته وفرمايل:"ځکه تا زموږ دواړو سره يو ډول معامله ونکړه، دی دي يوازي په خپل نوم او زه دي په خپل کنيت سره راوبللم"، د غور و فکر خبره ده چي حضرت علی رضی لله عنه دا نکړه خوښه چي د ده سره دي د دې ډول ادنی رعايت او ځانګړي ادب نه کار واخيستل شي، تر څو داسی نه وي چي د خلکو په اذهانو کي د کامل مساوات په معيار کي کوم شک او شبهه پيدا شي.

(۳) بشپړ انصاف:

د اسلام به نظر کي انصاف د هغه معتدل او بې ساري انصاف نوم دی چي د هر ډول محبت او عداوت يا مال و جاه و شخصيت نه متأثر نه وي، په قرآن حکيم کي چي د عدل په اړه کوم آيتونه دي، هغه ډير قطعي، قوي او په فيصله کوونکي اسلوب کي دي.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ كُونُواْ قَوَّٰمِينَ بِٱلْقِسْطِ شُهَدَآءَ لِلَّهِ وَلَوْ عَلَىٰٓ أَنفُسِكُمْ أَوِ ٱلْوَٰلِدَيْنِ وَٱلْأَقْرَبِينَ ۚ

ژباړه: اې مؤمنانو! د عدالت علمبرداران او د خدای لپاره شاهدان اوسئ، که څه هم چي ستاسي د عدالت کولو او شاهدی زيان په خپله تاسي يا ستاسي مور او پلار يا ستاسي خپلو خپلوانو ته راجع کيږي هم.(سُوَرَةُ النِّسَاء : ۱۳۵)

(c) ketabton.com: The Digital Library

وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَـَٔانُ قَوْمٍ عَلَىٰٓ أَلَّا تَعْدِلُوا۟ ۚ

ژباړه: د کومي ډلي دښمني دي تاسي دومره را و نه پاروي چي له عدالت څخه واوړئ. عدالت وکړئ،(سُوۡرَةُ المَائدة : ٨)

په اسلام کي د عدليې دا وظيفه ده چي بې پري انصاف او عدل قائم کړي، يوازي پر بياناتو او دلائلو اعتماد وکړي، د مدعيانو د شخصيتونو سره بالکل تعلق ونه ساتي، که حاکم وي او که محکوم، پدې اړه هم موږ د حضرت علي رضی الله عنه مثال وړاندي کوو، د ده د اميرالمؤمنين کېدلو نه وروسته واقعه ده چي ده خپله يوه ورکه شوې زِرّه د يوه عيسايي سره وليدله، هغه ئې د ځان سره د قاضي(شريح) پر لور راوستی او وئې فرمايل:"دا زما زِره ده چي نه مي خرڅه کړېده او نه مي هم دې شخص ته "هبه" کړې ده" قاضي عيسايي ته وويل:"ته څه وايې؟" هغه وويل:"زره زما ده، او ګمان کوم اميرالمؤمنين زياتي کړېده" اوس نو قاضي حضرت علی رضی الله عنه ته په توجه سره وويل:"ای اميرالمؤمنينه! ستاسي سره څه ثبوت شته؟" حضرت علی رضی الله عنه وخندل او وئې فرمايل:"قاضي خو ښه وايي، البته زما سره څه شاهد او ثبوت نشته" نو قاضي د نصراني په حق کي فيصله ورکړه، چي په اورېدلو سره ئې نصراني څو ګامه ولاړئ خو بيرته راوګرځېدی او وئې ويل:"فيصله چي څرنګه وه اوس خو وشوه، شاهدی ورکوم چي دا د انبياوو عليهم السلام د فيصلو په څېر وه، د مسلمانانو يو امير(ستر حاکم) ما خپل قاضي ته بيايي او قاضي ئې په خلاف فيصله کوي، زه شاهدي ورکوم چي د الله جل جلاله پرته بل معبود نشته او محمد صلی الله عليه وسلم د الله بنده او رسول دی، (يعني اسلام راوړم)، دا زره د اميرالمؤمنين ده، کله چي دی د صُفين نه راتلی نو زه د لښکر په شا پسې راروان وم، تر داسي حده چي کله دی د خپل خاکي اوښ نه لري شو، نو ما غلا کړه" حضرت علی رضی الله عنه وفرمايل:"لکه څرنګه چي تا اوس اسلام راوړی نو دا زره ستا شوه."

(۴) د شريعت د حدودو پابندي:

په څه ډول سره چی اسلام پر حکامو د عدل او محکومينو اطاعت فرض ګرځولی دی، همهغسي ئې لومړئ وعده د هر راز قيد و شرط پرته د "مطلق انصاف"کړې ده، او دوهمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبره یعني اطاعت ئې د شریعت د حدودو سره مشروط کړېدی، د نبي کریم صلی الله علیه وسلم حدیث مبارک دی:

لاَ طَاعَةَ لِمَخْلُوْقٍ فِی مَعْصِیَةِ الْخَالِقِ

مفهوم: د هیڅ مخلوق اطاعت په داسي کار کي واجب ندی چي په هغه کي د خالق معصیت وي.

له دې نه جوته شوه چي پر رعیت د حاکم فرمانبرداري تر هغه وخت پوري واجب ده چي تر کله هغه شریعت قائموي او د دې قانون پر نفاذ باندي پابند اوسي، کله چي دی له دې نه انحراف وکړي نو د ده اطاعت ختمیږي، نبي کریم صلی الله علیه وسلم وفرمایل:

اِسْمَعُوْا وَ اَطِیْعُوْا وَ اِنْ اسْتُعْمِلَ عَلَیْکُمْ عَبْدُ حَبَّشِیٌّ کَانَ رَاسُهُ زَبِیْبَةً مَا اَقَامَ فِیْکُمْ کِتَابَ اللهِ تَعَالَی

مفهوم: که پر تاسي حبشي غلام هم حاکم کړل شي نو کله چي هغه د خدای د کتاب مطابق حکومت کوي د هغه فرمانبرداري وکړئ.

نو ځکه هم حضور صلی الله علیه وسلم په ډېر وضاحت سره د حاکم اطاعت د شریعت په پابندي سره مشروط کړېدی.

(۵) د اُمت وحدت:

مسلمان امت یو امت دی، ځکه اخوت د ایمان په اصولو کي یو اصل دی، چي د هغه پرته نشي بشپړېدلای، او د ده اسکلیت مکمل شکل نشي موندلای، او دا د رأيي د آزادی او د وړوکو او لویانو تر منځ د خیر خواهی او تابعداری پرته ممکن ندی، همدې ته د اسلام په مخصوصه اصطلاح کي د"نصیحت" او "امربالمعروف او نهی عن المنکر" د الفاظو سره تشبیه ورکول شوې ده، حدیث مبارک دی:

(c) ketabton.com: The Digital Library

اَلدِّيْنُ النَّصِيْحَة، قالُوْا لِمَنْ ياَ رَسُوْلِ اللهِ؟ قَالَ لِلّهِ وَ لِرَسُوْلِهِ وَ لِكِتَابِهِ وَ لِأَئِمَّةِ الْمُسْلِمِيْنَ وَ عَامَّتِهِمْ.

مفهوم: دين د خير خواهی نوم دی، صحابه وو وفرمايل يا رسول الله صلی الله عليه وسلم د چا خير خواهي؟ حضور صلی الله عليه وسلم وفرمايل:"د الله جل جلاله، د هغه د رسول ، د هغه د کتاب، د مسلمانو حاکمانو او مسلمانو عوامو[1]...

بل ځای حضور اکرم صلی الله عليه وسلم وفرمايل:

اِذَا رَأَيْتَ اُمَّتِیْ تَهَاب اَنْ تَقُوْلَ لِلظَّالِمِ فَقَدْ تَوَدَّعُ مِنْهَا الْخَيْرِ

مفهوم: چي کله تاسي وګورئ چي زما امت ظالم ته په ظالم ويلو ويريږي نو د دوی نه اصلاح او خير رخصت شوی دی.

د ژوند چي کوم اساسي اوامر دي په هغوی کي د امت د اختلاف تصور هم نشي کېدلای، ځکه د ټولنيز ژوند چي څومره اوامر دي هغوی ټول د يو نظام ماتحت دي، او د ټولو خلکو په وړاندي منل شويدي، نو ځکه هم د اختلاف ګنجائش نشي پاتي کيدلای.

فروعي اختلاف خو نه تاواني دی او نه هم د کيني او عداوت باعث، او نه هم دلته ګوندي سياست(Party Politics) دي چي پر سياست ئې حکومت چليږي، او په کوم لور ئې مخ واوړي بلکي د سياست اساس ئې د فکر وتحقيق او خپل منځي مشوره او خيرخواهي ده.

....

[1]د علماوو د تشريح مطابق د الله جل جلاله خيرخواهي، د هغه د توحيد اقرار و اطاعت دی، د رسول خيرخواهي د هغه د رسالت اقرار او اطاعت دی، د قرآن خيرخواهي، د هغه د تلاوت احترام او د احکامو پابندي ده، همداسي د حاکمانو خيرخواهي د هغوی د مشروط اطاعت او خير خواهي ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په هر صورت په اسلامی نظام کي د حاکم و محکوم تر منځ خپلمنځي لومړی تعلق او آخر محبت او اخوت او فرض شناسي او اعتماد باندي قائم دی، نو ځکه هم په اسلام کي حاکم ته د راعي(ساتونکي/محافظ او نګهبان) په نوم ویل شویدي، د حاکم په نوم نه، بلکي د راعي په نوم کي د همدردی، پاملرني، شفقت او ساتني ژباړي مخفي دي، او پر همدې دلیل باندي رسول الله صلی الله علیه وسم وفرمایل":

كُلُّكُمْ رَاعٍ وَ كُلُّكُمْ مَسْئُوْلٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ

مفهوم: ستاسي نه هر یو راعي دی او د خپل رعیت په هکله مسئول.

۳- د یو حکومت د نورو حکومتونو سره د تعلقاتو او روابطو تنظیمول:

د اسلام په راتګ سره مسلمان امت ته په نړۍ کي د استادی مرتبه... چي موږ د آقائیت او سالاری مرتبه نه ورته وایو... ورپه برخه شوې ده، له همدې امله په اسلامي حکومتونو کي کوم حکومت ته دا اجازه نشته چي د چا تابع دي پاتي شي، د چا غلام دي وي، او یا دي د کوم اشغالګر په مخ کي سر تیټ کړي، یا د کوم ظالم و بد کار غاصب په مخکي غاړه کږه کړي، د یو حکومت او بل حکومت(State) تر منځ تعلق نن سبا دې ته وایي چي د بین المللي قوانینو او معاهداتو او میثاقونو مطابق وي، پر دغو قوانینو او معاهدو باندي د ټولو مشترکو سلطنتونو لاسلیک وي، او دا سلطنتونه د دغو معاهدو د شرائطو پابندي خپل پر ځان لازم بولي، اسلام د خپل بین المللي بلکي بین الانساني قانون اصل د "عهد ساتني" اصول جوړ کړیدي.

وَأَوْفُوا۟ بِٱلْعَهْدِ ۖ إِنَّ ٱلْعَهْدَ كَانَ مَسْـُٔولًا

ژباړه: د ژمني پابند اوسئ، دا یقیني ده چي د ژمني په اړه به تاسي وپوښتل شئ. (سُوۡرَةُ بنیٓ اسرآئیل/الإسرَاء : ۳۴)

(c) ketabton.com: The Digital Library

الله تعالی جل حلاله چي څومره د وفاء، عهد او پر هغه د پابندو خلکو عظمت بیان کړیدی، په همهغه اندازه ئې د عهد ماتوونکي خلک حقیر او ذلیل بللي دي، حتی چي هغوی ئې له انساني دائرې نه ویستلي او د حیواناتو په زُمره کي ئې شامل کړيدي.

إِنَّ شَرَّ ٱلدَّوَآبِّ عِندَ ٱللَّهِ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ؛ ٱلَّذِينَ عَٰهَدتَّ مِنْهُمْ ثُمَّ يَنقُضُونَ عَهْدَهُمْ فِى كُلِّ مَرَّةٍۢ وَهُمْ لَا يَتَّقُونَ

ژباړه: په یقیني توګه د الله په وړاندي، پر ځمکه په خوځیدونکي مخلوق کښي، تر ټولو بدتر هغه خلك دي، چي د حق له منلو څخه منکر شوي دي؛ بیا په هیڅ ډول د هغه منلو ته حاضر نه دي. (په تېره بیا) له دوی څخه هغه خلك چي تا ژمنه (وعده) ورسره وکړه، بیا هغوی په هر وخت کښي هغه ماتوي او یو بڅری له خدایه نه وېرېږي. (سُوۡرَةُ الأنفَال : ۵۵/۵۶)

حتی چي د مسلمانانو نه د خپل داسي دښمن په خلاف مرسته وغواړي چي له مخکي نه ئې تړون ورسره کړی وي، نو دوی نباید عهد و تړون مات کړي.

وَإِنِ ٱسْتَنصَرُوكُمْ فِى ٱلدِّينِ فَعَلَيْكُمُ ٱلنَّصْرُ إِلَّا عَلَىٰ قَوْمٍۭ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُم مِّيثَٰقٌ ۚ

ژباړه: هو که هغوی د دین په باب ستاسي څخه مرسته وغواړي، نو د هغوی مرسته کول پر تاسي فرض دي؛ خو د یو داسي قوم پر خلاف نه چي له هغه سره ستاسي تړون وي. (سُوۡرَةُ الأنفَال : ۷۲)

دا د عهد و فاء هغه ڨُلّه(د ستر غره آخري څوکه) ده چي الفاظ تر هغه ځایه له پروازه عاجز دي.

دا یوازي د نظریاتي لوړ پرواز یا آئیډیل خبره خبره نده، بلکي د مسلمانانو په ژوند کي د هغه څومره مثالونه دي، مشهور صحابي حذیفه بن الیمان رضی الله عنه فرمایي:"زه د بدر په جګړه کي یوازي له دې امله شریک نشوم چي زه او ابو الخسیل یو ځای ووتلو، کفارو(قریشو) موږ ونیولو، او وئې ویل: تاسي د محمد صلی الله علیه وسلم خواته ځئ؟،

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ وویل: نه! موږ د هغه خواته نه ځو، بلکي موږ خو همداسي مدینې ته روان یو، پر دې باندي دوی زموږ نه د خدای په نوم قسم او وعده وکړه چي موږ به مدینې ته ځو، خو د رسول صلی الله علیه وسلم تر څنګ به د دوی په خلاف جګړه نه کوو، نو موږ د رسول الله صلی الله علیه وسلم په لور راغلو او ټوله قصه مو ورته وکړه، حضور صلی الله علیه وسلم وفرمایل تاسي په جګړه کي شرکت مه کوئ، موږ به عهد پوره کوو او د الله جل جلاله نه به د دوی په خلاف نصرت غواړو."

په خپل دغي ستري نظریې کي د شرف و تکریم او اخلاقو سره اسلام یو ګام نور هم پر مخ ځي، او په دې حالت کي هم د عهد ماتولو اجازه نه ورکوي، حال دا چي د نورو نه د دې ویره وي، د دې لپاره اړینه ده چي لومړی د دښمن اعلان وکړل شي، د جګړي صراحت او وضاحت وکړل شي، او د خپل دښمن عهد، د اعلان سره د هغه پر مخ ورویشتل شي، یعني یو دم عهد مات نکړل شی چي هغه د ترون سره په دوکه کي مترادف شمېرل کیږي.

وَإِمَّا تَخَافَنَّ مِن قَوْمٍ خِيَانَةً فَٱنۢبِذْ إِلَيْهِمْ عَلَىٰ سَوَآءٍ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يُحِبُّ ٱلْخَآئِنِينَ

ژباړه: او که د کوم قوم له خیانت څخه ستا وېره وي، نو د هغه ترون په ښکاره ډول د هغه په وړاندي وغورځوه. دا یقیني ده چي الله خائنان نه خوښوي. (سُوۡرَةُ الأنفَال : ٥٨)

د دې نه علاوه اسلام حکم کوي چي ټول اسلامي سلطنتونه دي د اسلامي بیرغ لاندي راغونډ کړل شي، که هغه د بین المللي سیاست میدان وي او که عسکري او یا اتحادي میدان وي، د دوی دغه اتحاد باید په پیل کي پر دې بنیاد وي چي دوی به د خپل ځان په هکله د بشپړي آزادۍ او خود مختارۍ غوښتونکي وي، او چي څوک هم د دوی پر دغي خود مختارۍ برید وکړي د هغوی په خلاف به جګړه کوي، او دوهم دا چي دوی به پر دې ځمکه د هر ډول ظلم او زیادتي او د استعمار متضاد او مخالف وي، دا همغږي او اجتماع کولای شي خپل ځان د نوي بیرغ تر سایې لاندي پر مخ یوسي چي د یوې نوي انساني ژوندانه فلسفې نمایندہ وي او د هغه په ذریعه دوی د ورک شوي او ځورول شوي انسانیت لارښوونه وکړل شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ لیدلي دي چي اسلام د افرادو، حکامو او محکومینو او سلطنتونو تر منځ خپل منځي تعلقات پر هغه جدید ترین طرز باندي استواروي چي اوسني نوي ټولنیز نظامونه به ئې هم غوښتونکي او مدعیان شي، او نه یوازي دومره کوي بلکي په یو داسي شکل کي دا تعلقات قائموي چي تر هغه ځایه دغه نظامونه رسیدګي هم نلري.

غالباً دا وضاحت به د اذهانو د پاکولاي لپاره کفایت وکړي چي اسلام د یو داسي مذهب سره سره چي د خالق او بنده تر منځ تعلق استواروي، د ژوندانه چارو د نظام کېدلو تر کوم ځایه صلاحیت لري، دا هغه انداز دی چي اخوان المسلمین ئې په ذریعه سره په اسلام پوه شوی، په دې هکله دوی مطمئن او پر هغه بشپړ ایمان لري او خلک د هغه په لور را دعوتوي.

ددې فصل بهترینه تتمه به شاید دا وي چي موږ د بین المللي تقابلي قانوني کانفرانس چي په پاریس کي منعقد شو رأیه دلته رانقل کړو، د دې کانفرانس شرقي شعبې په خپل آخري ناسته ۷جولای۱۹۵۱م کي دغه تاریخي اجتماعي وړاندیز تصویب کړ.

د کانفرانس ګډونوالو چا چي "د اسلامي قانون هفتې" په دوران کي تر بحث لاندي مشکلانو باندي د ډیري پاملرني اظهار وکړ، په دې اړه چي کوم بحثونه وشول د هغه نه د اسلامي اصولي قوانینو د قیمت ډیر ښه وضاحت وشو، او دا هم روښانه شوه چي د عظیم ترین قانوني نظام په دائره کي د مذاهب و مدارسو د فکر تعدد، د قانوني نظریاتو زیاتوالی او پر بې مثاله دقیقي څیړني باندي دلالت کوي، دا ټول اوامر داسي دي چي دغه قانون ته د موجوده ژوند د ټولو تقاضاوو د پوره کولو صلاحیت ورکوي، د کانفران ګډون وال د دې خبري غوښتنه کوي چي دا هفته هر کال پر اسلامي شریعت باندي د بحث و مباحثې خپل دغه پروګرام جاري وساتي او د "قانون د هفتې" د دفتر وظیفه ده چي هغه د دغو ټولو موضوعاتو یو فهرست جاري کړي چي په دې هفته کي بحثورباندي وشو، تر څو د تیري هفتې دا موضوع یو ځل بیا د بحث محور وي."

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا دی هغه اسلامي قانون او د موجوده ژوند د تقاضاوو د پوره کولو د هغه صلاحیت، د کوم چي په بین المللي کانفرانسونو کي لا معترف او مشهور دی، او د مسلمانانو اکثریت لا هم ورځني بې خبره او یا منکر دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اخوان المسلمین ادارتي تنظیم

د اخوان المسلمین د تنظیم ادارتي چاټ(خاکه) چې مخکي وړاندي شوې ده په هغه کي موږ ګورو چي د هغه پیل او ابتداء اللجنة التاسیسیة(اساسي کمیټۍ) نه کیږي، دا کمېټه د اخوان لومړنۍ اختیاري طاقت دی، د دې حیثیت داسي دی لکه په نورو ګوندونو او تنظیمونو کي چي د جنرل کونسل وي، د اخوان د اصلي جنرل کونسل اجتماع آسانه نده، ځکه چي د غړو تعداد او شمېر ئې په لکونو دی، نو ځکه هم بنیادي کمیټه د هغه ځای ناستي ټاکل شوې ده، د نهضت سره دومره مادي وسائل هم نشته چي ټول أخوان سره راجمع شي، دغه بنیادي کمېټه د أخوان المسلمین د مرکزي مجلس شورى ده، او د "مکتب ارشاد"(هائي کمانډ یا تنفیذي مجلس) لپاره د کونسل حیثیت لري، د دې کمیټې تشکیل د هغو اخوانیانو نه شوی دی چي په تحریک او دعوت کي د سبقت امتیاز لري، چي کار ئې د دعوتي امورو عامه نګراني، د مکتب ارشاد(تنفیذي مجلس) د ارکانو انتخاب او حساب کتنه او د محاسبې لپاره د(Auditor) پلټونکي انتخابول دي.

د بنیادي کمیټۍ غونډه هر کال د هجري میاشتي مطابق په محرم الحرام کي ترسره کیږي، چي په هغه کي د راروان کال لپاره د دعوت د سرګرمیو په اړه د مکتب ارشاد یا تنفیذي مجلس پر راپور بحث کیږي، که د انتخاب موده پوره شوې وه نو نوي غړي غوره کیږي او د پلټونکي پر راپور او حسابونو د تېر کال په پرتله بحث ورباندي کیږي، د راروان کال پر بودیجه بحث او نوی پلټونکۍ غوره کیږي، خو هغه وخت چي د ده د کار موده په ختمېدو وي،(د پلټونکي لپاره دا شرط دی چي هغه به د أخوان غړی وي او په تنفیذي مجلس کي به نه وي غوره شوی) د دې اوامرو نه علاوه او نور کوم مسائل چي دي یا وړاندیزونه او داسي نور... وړاندي کیږي، او پر هغو غور و بحث کول هم د دې کمیټې وظیفه ده، د تنفیذي مجلس د مشر(عام مرشد) یا ۲۰ شلو غړو په غوښتنه د ضرورت په وخت کي د هغه عاجله غونډه دائریږي، عام مرشد به د دې ناستي مشرتوب کوي، که چیري هغه حاضر نشو یا غونډه په همدې ارتباط د کومي معاملې پوري راغوښتل شوې وه یا ده خپله د دې مجلس مشرتوب نه کولو، بیا به ئې مرستیال د غونډي مشرتوب کوي، خو که چیري هغه هم شرکت ونکړ او یا ئې عذر وړاندي کړ نو بیا به د غړو نه یو د پوخ عمر شخص چي تر نورو مشر وي دا وظیفه سر ته رسوي، او که د غړو اکثریت(یعني که له نیم تعداد نه یو فرد هم اضافه وي) حاضر شي نو دا اجلاس صحیح دی، پرته د هغو صورتونو نه چي په هغه کي د غړو د کوم مقرر تعداد موجودیت شرط وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اساسي کمیټه دا حق لري چي هغه په خپله هره اجتماع کي چي خوښه ئې وي او هر څوک چي ئې خوښ وي د أخوان کوم غړي ته د اساسي کمیټې د غړیتوب حق ورکړي، پدې شرط چي په یاد کس کي به لاندي مواصفات موجود وي:

الف: مستقل غړی به وي.
ب: عمر به ئې تر ۲۵ کلونو کم نه وي.
ج: په تحریک کي به ئې لږ تر لږه پنځه کلونه تېر کړي وي.
د: په ده کي هغه اخلاقي، علمي، تهذیبي او علمي مواصفات موندل کیږي چي پر بنیاد ئې باید دی د غړیتوب حقدار شي.

تنفیذي مجلس(مکتب الارشاد العام) چي بنیادي کمیټه ئې غوره کوي د ۱۲ دوولسو کسانو نه تشکیلیږي، چي د نهضت د مشر نه پرته د اساسي کمیټې د غړو نه غوره کیږي، او د هغه په غوره کولو کي دا امر وړاندي ایښودل کیږي چي ۹غړي به ئې د قاهرې نه وي او نور درې د نورو ولایتونو نه، کوم شخص چي د تنفیذي مجلس لپاره نوماند کیږي، په هغه کي باید لاندیني شرایط موجود وي:

الف: د اساسي کمیټې غړی به وي او د غړیتوب به ئې درې کلونه پوره شوي وي.
ب: د اخلاقي، علمي، او عملي اعتبار له مخي به د غړیتوب اهل وي.
ج: عمر به ئې له دیرشو کلونو کم نه وي.

انتخاب د قرعه اندازی(پچي اچولو) په ذریعه ترسره کیږي، او د نتیجې د اعلان نه وروسته غړي قسم کوي چي هغه به د اخوان د اغراض و مقاصدو محافظ او ساتونکي وي، د هغه پر قیادت به اعتماد او باور کوي، د تنفیذي مجلس فیصلې به مني، که څه هم دده د رأيي مخالفي وي، او په دغو شیانو به دی بیعت کوي، وروسته به همدا بنیادي کمیټه د قاهرې د ۹ نه وو تنفیذي مجلس د غړو د مشر مرستیال، عمومي سیکریټر او خزانچي غوره کوي، ددې مجلس د غړیتوب موده دوه کاله ده، ددې مودې په ختمېدلو سره نوی انتخاب ترسره کیږي، او یو غړی ددوهم ځل لپاره بیا غوره کېدلای شي، د ټاکلي مودې دپوره کېدو نه مخکي که د کوم غړي ځای خالي شي نو د هغه کس دوه ځای ناستي کیدای شي، چي د انتخابېدلو په وخت د بنیادي کمیټې په غوره کیدلو کي دده وروسته ئې د رأیو شمېر تر نورو کاندیدانو زیاتي وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دريم فصل (د نهضت ادارتي تنظيم او ماليات)

اولاً ادارتي تنظيم

د اخوان المسلمین تنظيمي خاکه

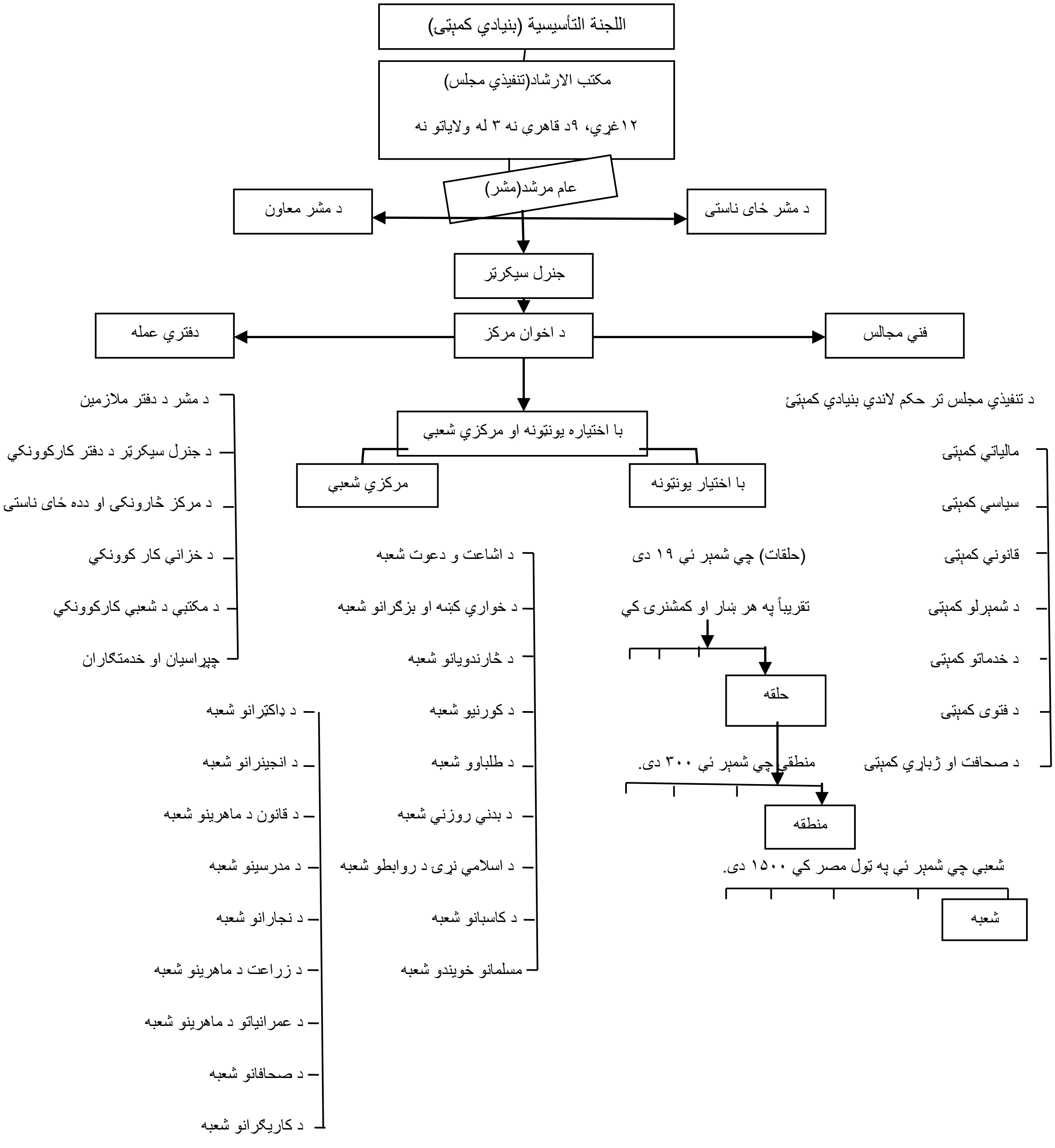

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اخوان المسلمین د ادارتي تنظیم خاکه

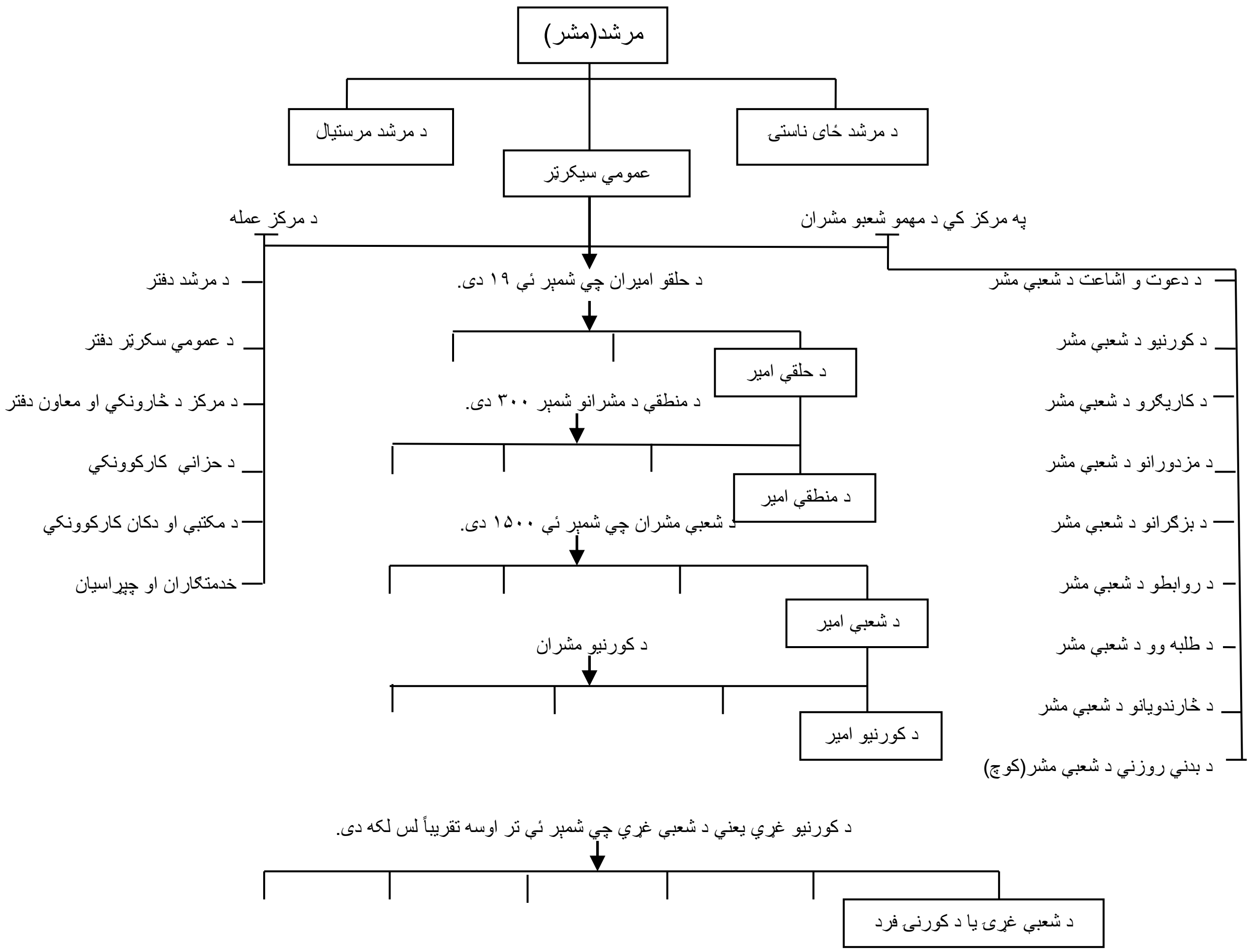

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اخوان، د اخوان د عام مرشد، د تنفيذي مجلس مركزي دفتر، د اخوان ستر دفتر(عام مركز) دی، تر دې مركز لاندي حلقې دي چي په ټول هيواد كي ئې شمېر ۱۹دي، په هر ښار كي ئې يوه حلقه ده چي تفصيل ئې په لاندي ډول دی؛ قاهره، اسكندريه، سويز، قنال، شرقيه، غربيه، فواديه، منوفيه، بحيره، قليوبيه، جيزه، فيوم، بنی سويف، منشيه، اسيوط، سوهاج، قنا، اسوان، البحر الاحمر.

د دغو حلقاتو تابع"منطقې" وي، منطقه په هره حوضه يا تحصيل كي وي، د هغه كاري دائره تر حوضې يا تحصيل لويه او وړوكې هم كېدای شي، تر اوسه چي كوم مناطق دي شمېر ئې تر ۳۰۰ درې سوه پوري رسېدلی دی.

د مناطقو لاندي بيا"شُعبې" وي، شعبه په هر كلي او يا بانډه كي كېدای شي موجود وي، د موجوده شعبو تعداد ۱۵۰۰ پنځلس سوه دی، يوازي د قاهرې په ښار كي اوس د شعبو تعداد ۷۰ دی، حالانكه"مركز" د شعبې د خلاصولو اجازه په ډېر مشكل سره او د ډېرو مادّي او معنوي شرائطو سره وركوي، د هغه باوجود ئې دومره ستر شمېر دی.

د هري حلقې يوه انتظامي كميټه وي چي د حلقې پر مشر(او بالعموم هغه د شعبې ښكاره مشر وي، خو مركزي تنفيذي مجلس د هغه مجاز دی او هغه د دې منصب لپاره د كوم داسي كس انتخاب وكړي چي نه د شعبې مشر وي او نه هم د شعبې غړی)، د مشر معاون او سيكريټري او يو خزانچي باندي مشتمل وي، دا خلک په عامه توګه د حلقې په څرګندو شعبو كي پر لوړو دندو او منصبونو مأمور وي، د دې انتظامي كميټې نور غړي لاندي افراد وي:

(۱) د حلقې په حدودو كي چي څومره منطقې دي د هغوی مشران.
(۲) د حلقې په حدودو كي اوسيدونكي د"بنيادي كميټې" غړي.
(۳) په حلقه كي د دعوتي سرګرمۍ مسئول افراد.
(۴) د تنفيذي مجلس ګشتي نماينده چي رأيه ئې د مشورې حيثيت لري، خو د رأيي حق ورسره نه وي.

د منطقې انتظامي تشكيل په لاندي ډول دی:

(۱) د منطقې د څرګندي شعبې مشر.
(۲) د منطقې په احاطه كي چي څومره باقي شعبې دي د هغوی ټولو مشران.
(۳) د شعبو ګشتي او ګرځېدونكي نماينده ګان.
(۴) د مقامي مركز ګشتي نماينده.
(۵) په څرګنده شعبه كي د دعوتي سرګرميو ذمه دار افراد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شعبې انتظامي کمېټه پر پنځو اشخاصو مشتمله وي، چي په هغو کي يو ئې د اخوان د مرکز نه غوره کيږي او هغه د شعبې عمومي"مشر" وي، نور پاتي څلور ئې د شعبې کونسل انتخابوي، په دغو څلورو کي دوه د مشر معاونين، دريم ئې مرستيال او څلورم ئې خزانچي غوره کيږي، دا انتخاب پټ او مخفي وي، د شعبې د انتظاميه مجلس د غړي لپاره شرط دی چي عمر ئې لږ تر لږه ۲۱ يوويشت کاله وي، په شعبه کي ئې د غړيتوب لږ تر لږه يو کال پوره شوی وي، او په دې موده کي د هغه نه کومه داسي خبره وا نه ورېدل شي چي د غړيتوب د فرائضو منافي وي.

د شعبې د غړي لپاره لاندېني شرائط دي:

(الف) عمر به ئې له ۱۸ اتلسو کلونو نه کم نه وي.
(ب) خوش اخلاق او خوش مزاجه به وي، پر عمل او کرېکټر به ئې کومه خبره نه وي راغلې.
(ج) د اخوان په نظريه به پوهېدلی وي، او خپل فرائض به سرته رسوي.
(د) خپل پر ځان مياشتنی څه چنده اجباري کړي چي په پابندي سره ئې شعبې ته ورکړای شي.
(س) وعده وکړي چي د اخوان پر قانون به عمل کوي، او د هغه پر طريقې باندي به بيعت کوي.

شعبه د خپلي متعلقه منطقې او منطقه د خپل متعلقي حلقې، او حلقه د انتظامي مجلس تابع وي، پدې يونټونو کي د خپل منځي ربط و اتصال د پورته نه د کښته او د کښته نه د پورته پر لور په همدې ترتيب باندي وي.

د اخوان د ادارتي تنظيم د دې کتني وروسته موږ ګورو چي آيا هغه د هغو نويو بهترينو تنظيماتو همسر او برابر دي چي د "علم تنظيم Administration " پر اصولو قائم شوي دي، که څه هم ځيني خلک د اخوان نه خبر نه وي او د اخوان د ظاهري اړخ نه دا اندازه ولګوي چي هغه هم پر شخصي نظام Autocracy پر اصولو ولاړ دی، چي پر دغو اصولو نازيي ايزم او فاشيزم عمل کاوه، چي خلاصه ئې په دې جملې سره کولای شو"ته هغه څه وکړه چي زه ئې امر کوم، او زه هغه څه کوم چي ستاسي لپاره غوره وي"، You do what i tell, and i do what is good for you. يا دا چي د اخوان په منځ کي د رأيي د اظهار آزادي نشته، خصوصاً په تنظيمي امورو کي، خو دا اندازه صحت نلري، حقيقت ئې بالکل برعکس دی، اخوان په خپل تنظيمي او دعوتي امورو کي پر مشاورتي(شوری) باندي عامل او عمل کوونکی دی، لکه څرنګه چي بنيادي کميټه د تنفيذي مجلس د نهضت مشر، د مشر مرستيال، جنرل سيکرټر او خزانچي غوره کوي، بالکل په همدې ډول سره لکه څرنګه چي حلقه، منطقه او شعبه خپله د خپل انتخابي کميټې انتخاب

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي، "مرکز" د ځان سره د دغو تنظيماتو د مشرانو د انتخاب حق خوندي ساتلی دی، او هغه هم يو خو د وحدت د حکم(Unity of Comand) د برقرار ساتلو په موخه او دوهم د دې خيال نه چي د دغو يونټونو غړي کوم داسي کس غوره کړای شي چي مرکز ته نږدې وي، او د قيادت د منصب اهل وي، په داسي صورت کي هغه دغه انتخاب فوراً قبلوي او د هغه منظوري ورکوي.

د اخوان په نزد تنظيم تر ډيره حده د نوي ممتاز ترين ادارتي نظام مطابق دی چي هغه د "مشترکه ذمه داريShared Responsibility" په نوم يادول کيږي، او چي په سابقه دوه وو نظامونو(شخصي او جمهوري) د تجاربو نتيجه وي، د مشترکه ذمه داری د نظام بنياد پر همدې نظريې قائم دی چي يوازي اکثريت هم نه بلکي د ټولو موافقت تر لاسه کړل شي، او که څه هم پدې سلسله کي د ټولو غړو په شخصي ډول سره په يو ځای کېدلو سره هغوی د اکثريت پر رأيه مطمئن کړل شي، تر څو د ټولو په اتفاق سره فيصله وشي او بيا ټول د هغه په نفاذ کي مرسته او تعاون وکولای شي، نو ځکه هم د اخوان زياتره مهمي فيصلې په اجماع سره صادريږي، د دې طريقه کار نه غوښتنه او هدف دا دی چي د دوی وحدت همداسي وساتل شي، په صفونو کي ئې درز پيدا نشي، او په داخل کي ئې نور ګروپونه جوړ نشي، يوازي په ځينو مخصوصو حالاتو کي استثنی شته چي هلته دا اجماع(د ټولو موافقت) ناممکن وي، فلهذا پر دغو موافقو باندي د غير مشروط اکثريت پر رأيو باندي فيصلې صادريږي، يا لکه په ځينو بعضي ضروري او مهمو فيصلو کي مثلاً د عام مرشد"مشر" د تقرر يا برطرفۍ لپاره دا صراحت شوی دی چي هغه به د درې پر څلورمه برخي شوری د غړيو په موافقت سره صادريږي، او هغه هم د دې شرط مطابق چي مشروط اکثريت(تر نيمي اضافه) په صورت کي صادريږي، او د ګوند د ۵/۴ غړو حاضري شرط نده بلکي يوازي دا شرط دی چي دومره شمېر ئې وي چي په قانوني بڼه کي اجتماع منعقده شي.

په دې توګه دا خبره هم د غور و فکر وړ ده چي په تنظيمي چارټ کي مورږ د "فني مجالس " Staff Unit نده ښودلې چي په دفتري تنظيمي چارټ کي ويل شوي دي او دا ځکه چي دا عمله لکه څرنګه چي نور ستر دفتري تنظيمونو کي د هغه صراحت کيږي، مشاورتي او فني(For Advisory & Action) اهدافو لپاره دي، د هغه کار فکر کول او مشوره ورکول وي، او تنفيذي کميټۍ يا(Line Units) با اختياره او تنفيذي يونټونه دي (For Command & Action).

ثانياً _ ماليات:

د اخوان په اساسي قانون کي د دې خبري صراحت او وضاحت شوی دی چي هر غړی به خپل پر ځان مياشتنی او يا کلنی يوه اندازه چنده ټاکي چي په بشپړه پابندي سره به ئې اداء کوي، او چنده د دې لپاره په دې خبره کي مانع نه وي چي هغه به د دعوت به اخراجاتو کي

(c) ketabton.com: The Digital Library

عطیه، یا وصیت یا وقف یا د دغو ټولو په ذریعه برخه واخلي، د دعوت صاحبِ نصاب غړو په زکاة کي هم حق وي، د دغو ټولو خدماتو نه د مجلس شعبه پر فیصلې باندي غیر مستطیع خلک مستثنی بلل شوي دي، خو چي کوم څه ورکولای شي بیا ئې بیرته غوښتنه په هیڅ حالت کي ممکن نده.

په همدې توګه په هري شعبې باندي دا هم فرض دي چي خپل ځان پوري متعلق د منطقه بالا ضروري مصارفو یو بل ته رسولو کي هم ونډه واخلي، او د هغه وروسته د حلقې د اخراجاتو لپاره پیسې پیدا کړي او پر هره حلقه ضروري دي چي هره میاشت مرکز ته د خپلو اخراجاتو په اندازه پیسې وړاندي کړي، انتظامي مجلس یا High Comand به دا فیصله کوي چي هره حلقه به میاشتني او په کومو تواریخو باندي پیسې اداء کوي.

د دې نه علاوه چي څومره اخواني فارمونه دي او په ګټه چلیږي هغه به د خپلو کلنیو ګټو نه یوه حصه د مرکز لپاره ساتي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم باب

مصري ټولنه او د اخوان خدمات

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم باب

لومړی فصل

ټولنيز خدمات

د اخوان المسلمين د ټولنيزو خدمتونو په يادولو سره ډېر خلک د تعجب اظهار کوي، د هغه يو دليل خو دادی چي اخوان د دې ډول کارونو پروپاګندو ته ډېره پاملرنه نه کوي، او دوهم دا چي پخواني ټول حکومتونه د هغوی په بدنامولو کي مخته مخته روان ول او د دوی پر دې ډول ډول خدماتو به ئې پرده هواروله، خو حقيقت دا دی چي اخوان د پيل نه هم په ټولنيزو سرګرميو کي ونډه اخيستله، موږ د دوی د تاريخ په بيانولو کي د دې په اړه يادونه کړېده، د دوی په اساسي قانون کي په صراحت سره ويل شوي دي چي د "ټولنيز انصاف " Social Justice بشپړ کول د هيواد د هر اوسېدونکي د ټولنيزو ضرورياتو ضمانت Social Security عوامي خدماتو کي شرکت، جهالت، ناروغي، افلاس او فحاشي و بد کرداري د پاکولو لپاره هڅي او د فلاح و ترقی په کارونو کي همت افزايي د دوی د اهدافو نه دي.

د همدې لپاره دوی د لومړی ورځي نه هم د کليو او بانډو د اصلاح په لور توجه ورکړې ده، او د مصري اطرافو د اصلاح و ترقی لپاره ئې يو ګوند تأسيس کړ، ځينو اخوانيانو په فرشوط(د يو کلي نوم دی) کي يو نمونه اي تعاوني مزرعه "Model Cooperative Farm" جوړه کړ، په يو بل کلي کي ئې د فقراوو او مساکينو د مړو لپاره څلور ستري هديرې جوړي کړلې، د اخوان شعبو په هرو دريو مبارکو مياشتو کي فقراوو ته د خوراک په تيارولو د يو بل نه د بازي وړلو لپاره هڅي کولې، او په کليو کي ئې د رڼا انتظام وکړ، د روژې په مياشت کي ئې د زکاة راويستلو پروګرام جوړ کړ، او د مخاصمينو تر منځ ئې پر سولي کولو توجه وکړه، يوې کميټې د بيکاره ګرځېدونکو يتيمو او غريبو ماشومانو او

(c) ketabton.com: The Digital Library

محتاجو کورنيو يو فهرست چمتو کړ تر څو ماشومان د دوی د استعداد و قوت مناسب په صنعتونو کي ولګوي او د بې آسرې معذورانو مرسته وکولای شي.

د دې غرض لپاره دوی د فلاحي انجمنونو نه متعلق د ۴۹نمبر قانون مجريه۱۹۴۵م د تصويب نه مخکي د همدې ټولنيزو خدماتو يو د فتر فعال کړی وو چي کار ئې د غريبو کورنيو نظارت او پر صحيح علمي بنيادونو باندي د هغوی ټولنيز خدمت کول وو، تر څو په دې توګه د هغوی لپاره د عام ژوند لار هواره کړل شي، او دوی د لوږي په لاسونو د تباهی يا مرګ ښکار نشي.

اخوان چي د مصري ټولني کوم ټولنيز خدمت کوي هغه بايد پر دريو بابونو تقسيم کړو:

(۱) فلاحي او ټولنيز خدمت(Welfare Work & Social Service)

(۲) بدني تربيت او ځارندويي(Physical Training & Scouting)

(۳) وطني او ملي خدمت(Home Land & National Service)

(۱) فلاحي او ټولنيز خدمت:

د کومو فلاحي کارونو او ټولنيزو خدماتو په لور چي مو په پورته کرښو کي اشاره وکړه هغه په پيل کي د اخوان يو عام او څرګند صفت وو، خو چي کله په قاهره کي د هغوی مرکز قائم شو نو دوی د ټولنيز خدمت اوجديد ترينو نظامونو مطابق يو دفتر د همدغو خدماتو لپاره جوړ کړ، او وضاحت ئې وکړ چي دا دفتر به په څو ډوله خدمات وړاندي کوي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- وقتي او تسلي ورکوونکي خدمات: لکه د ضرورت مندو اعانت، دا به په عام ډول سره حقيقي او معنوي وي، خو که چيري د ضرورت تقاضا وه نو مالي اعانت اومرسته به هم وشي، صدقه، د قرباني غوښه او پوستونه جمع کيږي او پر غرباوو به وېشل کيږي.

۲- اطمينان ورکوونکي خدمات: لکه څرنګه چي بې روزګاره خلکو ته روزګار ورکول، د هغوی لپاره اېمپلائمنټ ايکسچېنج، په نورو ادارو او صنعتي کارونو کي دوی ته وضيفې موندل، په ځينو حالاتو کي د فائدې پرته وړوکي سرمايې(Capitals) قرض ورکول، په همدې توګه د مريضانو مفت يا برای نام معاوضې باندي علاج.

۳- حفاظتي خدمات: لکه څرنګه چي په دغو کورنيو کي د حفظانِ صحت د اصولو مطابق چي د "ټولنيزو خدماتي دفترونو" تر نظارت لاندي دي، د محلي غرباوو ته په ارزان ترين قيمت باندي د غذا او خوراکي توکو موندل.

۴- تعميري خدمات: چي د هغوی په ذريعه به د ژوندانه عام معيار اوچت شي، د دې غرض لپاره د خواري کښنو او وړوکو آزاد کسبو د يو انجمن بنياد ايښودل او تأسيس کول، چي په ذريعه ئې د هغوی خالي وقتونه منظم کړل شي، او کسب، د وطن خدمت، او د صحت مندی په ميدانونو کي د هغوی لاربښوونه وکولای شي.

د پورته ياد شوي دفتر په پاليسۍ کي دا وضاحت وي چي مادي خدمات يوازي د لاندي خلکو لپاره وي:

(۱) داسي شريفي کورنۍ چي د روزمره حوادثو ښکار شوي وي.

(۲) داسي کورنۍ چي د خپل يوازيني سرپرست او کفيل نه محرومي شوي وي او د هغوی لپاره د معاش د حصول او لاسته راوړلو کومه ذريعه نه وي.

(۳) داسي غريبي کورنۍ چي په غوره ژوند او اخلاقو کي مشهوري او معروفي وي، اخلاق ئې مشکوک نه وي او هغه د ټولنيزو خدمتونو د دفتر په مقاصدو کي هم مرسته وکړي يعني د هغوی پر هداياتو عمل وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

چي کله د فلاحي او خيراتي ادارو او انجمنونو د تشکيل لپاره د ۱۹۴۵م قانون ۴۹ماده تصويب شوه نو دا دفتر د اخوان نه جلا شو او يوه عليحده اداره وګرځېده، او د دې لپاره يو مخصوص دستور العمل او کاري لائحه تياره شوه، د دې ادارې نوم"د اخوان المسلمين د ټولنيزو خدماتو او پرمختګ اداره (Ikhwan Welfare & Social Service Board) کېښودل شوه.

د دغو پخوانيو کارونو علاوه چي کوم پخواني دفتري خدمات سرته رسول هغه طبي او ثقافتي خدمات هم ترسره کړل چي يادونه ئې موږ په نورو عنوانونو کي کوو.

دې ادارې د هغې د غير قانوني اعلانېدلو نه مخکي ډېر عوامي خدمات سرته ورسول چي شمېرل ئې آسان ندي، د بندېدلو نه مخکي د "رفاهِ عام د امورو د وزارت" تر نګرانۍ او څار لاندي ئې د مصر په هيواد کي ۵۰۰ پنځه سوه ښاخونه درلودل، خو د ګوند يو ځل بيا آزادېدلو وروسته هغه د يو زبردست اسکيم په افتتاح کولو سره د خپل سرګرمی آغاز وکړ، چي تکميل ئې د قاهرې د محلة روضة د ښاخ په ذمه وو، دا اسکيم د يو ټولنيز ادارې (Social Foundation) د تعمير پلان وو، چي په هغه کي يو مسجد يوه ډسپنسري، يو کتابتون او يو لکچر هال وو، د اوقافو وزارت د همدې غرض لپاره ځمکه هم ورکړه، او انجينير سيد کريم د هغه د عمارت نقشه او نورو د جوړولو لپاره خپل رضا کارانه خدمات وړاندي کړل، اخوان فوراً هغه ځمکه پاکه کړه او څلورو اطرافو ته ئې د لرګيو چار ديواري ودرول، د بانسونو يو عارضي چت ئې ورباندي ولګاوه، برق ئې هم ورته راوسته تر څو چي د ضرورت مطابق چنده جمع نشي بايد همداسي د مسجد کار تري واخيستل شي، ځکه په دې محل کي مساجد ډېر کم دي.

اخوان يوازي پر خپلو متعلقو مساجدو د نګرانی وظيفه سرته نه رسوي بلکي د نورو غير آبادو مساجدو د اصلاح او مرمت کار هم کوي، د کومو مساجدو چي څوک پوښتنه کوونکی نشته د هغوی نګراني او څار هم کوي، د هغوی لپاره د جمعې د خطيب او امام انتظام هم کوي، په قاهره و جيزه کي پر کومو مساجدو چي د اخوان داسي نګراني ده ما هغه شمېرلي چي په لاندي ډول دي[2].

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اخواني مرکز تابع چي کومي مهمي شعبې دي هغه هم خپل متعلق د فرائضو سره سره په ټولنيزو خدماتو کي ونډه اخلي، چنانچه د "بزګرو او خواري کښو د شعبې" په دستور العمل کي د دې تصريح شوې ده چي د کارخانو د قوانينو د کار مطالعه، د هغوی تشريح او تنفيذ، خواري کښو ته د دوی حقوق ورښودل، د هغوی د حقوقو د حصول لپاره هڅي کول او د مزدورانو له خوا د جوړيو شويو کمپنيو او شرکتونو لارښوونه کول، هغه په اسلامي رنګ باندي رنګول، کاسب او خواري کښه خلک خپلو انجمنونو ته د شاملولو لپاره دعوتول، د بزګرانو او مزدورانو د انجمنونو د جوړولو غوښتنه کول، په اخواني مزدورانو کي د خپل منځي تعاون روح پوه کول، او په خپل منځي مرستندويه اسکيمونو کي د هغوی د ګروپ بندي کولو نه ګټه اوچتول د دې شعبې اغراض دي.

په پورته يادي شوي شعبې کي په دې سلسله کي ډېر عملي ګامونه اوچت شوي دي، په مرکز کي يوه د "مزدورانو او خواري کښو تربيتي مدرسه" جوړه شوې ده، چي کار ئې مزدوران د هغوی د حقوقو نه خبرول دي، د "مزدورانو د قوانينو" توضيح او تفهيم، د دغو قوانينو نه د امکان تر حده د ګټي اوچتولو لپاره د هغوی مرسته کول، په همدې توګه د همدې فصل په دستور العمل کي ددې په اړه هم وضاحت شوی دی، چي د ټولنيزو مساواتو او د ټولنيزو خپل منځي کفالت هڅي، په ټولو کارخانو کي د ټولنيزو خدماتو د اصول ترويج، د بزګرانو مالي مشکلات او د هغه سره متعلق زرعي ملکيتونو د مشکلاتو حل، د سلطنت نه د داسي اقتصادي او ټولنيزو قوانينو د جوړولو غوښتنه چي د هغه نه د دوی د حقوقو ساتنه وشي، د مزدورانو نوي نوي پيدا شويو مشکلاتو د حل کوښښ کول تر څو د صنعتي او زرعي هرو دوو ډولونو د مزدورانو مفادت او ګټي خوندي شي، دا هم د دې شعبې اغراض او اهداف دي.

....

[2] مصنف په پوره تفصيل سره د دغو مساجدو يوه نقشه وړاندي کړې وه، چي نقلول ئې موږ غير ضروري وبلل، په دې کي د مساجدو تعداد ۳۵ ښودل شوی وو چي په هغه کي د ۸ مساجدو مکمل مصارف د اخوان پر اوږه دي او په باقي مساجدو کي امام و خطيب يا يوازي د خطيب انتظام کوي، دوه مساجد د اخوان ملکيت دي، دا يوازي د قاهرې او جيزې د مساجدو يادونه ده، د مصر په نورو ښارونو کي چي د اخوان تر نګراني او ملکيت لاندي کوم مساجد دي هغه لدې نه عليحده او جلا دي. ژباړن

(c) ketabton.com: The Digital Library

د "خواري کښو او مزدورانو شعبه" خپله هم د مزدورانو ټولنیز خدمت کوي یعني د هغوی د مشکلاتو حل وړاندي کوي، د دې شعبې دفتر چي د اخوان په مرکز کي واقع دی، او پکي د مزدورانو لپاره د مسائلو په حلولو کي خصوصي مهارت لرونکي وکیلان موجود دي، چي ددوی سالمه رهبري کوي او دوی ته د دوی د ګټو لار ښیي، دا شعبه بې روزګاره او بې کاره خلکو ته د کار زمینه برابروي، د دوی لپاره د ایمپلایمنټ ایکسچینج او نورو تجارتي او صنعتي کمپنیو کي منډې وهي چي اخوان هلته ښه تعلقات لري.

په مرکز کي چي د "کاسبانو شعبه" ده هغه هم د خپلو سرګرمیو علاوه ځیني ټولنیز خدمات سرته رسوي، د دوی په قانون کي ئې صراحت هم شوی دی چي د هغه په اغراضو او اهدافو کي د "مصر او نورو اسلامي هیوادونو د صنعت د خاوندانو تر منځ تعلقات استوارول" دي، د دې لپاره چي دوی کومه طریقه غوره کړې ده هغه دا ده چي "کاسب شخصیات، د انجمنونو، کلبونو او جماعتونو او سیمه ایزو او بین المللي علمي ادارو سره اړیکي ساتي او برابروي او د ضرورت او امکان مطابق سند یافته اخوانیان په دولتي یا غیر دولتي خدماتو کي د ځای پر ځای کولو انتظام کوي.

دلته د ټولنیزو خدماتو د موضوع په مناسبت موږ د "کاسبو خلکو د شعبې" یوازي د دوو ښاخونو یادونه کوو:

ا: د زراعت د ماهرینو شعبه: د دې شعبې په اغراضو او اهدافو کي د زراعت اصلاحي طریقې وړاندي کول، زرعي صنعتي پلانونه ترتیبول، او تر کومه ځایه چي ممکن وي د محدودو شرکتونو یا Coopperative Socities کو آپریتیو سوسائتیز په ذریعه ورباندي عمل کول دي، ځیني اسکیمونه ئې په لاندي ډول دي:

الف- د شیدو نه تیارېدونکي شیان Dairy Product

ب- سبزیجات او میوې په ډبو کي خوندي کول او د نباتاتو نه ترلاسه شوي دواوي، روغنیات او داسي نور...

ج- د زرعي پیداوار د معیار د اوچتولو لپاره او د پیداوار زیاتولو په موخه په لاندینیو طریقو باندي استوار اسکیمونه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- بزګرانو ته پر نويو طريقو د زراعت کولو ترغيب ورکول او هڅول.

۲- د اعلی درجې تخم کارول.

۳- د څارويو د نسل زياتولو ته پاملرنه او د هغوی نه د ممتازو نسلونو روزنه.

۴- د زرعي ماشيني آلاتو په مټ خپل منځي تعاون او مرسته او په وسيله ئې ګټه پورته کول، تر څو د څارويو شيدې، مستې... او د نسل افزائش ئې مخصوص پاتې شي.

۵- د بې آزاره حيواناتو په صحيح او علمي بنيادونو باندې پرورش او روزنه.

۶- د عسلو د مچيو او د وريښمو د چينجيو ساتنه عامول.

۷- په مرستې سره د محصولاتو د بازار(نرخ) مقررول.

۸- په ګډه سره د کليوالو صنعتونو توسيع او پراخول.

۲: د عمرانياتو د شعبې ماهرين: تفصيل ئې په لاندې ډول دی:

۱- عمراني مسائلو ته زړه ښه کول او د عمرانياتو ماهرين

۲- د رفاهي بيمې محکمه(Social Security Department) د رفاهي بيمې د عمرانياتو ماهرين

۳- د کښت ګرو د عمرانياتو ماهرين

۴- د عمرانياتو شعبې"د ادبياتو پوهنځی" سند لرونکي او فارغ شوي محصلين

۵- د "تولنيزو خدماتو مکاتب" نه سند تر لاسه کړي، د دې شعبې اهداف و مقاصد په لاندې ډول دي:

۱- داسې علمي تحقيقات وړاندې کول چې د اسلامي اصولو په رڼا کې د "ټولنيز انصاف " Social Justice په قائمولو کې د حکومت رهبري وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- په عوامي خدماتو کي برخه اخيستل، د هغه لپاره علمي تحقيقات او فني راپورونه وړاندي کول چي په رڼا کي ئې د افلاس، جهالت، ناروغی او اخلاقي انحطاط د پاکولو لپاره د ټولنيزو ادارو تأسيس په عمل کي راوستل شي، د دې شعبې فريضه دا هم ده چي هغه د داسي ټولنيزو ادارو تر منځ د تعاون او مرستي ډګر برابر کړي.

۳- د اخوانيانو د ټولنيزو خدماتو لپاره اقدامات کول، او هغه په داسي توګه چي د ټولنيزو اسکيمونو په څېر د عامه(سوشل) بيمې، د صحت بيمې او حسنه قرض نظام عام کړل شي، په همدې توګه د افرادو پر مشکلاتو باندي غور و فکر کول او د هغوی د حلولو لپاره وسائل وړاندي کړای شي.

۴- عام ټولنيز او د فکر و عمل ميدانونه او د اخوان د راپورونو جمع کول، په داسي توګه د هغوی ترتيبول چي د هغوی تحقيقي مطالعه او تحليل وشي، او ګټور نتائج تري اخذ شي، او د دعوت په ميدان کي ګټه تري پورته کړای شي.

د دې شعبې "تنفيذي کميټۍ" چي د پورته مقاصدو د تنفيذ فرائض سرته رسوي په لاندي ډول دي:

۱- د ټولنيزي سرشمېرني کمېټه

۲- د ټولنيزي منصوبه بندی کمېټه

۳- د ټولنيزو خدماتو تنظيمي کمېټه

۴- د ثبت او نشر و اشاعت کمېټه

د محصلينو د شعبې: کار دا دی چي څومره محصلين چي د اخوان د تحريک سره تړاو لري د هغوی د ضروریاتو تکميل او د هغوی تر منځ مدرسي مرستي تنظيم کړي، د ګرميو په رخصتيو کي د استفادې او افادې انتظام وکړي، محصلينو طالبعلمانو ته ووايي چي د مدرسې عملي سرګرميو نه کومي ګټي ترلاسه کېدای شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کورنیو شعبه: دا شعبه په خپلي روحاني او تربیتي سرګرمۍ او کارکردګی نه علاوه په ټولنیزي کار ګزارۍ کي هم ونډه اخلي، لکه څرنګه چي د شعبې په دستور العمل کي دي چي د کورنیو د افرادو تر منځ د اخوت او ورورۍ روابط مضبوط کړای شي، د دې کاري دستور له مخي پر دوی واجب ده چي هره هفته د شعبې د دفتر علاوه پر یو ځای سره راغونډ شي، د جمعې د لمونځ لپاره په یو مسجد کي سره راجمع شي، د میاشتي یوه شپه د ځارندوی کېمپنګScout Camping پر طریقې باندي یو ځای تېره کړي، او د شپې ډوډۍ او سهار ناشته یو ځای وکړي، په دې دستور العمل کي افراد"کورنۍ" (أُسرة) د مشکلاتو د حلولو طریقه هم وړاندي شوې ده، چي یاد مشکلات به د افرادو د مشر(د کورنۍ نګران) په مخکي وړاندي کیږي، که چیري هلته حل نشي بیا به د شعبې د مشر خواته ځي، که چیري هغه هم نابریالۍ شو نو بیا به د کمېټې عمومي مشر د هغه فیصله کوي او هغه به نو حتماً منل کیږي، د کورنیو نظام پر هر اخواني خپل منځي کورنی کفالت لازمي او اجباري کړیدی، او هغه ته دوی دومره عظمت ورکړی دی چي د اصل ایمان او حقیقي اخوت نوم ئې ورکړی دی.

اخوان د خپل نهضت په داخل کي "د خپل منځي ټولنیز کفالت" اسکیم ته عملي جامه وراغوستي ده، د منځنۍ قاهرې د"منطقې" لاندي د "محلة باب الشعرية د شعبې" د خپل منځي مرستي پر نظام باندي دا اسکیم چلولی دی، هر اخواني لس قرشه[1] پکي میاشتنۍ برخمن وي، بیا دا ټولي پیسي جمع کیږي او په تجارتي کارونو کي لګول کیږي، د دې تجارت ګټه د داسي اخوانیانو په مرستي کي مصرفیږي چي کاروبار ئې کله وي او کله نه یا ئې مالي حالت د مرستي متقاضي او غوښتونکی وي.

....

[1]قرش: مصري سکه ګواکي د یوې روپۍ برابر(اوس ۱۹۹۷م نه ۳۰دېرش کاله مخکي ئې ډېر قیمت درلود، خو اوس زموږ د روپیو په څېر بې قیمته دي) په یو مصري پاؤنډ(جبنیه) کي ۱۰۰ قرشه موجود وي. ژباړن

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اسلامي نړۍ تر منځ د روابطو شعبه: د اسلامي نړۍ سره د روابطو دا شعبه د هیواد نه بهر د خپلي عملي سرګرمی سره سره د ضرورت مندو بهرنیو محصلینو ټولنیز خدمت کوي، چي حالات ئې د مرستي متقاضي وي، د تحقیق وروسته هغوی ته میاشتنۍ امدادي وظیفه ورکوي، پدې توګه معمولي مالي خدمات په دغو هیوادونو کي مصري ټولني ته زبردست معنوي او مادي ګټه ور رسوي، د کومو هیوادونو نه چي دا محصلین راغلي وي چي کله خپلو هیوادونو ته ستانه شي نو دا فائده څرګندیږي، د یو ځل واقعه به ولیکم چي کله یو زبر ځواک هیواد په کونسلګرۍ کي د محصلینو د یو ګروپ هغه پیسې چي د کورنیو له لوري ورته رالیږل شوي وې وګرځولې، او د ورکولو لپاره ئې دا شرط ورته وړاندي کړ چي دا محصلین دي پردې وطني سیاسي جدوجهد باندي د نفرت اظهار وکړي چي د دوی سرپرستان او اقارب ئې کوي، محصلینو دا شرط ونه منی، او د روابطو د شعبې لمني ته ئې پناه یووړه، چي دې شعبې د دوی ستاینه وکړه او د دې صورتحال د لري کېدلو تر وخته ئې د دوی لپاره ضروري میاشتنی امداد وټاکی، چي له دې نه محصلین ډیر متأثر شول او خپل هیوادونو ته تر ستنېدلو وروسته ئې د دې احسان بدله په ځو چنده زیاته بیه اداء کړه، د اخوان بلکي ټولي مصري ټولني لپاره دا کار د یو ستر پروپاګند سبب شو.

اخوان د فلسطیني مهاجرینو د مرستي لپاره د فلسطیني ریل په نوم یو زبردست پلان باندي عمل کول غوښتل، چي ددې لپاره پر دوی د چندو او مرستو باران پیل شو، او دوی عملاً د ریل ګاډی ډبې په کرایه ونیولې، خو د نقراشي[1] پاشا حکومت دغه سکیم متوقف کی، دده دا ګمان وو چي پدې کار سره به د اخوان لپاره ډیر پروپاګند کیږي، او بیا وروسته همدا پلان په ۱۹۵۲م کي د فوځي کودتا نه وروسته "د رحم ګاډی" په نوم باندي یو ځل بیا پیل شو.

نمونه اییزه مرستندویه ټولنه(Model Cooperative Society) :

اخوان یوازي د خپلو خاصو مشکلاتو د علاج په موخه په یوه محدوده دائره کي پر جدوجهد او مرستي باندي اکتفاء ونکړه بلکي دوی دغه تعاون د خپل منځي مرستي د ژوند په پراخو دائرو کي د غوړولو هڅي وکړې، نو ځکه هم دوی د دې نقطهٔ نظر لاندي د کورنیو د تعمیر لپاره، د کورونو د پر شا کولو لپاره، یوه نمونه اییزه مرستندویه ټولنه په پخواني مصر کي تأسیس کړه چي اوس ئې دفتر په شارع ۷۷ الملکه(قاهره) کي دی، او د یوې نمونې په څېر مرستندویه کالوني ئې جوړه کړه، چي د اوسېدونکو لپاره ئې شرط دا کېښود چي هغه به

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیک نومي او خوش اخلاق وي، د خپل منځي تعاون او عامو همدردانه اخلاقو درلودونکي به وي، تر څو یوه داسي پاکه او صافه ټولنه جوړه کړل شي چي ټول افراد ئې د یو بل خیر غوښتونکي او درد مند وي، د دې منصوبې اقتصادي امتیاز دادی چي د دې کورونو د جوړولو، ځمکي او د هغې خوا و شا د باغچې ټول مصارف به د یو زر ۱۰۰۰پاؤنډونو نه تجاوز نه کوي.

په دې توګه هغوی د دغو امتیازاتو نه برخمن کېدای شي چي د کو آپرېټیو ټولنو د قانون مطابق دوی ته ورپه برخه شوي، هر کور پر ۴۰۰میتره مربع ځمکي باندي جوړېږي، ۱۵۰میتره د کور لپاره او ۲۵۰میتره د باغچې لپاره، د بیي اداء کول به ئې په قسطونو ممکن وي، چي کوم مزدور، خواري کښه او د متوسطي درجې تاجر او نورو... غوندي د محدودي آمدنۍ درلودونکي و کولای شي د دې کور د بیي لومړنۍ قسط ۵/۱ حصه ئې د پېشګۍ په صورت کي اداء کړي، او کور به ورته ورکړل شي.

هغه نوري پیسې به د لسو کلونو په موده کي د قسطونو په صورت کي اداء کوي، په کالونۍ کي چي کوم تجارتي، صنعتي او نور څومره اقتصادي شیانو ضرورت وي هغه ټول به د ټولني مِلکیت وي، چي ګټه به ئې ټوله د یادي ټولني غړو ته ورووېشل کیږي، په دې ډول سره به د خود غرضۍ فردي نظام پر ځای "د خپل منځي مرستي نظام" ځای ونیسي.

....

[1] د مصر پخوانی صدراعظم چي د اخوان سخت مخالف پاتي شوی دی، په لومړي باب کي ئې یادونه وشوه. ژباړن

[2] هغه پخوانی ښار چي د عمروبن العاص آباد کړ، د ډېري مودې نه دا ښار په موجوده قاهره کي شمېرل کیږي. ژباړن

[3] د ۱۹۵۲م مصري انقلاب وروسته د دې نوم مشارع الجلاء دی. ژباړن

[4] مصري پاؤنډ ۱۹۵۲م کي انګریزي پاؤنډ سره نږدې مساوي او برابر وو، خو نن سبا ئې حیثیت ډېر کم دی. ژباړن

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دې منصوبې يو امتياز به دا وي چي هغه به د کالونۍ په داخل کي د اوسېدونکو تر منځ د ورورولۍ او خپل منځي محبت پيدا کولو هڅه کوي، د دې غرض او هدف لپاره به هغه صالح او لايق عناصر انتخابوي، د هغه هدف دا هم دی چي يو مضبوط نوی نسل چمتو کړای شي، او د هغو لپاره د ماشومانو د تعليم و تربيت انتظام د ديانت دارو او فرض شناسو خلکو په لاسونو ورکول شي، ټولنه د دې هدف لپاره "مانټيسوري مکتب" او ابتدايي او ثانوي تعليم لپاره مکاتب جوړوي، دا منصوبه په کالونۍ کي د اوسېدونکو تر منځ د "ټولنيز خپل منځي کفالت" د طريقې د رائجولو هڅه کوي، او د ټولنيزي صحت مندي بيمې(Social Health Insurance) نظريه هم په دوی کي عاموي، د ورزشي لوبو يو انجمن(Sports Clubs Society) يوه ملي کتابخانه، يو مسجد او د هغه نه علاوه د يوې نوي ټولني لپاره چي کوم ضروري د ژوند سامان کېدای شي هغه به پيدا کوي.

دا کالونۍ به د کورونو د مشکلاتو د حلولو يوه اهمه ذريعه وي، چي د منځني درآمد خاوندان د اخوان په نښه دي، او د مثالي ټولني په عمارت کي يوه بهترينه خښته وي.

۲- جسماني تربيت او ښارندويه(Scout)

(۱) جسماني تربيت: بدني روزنه او تربيت د اخوان په وړاندي يوه لازمي او ضروري وظيفه ده، چي هره ورځ ئې تر سره کول ضروري دی، د دې نه ئې هدف د يوه داسي کامل مسلمان چمتو کول دي چي د جهاد د ذمه داريو او دعوت بوج وزغملای شي، او دا د همهغه شخص لپاره ممکن دي چي په هغه کي د دغو د زغملو جسماني قوت موجود وي، په دې اړه دوی لاندينی نبوي صلی الله عليه وسلم مبارک حديث مخي ته ږدي:

اَلْمُؤْمِنُ الْقَوِیُّ خَيْرُ وَ اَحَبُّ اِلَی اللهِ مِنَ الْمُوْمِنُ الضَّعِيْفِ

مفهوم: طاقتور مسلمان تر کمزوري مسلمان غوره او الله جل جلاله ته ډير محبوب دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جسماني تربيت د دې هدف د تکميل په موخه دوی لاندينی طريقه غوره کوي:

۱- روزانه په کور اوشعبه کي کسرت او ورزش کول.

۲- سفر او Camping(تحقيقي سفر)، اکثراً د دغو سفرونو انتظام د شعبې له لوري وي چي زياتره ئې د زړو او قديمو آثارو په علاقو او خالي مقاماتو کي وي.

۳- ورزشي لوبي: د اخوان سره د لوبو ډېر زيات ټيمونه موجود دي مثلاً، د فټ بال، باسکټ بال، بېډمنټن، ټيبل ټينس، درانده ورزشونه يا جمناسټک(وزن پورته کول، بوکسنګ، کُشتي) سوېډش ورزشونه، د باسکلانو مسابقه، لامبو، رګبي(دا يوه پخوانی انګريزي لوبه ده چي د باسکټ بالBasket Ball سره مشابه ده، خو دومره فرق لري چي دا لوبه د فټ بال په ګراونډ کي لوبول کيږي، او ګېند ئې د هګۍ په څېر وي، په دې کي د توپ د يو بل نه اخيستل او ګول کول شامل دي).

د اخوان د غير قانوني اعلانېدلو نه مخکي د دوی ستر ستر ورزشي سالونونهSports (Clubs وو، چي د مختلفو لوبو انتظام پکي وو، غړي ئې په ډېرو مقابلو کي شريک شوي وو، چي د مصر سپورټس فېډرېشن او په نېشنل کمېټۍ کي ئې ريکارډونه لا هم موجود دي، دا ټورنامنټونه د اسماعيليه، طنطا، منصوره، پورټ سعيد، پورټ سويز، راس غارب، منوف، بني سويف، منيا، دمنهور، حلوان، شبين الکوم په ښارونو کي ترسره کېدل.

د هيواد په مختلفو علاقو کي د اخوان د فټ بال ۹۹ټيمونه موجود وو، چي يوازي ۳۶ئې په قاهره کي وو، ۳۲ټيمونه د باسکټ بال، ۲۸ټيمونه د ټيبل ټېنس، ۱۹ټيمونه د وزن اوچتولو، ۱۶د سوک وهنيBoxing، د کُشتي، ۸د لامبو چي د آب بازی د ټيم کوچ(مربي) او لارښوونکی ئې مشهور نړيوال آب باز محمد مصطفی لوري د "فلسطين چمپئن شپ" او "مډل ايسټ چمپين شپ" کي بريالی شو.

د نهضت د غير قانوني اعلانولو وروسته که څه هم د جسماني تربيت شعبه اوس په خپل ابتدايي دور کي ده خو د هغو ټولو لوبو ټيمونه ئې جوړ کړيدي او فعلاً په هر سيمه ايز مرکز کي حد اقل يو ټيم موجود وي، يعني د مختلفو لوبو ۱۹ټيمونه(دلته بايد دا خبره په ذهن

(c) ketabton.com: The Digital Library

کي وساتو چي اخوان تر هغه وخته د لوبو ټيمونه جوړوي تر څو هغه د پيل د هڅو په ذريعه په احسنه طريقه سره اخوان ته دا واضحه نکړي چي د دغو ټيمونو د جوړولو اساسي هدف د جسم تربيت، اخلاقو اصلاح او خپل منځي تعاون تعليم ورکول دي، يوازي د لوبو ګټل او انعامات ترلاسه کول نه، ځکه دا اخوان د مزاج مطابق ندي).

۴ -د ګرميو د موسم کمپ:

د تېر کال(۱۹۵۲م) په ګرميو کي اخوان دوه ستر کمپونه جوړ کړل، يو په دخيله(د اسکندريې د سمندر په غاړه لري يوه سيمه او هواداره ځای. ژباړن) پر سيمي، په دې کي شل خيمي وې، هره خيمه ده پنځو کسانو لپاره يعني د سلو نفرو کمپ وو، دا کمپ تر دوو مياشتو پوري موجود وو، او هره هفته به په نوبت نوبت مختلف جماعتونه دلته راتلل، د دوو مياشتو په موده کي ۸۰۰کسانو شرکت پکي وکړ، او دوهم کمپ د دمياط په ښار کي د حمصه پر سيمه ولګول شو، پدې کمپ کي نږدې ۱۲دوولس خيمې وې، په هره خېمه کي ۵ پنځه کسان يعني پوره کمپ پر (۶۰)شپېتو کسانو مشتمل وو، تر يوې نيمي مياشتي پوري قائم وو، هره هفته به نوي خلک ورته راتلل، يعني د ټولو راتلونکو شمېره ۳۶۰کسانو ته ورسېده.

په دغو کمپونو کي اخوان د لامبو نه علاوه ځيني د نورو ورزشونو او سختي لوبي کولې، او د شپې لخوا به ئې هم پروګرامونه برابرول، چي په هغو کي به د اخوان ډرامې ننداري ته وړاندي کېدلې.

(ب) ځارندويي(Scouting):

د نظرياتي نقطهٔ نګاه هدف د اخلاقِ حسنه وو او ديني تربيت په ذريعه يو صالح فرد چمتو کول دي، په دې طريقې سره د ځوانانو د خوښو سترو اهدافو بشپړول او د هغوی روزنه يو ځای ممکن ده، ځوانان په دوه ډوله دي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

(الف) هغه ځوانان چي ځارندويي ځکه خوښوي چي په هغه کي د مېړاني او شهامت د طاقت اظهار دی، نو ځکه هم دوی د ځارندويۍ په تنظيم کي د خپل همدې فطري خواهش د پوره کولو لپاره شرکت کوي دلته دوی د هغه د تعليم او روزني او تمرين په شکل کي چمتو کيږي او د وطن د يو مفيد او خير اندېشه سپاهي په څېر را اوچتيږي.

(ب) هغه ځوان چي د تقوی، اخلاق حسنه وو او د فضائلو تربيت ترلاسه کوي خو نه ئې کوم جسماني تربيت وي او نه عامه مطالعه، پدې توګه هغه نه جماعتي ژوند تېرول غواړي او نه هم د انساني واجباتو د آدائيګۍ، د تعاون او اشتراک سليقه لري، داسي ځوان د ځارندويۍ په تنظيم کي د شاملېدلو وروسته د انساني ورورولۍ يو داسي لايق غړی ګرځي چي خپل په ذات کي د خپل اوسېدونکي ټولني او بيا د عمودي ټولني يعني مملکت حقوق په احسنه طريقه سرته رسولای شي.

د استاد حسن البنأ مرحوم په دماغ کي دا تصور په ۱۹۳۸م کي راغی چي ځوانان يو ستر طاقت دي، ضرورت دی چي هغه د ټولني سره په يو ځای کېدلو سره او ديني ژوند او اله اپرستی د دنياوي ژوند سره سره يو ځای تېرولای شي، او د دې هدف د بشپړولو لپاره چي د کومو قدرونو ضرورت دی دوی ته حاضر دي، لکه مضبوط جسم او د ټولني د خدمت تمرين، عام ځارندويه تنظيم چون تر اوسه د دې حقيقت په لور پاملرنه نه وه کړې او نه ئې ځوانان په دې خوا رهبري کړي ول، ځکه نو شيخ حسن البنأ او د سکاوټ(ځارندوی) ايسوسي ايشن تر منځ يو پراخ خليج واقع وو، همدا دليل وو چي دوی د ځوانانو د تيارولو يو خاص نظام جوړ کړ، تر څو وروسته دوی د مصري"ځارندويه تنظيم" پابند او محتاج پاتي نشي، او په نړۍ کي چي د ځارندويۍ د تحريک کوم هدف او پيام دی؛ چي د ځوانانو ديني، قومي او ټولنيزه روزنه دي وشي، پر هغه به دتګ لار دوی ته آسانه شي، په ۱۹۳۸م کي دوی ددې عنوان لومړنی تنظيم جوړ کړ، او د هغه نوم ئې جماعة السفر کېښودی، او د اسماعيليه په ښار کي ئې هغه عملي کړ او د دې جماعة لائحۀ عمل(کاري دستور) ئې چمتو کړ، هغه ئې منظم کړ، په خپله ئې د هغه د نګراني فرائض سرته ورسول، او په خپل زړه او نظر سره ئې د هغه په لور توجه وکړه، تر داسي حده چي دا نظريه بريالۍ شوه، او اوس نو قاهرې ته د خپلي تبادلي وروسته ئې همدا تګلاره هلته رائج کړه، او بيا ئې دريم جماعت د دقلهيې په ولايت کي او څلورم په شرقي ولايت کي قائم کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ۱۹۴۰م کي استاد حسن البنأ په سنجیدګي سره غور و فکر وکړ چي د سکاؤټ ایسوسي ایشن په عمومي نظام کي باقاعده داخل شي تر څو د اخوان د جماعة او بالخصوص"جماعة السفر" د دغو آسانتیاوو او امتیازاتو نه برخمن شي چي په دې ایسوسي ایشن کي د رجسترېد کېدلو وروسته ورپه برخه کېدل، او ددې نه علاوه د هغو اخواني ځوانانو نه ګټه پورته کړای شي چي په ایسوسي ایشن کي یا د هغه نه بهر د مخبربت په میدان کي باقاعده خدمات ترسره کړي.

نو ځکه لومړنی څارندویه ګروپ تأسیس کړل شو او ثبت هم شو، دا ګروپ محمد ابوالسعود او عبدالعزیز احمد تر صدارت لاندي وو، ۳۵افرادو ګډون پکي کړی وو، چي اکثریت ئې هغه وخت د اخوان د "تأسیسي مجلس" غړي ول، دې نظریې ډېر رواج وموند، او د قاهرې په ټولنه کي ئې اثر ظاهر شو، د دې لومړنی کمپ د ۱۹۳۹م په پای کي په اسکندریه کي د "دخیلې" په سیمه کي جوړ شو، په همدې موده کي مېجر محمود لبیب د دې ګروپ سره متعارف شو، او د ده د اخوان ځوانان ډېر خوښ شول، د ده ډېر ارمان وو چي په مصر کي داسي ځوانان وای چي په ایمان و قوت دواړو باندي مسلح وي نو ځکه هم ده د اخواني ځوانانو په روزنه کي پوره پوره ونډه واخیستله.

د ۱۹۴۹م په پیل کي د اخوان په حلقه کي د څارندویي د سیستم لومړنی تشکیل وشو چي د هغه لپاره یو خاص منهج غوره شو، تر څو په ټول هیواد کي عام کړل شي، نو د هغه اهداف او مقاصد ئې لاندني وټاکل:

(۱) ځوانان د هیواد قوت وي او د هغوی هڅي پر یو واحد مرکز او محور راغونډول ضروري دي.

(۲) د قائدینو یو جماعت تیارول چي د دغو جماعتونو د روزني بار پر اوږه واخلي او د اخواني مخبریت د نظریې د اهدافو او مقاصدو تمرین دوی ته ورکول شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۳) د اخوان په هره شعبه کې کم از کم د دريو کلونو لپاره د لسو داسې اخواني عملي غړو يو جماعت تشکيل کړل شي چې په روحاني او اخلاقي طرز کې ممتاز وي او اخواني فکر د دوی په رګ او وينه کې په ښه توګه سرايت کړی وي.

(۴) په هرو دوو مياشتو کې هر جماعت ته د پنځو نويو افرادو د شاملولو اجازه ورکول، په دې توګه د خپل منځي مرستې په ذريعه دوی اخواني اهداف او مقاصد په ښه طريقې سره درک کولای او منلای شي، او د خپلو مخکنيو(اسلافو) د اخلاقو نه متأثر کېدلای شي.

بيا همدا نظريه په لاندې ډول عملي کېدلای شي:

۱- اخواني ځارندويي د (جواله) يو ستر امريت وګرځېدی چې پر ۷اوو افرادو مشتمل وو، عام مرشد(د اخوان عمومي مشر) د هغه مشر پروفيسر ډاکټر کمال الدين حسين، ډائريکټر جنرل مېجر محمود لبيب مرحوم، انسپکټر جنرل او حضرات محمود ابوالسعود، سعدالوليلي، عبدالغني عابدين، عبدالعزيز احمد غړي مقرر شول.

۲- د دغو ځارندويه جماعتونو د نګراني لپاره د ۳۵افسرانو روزل او د دوی لپاره د تمريناتي مکتب افتتاح(د وړانديز مطابق د ځارندويۍ د ممتازو خلکو په لاسونو په دوو مياشتو کې د يادو ۳۵ نفرو روزنه بشپړ شوه).

۳- په پيل کې په قاهره کې د داسې ځارندويي جماعتونو تشکيل وشو او دا روزل شوي افسران پر دوی ځارونکي وګمارل شول.

۴- په قاهره کې د دې پلان د بريا وروسته په اسکندريه کې عمل ورباندې وشو، بيا د ټولو ولايتونو پر نماينده ګانو باندې مشتمل عمومي کمپ تأسيس شو تر څو هغوی د خپلو خپلو حلقاتو د روزنې لپاره چمتو کړل شي.

۵- د ۱۹۵۱م په پيل کې د اخوان المسلمين د ځارندويانو شمېر دوه زرو ۲۰۰۰ ته رسېدلی وو، بيا د دې نظريې اشاعت او خپرول ډېر شو، او د ځوانانو په ماغزو باندې خپرېده، ځکه په خپل ظاهري شکل کې هغه د دوی د خواهشاتو د بشپړولو يوه غوره ذريعه وه، دوی به پکې شاملېدل او په ډېره کمه موده کې به د اخوان نظربه د دوی زړونو ته ورننوتله، او د هغې د خپرولو په هڅو کې به ئې ونډه اخيستله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ۱۹۴۱م کي دغه ځوانان د عام خدمت په لور مائل شول، اوس نو دوی په خپلو تشکيلاتو لکه "د ټولنيزو خدماتو او پرمختګ شعبې" په دائره کي د عامو انسانانو په خدمت کي عملي ونډه واخيستله، د هر انسان مرسته کوي، هر ضرورت مند ته مرسته او تکيه ورکوي.

په ۱۹۴۲م کي د ځارندويانو شمېر(۱۵۰۰۰) پنځلس زرو ته ورسېدی، ځکه اوس دا طريقه کليو ته هم په رسېدو وه، په کليوالي ټولنه کي د دې ځارندويي تحريک ډېر اثر پرېوتی، هغه کليوال چي د لوڅو پښو په ګرځېدلو يه عادي شوي وو اوس د جورابو او بوټونو په اغوستلو عادت شوي وو، او هغه چي د کلي د طريقې مطابق به ئې پراخ او ډېله جامې اغوستلې اوس ئې په ځارندويي نظام کي چسپې جامې اغوستلې، همهغه چي مخکي به ټيټ روان وو اوس به په سيده ملا روان وو، او هم هغه کليوال چي مخکي به ئې غير جماعتي ژوند تيروی اوس جماعتي ژوند تېروي او د هغه پابند هم شول، اوس نو د دغو افرادو ټول عمر او هڅي يوازي تر همده پوري محدودي پاتي نشوې بلکي هغه د خپل دوهم هيوادوال، کليوال خدمت خپل فرض او وظيفه بولي، دا ټول خدمات د اخواني تنظيماتو په دائرې کي دننه ول.

په ۱۹۴۳م کي اخوان يو تنظيمي مهم پيل کړ، لکه څرنګه چي دوی د لومړي ځل لپاره په مصري ديني حلقه کي يوه ټولنيزه منصوبه وچلوله چي لاندي خدمات پکي شامل ول:

۱- د کليوالو او د هغوی د معززينو د يوې کميټې تشکيل، چي کار ئې د کليو د جګړو ختمول او د مخالفينوتر منځ خپل منځی سوله کول دي.

۲- په کلي کي چي کوم اخواني ځارندويان دي د هغوی په ذريعه د کليو او سړکونو صفايي کول.

۳- د کليو پر سړکونو د رڼا په موخه څراغونه لګول، ددې لپاره به د سيمه اييزو خلکو نه پيسې را جمع کيږي او د کليو ځارندويه ځوانان به د هغوی د چلولو او د هغوی د ساتني وظيفه ترسره کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- په امکاني حدودو کي تر دوی پوري طبي خدمات ورسوي، لکه د کليو خلکو ته دا ور ښودل چي د علاج لپاره بهترين ځای شفاخانه وي، که څه هم هغه په هنګامي او فوري حالاتو کي د ځان سره دواوي او داسي نور لازم مواد يوسي.

۵- د کلي خلک عام ټولنيز ژوند ته رانږدي کول، د دې لپاره داسي غونډي کول چي په هغه کي د کليو ټول ځوانان برخه واخلي او په دې توګه خپل په منځ کي د تعارف عادي او معاشرتي ژوند تېر ول زده کړي.

۶- جائز او پاکي لوبي او د "دلچسپيو" روح پکي پيدا کول، چي پر روزنيزو اصولو د نيکۍ په لور مائلوي، مېړانه پيدا کوي او د هيواد خدمت ته ئې هڅوي.

۷- په خپله وړوکې ټولنه کي يعني د کلي د ترقۍ په کارونو کي د کليوالو ځوانانو همت افزائي کول.

۸- په نږدې کليو کي د سفر دعوت ورکول، تر څو په دې توګه د هر تحصيل په ځوانانو کي عليحده عليحده خپل منځي تعارف او تعلقات پيدا شي، او په دوی کي دي ټولنيز اتحاد او هم آهنګي پيدا کړل شي.

په ۱۹۴۵م کي د ځارندويه ځوانانو شمېر(۴۵۰۰۰) زرو ته ورسېدی، ځکه ځوانانو ته اطمينان ورکول شوی وو چي دا به په دوی کي د قوت و طاقت د پيدا کولو يوه ذريعه وي چي هدف ئې پر چا د ظلم او زياتي کولو نه بلکي د وطن خدمت او د خپل ذات او شخصيت د فلاح او بريا لپاره د جسم او روح روزنه ده.

ځوانان چي په اخواني "ځارندويه تنظيم" کي پر شاملېدلو باندي کوم شي په شدت سره چمتو کړل هغه غربي استعمار او د هغه بدترين آثار ول، په داسي وخت کي چي کله په ځوانانو کي نزاکت پسندي او زنانه توب عام شوی وو دا يوازينۍ داسي تحريک وو چي د دوی په زړونو کي ئې د مېړاني او ننګ جواهر پيدا کولای شول، نو ځکه هم ځوانانو په خپل ځان کي دا اوصاف پيدا کول غوښتل، د اخوان دا سپاهيانه تحريک د دوی پناه ګاه وه او په دې ډول سره د دوی تعداد او شمېر ورځ په ورځ مخ په زياتېدو وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا کال چي کله په صعيد(د مصر لري پرته سيمه) کي د مليريا وباء خپره شوه نو د اخواني اسکاوټ(ځارندويه) تنظيم مشرتابه هلته د خلکو د مرستي په اړه فکر وکړ، ده د صعيد ټول اخواني ځارندويه ځوانان دې ته چمتو کړل چي د حفظان صحت د محکمې "هلالِ احمر" سور صليب د انجمنونو او نورو جماعتونو سره په بشپړه توګه مرسته وکړي دوی د ځارندويۍ شعار چي خدمتِ خلق دی بهترين مثالونه وړاندي کړل.

په همدې زمانه کي چي کله صعيد د ملېريا په تباه کاريو کي راګېر وو، ناڅاپه د يو زبردست سېلاب ښکار شو، چي کلي او بانده ئې وېجاړ کړل، په دې وخت کي هم اخواني ځارندوی تنظيم په پلونو باندي پيره کوله او پوليس به ئې خبرول او د کليوالو او دولتي مأمورينو سره ئې په حفاظتي تدابيرو کي برخه اخيستله، دوی دوې مياشتي مسلسل د دغو سيلابونو مقابله وکړه، يوازي په صعيد کي نه بلکي د هيواد په ټوله شمالي برخه کي د راغليو سېلابونو نه د خلاصون بار پر اخوان وو.

په ۱۹۴۶م کي د هغو خدماتو اثرات پر خلکو واضح شول او هغوی اوس په ډېره تيزي سره په اخواني ځارندويه تنظيم کي شامليږي، او د ۱۹۴۶م په اواخرو کي يو دم د دوی شمېر ۶۰۰۰زرو ته ورسېدی.

په ۱۹۴۷م کي د هيواد په شمالي حصه کي کالرا(کولرا) خپره شوه، ملت د خدمت او مرستي په موخه خلک چمتو کړل، خو ډيره د افسوس خبره ده چي د حکومت نه ډېرو ذمه دارو خلکو د وباء او مرګ له ويري تېښته کوله، حالانکه په داسي وخت کي د اخواني ځارندوی امريت د دې وباء د کمولو په موخه ۷۰۰۰۰اويا زره ځارندويه ځوانان د حکومت تر امريت لاندي د کارکولو لپاره وړاندي کړل، پر دې موقع باندي ځارندويه ځوانانو او د صحت ذمه دارانو تر منځ مشورې لپاره يوه کميټه جوړه شوه، پدې کميټې کي د اخوان دوه نماينده ګان موجود ول، مېجر محمود لبيب مرحوم او عبدالغني عابدين، ځارندويه ځوانانو په ډير همت سره کار وکړ، خصوصاً په کليو کي چيري چي دوی خلکو ته وښودل چي د "کالرا په مرض د اخته کسانو مسؤلين نه خبرول ډير خطرناک دي"، د خلکو او مريضانو په وخت ذمه دارو کسانو ته ورتلل، هغوی د مريضو خلکو نه خبرول او د احتياطي تدابيرو

(c) ketabton.com: The Digital Library

زده کول او پر هغوی د عمل کولو لپاره دا هڅي ډيري بريالی وې، او د وباء په کمولو کي ډير مؤثر ثابت شول، پر دې موقع باندي د حکومت د ذمه دارانو د اعتراف اندازه له دې بيان نه کېدلای شي چي د اخوان د هڅو د تعريف کولو په لړ کي ډاکټر نجيب سکندر ورکړی وو.

اخواني څارندويي تنظيم چي د وباء په زمانه کي کوم خدمات سرته رسول هغه په لاندي ډول دي:

اولاً په کليو کي:

(۱) د هيضې د حالاتو او حملاتو اطلاع ورکول.

(۲) د وباء ځپلو کليو محاصره کول، او څوک داسي کليو ته نه ور پرېښودل او نه راپرېښودل.

(۳) اعلانات يا د وزارتِ صحت د پروپاګند کولو والا وو په لاؤډ سپيکرونو او موټرونو په ذريعه په کليو او کوڅو کي طبي هدايات ورکول.

ثانياً په ښارونو کي:

(۱) په ناپاکو او چټلو محلونو کي صفايي کول، چي د محلې پر خلکو ئې زيات اثر وکړ، ځکه د څارندويه ځوانان چي اکثريت ئې تعليم آفته دي په خپلو جاړو واهه.

(۲) د D.D.T په پمپونو د کورونو صفا کول، او خلک د هغوی د دواء د پاشلو د ګټو نه خبرول، چي خلک تري مطمئن شي.

(۳) د ګندګيو، امبارو او غليظو ځايونو اطلاع ښاروالی ته ورسول.

(۴) په مساجدو او څلور لارو باندي هدايات لګول او په ديوالونو د بېنرونو(Banners) لګول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۵) د ۱۹۴۷م کال د ختمېدلو په وخت د ځارندويه ځوانانو شمېر(۷۵۰۰۰) زرو ته ورسېدی، او بيا په آخر کي په ۱۹۴۸م کي د اخوان د غير قانوني اعلانېدلو تر وخته همدا شمېر وو.

د ۲۶ جولای ۱۹۵۲م د فوځي انقلاب وروسته اخوان تر ټولو نه مخکي په مصري ځارندويي کي د اصلاح کولو ضرورت احساس کړ تر څو هغه پر دې سيده لار باندي ولاړ شي او ګټه پورته کړای شي چي پر هغه باندي اخواني ځارندويان عمل کوونکي ول.

دوی د حکومتي ذمه دارانو سره په يو ځای کېدلو باندي د دغو اوامرو د اصلاح په اړه د غور و خوض لپاره کوم چي د اخواني ځارندوی او مصري ځارندويانو د خپل منځي نزاع سبب وو، د يوې کميټۍ د جوړولو وړانديز وکړ، د اخوان نقطهٔ نظر دا وو چي دوی ځارندويه تحريک د تربيت، مېړاني او طاقت تحريک بولي نه د نزاکت خوښوني ، زنانه يي او د غربي فېشن ځای، حکومتي مسؤلينو د دوی دې اصلاحي دعوت ته لبيک ووايه. په ۱۰ اګست ۱۹۵۲م کي د لومړي ځل لپاره د دې کونسل غونډه وشوه، او د ځارندويه تنظيم يو ځل لومړنی عارضي کيميټۍ جوړه شوه، چي په هغه کي د ځوانانو عناصرو غلبه وه، چي دوی د ځارندويئ تحريک د هغه پر صحيح لار او لوري روان کړ، د جنرل کونسل يوه کاري کميټۍ جوړه شوه چي په هغه کي صحيح او ديانت دار خلک شامل ول چي تر دوو کلونو پوري د دې ځارندويه تنظيم لپاره مرسته کړې وه، ډاکټر عباس عمار د "عامه رفاهي امورو د وزارت" د وزير کېدلو وروسته نوي ځارندويه تنظيم ته ډيري مرستي ورکول شولې، ځکه موصوف هم د ځارندويه تنظيم د ځوانانو د تربيت يوه وسيله بلله، دا د حيرت ځای دی چي هغه وخت په ځارندويه تحريک کي مخکښ اخوان وو خو پدې حيثيت نه چي هغه اخواني وو بلکي له دې حيثيته چي هغوی د مطلوبه اصلاح پر اصولو يقين کاوه.

يوازي د دوو مياشتو په عرصه کي د قوم لپاره مخلصو او طاقتورو ځوانانو يو لوی تعداد تيار شو چي له دې شمېر نه د ځارندويه تنظيم تر اوسه پوري تاريخ خالي وو، د عيسايي او اسلامي فرقو او ډلو تر منځ د خپل منځي ربط و محبت فضاء قائمه شوه، مصري او غير

(c) ketabton.com: The Digital Library

مصري ټول خلک د میني، د هیواد د خدمت او د هغه لپاره د هر ډول قرباني ورکولو ته چمتو او متحد شول.

بیا نو دوی د عوامي خدمت په میدان کي عملي ونډه واخیستله او څرنګه چي د "امان هفتې" پلان تیار شو د هغه لاس او مټ وګرځېدل، چي ولسمشر او صدراعظم محمد نجیب او د هغه ملګرو اعتراف وربادندي وکړ، حتی چي موصوف ولسمشر او فوځي افسرانو دا محسوسه کړه چي ځارندویه تنظیم په حقیقت کي یو دفاعي تنظیم دی په دې ډول سره دوی د ټول هیواد خلک په دې تنظیم کي د شاملېدلو لپاره وهڅول او په هري مدرسې، هري کارخانې او هره مزرعه کي ئې د ځارندویئ پر ضرورت فشار واچوی.

د ولسمشر محمد نجیب پر دغو اصولونو یقین او د هغو لپاره د ده جدوجهد او هڅي دومره ممتازي او ښائیستي وې چي ځارندویه ایسوسي اېشن په ۲۶ اپریل ۱۹۵۳م کي هغه ته تر ټولو ستر ځارندویه مډال ورکړ، په دې موده کي چي اخواني ځارندویانو کومي هڅي او خدمات سرته ورسول هغه د هر فرد په سترګو کي څرګند ول.

اوس د اپریل په آخره ۱۹۵۳م کي د اخواني ځارندویانو شمېر ۷۰۰۰ اوه زره دی.

دغه اخواني ځارندوی ګروپ د ۲۶/جولای/۱۹۵۲م نه وروسته جوړ شوی دی، چي وروسته د اخوان ذمه دار خلک مطمئن شول چي اوس په مصر کي د ځارندویانو تنظیم واګي د دیانت دارو خلکو په لاسونو کي دي او دوی ئې پر صحیح لاري چلوي.

په مصر کي سکاؤټ ایسوسي اېشن هم اوس د کلیو لپاره د ټولنیزو خدماتو پلانونه چمتو کوي، چي د دې په ذریعه به د صحیح ټولنیزو بنیادي اصولونو باندي تعمیرېږي او د دې کار ستر بوج به پر اخوان واچول شي ځکه هغه په کلیو کي خپاره شوي دي او د دوی لاس رسی هلته آسان دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- ملي او وطني خدمات:

(۱) وطني خدمات: د اخوان د نظريهٔ حيات او مقاصدو په وړاندي کولو سره موږ دا ويلي دي چي د اخوان په نزد د وطنيت حد بندي د عقيدې له نګاه او لرليد نه کيږي نه د جغرافيايي حدودو له مخي، خو د حالاتو خرابي او په مصري ټولني کي د اوسېدلو په سبب د دوی ټولنه او اصلي وطن يعني مصر د دوی د زياتو توجهاتو مرکز وو، په پيل کي خو به دوی د حکومت وزراوو ته خطوط وليکل او د ټولني د معاشرتي او اقتصادي اصلاح غوښتنه به ئې تري کوله، خو چي کله دوی يو قوت او ملي آواز شو نو نه يوازې دا چي تحريري وسائل ئې کافي او بشپړ بلل، بلکي په سترو سترو جلسو او طاقتورو مظاهرو ئې لاس پوري کړ چي پر حکومت باندي نظر انداز کېدلای شول او د ذلت او غلامی د ترونونو په لار کي يو عوامي خنډ جوړېدلای شوای، لکه څرنګه چي د"صدقي او بيون تړون[1]" په سلسله رامنځ ته شو.

دا خبره په خاصه توګه د توجه وړ ده چي اخوان ملت ته صحيح وطنيت وروښود، او د بې ساري وطنيت اعلی مثالونه ئې وړاندي کړل، کنه تر اوسه به د خلکو د وطنيت په ارتباط يوازي د سياسي جهت بندی باندي متمرکز وای او چي هر کار د خپل ګوند د ګټو لپاره وای هغه به ئې وطنيت بللای، که به څه هم د هغو لپاره هرڅومره غلط وسائل پکار نه اچول کېدلای، او همدا دليل وو چي هر نوي راتلونکی نظام به د مخکني حکومت ټول کارونه غلط او نفي کول، که به څه هم هغه ټول د ملت په ګټه ول، هدف به ئې دا وو چي د ښخواني وزارت پر اصلاحي او تعميري کارونو باندي پرده واچول شي تر څو ملت ئې نوم هم وانخلي، د هغو څو حکومتونو پرته چي آزاده پاليسي به ئې درلوده، او د ډيرو لږو وختونو لپاره قائم شول، په دوی کي خصوصاً د علي ماهر وزارت شامل وو، د فوځي کودتا نه مخکي چي کوم وزارتونه جوړ شول د هغوی ټولو همدا حالت وو.

....

[1] د مصر د صدراعظم صدقي او د برطانيي د خارجه وزير بې ون غوښتل يو تړون لاسليک کړي، چي اخوان د دې تړون مانع شو، کنه تر ننه به د سويز نه انګرېزان نه وو وتلي. ژباړن

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حالاتو په دې شرمېدلي ړَو کي اخوان خپل مقام او پوزيشن ډير مضبوط وساتۍ او په هره سياسي مسئله کي ئې په پوره وضاحت او قوت سره خپله رأيه وړاندي کوله، د بې پري او اخلاص وطنيت مثالونه ئې قائمول، او يوازي د حق لپاره به ئې د حق تائيد کاوه، په دې اړه دوی د هيچا د دوستۍ او دېنمنۍ نه متأثر نشول، چي د دې بهترين مثال د دوی د امن د مجلس"سيکورټي کونسل" په ملل متحد کي د نقراشي پاشا حمايت او تائيد کول دي، د دې باوجود چي امريکا ته تر سفر کولو مخکي نقراشي د اخوان ډير سخت دېنمن وو، تر داسي حده چي د ملت لويي برخي دا تصديق نشو کولای چي اخوان دي دومره لوړ شوی وي، ځکه تر اوسه دوی د داسي اخلاص مثالونه نه وو ليدلي، او بيا عام اخلاق د انتهايي انحطاط په حالت کي وو، ځينو خلکو د دغه تائيد د غير معمولي واقع کېدلو په سبب مخالفت وکړ چي د نورو ګوندونو دغه پرو پاګند ئې هم رښتيا وبلل چي د اخوان او سعديانو تر منځ اتحاد شوی دی خو څو ورځي وروسته دا حقيقت څرګند شو، چي کله نقراشي له امريکا نه راستون شو او د ده د وطن په حقوقو کي له سستۍ او کوتاهۍ نه کار واخيست نو اخوان دا هر څه ونه زغمل او د هغه او اخوان تر منځ داسي شديد مخالفت پيدا شو چي د مصر په معاصر تاريخ کي ئې مثال نشو موندلای چي د يو وزارت او ګوند او يا د يو ګوند دي د بل وزارت سره داسي مخالفت واقع شوی وي.

د مصر په ګوټ ګوټ کي خپرې شوي اخواني شعبې د وطنيت او جهاد مدرسې وې، چي د هيواد د اشغال شويو حقوقو د غوښتلو په وخت په پوره توګه مصروف په کار وې، د دې نه علاوه د مصر کوم ګوند داسي نه وو چي په هغه کي دي د اخوان د پښو په څېر محکم څه مقرر وي.

مختصراً موږ ويلای شو چي اخوان لاندني وطني خدمات سر ته رسولي دي:

۱- په ښارونو کي په عوامي حلقاتو او کليو کي ئې د اطرافو په حلقاتو کي سياسي جهالت له منځه يووړ.

۲- د ملت او عوامو د ټولنيز ژوند سره ربط پيدا کول او هغوی د وطن د خدمت سره عادي کول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- په ځوانانو کي ئې د مردانګۍ او مېړاني روح پوه کړه، او په عوامو کي ئې د هيواد د خدمت روح را بيداره کړه، چي له ډيري مودې نه استعماري قوت يعني انګريزانو ځپلي وه او لا ئې هم د دغو جواهرو د ځپلو هڅي کولې.

۴- د تازه ترين سياسي صورتحال او کشمکش نه خلک او په خاصه توګه ښاري او کليوال اشخاص په صحيح توګه خبرول، خصوصاً چي کله کومه داسي مسئله وي چي په مخفي توګه ترسره کيږي، او په هغه کي د هيواد تاوان وي چي داسي به نو هره ورځ کېدل.

۵- د يو نوي نسل تربيت چي په هغه کي به د وطنيت او جهاد جذبات په بشپړه توګه ځای پر ځای شوي وي او هغه د هيواد د دفاع او د هغه د عزت لپاره خپل ځان و مال او د هر عزيز شي د قربانولو لپاره هر وخت چمتو وي لکه څرنګه چي د انقلاب نه مخکي د سويز کانال په مصر کي رامخ ته شوی وو[1].

غالباً هيڅوک هم د پورتنيو پنځو خدماتو نه د يوه نه هم انکار نشي کولای، ځکه اخوان چي د خلکو په ذهني تربيت کي کوم جدوجهد وکړ، موجوده سياسي شعور د هغه په اړه شاهد دی، په همدې ډول د فاسدو حکومتونو(وزارتونو) په خلاف چي دوی کوم جدوجهد او کوششونه وکړل د هغوی نه هم څوک انکار نشي کولای چي د هغه له وجي ځيني وزارتونه لکه د صدقي وزارت چي د انګريزانو سره ئې دوستانه تړون غوښتی، نو د دولتي اعلاميو په ذريعه به ئې پر دوی داسي اتهامات واردول او دوی به ئې بدنامول چي نه کله چا اورېدلي ول او نه ئې ليدلي ول، د هغه وروسته چي د سعديانو کوم وزارتونه راغلل د هغوی مخالفت او د دښمني ئې هم وکړه.

....

[1]په ۱۹۵۲م کي وفدي حکومت چي کله په ۱۹۳۶م کي مصري او برطانوي تړون يو طرفه ختم کړ، په نتيجه کي ئې مصريانو او په سويز کانال کي موجود د انګريزي فوځونو تر منځ نښتي رامنځ ته شوې، نو په هغو کي اخوان مخکښ وو، د اخوان ډير ستر ستر مبترز او قابل ځوانان په دغو نښتو کي شهيدان شول. ژباړن

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سویز کانال په سیمه کي د هیواد د دفاع په سلسله کي چي اخوان کومي هڅي وکړې د هغه په لور مو اشار کړېده، دلته همدومره کافي دي چي شهید شوي ډېری ځوانان اخوانیان ول، اضافه لا دا چي د نُحاس وزارت اعتراف هم پري کړیدی، چي دوی د اخوان سره خبري کول غوښتل تر څو د آزادی د تحریک سرپرستي د دوی په لاس ورکړي ځکه اخوان د هغه تر ټولو زیات اهل وو.

دا خبره هم په خاصه توګه د یادوني وړ ده چي د اخوان سیاسي رهبري پر علمي او تحقیقي اساساتو قائم وو، دا کوم سطحي او جذباتي تحریک نه وو، دوی پر ۱۲دوولسو افرادو مشتمله یوه سیاسي کمېټه جوړه کړې وه چي کار ئې پر عامو سیاسي حالاتو غور و فکر، د راتلونکو حالاتو مطالعه او اخوان د هغه نه خبرول وو، تر څو په اخوان کي دننه په مجموعي توګه سیاسي بصیرت پیدا شي او دا بصیرت لا ژور کړل شي.

(ب) قومي خدمات:

د قومیت او ملیت نه دلته زموږ هدف هغه قومیت دی چي مثال ئې اخوان د فلسطین په جګړه کي وړاندي کړی وو، چي د هغه مثال په ټولو عربي سلطنتونو او عوامي حلقاتو کي نشو موندلای، دلته موږ دا ویل غواړو چي د فلسطین جګړه د کوم لپاره چي اخوان د پوره مستعدئ څرګندونه وکړه، د هغې په لور ئې دعوت وکړ، د هغې د منلو او په هغې کي د شرکت کولو لپاره ئې اذهان تیارول لکه څرنګه چي ځیني ډارن او مات شوي خلک وایي، د مصر لپاره د مادي یا معنوي تاوانونو سبب نه وو، بلکي هغه د خطر داسي زنګ وو چي مصري قوم ئې په هغه غار کي د ولېدلو نه وژغوری چي پر غاړه ئې پخوانی خود سره پاچا او د هغه همهغه مجرم حاشیه نشین ملګرو په واسطه رسېدلي وو، چي د هغوی مجرمانه ذهنیت تر داسي حده لوړ شوی وو چي هغوی د هیواد او هیوادوالو په روزي او مال باندي ډاکه اچوله او د هغه لوټل ئې کافي نه بلل بلکي د الله جل جلاله د بندګانو ځانونه او عزتونه هم د دوی د لوبو په نښه شول، دغو مجرمینو په دې جګړه کي(د فلسطین د جګړي پر وخت) خرابي اسلحي رانیولې تر څو دوی د معصومو او هیواد د مجاهدینو د شهداوو د لاښونو په لیدو سره شیطاني خنداوي وکړای شي، د فلسطین جګړه چي دعوت ئې اخوان ورکړ، او پر خپل قول و عمل ئې د پوره ګرمجوشئ اظهار هم وکړ د مصر او مصري ټولني لپاره د څو حیثیتونو نه ډېر ګټور ثابت شو چي ځیني ئې په لاندي ډول دي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱) دې جګړې د خلکو سترګې پرانيستلې، د يو داسي قوم په حيثيت چي د خپلي آزادۍ دفاع او د نورو سلطنتونو په وړاندي خپل عزت برقرار ساتل غواړي، زموږ جګړه ايبزي تيارۍ ډېري ناقصي دي، او دا څرګنده ده چي څوک خپل کمزوره اړخ درک کړي نو بيا د هغه د اصلاح هڅه هم کوي.

(۲) په مصري قوم کي ئې يوه نوې روح پوه کړه او د هغه بزدلانو خولې ئې وتړلې چي ويل به ئې مصري قوم يو سوله خوښوونکی ملت دی، دوی د جګړې او دفاع اهل ندي، بيا ئې په خلکو کي اعتماد پيدا کړ چي که ضروري سامان او تياري وي نو دوی په بشپړه توګه د جګړې صلاحيت لري، اخوان خپله د دې غوره مثال دی.

(۳) په ملت کي ئې د قربانۍ او مجاهدانه هڅو اميدونه را ژوندي کړل، کنه حالات داسي شوي ول چي د هر کس مخ ته يوازي د هغه خپل ذات وو، د ملت او قوم لپاره حتی وړوکي قربانۍ ته هم چمتو نه ول، اوس چي کله د اخوان د شجاعت او قربانيو مظاهر مخي ته راغلل نو د خود غرضو او منفعت خوښوونکو بنيادونه ولړزېدل.

(۴) د حقيقي مرض يعني د استعمار تر سايې لاندي اوسېدل، او د ټولو خرابيو د جرړو په لور ئې خلک متوجه کړل، دا خود سره او دوکه شوی پاچا(فاروق) وو چي پر تخت متمکن وو او همدی وو چي هيواد ئې د دغه ذلت او بې کسۍ حالت ته ورسولی وو چي اوس پکي راګېر وو، د فلسطين جګړه د دې نږدې(۱۹۵۲م) فوځي انقلاب يو مهم ترين سبب وو.

د اخوان مثالي وطنيت او قوميت چي د سترو سترو مهذبو ملتونو افراد نشو ور رسېدلای، شايد تر ټولو څرګند دليل ئې لاندي يوه واقعه وي:

عام مرشد حسن البنأ مرحوم رحمه الله به دحکومت د سختيو او نيولو او ځورولو په زمانه کي د هغو دوو مېرمنو قصه بار بار اوروله چي د يو ماشوم په اړه ئې خپله شخړه او دعوه د سليمان حکيم خواته راوړله، هري يوې دا دعوه درلوده چي ماشوم د دې دی، سليمان حکيم حکم وکړ چي ماشوم په دوو برابرو ټوټو وويشي او هري ميرمني ته دي ئې يوه حصه ورکول شي، دروغجنه مور په دې تقسيم راضي شوه، او حقيقي مور دا تقسيم وغندی

(c) ketabton.com: The Digital Library

او په هيڅ توګه داسي کار ته چمتو نشوه، بلکي خپله حصه ئې هم ور پرېښوده او دا ئې خوښه کړه چي په هر حالت کي باید ماشوم روغ پاتي شي.

د دې قصې د ويلو وروسته به ئې وفرمايل:"زموږ او د دې هيواد د حاکمانو معامله بالکل همداسي ده، د هيواد د خود مختارئ او آزادئ تر دوی ډېر غوښتونکي او قدرکوونکي يو، نو تاسي دا سخت مشکلات برداشت کړئ، د سعدي(د هغه وخت حاکم ګوند چي د اخوان سخت ترين دښمن ګوند وو. ژباړن) ګوند لپاره خپلي اوږې ټيټي کړئ، که هغوی تاسي قتل کړي، له هيواده مو وشړي خلاصه دا چي هر څه درسره وکړي، د وطن د راتلونکي او د هغه د وحدت همدا غوښتنه ده چي تاسي دا هر څه برداشت کړئ."

مرشد شهيد رحمه الله ويرېده چي هسي نه د اخوان او دولت تر منځ کورنئ جګړه رامنځ ته نشي، چي په نتيجه کي به انګريزان د امن و امان د برقرارولو په پلمه او بهانه دې هيواد ته راشي، که اخوان دوی ته د اخوان د غير قانوني اعلانولو پر حکم ردِ عمل ښودلی وای نو د دې کورنئ جګړي پوره احتمال موجود وو، ځکه هغه وخت په هيواد کي د اخواني"شعبو" شمېر دوه زره۲۰۰۰ وو چي يو سل او شل ۱۲۰ شعبې ئې يوازي په مرکز قاهره کي وې، او د هري "شعبې" لپاره ډېره آسانه وه چي هغه په لسو زره ورو، قهرمانو او جنګياليو اخوانيانو خپله دفاع وکړي، که چيري اخوان داسي کړي وای نو هغه به راپورته شوي وای چي انګرېزانو ئې انتظار کاوه، د دوی تقراشي ته اشاره کول چي د اخوان سره دي هره سختي وکړل شي د همدې غرض تر عنوان لاندي وه، پر اخوان غير معمولي سختي او د دوی د راپارولو حقيقت هغه وخت څرګند شو چي کله نقراشي(صدراعظم) څو سوه مسلح عسکر او لس زرّه دار موټرونه د اخوان د مرکز د محاصرې لپاره ولېږل چي په مرکز کي د لسو اخوانيانو پرته بل څوک نه وو، او هغوی هم د هيڅ ډول ردِ عمل اراده نه درلوده، د کومي شخړي پرته ئې ځانونه ور وسپارل، مرشد شهيد رحمه الله ډېر اصرار وکړ چي دی دي هم د نورو اخوانيانو سره ونيول شي، خو هغوی د دې خبري په کولو سره انکار وکړ چي ګواکي دوی ته داسي امر ندی شوی!!! چي بيا نو مرشد مرحوم وفرمايل: "تاسي مي ځکه نه نيسئ چي زما د وژلو اراده لرئ"، دا خبره په سبا سهار په خبر پاڼو کي نشر شوه او چي څه ئې فرمايلي وو بالاخره همهغسي وشول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اخوان یو بل موقف همداسي وو چي په اعتراف کي ئی سر ټيټ شي، دا د هغو اخواني مجاهدينو موقف وو چي هلته د فلسطين په جګړه کي ئې د شجاعت داد ورکوي، او دلته د دوی ګوند غير قانوني اعلانوي، په دې وخت کي د جګړي ستر مأموريت دا ګمان وکړ چي اخوانيان بايد د فوځ د مرستي نه لاسونه پورته کړي، خصوصاً چي کله پر فوځ د غلطو پاليسيو په سبب چي پر دوی په قاهره کې ناستو سياسي کسانو د جګړي په ميدان کي کماندرانو ته هدايات ورکول، دا ډير سخت وو خو د دغو ټولو وهمونو برعکس اخوان د انتهايي لوړ ظرفيت او بې مثاله وطنيت ثبوت وړاندي کړ، په هره معرکه کي په يوه انتهايي جانبازي سره وجنګېدل، او د هيواد په دفاع کي ئې د خپلو وينو آخري څاڅکو د بهولو نه هم ډډه ونکړه، بالخصوص کوم وخت چي يهودي فوځونو د هيواد په مشرقي حدودو باندي حمله وکړه، حتی چي د جنرال فواد صادق"کماندړ انچيف" نه ئې د اخوان په اړه وپوښتل نو هغه د دې اعتراف په ويلو سره ځواب ورکړ:"د اخوان المسلمين بې حده زړه ور او جنګيالي سپاهيان ول، دوی په انتهايي ايمانداری او قربانۍ سره خپلي فريضې سرته ورسولې."

د دې ډول معنوي برتريو سره اخوان جګړه وکړه چي فوځي سپاهيانو او افسرانو کي د معنوي قوت د پيدا کولو تر ټولو ستر محرکين ول، د جګړي پر ختمېدلو دغو مجاهدينو ته چي کومه بدله ورکول شوه هغه د دوی د نيولو او بندي کولو حکم وو، بالاخره دوی د رفح(د فلسطين او مصر سرحدي بندر) په چاونۍ کي بندي شول.

دلته موږ د دې پرته چي دا ووايو نشو پاتېدلای چي د فلسطين په جګړه کي د اخوان جهاد تر اوسه پوري د مصريانو لپاره د افتخار موجب دی، او په ټولو عربي هيوادونو کي د مصري شجاعت او ميړاني موضوع د خبرو مهمه نقطه ده، د فلسطين يوه اخواني مجاهد افسر يو کتاب ليکلی دی، "اخوان المسلمين د فلسطين په جګړه کي[1]" دا کتاب د اخوان لپاره د فخر و عظمت يو ځلانده مرقع ده، چي په هغه کي هيڅ ډول خيال آرائي او يا مبالغه نشته بلکي هغه د سترګو ليدلي حالات او واقعات او د جګړه اييزو معرکو سيده ساده بيان دی، لومړی چاپ ئې فوراً وپلورل شو او اوس د دوهم ځل لپاره چاپ شوی دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ملي خدماتو د یادولو په ترڅ کي موږ ته دومره ویل حتماً معلومیږي چي اخوان د عرب لیګ د تقویت تر ټولو ستر سبب وو، دوی د عرب دولتونو تر منځ همغږي او ارتباط پیدا کړ او پدې اړه ئې ستر خدمات سرته ورسول.

[1] دا د استاد کامل شریف تصنیف دی چه په ۱۹۵۳م کي پر اخوان د جمال عبدالناصر د ظلمونو او د سختیو په سبب اردن ته تللی وو، د هغه ځای تابعیت تر لاسه کړ، دی په پاکستان کي د اردن سفیر هم پاتي شوی دی، له څه مودې نه په عمان کي یوه ورځپانه"الدستور" چاپوي، او اوس(۱۹۹۸م) کي په اسلامي دعوت کي مصروف دی، ما څو ځله د هغوی سره ملاقات کړی دی.. ژباړن

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم فصل

ثقافتي خدمات

د مصري ټولني ثقافتي خدمات چي اخوان سرته رسولي دي او رسوي ئې هغه ټول موږ په څلورو برخو تقسیمولای شو:

۱- روحاني تربيتي ۲- اسلامي ثقافت

۳- علمي تعليمي ۴- لارښوونکي يا تحقيقي مقالې

اوس موږ د هر یوه جلا یادونه کوو:

۱- روحاني تربيتي: اخوان پر روحاني تربیت ډېر فشار اچوي، په تیرو پاڼو کي د للّهیت او هر اړخیزیت تر عنوان لاندي موږ د هغوی یادونه کړې ده، د کورنیو(اُسُر) چي کوم نظام په اخوان کي دی هغه ۳۹فرائض پر هر اخواني اجباري کړیدي، چي په سر کي ئې دا دي چي هر اخواني به د قرآن تلاوت مسلسل هره ورځ کوي چي تر یوې سپارې به کم نه وي، په غوره انداز کي به تلاوت وکړي او یا ورته غوږ شي او په ژباړه کي ئې غور و فکر وکړي.

دې نظام پر اخوان ۴۰نور فرائض واجب کړیدي، چي د پورته یادو شویو فرائضو سره چندان مختلف ندي، په فرائضو کي آخري دا دي چي هره ورځ تر ویده کېدلو مخکي هر اخواني باید یو څه وخت مقرر کړي تر څو په دغه وخت کي د خپل نفس سره محاسبه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکړي چي تر کومه ځايه ئې دا فرائض سرته رسولي دي، که خير په نظر ورغی نو د الله تعالی جل جلاله حمد دي اداء کړي، او که بيا ځان مقصر ومومي نو بيا دي د الله جل جلاله نه بښنه وغواړي او د هغه په لور دي رجوع وکړي.

د اخوان په مرکز کي چي کومه د "کورنيو شعبه" شته هغه د ټول اخوان د روحاني تربيت نګران او ذمه دار ده، او د دې سلسلې ټول هدايات د همدې شعبې له دفتره صادريږي، "کورنۍ"(أُسره) د اخوان د روحاني تربيت عملي ډګر دی.

د "اخوات المسلمات/مسلماني خوېندي" لپاره چي لومړنۍ رساله نشر شوه په هغې کي د دوی لپاره د روحاني تربيت يو بشپړ نظام وو، په هغه کي دا ويل شوي چي د هري "کورنۍ" يا "أُسره" د افرادو شمېر له ۵-پنځو نه نيولې تر ۸-اتو پوري وي او په هفته کي يو ځل د دې اجتماع وکړي، تربيت ئې پر څلورو مراحلو وېشلی دی، او د يوې مرحلې نه تر بلې مرحلې پوري ئې د تلو لپاره امتحانات مقرر کړيدي.

اخوان په خپل روحاني تربيتي پروګرام کي وړوکي ماشومان هم شامل کړيدي. د "جمعي د مدارسو" په نوم چي اخوان د نوي نسل پر اسلامي اصولو د روزلو په نيت کوم مدارس تأسيس کړيدي د هغه په تربيتي نظام کي د هغه صراحت شوی دی، چي په هغه کي به د أُسوۀ حسنه مقام ممتاز وي، او بايد هڅه وشي چي ماشومان عبادات په شوق او رغبت سره ادا کړي، د ويري او خوف له امله نه، د دوی لپاره د قصو او داسي ترانو نه ګټه پورته کړای شي چي ماشومان په ښه انداز کي ورباندي پوه شي.

په دغو "مدارسِ جمعه وو" کي د روحاني تربيت يو مفصل کورس مقرر شوی دی، چي په هغه کي ديني، اخلاقي او وطني ترانې او قصې ايښودل دي او د هغو د ور لوستلو او ور ښودلو طريقې ښودل شوي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- اسلامي ثقافت: په "مرکز" کي چي کومه د "دعوت و اشاعت شعبه" ده، هغه دا خدمت کوي. همدا شعبه د تقريرونو او خطباتو لپاره مبلغين چمتو کوي، د ضرورت مطابق رسالي او اخبار نشروي، اخوان المسلمين چي د دعوت د موضوع په اړه کوم رسائل او کتابونه چاپوي د هغي نشرول تنظيموي، داسي چي کومه رساله د شعبې د مطالعې او منظورېدلو پرته نشر نشي.

د اخوان د مرکز نه تر اوسه لاندي کتابونه او رسالي چاپ شوي او نشر شوي دي:

۱-دعوتُنا	زموږ دعوت	الاستاد حسن البنأ مرحوم
۲-الی اَیّ شَئٍي ندعوا الناس	موږ خلکو ته د څه دعوت ورکوو؟	الاستاد حسن البنأ مرحوم
۳-نحو النور	د نور په خوا	الاستاد حسن البنأ مرحوم
۴-هل نحنُ قوم عمليون؟	آيا موږ عملي خلک يو؟	الاستاد حسن البنأ مرحوم
۵-المنهاج	کاري طريقه	الاستاد حسن البنأ مرحوم
۶-المناجاة	سرگوشي	الاستاد حسن البنأ مرحوم
۷-المأثورات	مسنوني دعاوي	الاستاد حسن البنأ مرحوم
۸-عقيدتنا	زموږ عقيده	الاستاد حسن البنأ مرحوم
۹-رسالة المؤتمر الخامس	د پنځم کانفرانس پيغام	الاستاد حسن البنأ مرحوم
۱۰-الاخوان تحت راية القران	اخوان د قرآن تر بيرغ لاندي	الاستاد حسن البنأ مرحوم
۱۱-العقائد	عقائد الاستاد	حسن البنأ مرحوم
۱۲-الی اخوان الکتائب	د اخواني تربيتي گروپونو په نوم	الاستاد حسن البنأ مرحوم
۱۳-رسالة المؤتمر السادس	د شپږم کانفرانس پيغام	الاستاد حسن البنأ مرحوم
۱۴-بين الامس و اليوم	پروند او نن	الاستاد حشن البنأ مرحوم
۱۵-نظام الاسر و رسالة التعاليم	د کورنيو نظام او تعليمي رساله	الاستاد حسن البنأ مرحوم
۱۶-مشکلاتنا فی ضوء النظام الاسلامی	زموږ مشکلات د اسلامي نظام په رڼا کي	الاستاد حسن البنأ مرحوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۷-دعوتنا فی طور جدید	زموږ د دعوت نوې مرحله	الاستاد حسن البنأ مرحوم
۱۸-دستورُنا	زموږ قانون	استاد حسن الهظیبي(اوسنی مرشد)
۱۹-الرسالة الاولی للاخوات	د خویندو لومړی رساله	د اخوات المسلمات شعبه
۲۰-کیف ندعوا الناس	موږ خلکو ته څنګه دعوت ورکړو؟	عبد البدیع صقر
۲۱-تذکرة الدعاة	د حق داعیانو ته نصیحتونه	بهي الخولي
۲۲-المرأة بین البیت و المجتمع	په کور او ټولنه کي د میرمني مقام	بهي الخولي

۲۳-صفحة من مساوئ الاستعمار فی وادی النیل / د نیل په دره کي د استعمار د تباهیو یو پاڼه محمد عبد الباري

۲۴-المنهج الدراسي الاسلامی الاخوان الأُسر / په "کورني نظام" پوري د منسلکو اخوانیانو د اسلامي مطالعې نصاب

یادونه: [1]یعني د ۱۹۴۹م نه تر ۱۹۴۵م پوري د هغه وروسته جمال عبدالناصر اخوان المسلمین غیر قانوني اعلان کړ او ضهیبي رح ئي زندان ته ولیږی ډیره موده مخکي وفات شویدی.(ژباړن/۱۹۹۷م)

(c) ketabton.com: The Digital Library

له دې شعبې نه اووه كتابچې نشر شولې:

د هغوی نه علاوه د اخوان نور ډیر تأیفات دي خو هغه د مرکز نه ندي نشر شوي چې ځینې ئې په ډول دي:

۱-الاسلام والاوضاع الاقتصادیة	اسلام او موجوده اقتصادي مسائل	محمد الغزالي
۲-الاسلام والمنهاج الاشتراکیة	اسلام او اشتراکي اسالیب	محمد الغزالي
۳-عقیدة المسلم	د مسلمان عقیده	محمد الغزالي
۴-من ههُنا نعلم	له همدې ځایه ئې باید زده کړو	محمد الغزالي
۵-تأملات فی الدین و الحیاة	د دین او ژوند څو فکري شیبې	محمد الغزالي
۶-الاسلام و اوضاعنا القانونیة	اسلام او زموږ موجوده قانوني مسائل	عبدالقادر عوده(شهید)
۷-المال و الحکم فی الاسلام	مال او حکومت د اسلام له نظره	عبدالقادر عوده(شهید)
۸-الاسلام بین جهل أبنائه و عجز علمائه	د عامو مسلمانانو د جهل او د علماوو د علم تر منځ د اسلام ځورونکی حالت	عبدالقادر عوده(شهید)
۹-التشریع الجنائي فی الاسلام[1]	د اسلام فوجداري نظام	عبدالقادر عوده(شهید)

یادونه: [1]د کتاب مؤلف ددې کتاب یادونه نه وه کړې، د موصوف شهید دا یو ضخیم معرکة الآرا کتاب دی چې د اهمیت له امله ئې موږ یادونه مناسبه وبلل.(ژباړن)

۱۰-العدالة الاجتماعیة فی الاسلام	په اسلام کې ټولنیزه برابري	سید قطب(شهید)
۱۱-السلام العالمي و الاسلام	د عالَم او اسلام امن	سید قطب(شهید)
۱۲-معرکة الاسلام و الراسمالیة	د اسلام او سرمایه داری جګړه	سید قطب(شهید)
۱۳-الاسلامیة لا شیوعیة و لا رأسمالیة	نه کمیونیزم نه سرمایه دارانه نظام بلکې اسلام	بهي الخولي
۱۴-القرآن والذرة	قرآن او "جوهر"(ایتم)	ډاکتر محمود حامد
۱۵-فقه السنة	فقه، حدیث	سید سابق
۱۶-المعزّلدین الله الفاطمی	معزالدین الله الفاطمي	عبدالرحمن البنّا
۱۷-الهجرة	هجرت	عبدالرحمن البنّا
۱۸-بدر	(غزوهٔ)بدر	عبدالرحمن البنّا

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹-ثورة الدم	د ويني بغاوت	عبدالرحمن البنّا
۲۰-روح و ريحان	رحمت و ريحان	احمد انس الحجاجی
۲۱-مع المرأة المسلمة	مسلمانه مېرمن	احمد انس الحجاجی
۲۲-ثلاثة و ثلاث	درې او درې	احمد انس الحجاجی
۲۳-محاكمة	محكمه	احمد انس الحجاجی
۲۴-وثائق	وثائق	احمد انس الحجاجی
۲۵-رجل الساعة	د زماني سړی	احمد انس الحجاجی
۲۶-صوت من جنّة الثورة	د انقلابي جنت نه يو آواز	احمد انس الحجاجي
۲۷-الرجل الذب اشعل	چا چي اور بل كړ	احمد انس الحجاجی
۲۸-الامام([1]الجزء الاول)	امام لومړی برخه	احمد انس الحجاجی
۲۹-الامام(الجزء الثانی)	امام دوهمه برخه	احمد انس الحجاجی

يادونه: [1]د شهيد حسن البنا د ژوند سوانح(ژباړن)

۳۰-الاخوان المسلمون فی ميزان الحق	اخوان المسلمين د حق په ترازو كي	انورالجندی
۳۱-فائدة الدعوة	د دعوت ګټه	انورالجندی
۳۲-مع بعثة الحج	د حاجيانو سره وفد	انور الجندی
۳۳-المسألة المصرية	مصري مسئله	انور الجندی
۳۴-تاريخ الرسول	د رسول تاريخ	انور الجندی
۳۵-شمائل الرسول	د رسول شمائل	انورالجندی
۳۶-الزعامة النبوية	نبوي مشرتابه	انور الجندی
۳۷-القيادة و الجندية	قيادت او ډلګۍ	انور الجندی
۳۸-أثر الدعوة الاسلامية فی الصحافة والادب	پر صحافت او ادب د اسلامي دعوت اثر	انور الجندی
۳۹-قضايا الاقطار الاسلامية	د سسلامي هيوادونو مسائل	انور الجندی
۴۰-كفاح الذبيحين-فلسطين و الغرب	فلسطين او غرب د دوو ذبيحو جدوجهد	انور الجندی
۴۱-الاسلام بزحف	اسلام مخ په وړاندي ځي	انور الجندی

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴۲-الوفد الاخوان فی المیزان	وفد(ګوند) او اخوان په ترازو	کي کامل الشافعی
۴۳-دولة الخلق	اخلاقي سلطنت	کامل الشافعی
۴۴-دعوتنا والوحدة الدينية	زموږ دعوت او ديني اتحاد	کامل الشافعی
۴۵-الاسلام يحارب الفقر	اسلام د افلاس دښمن دی	محمد فتحی عثمان
۴۶-مصرع الفقر فی الاسلام	په اسلام کي د افلاس جنازه	علی شحاته
۴۷-قذائف الحق	د حق ګولي	محمد جبرالتيميمی
۴۸-مسلاد الخلود	د ابديت د پيدا کېدو ورځ	احمد مختار رمزی
۴۹-الشهدآء	شهداء	شعبهٔ طلاب
۵۰-سلسلة الابحاث الجامعية جزئين	د پوهنتون تحقيقي مقالي	شعبهٔ طلاب
۵۱-فيلسوف من الغرب	د غرب يو فلسفي	شعبهٔ طلاب
۵۲-من انت؟	ته څوک ئې؟	شعبهٔ طلاب
۵۳-مجلة البركان	د آتش فشان مجلة	د پورټ سعيد محصلين
۵۴-اخبار السويس	د سويز خبرونه	د سويز محصلين
۵۵-تاريخ القرآن و اداب التلاوة	د قرآن تاريخ او تلاوت آداب	احمد لطفی عبدالبديع
۵۶-انهيار الحضارة الغربية	د غربي تمدن زوال	انور جندی
۵۷-اخوانيات-ديوان شعر	اخوانيات-اشعار	رشيد ابومره
۵۸-من وحی الدعوة-ديوان شعر	د دعوت الهام-اشعار	ابراهيم عبدالفتاح
۵۹-البواکير-ديوان شعر	شګوفي-اشعار	عبدالحکيم عابدين
۶۰-الشيوعية و الاسلام	کمونيزم او اسلام	عمر هندی
۶۱-بين الهدی والضلال	هدايت او ضلالت	لبيب البيومی
۶۲-الرجل المستجاب الدعاء	مستجاب الدعوات انسان	لبيب البيومی
۶۳-تاريخ الدعوة	د دعوت تاريخ	احمد عبدالجليل
۶۴-الاسلام	اسلام(انګريزي)	عبدالسميع المصري
۶۵-القرآن و العلوم الحديثة	قرآن او نوي علوم	احمد کامل ضوء
۶۶-الصراع	کشمکش	عبدالمجيد محمد هيکل
۶۷-القتال فی الاسلام	جګړه په اسلام کي	احمد نار

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اسلامي ثقافت د اشاعت په نړۍ کي د اخوان هڅي يوازي د دغو کتابونو او رسالو تر چاپ پوري محدودي ندي پاتي شوي، بلکي د تصنيف و تأليف سره ئې نور وسائل هم انتخاب کړل چي ځيني ئې په لاندي ډول دي:

(۱)- د اسلامي اعيادو او نورو مناسبتونو پر وخت عامي غونډي:

د دغو جلساتو انعقاد د "فلاح او پرمختګ د شعبې" په غاړه وي، او د"نشرِ دعوت شعبه" بيا په دغو د تقاريرو اهتمام کوي، چي عموماً په عامو ميدانونو کي ترسره کيږي تر څو ټول عوام ګټه تري پورته شي.

(۲)- منظم دروس او خطبې:

چي دا نو عموماً اوونيزي وي، او تر ټولو مهم ترين ئې د سه شنبې تقرير وي چي خپله به د حسن البنأ مرحوم له خوا ترسره کېده، او اوس د "نشر و اشاعت شعبه"د دغو تقاريرو اهتمام او نګراني کوي، په همدې توګه په ټولو شعبو کي په هفته کي يو تقرير ترسره کېدل ضروري[2] دی، دا د سه شنبې پرته په بله کومه ورځ ترسره کيږي، تر څو ټول د مرکز په مهمه غونډه[3] کي شريک شي.

(۳)- اخواني صحافت:

صحافت په طبعي توګه عوامو ته د نږدې کېدلو، پراخ نفوذ او په عوامي حلقاتو کي د اسلامي ثقافت د عامولو تر ټولو مؤثره طريقه ده، د غير قانوني اعلانېدلو نه مخکي د اخوان لاندني جرائد چاپېدل:

۱- جريدة	الاخوان المسلمون	ورځپانه
۲- مجلة	الاخوان المسلمون	اوونيزه
۳- مجلة	الشهاب	مياشتنی ګڼه
۴- مجلة	الکشکول	اوونيزه

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه رسالې چي که څه هم د اخوان باقاعده استازي نه وې خو د دوی د فکري تګلاري نقیب ول، دغه دي:

۱- مجلة الدعوة اوونیزه

۲- مجلة منزل الرحی[1] اوونیزه

۳- جریدة منبر الشرق اوونیزه

۴- مجلة المسلمون[3] میاشتنۍ ګڼه

د الشهاب او المسلمون نه پرته ټول رسائل او اخبارات د دواړو یعني اسلامي ثقافت او سیاسي خبرونو حامل دي، دغه دواړه رسائل یوازي اعلی اسلامي ادبیات(لټریچر) وړاندي کوي او معیاري دي.

(۴)- اخواني کتابتونونه:

په "مرکز" کي یو کتابتون شته، چي په هغه کي ۲۵۰۰ کتابونه شته(چي دا د ۱۹۵۳م شمېر دی. ژباړن/۱۹۹۷م) او دا پر ۲۵ پنځه ویشتو موضوعاتو وېشل شوی دی:

....

(¹) او (²) دا دواړي رسالې بندي شوي دي،(ژباړن). د دې مرکز سره سره دا کتابتون هم د دښمن له لوري وسوځول شو.(ژباړن)

(3)اوس د ۱۹۵۴م له منځ نه یو ځل بیا"مجلة المسلمون" پیل شوه، "کینه کښ دښمن" دا مجله و نشوه زغملای ځکه هم درې میاشتي وروسته سمدستي بنده شوه.(ژباړن). وروسته بیا همدا مجله سعید رمضان مرحوم له دمشق نه چاپول پیل کړل.(ژباړن)

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱)اسلامي تاريخ (۲)د شخصيتونو نومونه (۳)نظم (۴)قرآني علوم (۵)فلسفه او منطق (۶)قصص (۷)عمرانيان (۸)سياسيات (۹)پند و نصيحت (۱۰)ژبي (۱۱)فقه (۱۲)نحو (۱۳)اخلاق (۱۴)اصول (۱۵)حديث (۱۶)عقائد (۱۷)اسلاميات (۱۸)قانون (۱۹)ادب (۲۰)بلاغت (۲۱)سيرت (۲۲)تفسير (۲۳)تصوف (۲۴)ملي او سياسي تاريخ (۲۵)د سياسي او ادبي مجلاتو فائل

لکه څرنګه چي د دې فهرست نه ښکاري چي ډيری کتابونه په اسلامي ثقافت پوري مربوط دي، د اخوان په هره شعبه کي همداسي يوه دارالمطالعه(د مطالعې ځای) موجوده وي، چي د هري شعبې لپاره لازمي ده، که څه هم هغه هر څومره وړوکې هم وي، "شعبة الأُسر" (د کورنيو شعبې) نن سبا داسي يوه رساله چمتو کړې ده چي په هغه کي د هري شعبې لپاره ضروري کتابونه او د هغوی د انتخاب د اهميت بيان وي، تر څو دغه کتابتونونه په پوره توګه خپل خدمات سرته ورسوي.

۳- علمي تعليمي:

په مرکز کي چي کومه د کاسبانو شعبه ده هغه په علمي پلانونو کي ډيره ونده اخلي، ځکه هلته هره پنجشنبه يو اعلى علمي لېکچر ورکول کيږي، چي دا لېکچر د همدې موضوع د کوم ماهر له لوري چمتو او اورول کيږي، تر اوسه د دې شعبې د انتظام او لارښووني مطابق لاندي خطبات ورکول شوي دي:

تاريخ	موضوعات	مقرّرين
۱۳/۱۱/۱۹۵۲	اسلامي اقتصاديات	ډاکټر محمد عبدالله العربی
۲۰/۱۱/۱۹۵۲	د ځوانانو په تعمير کي د درسګاه اهميت	استاد سيد قطب
۲۷/۱۱/۱۹۵۲	د غوره ټولني په لور	استاد محمد العشماوی
۴/۱۲/۱۹۵۲	د کليو اصلاح	ډاکټر محمد عبدالله العربی
۱۱/۱۲/۱۹۵۲	د عوامي تعليم انتظام	ډاکټر ابراهيم سلامه
۱۵/۱۲/۱۹۵۲	زرعي اصلاح او د هغه اساليب	ډاکټر سعيد نجّار

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱/۱/۱۹۵۳	د اسلامي فقهي ځيني خصوصيات	ډاکټر محمد يوسف موسی
۸/۱/۱۹۵۳	اسلام او ټولنيزه برابري	شيخ محمد ابو زهره
۲۲/۱/۱۹۵۳	د صحت ترقي	ډاکټر سعيدد عبده
۲۹/۱/۱۹۵۳	د زرعي شتمنی د وسائلو ترقي	ډاکټر محمد مهدي عزونی
۵/۲/۱۹۵۳	د اصلاح زراعت پر قانون آزادانه نظر	مصطفی کامل
۲۶/۲/۱۹۵۳	د اوسني اقتصادي بحران حل	محمد عبدالله العربی
۵/۳/۱۹۵۳	ټولنه څرنګه په بريا سره د ترقی پړاونه تېرولای شي	سعيد رمضان
۱۹/۳/۱۹۵۳	کيميايي صنعتونه او د ثروت په اضافه کېدلو کي ئي اثرات	ډاکټر حسن ابراهيم
۲۶/۳/۱۹۵۳	زرعي او صنعتي توسيع او پر مختلفو ډولونو پيداوارو او ملي درآمداتو باندي ئي اثرات	پروفيس حسن عارف
۲/۴/۱۹۵۳	زموږ تعليمي سياست	پروفيسر عبدالحميد مطر
۹/۴/۱۹۵۳	په مصر کي طبي نباتات	پروفيسر عزالدين رشاد
۲۳/۴/۱۹۵۳	بيمه د اسلام په رڼا کي/مباحثه	پروفيسران:عبدالوهاب خلاف، احمد دانش، محمد ابو زهره، احمد غسان، محمد عبدالله دراز، زکريا محمد شفيق، محمد يوسف موسی، عبدالله فکري اباظه، محمود شلتوت، محمد عبدالعزيز، عبدالکريم منصور
۳۰/۴/۱۹۵۳	مخکنی مباحثه	----------ايضا------------
۷/۵/۱۹۵۳	د اسلامي د اقتصادي نظام مرکزي صفات	ډاکټر زکي محمود شبانه[1]

يادونه: [1]د ځينو مشهورو نومونو نه به تاسي ته دا اندازه شوې وي چی په لکچرونو کي حصه اخيستونکي ټول استادان د مصر علمي شتمنی او د علم خاوندان ول. ژباړن

دغو لکچرونو په عمومي توګه د خلکو د اذهانو په سوځولو کي اساسي رول اداء کړ او په پرلپسي توګه ئې د سامعينو شمېر مخ په زياتېدو وو حتی چي په پای کي ئې شمېر زرګونو ته ورسېده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اسلامي تصانيفو نه پرته د اخوان د عام نوعيت تصانيف هم شته دي لکه:

نمبر	د کتاب نوم	مصنف
۱-	د جوهر(اټوم) راز	پروفيسر محمود حامد
۲-	علم الاساطير(ميتولوژي)	پروفيسر محمود حامد
۳-	لائټ هاؤس(بحري عمود نور)	احمد عبد الجليل
۴-	آلات چي د عمارتونو د بنيادونو د کيندلو په موخه په مصر کي کارول کيږي	پروفيسر محمد سعيد يوسف
۵-	مظاهرې او جلسې او غونډې	پروفيسر عبدالکريم منصور
۶-	عمومي اسمبلي	پروفيسر عيدالعلوي عبدالهادي
۷-	زموږ تاريې شپې ۱۱/جولای/۱۸۸۲م	پروفيسر محمد منير الجندی
۸-	د کائناتو کتاب	پروفيسر عبدالعزيز زهيري

تر کومه ځايه چي د تعليمي خدماتو اړيکه ده اخوان په دې ډګر کي پر خپل ځان د بنديز لګېدلو نه مخکي او د هغه وروسته هم ډير مهم رول اداء کړيدی، د پابندئ نه مخکي دوی د تعليم په خپرولو کي په ډير شدت سره برخه واخيستله، چي بالاخره په جون۱۹۴۶م کي د اخوان په مرکز کي د تربيتي کميټې لاندي يوه ثقافتي کميټه جوړه شوه، په مئی ۱۹۴۶م کي ابتدائي او ثانوي او د نجونو او هلکانو د مکاتبو د جوړولو لپاره يوه جلا کميټئ جوړه کړه، په دغو مدارسو کي دغو خبرو ته پاملرنه شوې وه چي دوی به د نورو شخصي مکاتبو په مقابل کي امتيازي حيثيت ولري، چي د همدې لپاره ئې لاندي خدمات سرته ورسول:

۱- لوستل او د ديني ثقافت د عامولو لپاره ئې متعدد مکاتب پرانيستل چي تعليم به ئې بالکل مفت وو.

۲- د قرآن د حفظولو لپاره ئې متعددي مدرسې جوړي کړلې.

۳- د مزدورانو او بزګرانو لپاره ئې د شپې له خوا د مدارسو انتظام وکړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- په عامو امتحاناتو کي ئې د ناکامو شاګردانو لپاره خصوصي کلاسونه جوړ کړل چي په هغه کي د هر فن او علم متخصص استادان ئې د تعليم پر ورکولو مأمور کړل.

۵- د هغو هلکانو لپاره چي په کسبونو کي د لګېدلو له امله د تعليم نه بې برخي شوي وو، مختلفي تعليمي شعبې پرانيستلې.

۶- د هلکانو مکاتب ئې جوړ کړل.

۷- د"امهات المؤمنين په نوم مدارس" ئې (د نجونو د تعليم په موخه) جاري کړې.

۸- د مکاتبو تر څنګ ئې صنعتي روزنيز مرکزونه هم جوړ کړل، تر څو کوم هلکان چي خپل تعليم نشي بشپړولای هغوی د صنعت د زده کړي نه برخمن شي.

په دغو مختلفو مدارسو او په هغوی کي د شاګردانو او استادانو شمېر معلوم ندی، خو دومره خبر يم چي دغه مدارس د هر سيمه ايېز مرکز تر څنګ قائم دي، په همدې توګه په هر مقامي مرکز کي يوه نه يوه تعليمي اداره حتماً موجوده وي، د بالغانو د تعليمي مرکز د شاګردانو شمېر نږدې تر سلو پوري ورسېدلی وو، چي په دغو ټولو مدارسو کي ئې شمېر ډير زيات وو چي صحيح اندازه ئې له دې نه لګولی شو چي په ۱۹۴۶م کي د مصر وزارت معارف د جهالت د ختمولو يو پروګرام جوړ کړ او د هغه نافذول ئې وغوښتل نو دوی په دې اړه د اخوان هڅي او مقبوليت په مخکي ايښودلو سره د هغوی نه د مرستي غوښتنه وکړه.

د اخوان د مقدماتو چي کوم وکيلان دفاع کوي، د هغوی په دفاترو کي د تالاشی کولو او پلټولو وروسته د اسکندريې د اخواني مکاتبو "کاري لائحې" وموندل شوې، چي په پوره توګه دا صراحت پکي شوی وو چي د مکاتبو دغه پلان د يوې شخصي(عوامي) شرکت له لوري چلول کيږي چي د غړو او شرکاوو ئې له دې کار نه کله هم هدف تجارت او بزنس ندی، د دې شرکت غرض يوازي دادی چي د مصري وزارت تعليم د نصاب مطابق د دې تعليم او شاګردانو ته د تربيت او روزني ورکولو لپاره مکاتب جوړ کړل شي. چي مرکزي دفتر نمبر(۱) ئې په اسماعيليه اسکوائر(اسکندريه) کي دی،(دا د ۱۹۵۳م خبره ده.ژباړن) او موده ئې ۲۵ويشت کاله ده، چي د ۱۰مئی۱۹۴۸م نه پيل شوې، د شرکت ابتدايي سرمايه ۴۰۰۰زره مصري پاؤنډه ده(نږدې ۶۰۰۰۰زره روپۍ) به وي، چي زياتېدلای هم شي او دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

به پر زرو برخو وېشل کیږي، دې شرکت لومړی د ماشومانو یو ابتدایي مکتب پرانیست، بیا ئې څه ثانوي کلاسونه پیل کړل چې د ترقي کولو وروسته ئې د ثانوي لیسې حیثیت غوره کړ، د دغو(معاهدو) درس ګاوو نومونه په لاندي ډول دي:

۱- د "حضرت عمر فاروق رضی الله عنه مثالي درسګاه"

۲- د حضرت ابوبکر صدیق رضی الله عنه ابتدائي درسګاه

۳- محمدیه ثانوي درسګاه

د سیاسي پابندي د لري کېدلو وروسته یعني په خپله موجوده وقفه کي اخوان په تعلیمي سلسله کي د شپې له خوا مدارسو او جمعې ورځو مدارسو ته ډیره پاملرنه وکړه، په ځینو "مناطقو[1]" کي د دوی نومونه د "نوي نسل مکتب، ابتدایي مکتب، د بالغانو تعلیمي مدرسه" کېښودل شوي، د قاهرې په حلقه کي او جیزې تر امر لاندي چي کومي درسګاوي دي شمېر ئې په لاندي ډول دی:

(لیکوال په دې ځای کي یوه تفصیلي نقشه ورکړې ده، د نوم او سیمي د اجنبیت په سبب مور د هغوی یادونه دلته ونکړه، نو ځکه ئې هم پر خلاصه باندي بسنه کوو، دا وړوکي او غټي ۳۱مدرسې دي، او د شاګردانو شمېر ئې ۳۳۳۷نفره دی).

ثانوي شبانه	۱۰
شبانه ابتدائي	۱
د جمعې مدارس	۱۰
ابتدائي مکاتب	۷
د بالغانو تعلیم	۲
کامرس مکتب	۱

....

[1] د اخوان د ګوندي تنظیمي د وېش مطابق چي تفصیل ئې مخکي تېر شوی دی، "منطقه" به سیمه اییز مرکز بلل کیږي چي د"حلقې" ماتحت وي.ژباړن

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۴)- تربيتي عملي تحقيقي:

د داسي تحقيقاتو انواع په دوه ډوله وي:

(الف) د اخوان يا د عامه ذهنيت د تربيت لپاره د اسلام په رڼا کي پر موجوده پېچلو مسائلو د تحقيقي موادو چمتو کول، د هغه نه ځيني په لاندي ډول دي:

(۱) نظام الاسر(د کورنيو نظام) د هغه نشوو نمو او د هغه مقاصد، دا يوه علمي(سائنسي) رساله ده، چي د اخوان له مرکزه نشر شوې ده، په اخوان کي "أُسر" د (کورنيو) چي کوم نظام دی د هغه نه دا بحث کوي، د مصر د سياست عام اړخ توضيح کوي او د هغو داخلي عواملو په لور اشاره کوي چي د اخوان په تعمير کي له پيله په کار اچول شوي دي، او د دوی د ترقيو پر مراحلو اثر انداز شوي وي، هغه د "أُسر"(کورنيو) نظام او د هغه د ارکانو تشريح هم کوي، او د نظام تحقيقي کتنه کوي چي د رأيي ورکولو وروسته ختميږي.

(۲) المرأة بين البيت المجتمع د استاد بهی الخولي تصنيف، د ميرمني حيثيت په ټولنه او کور کي، دا هم يو علمي کتاب دی چي پکي ويل شوي دي چي په زړو تمدنونو کي د ميرمني کوم حيثيت وو او بيا اسلام کوم حيثيت ورکړ، د کورنيو حقوق، واده، ازدواجي تعلقات، طلاق، د يوې نه زياتي مېرمني، د ولادت ضبط کول، د ميرمني ښائست، د اولاد حقوق، د کورنۍ حق، ميرمن او ټولنه، ميرمن او کار(هڅه)، د ميرمني سياسي حقوق، دا ټول موضوعات د دې مباحث کلام دي.

په دغو ټولو پېچلو مسائلو کي دوی د اسلام رأيه وړاندي کړې ده، تر څو دوی د اخوان او ټولو متدينو مسلمانانو لپاره مددګار ثابت شي، او حقيقت خوښوونکي د صحيح اسلام په رڼا کي دوی خپلي کورنۍ او ټولنيز ژوند واچولی شي.

(۳) عقيدة المسلم(د مسلمانانو عقيده) مصنف:محمد الغزالي: دا پر عقيدې يو جامع تحقيقي کتاب دی چي پکي د الوهيت او توحيد، الهي صفات، قضا و قدر، د ايمان بنيادونه، ګناه و توبه، رسالت او خلود او داسي نورو... باندي په داسي توګه بحث شوی دی چي د مبالغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوونکو تحریف، د باطل د خاوندانو تأویل او د دروغو او افتراءاتو جامې ځیري شوي دي.

(۴) الاسلام و اوضاعنا القانونية(اسلام او زموږ قانوني احوال) مصنف: عبدالقادر عوده(مرحوم): په دې کتاب کې مصنف د اروپايي ټولنيزو قوانينو او د هغوی په اړه د اسلام رأيه وړاندې کړې ده، او ويلي ئې دي چې دوی د ټولنيز نظام لپاره تر کومه حده تاواني دي، په بحث کې ئې تقابلي طرز غوره کړيدی، او د اسلام د امتيازي حيثيت په ثابتولو سره ئې د رفاه عامه لپاره د هغه قوانينو د غوره کولو پر ضرورت باندې زور اچولی دی.

(۵) تذکرة الدعاة(د حق داعيانو ته نصيحتونه) مصنف: بهی الخولی: دا يو ډير مفصل کتاب دی، چې د اخوان المسلمين دعوتي کارکوونکو ته مشورې ورکول شوي دي، د يو داعي د مهم(عملياتو) تشريح، د هغه د دعوت اصلي مآخذ، ضروري وسائل، د دعوت توضيح او د هغو مختلفو سرګرميو تعارف شوی دی، چې د هغه نه به يو داعي تيريږي چې په دې کې د تقرير، درس، خطبې، مقالې ليکنه، عامه ويناوو په اړه تفصيلي هدايات ورکول شوي دي.

(ب) پر دوهم نمبر هغه علمي تحقيقاتي مقالې يا کتابونه دي چې اخوان د مطلوبه اصلاح په سلسله کې د دولتونو د لارښووني لپاره ليکلي دي، په دې کې د اساسي غلطيو په لور اشاره شوې ده او پر مضبوطو صحيحو علمي بنيادونو باندې د هغوی علاج په ګوته شوی دی.

د دې سلسلې تر اوسه دوه مطبوعات شائع شوي دي:

۱- السياسة العامة للتربية و التعليم(د تعليم و تربيت عامه پاليسي).

دا کتاب په مرکز کې د کاسبانو د شعبې "معلمينو انجمن" نشر کړيدی، چې په هغه کې تعليم او تربيت، د تعليم مراحل او د تعليم د نصاب تربيت، د امتحاناتو پر طريقو او د يو صالح استاد روزنه او د لامرکزيت نه د نجات حاصل کوونکو موضوعاتو نه بحث پکې شوی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- خطوط فی الاصلاح علی ضوع الاسلام(د اصلاح خاکه د اسلام په رڼا کي) د دې دوې حصې دي: لومړی حصه"معاشیاتو" او "محصولاتو" پر موضوعاتو مشتمله ده، چي دا بیا د "کاسبانو په شعبې" پوري مربوط د معاشیاتو ماهرینو لیکلی دی، دوهم زراعت"صنعت کاري(Industrialization)" پر مواصلاتو او تعمیراتو دی، د دې حصې په چمتو کولو کي په هر فن پوري مربوطو شعبو ونډه اخیستې ده، او پر هري موضوع باندي د ماهرانه فني اسالیبو رڼا اچول شوې ده.

د دې ډول تحقیقي لټریچر(ادبیات) چمتو کول د "کاسبانو د شعبې" د فرائضو نه دي، چي کار ئې دا دی چي داسي تحقیقي لټریچر، منصوبې او اصلاحي پروګرامونه چمتو کړي چي پر اساس ئې د ژوند د مختلفو اړخونو تنظیم د اسلامي اصولو په رڼا کي وشي، دا هم د هغوی د فرائضو نه دي چي دوی خپله کارکردګي د داخلي او بین المللي عامه رأيي لپاره نشر کړي، سیمه ایېزو محکمو ته ئې وړاندي کړي او د هغه د نافذولو هڅي وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم فصل

اخوات المسلمات(مسلماني خوېندي)

په ۱۹۳۲م کي د "فرق الاخوات المسلمات" (د مسلمانو خوېندو ګروپ) په نوم د مسلمانو خوېندو لومړنۍ کمېټۍ د اسماعیلیې په ښار کي تأسیس شوه، چي د "الاخوان المسلمون" د مجلې په "لومړۍ ګڼه" کي ئې خپله لائحه عمل(اساسي قانون) نشر کړه، په همدې نوم په قاهره کي هم یوه بله کمېټۍ تشکیل شوه، په ۱۹۴۴م کي ځینو"خوېندو" چي د دعوت سره ښه اشنا شوي وې او هغه د دوی په رګ او وینه کي جریان موندلی وو د خپل همدې تحریک له اساسه د تنظیم کولو اراده وکړه، او د نګرانۍ او سرپرستۍ لپاره ئې د اخوان المسلمین"مرکز" انتخاب کړ، د اخوان "مرکز ارشاد"(تنفیذي مجلس) دا ورسره ومنله، او په ۱۲د ربیع الاول ۱۳۶۳ش موافق ۱۴ اپریل ۱۹۴۴م کي لومړنۍ کاري شوری جوړه شوه، د قاهرې پر ۱۷سړک سجز الخازن، محلهٔ حلمیه جدیده کي ئې خپل دفتر پرانیست، د هغه وروسته د مسلمانو خوېندو دا تحریک نه یوازي په هیواد کي خپور شو بلکي د هیواد نه بهر هم ورسېده، اوس اخواني مرکز د دې خوېندو د شعبې لپاره یو مخصوص قانون چمتو کړیدی چي د هغه سره دا تنظیم لا پیاوړی شو، او په پوره هڅو سره ئې د خپل مأموریتMission سر ته رسول پیل کړل.

تر ۱۹۴۸م پوري په هیواد کي د دې شعبې ښاخونه ۵۰ ته ورسېدل، چي ۵۰۰۰زره میرمني پکي شاملي شوي وې، په دغو دیني مراکزو کي او د خپل دعوت د صحیح فهم درلودونکي قابلي مېرمنو او ځینو علماوو هم تقاریر کول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دسمبر ۱۹۴۸م کې چې کله اخوان غیر قانوني اعلان شو، نو د مسلمانو خوښندو فعالیتونه هم ودرېدل، خو په دغه دردوونکي وخت کې دوی د بندي شویو اخواني وړونو د کورنیو ساتنه، د هغوی سره راشه درشه او د دوی د زړونو په بیدارولو او ډاډ ورکولو کې مهم رول ولوبوی، دوی داسې کورنۍ د "خپل منځي کفالت" سره آشنا کړې، چې اسلام ئې په اړه امر کړی دی، چې پر اخوان او د دوی پر کورنیو ئې ډېر ښه اثر پرېوتی او د دوی معنوي ځواک لا قوي شو.

بیا چې کله د اخوان نه د قید و بند مشکلات لرې شول او دوی او مسلمانو خوښندو یو ځل بیا خپل دعوتي فعالیتونه پیل کړل نو د مسلمانو خوښندو شعبې خپل د یو مستقل دفتر جوړولو په اړه فکر وکړ خو چون دا کار د سرمایې محتاج وو، نو ځکه هم دوی یوه نمائشي مېله ترتیب کړه چې ۸۰مصري پاؤنده(نږدې ۱۰۵۰روپۍ) ئې نقده سرمایه ګذاري ورباندې وکړه.

د خوښندو له لوري د دې شعبې سره مختلفي مرستې ترسره کېدلې، یا به د جامو، تارونو او نقدو پیسو په شکل کې، او یا خو به ځینو خوښندو خپل عملي خدمات وړاندې کړل، یعني د جامو د کاټولو، اوبدلو، جوړولو او خیاطي کولو خدمات ترسره کول، دا مېله د اخوان"مرکز" ته مخامخ، د پخوانۍ ورځپاڼې په دفتر کې لګېدلې وه، او د کوم ټیکټ پرته تر یوې هفتې پورې جاري وه، مېلې ته راتلونکو به دا احساس کاوه چې دلته د شیانو نرخ او قیمت تر بازار ډېر ارزانه دی، په دې میله کې د قاهرې نه علاوه د ځینو نورو ښارونو میرمنو هم ونډه واخیستله، اسکندریې یوازې نمایشي شیان او کفرالدوار، منیا، اسیوط او اسماعیلیې بیا نمایشي او د خرڅلاو شیان یعني دواړه وپلورل، په پیل کې هم ویل شوي وو چې د خرڅو شویو سامانونو د قیمت ۲۵٪ فیصد به د مسلمانو خوښندو مرکز تر لاسه کوي خو د دغو ښارونو نماینده ګانو د خپل نوي مرکز د لا مضبوط کولو په موخه د مرستې په توګه پر ۵۰٪ فیصد ورکولو زور وکړ، د دې مېلې وروسته چې حساب، کتاب وشو نو د بازار حساب ترې جلا کړل شو خو بیا هم د شعبې په مالیت کې (۳۷۰)مصري پاؤنده تقریباً (۴۶۵۰) روپۍ پاتي شوې.(دا شمېر د ۱۹۵۳م دی چې هغه وخت دا ډېرې زیاتې پیسې وې. ژباړن)

(c) ketabton.com: The Digital Library

چي په پایله کي د مسلمانو خوېندو شعبې د قاهرې په روضه محله ۱۳ملک مظفر کوڅه کي خپل مرکز پرانیست.

په یاده مېله کي چي کوم شیان اېښودل شوي ول، په هغه کي د ماشومانو او مېرمنو جوړي شوي جامې، د نارینه وو قمیصونه، د ماشومانو کوټونه، عطر د خوېندو په لاس جوړ شوی صابن چي د حمامونو او جامو د مینځلو لپاره وو، مربه جات، شربت، تصویري رسمونه، دا هر څه مسلمانو خوېندو چمتو کړي وو.

د خویندو پروګرام او د هغه قواعد او ضوابط:

لومړۍ ثقافتي رساله چي مسلمانو خوېندو نشر کړه هغه"مع المرأة المسلمة"(مسلمانه میرمن) ده، چي په اکتوبر ۱۹۴۷م کي چاپ شوه، په دې رساله کي د مسلمانو خوېندو واضح پروګرام او د هغه د پیغام اړه ډېر مهم بیانات پکي شته دي، چي ځیني ئې په لاندي ډول دي:

اولاً: د موجوده ژوندانه نظام او مروج فکري نظامونو مخالفت، د موجوده خرابو حالاتو اصلاح، د میرمن په اړه د ټولني د لرلید او نقطهٔ نظر تصحیح، د هغې د حقوقو بشپړ اعتراف، هغې ته د احترام او قدر په سترګه کتل، د هغې لپاره به دوې طریقې غوره کیږي یوه ایجابي او دوهمه سلبي.

د ایجابي کارونو طریقه دا ده چي موږ خپلو هڅو ته د عملي جامې په ورواغوستلو سره تعمیري او تربیتي کارونه ترسره کړو، یعني د خپل عمل په ذریعه د یوې صالحي ټولني د تعمیرولو هڅه وکړو، او د مثالي میرمنو نمونې وړاندي کړو، چي پر دغو اصولو په تلو سره چي دوی ئې غوښتونکي دي دې ټولني ته استحکام ور وبښي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

منفي هڅي دادي چي موږ خپلي ټولي هڅي د ژوندانه نظام د جرړلو د ویستلو په لار کي وقف کړو، چي د اخلاقو خلاف، د فسق و فجور نقیب او د شرافت و اخلاقو دښمني دي، په واضحو ټکو کي هدف دا دی:

(د موجوده ژوندانه نظامونو په خلاف بغاوت، میرمنو ته د هغوی انقلابي مأموریت د چلولو په موخه روزنه، او د مطلوب اصلاحي مقصد تکمیل) موږ د میرمنو د ساتني او د قوم د ناموس د تحفظ او ساتني په موخه بغاوت کوو، میرمني به خپله د دې بغاوت بیرغ اوچتوي، چي موږ به دا زمینه ورته برابروو، موږ به تر پایه میرمن د انقلاب لپاره هڅوو، د دې هدف لپاره به موږ د هغوی روزنه کوو، او د هغو حقائقو نه به پرده پورته کوو چي د دوی نه پټ ساتل شوي دي، موږ به هغوی ته دا باور ورکړو چي د دې صورتحال او اوضاع همداسي پاتي کېدلو مطلب دا دی چي د دوی د تحقیر او رسوایي سلسله لا هم جاري ده، د دوی د عزتونو د پلورلو هڅي کیږي، دوی ته د سودا په سترګه کتل کیږي، د دوی د خرڅلاو بازارونه لا هم ګرم ساتل شوي دي، دوی د بدکارو، چالبازو او د ټولني د ټېکدارانو په وړاندي لا هم بې وسه وړاندي کیږي، موږ به دا ډاډ ورکوو چي د دې شرمناک او ذلیل صورتحال د همداسي پاتي کېدلو په صورت کي به دوی په هر میدان کي ناکامه وي، او هیڅ به هم لاسته نه ورځي.

دا هغه بنیادي ګام او د اصلاحي پروګرام مرکزي نقطه ده چي هدف ئې د سالمي نسواني بیدارئ پیدا کول، د مېرمنو چمتو کول او د دې تحریک د لاربښووني لپاره د دوی روزنه ده.

ثانیاً: د میرمنو د عامه حقوقو اعلان، د اسلامي نظام د روح او قرآني قانون نه د مأخوذ نظام پر اساس د میرمنو د اصلاح او بیدارئ د قیادت واګي د میرمنو په لاس ورکول، د میرمنو د حقوقو د اعتراف او اعلان په کولو سره د هغوی بشپړه آزادي منل، دوی ته د دوی فطري عام او خاص حقوق ورکول، او په هغو عامو انساني حقوقو کي چي د هغوی د مخصوصو فطري فرائضو سره په ټکر کي نه واقع کیږي، د نارینه سره ئې برابري او مساوات منل.

ثالثاً: د میرمني اصلاحي پیغام او د ژوند د ټولنیزي فریضې تعیین او هغه دادی:

(c) ketabton.com: The Digital Library

"د یوې صالحې ټولني تعمیر او د لوړو اجتماعي فضائلو لاندې د هغوی څارنه".

د دې وروسته د میرمني د ژوند فریضه یوه داسي بشپړه او هر اړخیز حقیقت وګرځېدی چي د ټولو نویو نویو تعبیرونو، د ژوند د غوښتنو او ضرورتونو باندې منطبق وي، پدې شرط چي پر دغو ټولو شیانو د اعلی اخلاقو سایه وي، او د اخلاقي فضائلو پر ترازو پوره برابر وی، د دې شرط وروسته که چیري موږ د میرمنو رفاهي خدمات د کارونو لپاره ترلاسه کړو، د دوی د ټولنیزي اصلاحي سرګرمۍ اجازه ورکړو نو دا به د هغوی د ژوند په فریضه کي هم داخل وي، که چیري موږ د یوې میرمني او مور په حیثیت چي د ټولني لپاره یو صالح او کاري فرد وړاندې کوو د کور دننه هغوی ته د د دوی فطري او د ژوند اصلي فریضه ور وسپارو نو دا د دوی د ژوند غوښتنه ده، او که چیري دوی د خپل فطرت سره مناسب په هر یو انساني خدمت کي ونډه اخیستل غواړي نو دا ګډون به د دوی د ژوند د پیغام یو مهم اړخ وي، که د هیواد د جهاد د بوج په سپکولو کي را مخ ته کیږي، او خپل عملي جدوجهد، علم و ثقافت، تجاربو او بصیرت غرض د اشتراک په دغو ټولو صورتونو کي چي د دوی د فطرت مناسب او د عام اسلامي قانون د روح مخالف نه وي برخه اخلي نو دا د دوی فریضه ده، په همدې ډول که میرمني د خپلو حقوقو دغوښتني لپاره ودریږي چي هغه حقوق چي اسلام ئې ورکوي، او د همدې حقوقو د ترلاسه کولو لپاره عملي هڅي کوي او د ظلم او ټولنیزو فسادونو د ودرولو او په خلاف بغاوت کوي نو دا ئې مسلم حق دی بلکي فریضه ئې ده او په ژوند کي چي کوم پیغام هغه بردي نو دا د همهغه پیغام غوښتنه او تقاضا ده.

رابعاً: د لائحې مطابق د کورني نظام څار او د قانون د طاقت په ذریعه خپله د میرمنو څار او ساتنه:

د دې ټول بحث نه موږ څو داسي حقائقو ته رسیږو چي د اذهانو لپاره نوي دي، یعني د خوېندو او د هغوی سره د هري میرمني لپاره د لاندینیو حقوقو اعتراف کوو:

۱- په عامو انساني حقوقو کي د نارینه او ښځینه وو تر منځ بشپړ مساوات.

۲- یوازي د څیرې او دواړو لاسونو(مړوندو پوري) د ښکاره کېدلو سره میرمن ته د کور نه د راوتلو اجازه شته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- په ټولنيزو مصروفيتونو او خدماتو کي ميرمنو ته د ونډي اخيستلو اجازه، په دې شرط چي کوم فلاحي کار وي او کاري دائره ئې يوازي تر ميرمنو پوري محدوده وي.

همدا اوس د اخوان د حلقي نه يو کتاب نشر شوی دی، چي عنوان ئې دی(المرأة بين البيت والمجتمع) "د ميرمني حيثيت په کور او ټولنه کي" دې کتاب د سابقو حقوقو تر څنګ د لاندينيو حقوقو اضافه هم کړېده:

۱- يوازي د خاوند لپاره ميرمن د هغو نويو آرائشي شيانو استعمال کولای شي چي اثرات ئې زائليږي، خو د ښائست په موخه عمليات کول حرام دي.

۲- هغه ټول تعليمي مراحل چي د نارينه وو لپاره مباح دي، د ميرمنو لپاره هم مباح دي، خو هغه تعليم چي د يوې کورنۍ ميرمني د حيثيت له مخي د دې اصل ژوند ته ډير ګټه ښونکي وي تر مخکني ډير غوره دي.

۳- نارينه ته د خپلي مېرمني سره د تفريح لپاره پارکونو ته د تلو، د تعليمي سينما او بې ضرره تاريخي ډرامو د کتلو اجازه شته، اخوان دا حقيقت لوڅ کړيدی چي په سينما او theater کي په خپل ذات کي کومه خرابی نشته، بلکي خرابي په هغو چټلو فحشو فلمونو کي ده چي هلته خپريږي.

۴- د سخت ضرورت په وخت ميرمن ته د دولتي او غير دولتي کار کولو اجازه شته.

۵- که چيري د ميرمني صحت ته تاوان رسي يا د هغې اقتصادي حالات ئې مجبوروي نو هغې ته د ولادت د ضبطولو حق شته[1].(يادونه: [1]تر کومه ځايه چي زما علم دی په دې اړه اخوانيان متفق ندي.ژباړن)

۶- د ميرمن د سياسي حقوقو اعتراف د دې تشريح سره چي اوس زموږ ټولنه پر دې د عمل کولو لپاره سازګاره او مناسبه نده.

تر کومه ځايه چي د "خوېندو د شعبې" د تأسيس او جوړولو تعلق دی هغه د شعبې په قانون کي مختصراً په دې ټکو بيان شوی دی:

(c) ketabton.com: The Digital Library

(الف) د ديني روح بيدارول، د اسلامي تعليماتو خپرول، چي د داسي سنجيده او تعليم آفته مېرمنو پر چمتو کولو پوره قادر دي، چي په ځان پوري مربوط خدمات او فرائض په احسنه طريقه سره سر ته ورسوي.

(ب) د اسلامي اخلاقو او آدابو وضاحت کول، چي روح پاکوي او د نيکۍ او کمال په لور لاربښوونه کوي، ورسره چي د ميرمني کوم حقوق دي او پر هغې کومي ذمه دارئ دي د هغوی نه دوی خبرول.

(ج) د صحيحو او ګټورو اسلامي تربيتي طريقو په لور د دوی لارښوونه چي په ذريعه ئې ماشومان جسماني او ذهني نشونمو وکړای شي او د خراب صحت او کمزور عقل نه خوندي پاتي شي.

(د) د کور په اسلامي رنګ کي د رنګولو هڅه، د قرآن کريم، د رسول صلی الله عليه وسلم د سنتونو او د امهات المؤمنين د تعليماتو عامول او د هغو باکماله د تاريخ خپرول، چي اسلامي تاريخ تري ډک دی.

(س) د بدعاتو و خرافاتو، د دروغجنو افسانو او قصو، د غلطو افکارو او بدو عاداتو ريښې غوڅول، چي په ميرمنو کي عام او مشهور دي.

(ص) د ضروري تعليم او عامو معلوماتو نشرول چي د هغه نه د دوی د عقل و فهم ځلا وي.

(ط) پر کورني کارونو پاملرنه، په داسي ډول چي ميرمن کور داسي د خوښۍ جنت وګرځوي چي په هغه کي يوه شريفه کورنۍ پر پاکو او محکمو بنيادونو ژوند تير کړای شي.

(ف) د خپلو حالاتو او طاقت مطابق او په خپل ښځينه دائرې کي دننه په ګټه رسوونکو تولنيزو منصوبو کي ونډه اخيستل.

د دغو منصوبو او پلانونو نه ئې ځيني دا دي:

دواخانې(ډسپنسريز)، د وړوکو ماشومانو روزنتونونه(Nurseries)، د ماشومانو ورزشي کلبونه، مدارس، د يتيمانو ساتنه او غريبو کورنيو د مرستي تنظيمول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هر پلان لپاره یوه مخصوصه ضابطه جوړه شي، د هغه د چلولو او نګراني کولو لپاره د قانون نمبر ۴۹مجریه ۱۹۴۵م مطابق یو مېنجنګ کمېټۍ جوړیږي او "د عامو رفاهي امورو په وزارت" کي به هغه راجسترد کیږي.

(ق) د خویندو د حالاتو او کوښښونو په حدودو کي دننه د هغوی د لوري د اخوان المسلمین د ګوند په بنیادي اصلاحي پروګرام کي مرسته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خوینده کارکردګي

۱- د خوېندو اسلامي جامې:

کوم وخت چي د"خوېندو شعبې" په مصري ښځينه(نسواني) حلقې کي د اسلامي دعوت اشاعت پيل کړ نو ډېر مشکلات پيدا شول، چي علت ئې د غربي تمدن هغه طوفاني څپې وې چي مصري ميرمني پکي بهيدلي وې، او همدغو څپو دوی د اسلام د صورت او حقيقت دواړو نه لري وړي وې، تر ټولو چي لومړنی کوم مشکل پيدا شو هغه د جامو او لباس مشکل وو، اسلام چي پر ميرمن کوم وقار فرض ګرځولی دی د هغه له وجي د خوېندو لپاره د دې فکر کول ضروري وو، حالانکه په پيل کي خو دوی خپل سرونه په هغه ځادر پټول چي "طرحه"[1] ورته ويل کېده، په پيل کي دا طرحه د تور رنګ وه چي د هغې له امله خوېندو ته ډېر څه د منلو نه وه، او د عامو ميرمنو په لور د ګوتي نيوني باعث، ځکه د تور رنګ په اړه دا ويل کيږي چي دا د رنج و غم علامت دی، خويندو د دې مسئلې حل داسي وموندی چي د تور پر ځای ئې سپين رنګ انتخاب کړ، چي د ټولو لپاره د منلو وړ وو، او په دې اړه نو د اعتراض څه ګنجائش نه شو پاتي، دا لباس دومره عام شو چي په ټولو اسلامي ښځينه انجمنونو کي د معززو او لائقو مېرمنو د يو ستر شمېر لباس شو.

۲- د ميرمنو ديني او علمي روزنه:

د خويندو شعبې چي تر ټولو لومړی کوم کار وکړ چي په هره محله کي د عامو خطباتو انتظام وو، د دې کار لپاره کله کوم واعظ او کله کوم اخواني مقرّر انتخابيږي، خو له تجربې نه معلومه شوې ده چي د دغو خطباتو کومه څرګنده ګټه نه وي، ځکه دلته د مختلفو استعدادونو ميرمني راځي، چي د دوی په عمرونو او علمي صلاحيتونو کي خپل منځي مناسبت نه وي، او دا احساس کړه شوه چي د دوی په عمرونو او علمي صلاحيتونو کي خپل منځي مناسبت نه وي، وړانديز وشو که چيري خويندي د عمر او علم په مناسبت په جلا جلا

(c) ketabton.com: The Digital Library

مجموعو کي ووېشل شي نو بیا به ئې ګټه زیاته وي، د دغو ټولو ټولګیو او مجموعو نه ئې "أُسُر" (کورنۍ)کېښودلې.

د خویندو د نظام کورنیو(أُسُر) د اخوان د کورنیو(أُسُر) د عام نظام پر طریقه جوړ دی چي د هغه لپاره یو مخصوص قانون دی، خو د خویندو سره یو بل مخصوص روحاني نظام هم دی چي یادونه ئې د خویندو په لومړنۍ رساله کي شوې ده، او دا د تعلیم یو بشپړ نظام دی، چي په هغه کي قرآن، حدیث، فقه، تفسیر او اخواني ادبیات شامل دي.

د ۱۹۴۵م نه دا نظام په عملي بڼه کي نافذ کړل شوی دی، او له تجربې نه ثابته شوې ده چي د تعلیمي اعتبار له مخي هم دا ډیر ګټور او کاري نظام دی، او د خپلمنځي میني او مرستي د پیدا کولو په لار کي هم کومکي او مرستندوی دی، نو ځکه هم دا د"مرستندوی نظام" په نوم یادول کیږي. د دې سره سره دا د مېرمنو لپاره هم غوره او د هغوی د مختلفو حالاتو په اړه مناسب دی، "شعبې" دا هم احساس کړه چي د دعوت کار چي چیري ډیر عملي کیږي هغه د تعلیم آفته مېرمنو طبقه ده، او چي په کومه اندازه د دوی تعلیمي کچه ټیټیږي په همهغه اندازه د دعوت هم اثر کمیږي، نو ځکه هم "شعبې" د مکاتبو ، کالجونو او پوهنتونونو محصلینو په لور ډیره پاملرنه وکړه، د دوی لپاره ئې د هري سه شنبې په ورځ د ۵پنځو نه نیولې تر ماښام پوري یوه اجتماع پیل کړه.

۳- د انجونو تربیت ګاه(روزنتون):

دا روزنتون د "منیره" په محل کي دبستان پر الفاضل سړک واقع دی، چي لس اطاقونه پکي شته، چي دا د دفتر، کتابي تعلیم، او د کورني اوامرو مثلاً جامې وینځلو، ډوډۍ پخولو، استري کولو او د نورو زده کړي کولو لپاره کارول کیږي، د کور شاته یو لوی غولۍ(صحن) دی، چي دلته نو ټولي انجوني خپلو درجو(کلاسونو) ته د تللو نه مخکي منظمي ودریږي.

د روزنتون عملي نظام(لومړۍ دور):

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اخوان د ګوند دغير قانوني اعلانېدلو نه مخکي د دې روزنتون کاري نظام په لاندي ډول وو:

په پيل کي په روزنتون کي ۴۲انجوني انتخاب شوي وې، چي د دوی له جملې نه يوه هم تر ۱۵کلونو د پورته عمر نه وه، روزنتون د دوی ټولو د خوراک، جامو، هستوګني، تعليمي او تهذيبي ساتني ذمه دار وو، په نورو الفاظو دا يوه اقامتي درسګاه وه، انجوني ئې په دوه ډلو ويشلي وې چي په هغه کي دوی ته د قرآن حکيم او دين زده کړه ورکول کېده، په دې پروګرام کي خياطي، ګُل دوزي، لاسي کارونه، د اوبدلو زده کړه او په عملي بڼه کي د کور د چلولو تمرين او ځيني ورزشي مشقونه هم شامل ول، د دې نه علاوه روزنتون لانديني خدمات ترسره کول:

(الف) د انجونو د کورنيو او نورو غريبو کورنيو مرسته، د جامو، د علاج د پيسو او نورو لارو چارو په ذريعه.

(ب) په روژه کي د غرباوو او محتاجو خلکو ته ډوډۍ ورکول.

(ج) د ژمي د موسم او مختلفو اخترونو په مناسبت په غريبو کورنيو کمپلي او جامې تقسيمول.

(د) د تقاريرو په واسطه په ټولنيزو او ديني تعليمي فعاليتونو کي ونډه اخيستل.

(س) په کورونو کي د مېرمنو تر منځ سوله کول.

دا اضافي خدمات د روزنتون د اساسي کار نه علاوه ول چي دا دي، د انجونو يو داسي نسل وروزي چي بشپړه صحيح اسلامي روزنه ورپه برخه وي، وزارت معارف دغه روزنتون ته هيڅ ډول مالي مرسته نه ده ورکړې، ځکه هغوی دا شرط ورباندي وضع کړی وو چي په دې روزنتون کي بايد حدِاقل درې درجې پرانيستل شي.

د روزنتون عملي نظام(دوهم دور):

د اخوان د غير قانوني اعلانېدلو نه وروسته د "ټولنيز اصلاحي کونسل" په راپور کي ويل شوي دي چي په مارچ ۱۹۴۹م کي هغوی دغه روزنتون په خپله ولکه کي راوستی دی،

(c) ketabton.com: The Digital Library

چي د "جمعية اخوات مسلمات" له لوري تأسيس شوی وو، د روزنتون اوسنی کاري نظام تر ډېره حده د سابق کاري نظام سره ورته والی لري، خو اوس د دې روزنتون دائره ډېره پراخه شوې ده، اوس دوی د ۱۲۴انجونو د روزني خدمات سرته رسوي، خو تر اوسه لا هم دوی ته د ليليې انتظام ندی شو، هر يوه ئې مجبوراً خپل کور ته ځي، په همدې توگه دلته د وزارت معارف له لوري لس استاداني هم په دنده گمارل شوي دي، مديره، سرمعلمه، ټولنيزه څارونکې او اوه ۷ استاداني، اوس دا روزنتون لانديني خدمات ترسره کوي:

۱- د ابتدايي مکاتبو پر طرز د انجونو مدرسي تعليم.

۲- ښځينه حرفتي زده کړي، لکه خياطي، گُل دوزي، استري کول او پرېمنځل.

۳- د محتاجو کورنيو ساتنه په خاصه توگه د لوستونکو انجونو د کورنيو، په مختلفو مناسبتونو کي د هغوی سره عملي، مالي او طبي او اخلاقي مرستي.

دا خبره په خاصه توگه د يادولو وړ ده چي د روزنتون کاري طريقه اوس په ډېرو صورتونو کي د ټولنيزو پروگرامونو حمايت کوي، لکه څرنگه چي دلته د ټولنيزو اومورو يو ناظر او څارونکی شته چي د کورنيو د ټولنيز د حالت څارنه کوي، په همدې توگه دلته اوس يوه داسي اداره هم شته چي په هغه کي د مختلفو ډولونو فني ورزشي او ثقافتي کړنو انتظام شته، "مسلمانو خويندو" چي تر اوسه پوري دغه روزنتون يو ځل بيا لاسته ندی راوړی او يا ئې داسي اراده نده کړې يو دليل ئې دا دی چي د دې روزنتون مصارف(۲۸۲۵مصري پاؤنډه) دي چي نږدې(۲۷۴۳۱روپۍ) دي، چي دا پيسې اوس د "ټولنيز اصلاحي انمجن" له لوري ورکول کيږي، دا دومره زياتي پيسي دي چي د خويندو نوې شعبه ئې لا هم بار نشي اوچتولای، که چيري د خوېندو مالي حالت برابر شي نو د يو ځل بيا ترلاسه کولو په اړه ئې اقدام کولای شي.

۴- د طبي معلوماتو خپرول:

د خوېندو په مرکز کي اوس د کورني طبي مرستي په وسائلو د علمي او عملي لېکچرونو انتظام شوی دی، په دې کي د ټپيانو او سوځول شويو اعضاوو پانسمان، انجکشن او نور ورته کارونه ترسره کول شامل دي، دا ډول لېکچرونه يا اسباق د هغو مېرمنو له لوري ورکول کيږي چي د دغو اوامرو ماهريني وي، اضافه تجربه او د کار د توسيع وروسته د

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوېندو شعبه هيله کوي چې يوه دواخانه(ډسپنسري) پرانيستل شي، چې وروسته بيا دا ډسپنسري هم پرانيستل شوه.

۵- د مبلّغو خوېندو درس ګاه:

دا شعبه د هغو خويندو نه ده چې د تحريک سره ښه آشنا شوي دي، دوی غوره شخصيات د دې کار لپاره انتخابوي، د دوی له جملې نه د هري يوې"اخت"(خور) دا کار دی چې هغه په عمومي درس کي د انتخاب شوي مقرّر د غير حاضری په صورت کي د هغې فرائض سرته ورسوي، د اسکندريې د خوېندو مرکز د دې کار لپاره يوه د"مبلغاتو درسګاه" جوړه کړې ده چې پيل ئې په ۱۵تعليم آفته خوېندو سره شوی دی.

۶- په ښځينه طبقه کي د اسلامي ژوند د نظريې خپرېدل:

ددې لپاره رسائل او پمفلټ(وړوکي کتابچې او چاپ شوي کاغذونه) چاپول او هغه په مختلفو ښځينه وو حلقاتو کي وېشل، کورونو ته رسيدل، په مکاتبو او پوهنتونونو کي په طالباتو تقسيمول، د اسکندريې خوېندي پدې سلسله کي مصروفي دي، د دې غرض لپاره په کورنو کي ليدني کتني کوي، د همسايه کورنيو سره روابط ساتي، د هغوی جګړي حلوي، او په امکاني حدودو کي مرستي وړاندي کوي.

د اسکندريې د خويندو په يو راپور کي ويل شوي دي چې شعبه په دريو سترو پلانونو فکر کوي:

۱- د دستکاری مرکز: چي دلته به انجونو ته د جامو جوړول، ګُل دوزي او د نورو ضروري شيانو زده کړه ورکول کيږي چي يوه انجلۍ ضرورت ورته لري، ورسره ورسره د ديني تعليم او حميده اخلاقو روزنه هم ورکول کيږي.

۲- ښځينه محتاجي کورنۍ: چي د غريبو او يتيمو انجونو پرورش وکړي او د هغوی هر ډول ذمه داري په غاړه واخلي او اسلامي روزنه ورکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- په مېرمنو کي د جهالت د ختمولو لپاره د یوې مدرسي جوړول: د اسلامي خوېندو شعبه د ثقافت د خپرولو او اسلامي نظریي د تبلیغ لپاره په ښځینه طبقه کي د هفته وارو درسونو انتظام کوي چي په لاندي ډول دي:

شمېر	ورځ	وخت	ځای	کیفیت
۱	شنبه	۱۰ بجي سهار	د اخوان ډسپنسری، عباسیه محل، عبده پاشا څرک	
۲	شنبه	۱۰ بجي سهار	۶ – شارع رفعت، عباسیه	
۳	یکشنبه	۳ بجي غرمه	سبیه	
۴	دوشنبه	۳ بجي غرمه	۸ – شارع بستان الفاضل-منیره	
۵	دوشنبه	۱۰ بجي سهار	نادی الاخوان، بین السزایات	
۶	سه شنبه	۱۰ بجي سهار	۳- شارع الجنینیه	
۷	سه شنبه	۳ بجي ماپښین	مسجد الخوان- عابدین	
۸	سه شنبه	۳ بجي ماپښین	۱۴- شارع سعیدي جابر- نوی مصر	
۹	چهارشنبه	۱۰ بجي سهار	الجامع الجدید- سوق الامبابه	
۱۰	چهارشنبه	۳ بجي ماپښین	عجوزه	د انجونو درس
۱۱	چهارشنبه	۱۰ بجي سهار	منطقه الاخوان- جمالیه	
۱۲	چهارشنبه	۱۰ بجي سهار	شارع النصوح- زیتون	
۱۳	پنجشنبه	۳ بجي ماپښین	منطقه الاخوان- حناط- شارع فیل الروضه	
۱۴	پنجشنبه	۳ بجي ماپښین	۱۰شارع شیخ بغال- سیده زیب	
۱۵	پنجشنبه	۱۰ بجي سهار	شارع اجهوری- حدائق القبه	
۱۶	پنجشنبه	۳ بجي ماپښین	شعبه جیزه- شارع ملکه	
۱۷	پنجشنبه	۳ بجي ماپښین	عشیره ورب السعاده	
۱۸	جمعه	۳ بجي ماپښین	شارع المیزان- سرای قبه	

ددې ټولو نه دا اندازه لګولی شو چي اخوان د ټولني د آخري نیمایي نه لاپراوهي نده کړې بلکي د امکان تر حده ئې د هغه د ساتني او پرمختګ لاري چاري برابري کړیدي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځلورم فصل

اقتصادي خدمات

اخوان چي په مصري تولنه کي کوم اقتصادي خدمات ترسره کړيدي موږ هغه په دوو ځرګندو برخو وېشلای شو:

(۱) د ملي اقتصادیاتو استحکام

(۲) د ادنی او متوسطو طبقو د پس اندازۍ لپاره همت افزايي

اوس موږ د هر یوه په اړه په تفصیل سره بیان کوو:

(۱) د ملي اقتصادیاتو استحکام:

د اخوان په قانون کي د دې خبري صراحت شویدی چي د ملي شتمنی زیاتول، د هغې ساتنه او آزادي هم په هغو اهدافو کي شامل دي، لکه ځرنګه چي د هر اخواني کار کوونکي لپاره په فرائضو کي شته چي حتماً به یو کار نه یو کار انتخابوي که څه هم دی هر څومره سرمایه دار وي!!! آزاد کار ته ترجیح ورکړي که څه هم وړوکی کار وي، او خپل علمي سویې ته د کتلو پرته دي د هغه په لور وړاندي شي، پر ده دا هم لازمه ده چي د عامي اسلامي شتمنۍ د اضافه کولو لپاره هڅي او خدمات ترسره کړي، د دې هدف لپاره دي د اسلامي صنعتونو او اسلامي اقتصادي فورمونو لپاره خلک را تشویق کړي چي د ده یوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیسه هم غیراسلامي لاسونو ته ولاړه نشي، د خپل اسلامي هیواد نه علاوه د خارجي اشیاوو د استعمال نه ډډه وکړي، اخوان یوازي پر همدې بسنه نده کړې بلکي دغو اوصولو ته ئې د بشپړي بنې ورکولو هڅه کړېده، او د ملي سرمایې د استحکام په موخه دوی لاندیني شرکتونه جوړ کړیدي:

۱- د اسلامي معاملاتو شرکت:

په ۱۹۳۹م کي ئې د ۴۰۰۰زره مصري پاؤنډونو(تقریباً ۴۰۰۰۰روپۍ) په ارزښت او سرمایه باندي دا شرکت پرانیست، په ۱۹۴۹م کي ئې ډیر پرمختګ وکړ، اخوانیانو او غیر اخوانیانو د دې شرکت حصې(Shares) په ډیر شوق سره رانیولې او اوس ئې نو سرمایه لوړه شوه یعني تقریباً ۲۰۰۰۰شل زره مصري پاؤنډه چي (نږدې۲۶۵۰۰۰روپۍ) کیږي، دې شرکت د ټراسپورټ(Transport) سهولتونه پیل کړل، د اوسپني(Metal) یو ستر شرکت ئې جوړ کړ چي بشپړي چولې(Stoves) او د هغې مختلفي پرزې ئې جوړولې، دا ګازي چولې د هیواد په داخلي او خارجي بازازونو کي ډیري مشهوره شوې، بالخصوص په همسایه عربي هیوادونو کي.

۲- د عربي کانونو(Mining) د کېندلو شرکت:

دا په ۱۹۴۷م کي د ۶۰۰۰۰زرو مصري پاؤنډو(تقریباً ۸ اته لکه روپۍ) په لګښت جوړ شو، په ۱۹۴۸م کي دا په "اسلامي معاملاتي شرکت" کي مدغم کړل شو، تر څو په دواړو شرکتونو کي چي کوم ارتباط دی پر هغه اساس دا ټولي هڅي پر یوه محور سره را جمع کړل شي څکه د "معاملاتي شرکت" سره خپل موټرونه(Trucks) شته دي، د امریکایي موټرانو ایجنسۍ لري او د هر ډول ټائلز او مصنوعي فرشي ډبرو د جوړولو یو شرکت شته او هغه د "کانونو د کیندلو او غرونو د توړلو شرکت" کیندل شوي ډبري استعمالوي، د دې نه علاوه د دوی سره یو د اوسپني(Metal) او مسو(Copper) شرکت او یو د ماشینونو د جوړولو ورکشاپ شته دی.

د کانونو د کیندلو شرکت د مرمرو د ډبرو د کاټولو او پاکولو نوي مشینونه راغوښتي ول، خو دا ټول مشینونه چي بیه ئې زرګونه پاؤنډه ول د اخوان تر غیر قانوني اعلانولو وروسته د نظارت په موده کي دباندي همداسي بې سرپرسته پاتي شول، او بیا په کمه کمه اندازه خرڅ کړل شول، چي له دې نه شرکت ته زبردست مالي تاوان ورسېدی، نن سبا د دې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاوان د غوښتلو په موخه اخوان د حفاظتي او ساتونکو پولیسو(Watch Guards) په خلاف محکمې ته عارضه کړې ده.

۳- د اخوان المسلمین ټیکسټائل مل(Textile Mills):

دا شرکت په ۱۹۴۸م کې د ۸۰۰۰زرو پاؤنډو(تقریباً ۱۰۴۲۰۰ روپۍ) په لګښت جوړ کړل شو، چې په هغه کې بالفعل ۶۵۰۰پاؤنډه جمع شول او د اخوان تر غیر قانوني ګرځولو پورې ئې دروازه پرانیستې وه، مل خپل کار پیل کړ چې هغه وخت ئې د مزدورانو شمېر ۶۰شپېته کسان وو، او دا ټول د مِل شریکان(Share Holders) ول، په دې میاشت کې مزدورانو ته ۲۷۰۰پاؤنډه(تقریباً ۳۵۸۰۰ روپۍ) مزدوري ورکول شوه، چې د اصلي راغونډې شوي سرمایې تقریباً د نیمي برخي برابر ده، د دې باوجود په دې مختصره وقفه کې د کمپنۍ خالصه ګټه ۱۴۰۰پاؤنډه(تقریباً ۱۸۵۵۰ روپۍ) وه، د دې مِل کار ناتراشلي ډبري، د بدني زینت سامان، او د ورېښمو جامې تیارول ول، او د دوی جوړي شوي جامې د نورو په مقابل کې ډېري ارزانه پلورل کېدلې، پر اخوان د پابندۍ په دوران کې حفاظتي پولیسو د مِل حساب کتاب وکړ او هغه ئې وپلورې، شرکت وروسته پر پولیسو دعوه وکړه چې محکمې د اخوان په حق کې فیصله وکړه.

۴- اسلامي پریس او ورځپاڼه:

په دې کې د هر یوه جلا جلا شرکت وو، د لومړي شرکت نوم"اخوان پرنټنګ پریس" چې ابتدائي سرمایه ئې ۷۰۰۰۰زره پاؤنډه(تقریباً ۹۲۷۵۰۰ روپۍ) وې او د دوهم شرکت نوم "اخوان صحافتي شرکت" اینودل شوی وو، صحافتي شرکت فوراً د خپل کار په پیلولو سره په ۵ مئي ۱۹۴۶م کې د خپلي ورځپاڼي لومړنۍ ګڼه نشر کړه، خو"اخوان پرنټنګ پریس" خپل کار وروسته پیل کړ، ځکه دې شرکت له خارج نه چاپي ماشینونه راوغوښتل، په همدې موده کې پر اخوان پابندي ولګېده او ټول اخواني شرکتونه وتړل شوه.

۵- ټرېډنګ(Trading) او انجینرنګ شرکت(اسکندریه):

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا د څوارلسو زرو پاونډو(تقريباً ۱۸۵۵۰۰ روپۍ) په لګښت جوړ شو، چې پر ۳۵۰۰ حصو(Shares) وېشل شوی وو، دا د تجارتي او انجينرنګ کار لپاره جوړ شوی وو.

۷- ټرېډنګ ايجنسېز شرکت:

دې شرکت په پيل کې د سويز په ښار کې خپل تجارتي پلان پيل کړ، او د هغه کار پرمختګ وکړ چې تجارت، باراوچتونکي(موټرونه) او اشتهاري فن(Advertising) پوري ورسېدل، او په قاهره کې ئې مرکز جوړ شو، د هيواد په لنډو او اوږدو کې ئې ښاخونه جوړ شول يعني په اسکندريه، پورټ سعيد، اسماعيليه، سويز، فيوم او بني سويف کې، نن سبا دا شرکت د يو مرستندويه اقتصادي پلان په جوړولو مصروف دی چې منشأ ئې دا ده چې اخوان ته د کورنيو ضروري شيانو او روزمره ضرورتونو سامان په کمه او ارزانه بيه برابر کړي.

۷- د عربي اشتهاراتو شرکت:

ياد شرکت په پوره پابندي سره يو کال مخکي جوړ شو، او کار ئې دا وو چې په اخبارونو کي اعلانات نشر کړي، د سينما په ذريعه اشتهارات ورکول، د اشتهاراتو په موخه فني تصويرونه جوړول، د کتابونو او مجلاتو سرورق(Titles)، لوحې او د دکانونو ښېرونه او نمائشي نمونې جوړول، د دې سره ئې د عربي هيوادونو يوه تجارتي ډائرېکټري چمتو کول پيل کړي ول چې پر اخوان د پابندي لګولو په وجه بشپړ نه شو او د هغه وروسته د شرکت ټول کاروبار وځنډېدی.

د دې نه علاوه نور په سلګونو اخواني شرکتونه دي چې د هيواد په ګوټ ګوټ کې خپاره شوي دي چې اخوان په شخصي ښه کې د اشتراک او مرستو په مټ جوړ کړيدي چې شمېرل ئې ممکن ندي.

ثانياً؛ په ادنی او منځنی طبقه کي د پس اندازۍ همت افزايي:

څرنګه چې د ټولو شرکتونو يادونه پورته وشوه د هغو ټولو حصې(Shares) يو ستر تعداد په حصه دارو تقسيمېږي، د مصر د هغو ټولو شرکتونو برعکس چې ډېري حصې ئې په څو سرمايه دارو وېشل شوي وي او هغه د دغو شرکتونو مالکان وي، د دوی څرګند مثال "د

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخوان ټېکسټائل مل" دی چي حقیقي جمع شوې سرمایه ئې ۶۵۰۰ مصري پاؤنده(۸۶۱۲۵ روپۍ) وو او د حصه دارو(Share Holders) شمېر ئې ۵۵۰تنه وو، او په دوی کي ئې زیاتره د همدې مِل مزدوران ول، چي ۲۵"قرشه"(تقریباً درې نیمي روپۍ) هره میاشت ورکول کېدې، په همدې ډول سره د شرکت د هغه طبقاتو لپاره د پس اندازۍ یوه ذریعه وه چي د هغه عادي نه ول، او دا د دوی لپاره د یو صنعتي سرمایې د قائمېدلو بریالۍ طریقه وه.

موږ دلته هم دا واضح کول غواړو چي پس اندازي په اخوان المسلمین کي یو ضروري شی دی، د یو اخواني په فرائضو کي دي چي هغه د خپل آمدن نه د ناڅاپه ضرورتونو لپاره څه نا څه حتماً پس انداز کړي او د غیر ضروري شیانو په استعمال کي اسراف ونکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم فصل

طبي خدمات

د اخواني ځارندویه(Scout) د سرګرمیو او خدماتو په یادولو سره په تیرو پاڼو کي موږ د هغو هڅو په لور اشاره کړې ده چي ځارندویانو د وبائي امراضو په مهال او د صحت د ساتني په ارتباط د اوصولونو په خپرولو او عاملولو کي وکړل، د اخواني د"اخوان المسلمین د مرستو او ټولنیزو خدماتو شبکې"د دې تحریک د غیر قانوني اعلانېدلو نه مخکي یوه طبي شعبه جوړه کړې وه چي په لائحه عمل کي ئې دا یادونه شوې وه چي د یادي شعبې اغراض و مقاصد په لاندي توګه دي:

(الف) د مطب، دواخانې او شفاخانې جوړول او هغوی تر خپل نظارت لاندي چلول.

(ب) د اخوان لپاره د صحت د بیمې لار هوارول.

(ج) د صحت د اوصولو نشرول او خپرول او د ټولو ممکنو وسائلو په مټ د عوامو د ټولو طبقاتو د صحت معیار اوچتول، د وبائي او ساري امراضو په کمولو کي د دولتي او عوامي انجمنونو او ټولنو سره مرستي او د خبرولو او خپرونو په مرسته د دوی سره کاري مرسته کول.

(د) د مصر او د مصر نه بهر د طبي مرستندویه انجمنونو سره روابط برابرول، د دې کار لپاره د هیئتونو او طبي مِشن او پلانونو لیږل، په کانفرانسونو کي شرکت کول، خپله ئې منعقد کول او د هغوی د نماینده ګانو ښه راغلاست کول.

په کاري لائحه کي د دې خبري وضاحت شوی دی چي دا شعبه د سیاسي او ګوندي مسائلو سره حتی چي په اخوان پوري مربوط وي هم څه اړیکه نه ساتي، د اخوان طبي شعبې په

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۵/نومبر/۱۹۴۴م کي پر ډاکټرانو باندي د مشتمل یو جماعت چي صدارت ئې احمد سلیمان کاوه جوړ شو، او په همدې تاریخ د موصوف ډاکټر په مطب(کاري ځای) کي د یوې دواخانې افتتاح وشوه، د یوې میاشتي وروسته د دغه ډسپنسرۍ لپاره د اخوان د مرکز یوه حصه انتخاب کړل شوه او په دې توګه په بشپړه سرګرمۍ سره په ډسپنسري کي طبي کار پیل شو، تر داسي حده چي په ۱۹۴۵م کي د دې شعبې تر علاج لاندي د مریضانو شمېر ۲۱۸۷۷نفرو ته ورسېدی، په سپتمبر ۱۹۴۶م کي د دې لپاره په خیر بن احمد سړک باندي چي د حلمیة جدیدة په محل کي واقع دی یو ستر اپارتمان ونیول شو او هلته ئې د دواوو یو لابراتوار هم جوړ کړ چي نګران او څارونکی ئې یو ماهر کېمسټ وټاکل شو، په دغه کال په ډسپنسري کي د علاج کوونکو شمېر ۳۹۰۳۹نفرو ته ورسېده او په ۱۹۴۷م کي ئې شمېر ۵۱۳۰۰شو.

د ۱۹۴۵م په پای کي د ډاکټر محمد المأمون حبیب په نګراني کي یوه دواخانه په طنطا(د شمالي مصر یو ستر ښار) کي جوړه شوه چي هلته د علاج کوونکو شمېر په ۱۹۴۶م کي پنځه زره او په ۱۹۴۷م کي اته زرو ته ورسېدی.

"طبي شعبې" د ډاکټر محمد نامي محلّاوي په ادارت کي په ۱۹۴۶م کي یوه دواخانه په شُبرا محل کي پرانیسته چي هلته په ۴۶ و ۱۹۴۷م کي د علاج کوونکو شمېر ۲۷زرو مریضانو ته ورسېده، وروسته شعبې دا پریکړه وکړه چي یوه شفاخانه به جوړه کړي چي هلته به د خارجي علاج کوونکو لپاره د اقامت او علاج دواړو انتظام شوی وي، په اپریل ۱۹۴۸م کي دا شفاخانه په عباسیه محل کي په عبده پاشا سړک باندي پرانیستل شوه، د دې شفاخانې تر علاج لاندي د مریضانو شمېر په ابتدائي میاشتو کي په لاندي ډول وو:

اپریل/۱۴۶۵ مئي/۲۶۷۳ جون/۲۹۰۸ جولائي/۲۲۸۷ په ۱۹۴۸م کي د "طبي شعبې" بودیجه ۲۳زره پاؤنډه ته ورسېدی چي تقریباً ۳۰۵۰۰۰ روپی کیږي.

زما د جناب ډاکټر محمد احمد سلیمان سره لیدنه شوې ده، چي د اخوان د ټولو شفاخانو او دواخانو لوی نګران او څارونکی وو، نو موصوف ماته وویل چي په کومه شپه چي د اخوان د تنظیم د غیر قانوني اعلانولو خبر خپور شو پولیسو په زور او ظلم باندي ۲۰ شل تنه داسي

(c) ketabton.com: The Digital Library

مریضان د عباسیه د شفاخانې نه په زور وایستل چي عملیات(جراحي) شوي ول او تر اوسه ډاکټرانو نه ول رخصت کړي، شفاخانه تر لسو میاشتو پوري تړلې وه او لکه څرنګه چي حکومت اعلان کړی وو نو په لومړی ورځ نشوه لیلام بلکي لس میاشتي وروسته ئې شیان خرڅ کړل شول، او د ۱۴زرو پاؤنډو(تقریبا نوي زرو روپیو) سامان ئې په ۶۰۰ شپږ سوه پاؤنډه وبهوی، چي په دغو ۶۰۰وو پاؤنډونو د شفاخانې د لسو میاشتو کرایه هم اداء نشوه، ځکه د هغه ۷۵۰۰ پاؤنډه کرایه(۷۵پاؤنډه د میاشتي حساب) له مخي واجب الاداء وه.

د یو ځل بیا آزادېدلو وروسته چي کله اخوان خپل کار پیل کړ نو د شفاخانې او دواخانې د پرانیستلو په لور ئې ډېره پاملرنه وکړه، اوس په هر ولایت کي د اخوان یوه دواخانه حتماً موجوده وي، ما په پوره توګه و نه شمېرلای شوې ځکه اوسنی شمېره ئې نشته خو یوازي په قاهره او جیزه کي چي اخوان څومره ډسپنسریاني جوړي کړیدي چي ما وشمېرلې په لاندي ډول وې:

لیکوال دلته یوه تفصیلي نقشه وړاندي کړې ده، چي نقلول ئې موږ ضروري ونه بلل چي خلاصه ئې داسي ده:

په قاهره کي د اخواني مرکزي شفاخانې پرته هم نوري ۱۶ دواخانې موجودي دي، چي په یوه کي ئې د اقامتي علاج و معالجې انتظام هم شته دی، په دغو ډسپنسریانو کي ټولي دواوي موندل کیږي، او په زیاترو کي د جراحي او عملیاتو پوره انتظام شته، کلنی اوسط علاج ئې د ۱۴۷۱۰۰مریضانو دی. ژباړن

دا خبره د یادوني وړ ده چي په دغو دواخانو کي د ټولو خلکو لپاره د علاج او معالجې خدمات وړاندي کیږي، که هغه مصري وي او یا غیر مصري، مسلمان وي او که غیر مسلمان، لکه څرنګه چي ګمان کیږي چي دا به یوازي د اخوان د معالجې او علاج لپاره وي خو داسي بالکل نده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم باب

تبصره، تنقید او وړاندیزونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دريم باب

تبصره، تنقيد او وړانديزونه

په تيرو دوو بابونو کي مي وويل چي اخوان المسلمين څوک دي؟ او په مصري ټولنه کي د دوی سرګرمۍ څه دي؟ زه فکر کوم چي کوم نهضت چي کوم خدمات ترسره کوي هغه به په پوره وضاحت سره د لوستونکو مخي ته راغلي وي، په همدې توګه به دا اندازه هم ورته شوې وي چي په مستقبل او راتلونکي کي کوم مختلف اصلاحي خدمات سرته رسولی شي او د قوم او هيواد د ذمه دارانو د دوی په لور پاملرنه کول او د دوی لپاره ممکن وسائل چمتو کول څومره ضروري دي، تر څو د مطلوبي اصلاح د خوب تعبير وشي، نه دا چي مخالفت ئې وشي او په لار کي ئې ازغي وکرل شي، لکه د تيرو دولتونو په وخت کي چي وشول.

د تنظيم د پروګرام په اړه موږ هيڅ هم نه وايو، ځکه هغه ډير جامع او هراړخيز دی، هغه د مسلمان ورور د انفرادي روزني نه نيولې بيا تر نړيوالي مرستي پوري رسيږي، لکه څرنګه چي ئې په اساسي قانوم کي وضاحت شويدی، خو د اخوان پر عام داخلي دستورالعمل(اساسي قانون) او پر هغو نقاطو د نظر اچولو وروسته چي د دې کتاب د چمتو کولو په وخت ظاهر شوي دي موږ لاندي تجاويز او وړانديزونه ورته لرو:

(١) د "شعبو" "منطقو" او "حلقاتو" د منتظمه مجالسو چي تر کومه ځايه د انتخاب تعلق دی، تر هغه به دا غوره وي چي اخوان دا هر څه په ښکاره وکړي، تر څو عامو عوامي حلقاتو ته دا پته ولګيږي چي اخواني تنظيمات د انتخابي شورايي تګلاري له مخي ترسره کيږي، او د دغو غلطو پروپاګندونو نفي به وشي چي وايي" اخوان د امريت، فسطائيت او نازيت لاروی دی". چي له دې وجي حريت او آزادي خوښوونکي خلک له "جماعة" نه نفرت پيل کړي، په دې کي څه حرج نشته چي د غيراخواني سيمه ايزو خلکو په حضور کي د انتخاب عمل(Prosses) تر سره شي، بلکي په دې تګلاري سره د هغو خلکو تعليمي خدمت هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېدای شي، یعني هغه خلک د دې انتخاب او غوراوي د طریقې په لېدلو سره د غوره انتخاب طریقه زده کولای شي، او دا هم عیناً ممکن ده چې له دې لارې نور خلک په جماعة کې د شاملېدلو لپاره وهڅول شي، تر څو دوی ته هم د رأیي د ورکولو حق ورپه برخه شي، دا انساني فطرت دی چې هغه د نامعلوم شي سره زړه لګوي، د هغه وروسته به دا د اخوان وظیفه وي چې هغه د دوی دیني او ټولنیزه روزنه وکړي تر څو د هغه وروسته دوی مخلص اخوانیان شي.

(۲) د جماعة اخوان په داخلي دستورالعمل کې د مرکز لاندې د جوړو شویو شعبو په یادولو سره دا وضاحت شوی دی چې:

"د شعبې په مقاصدو کې دا هم دي چې دوی په خپلو حدودو کې دننه د دعوت د توسیع او پراخولو کار هم وکړي" حالانکه باید داسې شوي وای چې د توسیع او پراخولو کار یوازې د "دعوت د توسیع د شعبې" ترسره کولای، ځکه د دعوت پراخول په همدې شعبې پورې مربوط دي، نو ځکه هم باید دا کار په همدې شعبې پورې متعلق و اوسي.

د کار وېشلو پر اوصولو په عمل کولو سره به د اخوان د دعوت د توسیع نه علاوه دا شعبه د نورو شعبو تر منځ د اختلافاتو هغه خلیج هم بندولای شي چې په ظهور سره ئې د دعوت په وسېلو کې د اختلاف رامنځ ته کېدلو په سبب امکان شته، د هرې شعبې دا فریضه ده چې هغه خپله کاري دائره په هغو حدودو کې محصوره وساتي چې د هغې شعبې په اساسي قانون کې ئې صراحت شویدی چې مخته به ئې موږ وضاحت هم وکړو، "د توسیع دعوت د شعبې" یو اهل نماینده باید په هره شعبه کې موجود وي، د دغو نورو شعبو کار د توسیع دعوت په سلسله کې یوازې همدومره وي چې هغه د هرې ممکنې ذریعې نه د مذکور نماینده مرسته وکړي، او د خپلو اجتماعاتو لپاره مناسب مواقع تنظیم کړای شي تر څو دوی په احسنه توګه خپل عملیات پر مخ یوسي چې هغه د دعوت د توسیع کار دی، د مرکز له لورې د ټولو شعبو د منظم کولو لپاره به دا تر ټولو ګټور ګام وي، چې د هغه وروسته به د ډېرو کمو کمو کوښښونو نه ډېر ګټور ګټور نتائج ترلاسه کړای شي.

(۳) په تېرو وړاندیزونو کې چې "د دعوتي توسیع د شعبې" په پروګرام کې موږ کومه اضافه کړې ده د هغه بوج د سپکولو لپاره ضروري ده چې د دعوتي شعبې په پروګرام

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوري متعلق د اساسي قانون په (۵۸) ماده کي د (د) فقره حذف کړای شي، چي په هغه کي ویل شوي دي چي د شعبې په اهدافو کي د "اخوان د جسماني، روحاني، قلمي او نورو روزنه په اسلامي اوصولو ترسره کول وي، په دې اړه د تقاریرو انتظام او پر ضروري موضوعاتو د رسائلو چمتو کول او د داسي کتورو کتابونو د لوستلو په لور لاربنوونه کول چي د دوی په اسلامي ثقافت کي اضافه وکړای شي او په اخواني حلقه کي ورزشي روح بیداره کړي، پر دوی واجب ده چي د هغوی د بدنونو د قوي کولو او د صحت د لا غوره کولو په موخه د مناسبو ورزشي لوبو انتظام وکړي". دا پوره فقره د دې شعبې د کاري دائرې نه بهر ده، پر دې شعبې دا یو ستر بوج دی ځکه هم باید د اخوان د جسماني تربیت کار"د بدني روزني او څارندویي د شعبو" پر اوږو وي، او د دوی د روحاني روزني کار"د کورنیو شعبې" په ذمه وي، تر کومه ځایه چي د دوی د علمي روزني کار دی نو په هغه کي د کورنیو شعبه(چي د کتابتونونو څارونکې هم ده) "د کاسبانو شعبه"(چي هلته د هر علم و فن ماهرین هم موجود دي) او د "طلبه وو شعبې" شریکي دي، په همدې ډول دا هم ضروري دي چي د کار وېش په داسي ډول سره وشي چي "د دعوت د توسیع د شعبې" کار د هغو فرائضو علاوه چي د کوم یادونه په دستور العمل کي شوې ده، په غیر اخواني حلقاتو کي د دعوت پر توسیع او تبلیغ منحصر وي، خو د دې سره سره "د کورنیو شعبه" د اخوان په صفونو کي د دعوت د حقائقو د ځلولو او.په زړونو کي د ځایولو کار وکړي، دا طریقه د سلیم منطق بالکل مطابق ده چي د هري شعبې فرائض د هغوی د نومونو مطابق وي او هغه پر نورو شعبو مسلط نه وي.

(۴) د ټولنیزو خدماتو د نویو وسائلو نه کار اخیستل، ځکه د اخوان د مقصد په لار کي د ټولنیز خدمت میدان ته تر ټولو نږدې اصلاحي میدان دی، نو ځکه هم باید دوی د هغو تازه ترینو وسائلو او ذرائعو نه هم د نظر تر حده ګټه اوچته کړي، ضروري ده چي د اخوان سره د ټولنیزو امورو د ماهرینو یو جماعة وي چي د هغه نه دوی د مختلفو شعبو په تنظیمولو کي مرسته وکولای شي، بالخصوص"د فلاح او پرمختګ او ټولنیزو خدماتو شعبه"چي د ټولنیزو خدماتو د حقیقي میدانونو نه یو اهم میدان دی، که داسي وشول نو پورته یاده شوې شعبه د مصري ټولني ډېر ښکاره خدمات ترسره کولای شي، او پدې ډول به هغه د جماعة د تعارف ډېره معقوله ذریعه وي او د هغه اثرات لا پراخولای شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اخوان په ادارتي تنظيم کي موږ د دې شعبې په اړه اشاره نده کړې، ځکه هغه د خپل انتظامي امورو له اعتباره د اخوان د تنظيم نه عليحده يوه مستقله اداره ده، او"د عامو امورو د رفاهي وزارت" تر څارني لاندي او رفاهي ادارو د قانون تابع دی.

"د ترقۍ او ټولنيز خدمت" د ادارو ډائريکټر جنرل د هغوی مشر وي او سيده د "عام مرشد"(د اخوان عمومي مشر) تر نظارت او حکم لاندي وي..

(۵) "د کاسبانو شعبه" مرکز د خپلو اوسني خدماتو سره لانديني خدمات هم سرته رسولای شي:

(الف) د عمرانياتو د ماهرينو ښاخ: دي يو مشورتي دفتر پرانيزي چي په خالصو علمي بنيادونو اخوانيانو ته د واده نه مخکي او وروسته د ازدواجي مسائلو او اولاد د تربيت په اړه د مشکلاتو د حل لپاره مشورې ورکړای شي يا په همدې ډول نور ټولنيز مشکلات کېدای شي، په هغو کي دي د دوی لارښوونه وکړي.

او پدې کي څه حرج نشته چي د دغو مشورو دغه ښاخ دی فيس مقرر کړي، تر څو د دې نه وروسته د يو"نفسياتي مطب" د پرانيستلو لپاره سرمايه جمع کړای شي، زه باور لرم چي دا ډول کار به د اخوان لپاره ډير ګټور وي او د دې لپاره "د عمرانياتو د ماهرينو ښاخ" او "د پرمختګ او ټولنيزو خدمانو شعبې" تر منځ کوم اختلاف او تعارض واقع نشي ځکه د دې ښاخ کارکردګي او خدمت ميدان به يوازي اخوان وي، د عمومي ټولنيزو خدماتو ميدان به په هر حال د "پرمختګ او ټولنيز خدماتو د شعبې" لپاره پاتي وي.

(ب) د معلمينو ښاخ: ضروري ده چي د خپل اوسني پروګرام سره سره دا "ښاخ" د "جمعي د مدارسو" په واسطه د روزل شويو مدرسينو د پيدا کولو او چمتو کولو لپاره روزنيز مرکز(ټريننګ مکتب[1]) پرانيزي، چي دوی به د فني او تربيتي اصولو مطابق روزل کيږي، چي د هغه وروسته دوی پر صالحو تربيتي بنيادونو د نوي نسل پر روزلو قادر شي او د دغو مدارسو روزنه او پالنه يوازي د هغو اخوانيانو په ذمه نه وي چي خالي وخت ولري، يا په هر صورت يو کار نه يو کار کول غواړي، خو د ماشومانو د روزني د خدماتو د ترسره کولو په سلسله کي د دوی کوم خاص لياقت او تياري نه وي ځکه د داسي نا اهلو خلکو تر نګرانۍ لاندي د ماشومانو په روزنه کي چي کوم خطرات وي هغه ظاهر دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(ج) د اقتصادياتو د ماهرينو ښاخ: د خپلي شعبې په دفتر کي يو"د حسابونو دفتر" پرانيستلای شي، چي د اخواني شرکتونو او فرمونو يا د نورو اسلامي شرکتونو(چي پر اخوان باور کوي) د کلنيو حسابونو کار کولای شي، او په دې توګه دا دفتر ډېر خدمات سرته ورسولای شي، او ورسره د آډيټنګ په اړه د اخوان د "کاسبانو د شعبې" لپاره د درآمد ذريعه هم ثابتېدلای شي.

(د) د زراعت د ماهرينو ښاخ: د نموني په فارمونو کي (Model Farms) چي کومي نوي طريقې چليږي کار پيلولای شي، او د دغو فارمونو په ذريعه پر نويو طريقو باندي د ترسره کېدونکي زراعت په لور بزګران تشويق کولای شي، او دا مسلّمه خبره ده چي د عوامو پر افکارو او ميلاناتو تر اخوان زيات بل کوم تنظيم مؤثر نشي کېدلای، ځکه هغه د دوی لپاره بيګانه ندي، که چيري دا فارمونه بريالي شي نو د هغه وروسته زراعتي صنعتي شعبې قائمي کړي لکه شيدې او نورو نه تيار شوي شيان، دا طريقه به د زبردست اقتصادي طريقې ذريعه وي او په زرعي اقتصاد کي به يو عظيم انقلاب راپورته کړي چي د هغه نه به د ژوند معيار لا اوچت کړل شي، او د ملي اوسط په درآمد کي به اضافه وشي، دا خبره په خاصه توګه د يادولو وړ ده چي دغه ښاخ بايد په دې سلسله کي عملي طريقه اختيار کړي ځکه تر عملي مثالونو زيات مؤثر خصوصاً د کليو د خلکو لپاره بل هيڅ نشته.

(۶) شماريات(Statistics): اخوان په پيل کي د دې اړخ په اړه کومه پاملرنه نه وکړه، ډيره ممکن ده چي دوی قصداً همداسي کړي وي، ځکه د تيرو دولتونو سره د دوی هره ورځ جنجالونه ول چي د دوی ريکارډونو ته ئې د خپل زړونو مطابق ژباړي ورکولې، که به څه هم هغه د حقيقت نه ډيري لري وې، دا هم ممکن ده چي دا داخوان په دعوتي کار د سخت مشغوليت په وجه وي، او دغه کار يعني ريکارډ ته د اشاعت او دعوت په مقابل کي د دوی د دوهمي درجې شی بللي وي، خو د "اعداد و شمېر" د جماعة په تعارف کي ډير ستر خدمت سرته رسولای شي، خصوصاً په داسي صورتحال ک چي کله مادي منطق پر اذهانو مسلط شوي دي، او د هندسې ژبه ئې په خبرو اترو کي ډير مؤثره او د رأيي اوصولو پر قوت باندي دلالت کوونکې بللې ده، "جماعة" بالفعل په قوم باندي ډير خدمات ترسره کوي، خو پر هغه نه محسوسيږي، ځکه اخوان د دوی پر شمارياتو او بيا د عوامو په مخکي د هغو

(c) ketabton.com: The Digital Library

حسابونو د وړاندي کولو په لور پاملرنه نه کوي، او په دې توګه ئې ډېر ثمرات ضايع کيږي، او دا ثمرات تر هغه پوري په پوره توګه نشي تر لاسه کېدلای تر کومه دا خدمات عام منظر ته نه راوړل شي، ځکه همدا اعداد و شمار دي چي د هغو پرته دا په ټوله مصري ټولنه کي ورک پاتي کيږي او هيڅوک به ئې حتی محسوس هم نکړای شي.

په تيرو ورځو کي د اخوان په"مرکز" کي د "اعداد و شمېر يوه کميټۍ" جوړه کړېده، خو د ضرورت مطابق د کارکوونکو نه موجوديت د دې باعث شوی چي دوی تر اوسه په دغه کار کي ندي بريالي شوي.

(۷) د جماعة مشران ذمه داران لکه"عام مرشد"، نائب مرشد، سيکرټري جنرل بايد د بشپړ دعوت د کار لپاره فارغ وي، د دوی لپاره ډيره ضروري ده چي دوی يوازي د دعوت کار پر مخ يوسي او د بل کوم کار مشغوليت دوی مصروف نکړای شي، اوس دا ذمه داري د جماعة ده چي هغه د دوی لپاره د مناسب او معقول ګذر اوقات(ټائم ټيبل) انتظام وکړي، تر څو دوی د دعوت لپاره بالکل فارغ وي، ځکه اوس د دعوت د خپرېدلو وروسته د دې ډير ضرورت شته، چي د دغو يادو شويو اشخاصو نه هر يو د بشپړ دعوت لپاره فارغ شي، که اوسنی"مرشد" د دې کار لپاره فارغ کړل شي، او ضرورت دی چي د مشر نائب او جنرل سيکرټري هم داسي فارغ کړل شي، جماعة ته ښايي چي هغه په دوی پوري د مربوطو درندو ذمه داريو بوج خپله اوچت کړي.

(۸) په "مرکز" کي د کارکوونکو کمبود دی، د يو عظيم ترين ګوند مرکز تر اوسه بالعموم د رضا کارانو په ذريعه خپل کار چلوي، چي د خپل ماښامني آرام له وخته يوڅو ساعتونه وباسي او دا ظاهر ده چي پدې ډول سره يو خوندور کار چي د اخوان د مرکز پر ذمه دی په پوره توګه نشي سرته رسېدلای.

(۹) د ملت سره د ارتباط پيدا کولو وسائل بشپړ ندي، اخوان پدې اړه يوازي پر اخبارونو او اجتماعاتو بسنه کړېده، او د اخوان صحافت د دې مهم رول د اداء کولو نه قاصر او کم

(c) ketabton.com: The Digital Library

بریالی پاتي شویدی، چي د هري هغي ژوندانه نظریې لپاره ضروري دی چي په کومه ټولنه بلکي پر ټولي اسلامي ټولني خپرېدل غواړي، د عمومي رابطې مؤثر ترین وسائل به دا وي:

اخبارات، پمفلټ، نشریات(رېډیو)، کانفرانسونه، ډرامې، سینما او په مختلفو لارو چارو په ذریعه د خپلو سرګرمیو تشهیر، ضروري دی چي اخوان په دې اړه ډېره توجه وساتي، او په متعینه توګه دا د "توسیع دعوت د شعبې" فریضه ده چي هغه په دې اړه غور و فکر وکړي، ځکه دا ئې اساسي وظیفه ده او د هغې د کار اصل میدان، د نورو شعبو فریضه ده چي هغه به خپلو سرګرمیو کي مفصل راپورونه او اعداد و شمېر وړاندي کړي.

(۱۰) راحت او لطف اندوزي(Recreation): د افرادو د ټولنیز شعور په سوځولو او هغوی د ذلت او ګمنامۍ له غار نه د راویستلو او د ټولنیز ژوند نه د مائوس کولو لپاره د راحت ډېر اهمیت دی، اخوان ته اوس د دې اړخ د اهمیت اندازه شوې ده، لکه څرنګه چي دوی د سمندر پر ساحلونو باندي د میلې لپاره کمپونه جوړ کړیدي، خو هغه تر اوسه ناکافي دي او ورسره باید په دغو وړوکو کمپونو کي د راحت او آرام ته مناسب ځای ورکول شي، ځکه دا کمپونه واقعتاً یوازي د تربیتي کمپونو حیثیت لري، نو ځکه هم پدې اړه د ډېري پاملرني ضرورت شته، چي دا به د اخوان د نفسیاتي صحت یو اهم عامل وي.

(۱۱) د غیر اخواني افرادو د صلاحیتونو نه استفاده: څه شک نشته چي په اخوان کي د امت ټول طبقات او د هغوی مختلف علمي او حرفتي طبقاتو ټول نمائنده ګان موجود دي، خو په هر حال د دغو ټولو اقسامو موجوده صلاحیتونه او هغه چي د دعوت په غېږ کي روزل شوي دي د یو داسي زبردست جماعة دروند او قیمتي بار د اوچتولو نه قاصر دي، او په دې کي څه حرج نشته چي د ځینی معروف اهل شخصیتونه اوچت کړای شي، که څه هم په هغوی کي ټول اخواني شرائط موجود نه وي او یا د ضرورت غوښتنه وي نو د پیسو په بدل کي دي کار تري واخیستل شي. "الله تعالی جل جلاله د دې دین مرسته د یو فاجر سړي په ذریعه هم کولای شي."

(۱۲) استاد حسن البنأ رحمه الله چي کوم څه لیکلي دي هغه ټول په یو جلد کي را غونډ کړای شي او اوسني وړوکي وړوکي متفرقي رسالې کافي ونه بلل شي، تر څو طالبعلمان او

(c) ketabton.com: The Digital Library

محقيقينو لپاره معلومان حاصلول آسان وي، او په متعددو رسائلو کي هغوی ونه لټول شي، چي دا ټول اوس يو ځای پيدا کول مشکل دي، ځکه اکثراً ځيني رسالې ختمي شوي وي او بيا چاپ ته ئې ضرورت وي[1]، دا شی د موصوف مذکور او د هغه د دعوت دواړو په اړه د تصنيف و تأليف کار آسانوي.

(۱۳) ضرورت دی چي د لوړي درجې د معاصرو اخوانيانو نه څوک د دعوت د مفصل تاريخ ليکلو عزم وکړي، اخوان د دې اړخ په اړه د ډير غفلت نه کار اخيستی دی، حال دا چي دا يو ډير مهم کار دی، زه د دعوت د تاريخ د ليکلو په وخت د ډيرو مشکلاتو سره مخ شوم او ډيري مياشتي مي د مرحوم حسن البنأ رحمه الله د ډائری په تلاش کي ضايع کړې، چي تر اوسه په مصر کي نده چاپ شوې، البته په سوريه کي چاپ شوې ده چي مصر ته ئې يوازي د ګوتو په شمېر يو څو نسخې رارسېدلي دي، په هر صورت دا يوه واقعي کمي ده چي په دې اړه بايد فوراً پاملرنه وشي.

يادونه: [1]دا ئې تصنيفي کار کړيدی.ژباړن

(c) ketabton.com: The Digital Library

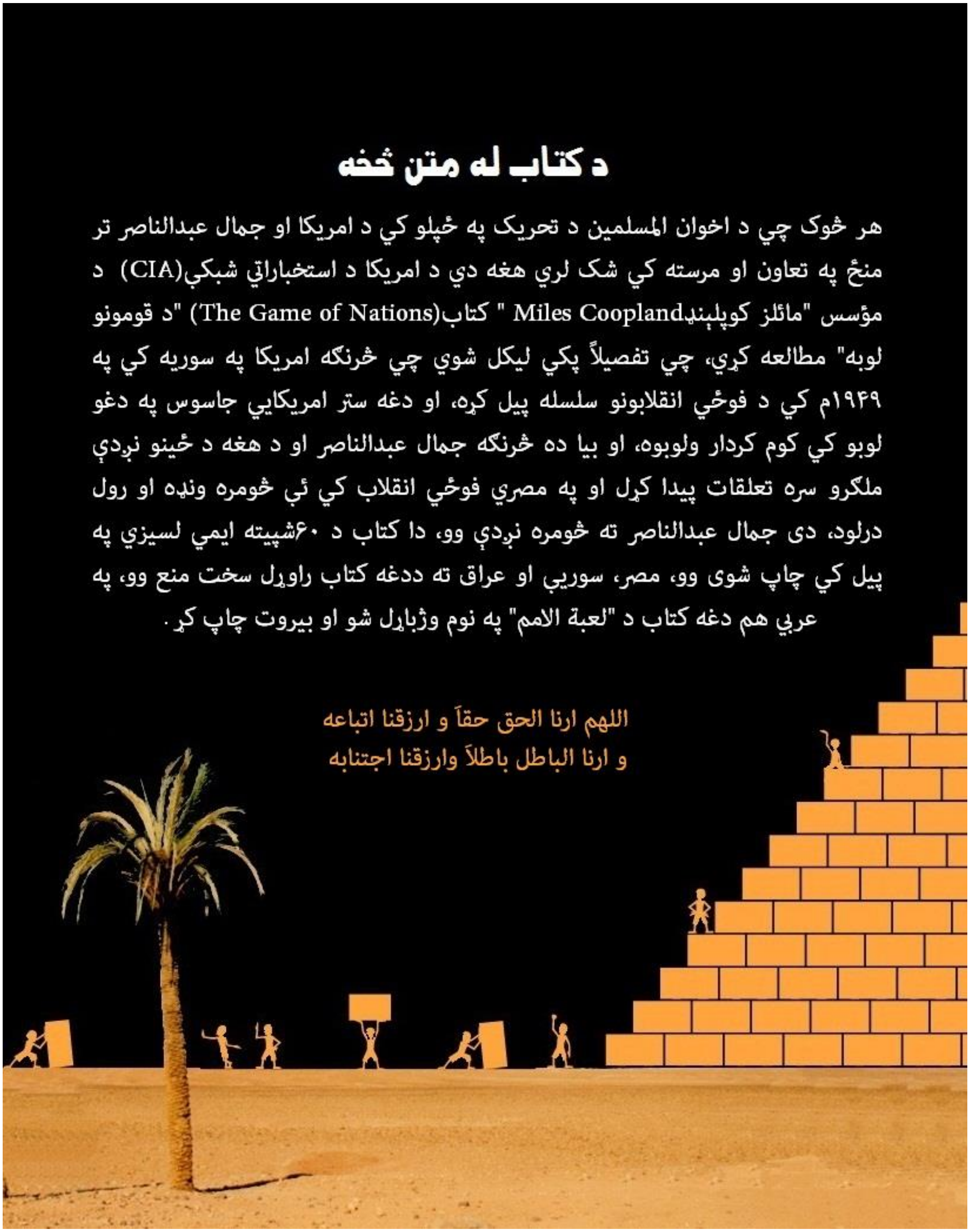

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library